

Svein Blom

Innvandrere og bokonsentrasjon i Oslo

Rapport

Svein Blom

Innvandrere og bokkonsentrasjon i Oslo

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.5 og unit employed	0,0
Foreløpige tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Rettet siden forrige utgave	Revised since the previous issue	r

ISBN 82-537-4211-8
ISSN 0806-2056

Emnegruppe

02 Befolkning

Emneord

Bokonsentrasjon
Boliger
Bomønster
Flyttinger
Innvandrere

Design. Enzo Finger Design
Trykk: Statistisk sentralbyrå

Sammendrag

Svein Blom

Innvandrere og bokonsentrasjon i Oslo

Rapporter 95/32 • Statistisk sentralbyrå 1995

Rapporten benytter registerdata for alle bosatte i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 til å analysere utviklingen av bokonsentrasjon blant byens innvandrere i tidsrommet 1988-1993. Innvandrer er definert som person med to utenlandsfødte foreldre.

Tilbøyeligheten til bokonsentrasjon blant innvandrere økte i perioden 1988-1993. De bydeler som hadde den høyeste andelen ikke-vestlige innvandrere i 1988, var de som hadde den største økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere i dette tidsrommet. Andelen vestlige innvandrere gikk svakt tilbake.

Tegn tyder likevel på at innvandrere med tiden tilpasser seg et norsk bomønster. Den største flyttestrømmen mellom bydelene for ikke-vestlige innvandrere gikk f.eks. fra indre øst til de nye drabantbyene nordøst og sør i byen. Innvandrere som har skiftet statsborgerskap, er likeledes mindre tilbøyelig til å bli boende i indre øst.

Et forsøk på å analysere årsakene til at innvandrere bosetter seg i bestemte bydeler, viser at både økonomiske og ikke-økonomiske faktorer er bestemmende for bostedsvalget. Politisk-administrative styringsprosesser påvirket også bostedsvalget for mange innvandrere.

Selv om det fins enkelte mindre områder i noen bydeler hvor innvandrerandelen når opp i 50 prosent, er det ingen områder i byen hvor én bestemt innvandrergruppe er i flertall. Det er således ikke berettiget å tale om ghettoer i Oslo.

En referansegruppe med deltakere fra Innvandringsavdelingen og Bolig- og bygningsavdelingen i Kommunal- og arbeidsdepartementet og Oslo kommunes Seksjon for plan og analyse har gitt verdifulle kommentarer under arbeidet.

En takk rettes også til Liv Hansen som har laget figurer og tabeller, Håkan Løvkvist som tilrettela datafilene, og Ann Marit Kleive Holmøy som gav gode råd angående logistisk regresjon, alle medarbeidere i Statistisk sentralbyrå.

Emneord: Bokonsentrasjon, boliger, bomønster, flyttinger, innvandrere

Prosjektstøtte : Kommunal- og arbeidsdepartementet

Innhold

1	Innledning	11
2.	Data og metode	13
2.1.	Data	13
2.2.	Variabler	15
2.3.	Metode	16
3.	Innvandrerandelen i bydelene i 1988 og 1993	19
3.1.	Folketallet i bydelene	19
3.2.	Andelen innvandrere totalt	19
3.3.	Andelen vestlige innvandrere	21
3.4.	Andelen ikke-vestlige innvandrere	23
4.	Dekomponering av endringsfaktorene fra 1988 til 1993	25
4.1.	Vestlige innvandrere	26
4.2.	Ikke-vestlige innvandrere	27
4.3.	Nordmenn	29
4.4.	Kort oppsummering	30
5.	Flyttebevegelser mellom bydelene	31
5.1.	Stabilitet på bydelsgruppe	31
5.2.	Vestlige innvandreres flyttinger	32
5.3.	Ikke-vestlige innvandreres flyttinger	33
5.4.	Nordmenns flyttinger	34
6.	Endring i innvandreres bokonsentrasjon over tid	35
6.1.	Bokonsentrasjon pr. 1.1.1988 og 1.1.1993	35
6.2.	Bokonsentrasjon for den samme populasjonen i 1988 og 1993	41
6.3.	Bokonsentrasjon for innvandrere som er "nykommere" etter 1988	45
6.4.	Konklusjon	52
7.	De innvandrertette områdene i Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset	53
7.1.	Gamle Oslo	54
7.2.	Grünerløkka/Sofienberg	60
7.3.	Søndre Nordstrand	66
7.4.	Stovner	70
7.5.	Furuset	77
7.6.	Konklusjon vedrørende "tipping-point"-teorien	80
8.	Administrativ styring av innvandrerbosettingen	83
8.1.	Tilnæringsmåte	83
8.2.	Det "lukkede" boligmarked	84
8.3.	Slumboliger i indre by	84
8.4.	Økte boligproblemer	85
8.5.	Selskapet for innvandrerboliger	85
8.6.	Den kommunale boligtilvisningen: Fra ansiennitet til behov	86
8.7.	Tilvisningsboligene	87
8.8.	Den tidlige byfornyelsen	87
8.9.	Kommunalt administrerte boligbytter	88
8.10.	Familiegjenforening: nytt kriterium for kommunale boligsøkere	88
8.11.	Holmlia-utbyggingen: sviktende etterspørsel	88
8.12.	Flyktninger og asylsøkere	89
8.13.	Innvandreretaten	90
8.14.	Kommunal boligtilvisning på 1990-tallet	92

8.15. Salg av kjøpspliktsboliger	93
8.16. Konklusjon.....	93
<hr/>	
9. Årsaker til bokonsentrasjon: Økonomi eller kulturelle preferanser?	95
9.1. Gamle Oslo.....	95
9.2. Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset.....	99
9.3. De innvandrertette områdene i de fem bydelene	101
9.4. Betydningen av statsborgerskap.....	103
9.5. Konklusjon.....	105
<hr/>	
10. Ghetto eller ikke?	107
10.1. Det historiske ghettobegrepet.....	107
10.2. Det moderne ghettobegrepet	107
10.3. Er det ghettoer i Oslo?	109
10.4. Hvorfor brukes ordet ghetto så flittig?	109
10.5. Virkningen av bokonsentrasjoner	110
10.6. Styrt spredning av innvandrere?.....	111
<hr/>	
11. Oppsummering	113
11.1. Størst økning der andelen er stor fra før	113
11.2. Størst vekst blant ikke-vestlige innvandrere	113
11.3. Fra indre øst til drabantbyene	114
11.4. Søndre Nordstrand og Gamle Oslo vokste mest	114
11.5. Økt bokonsentrasjon fra 1988 til 1993	115
11.6. Likevel tilnærming til norsk bomønster.....	115
11.7. Naturaliserte innvandrere bor sjeldnere i indre øst.....	115
11.8. Offentlig styring av innvandrerbosettingen?.....	116
11.9. Økonomi eller kultur bak bokonsentrasjon.....	116
11.10. De innvandrertette områdene	117
11.11. Ikke ghettoer i Oslo	117
<hr/>	
Referanser	119
<hr/>	
Appendiks	124
<hr/>	
Tidligere utkommet	125

Figurregister

3. Innvandrерandelen i bydelene i 1988 og 1993

3.1. Befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Antall i 1 000	20
3.2. Andel innvandrere av befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent.....	21
3.3. Andel innvandrere fra Vesten av befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent.....	22
3.4. Andel innvandrere fra land utenom Vesten av befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent.....	23

6. Endring i innvandreres bokonsentrasjon over tid

6.1. Innvandrere fra land utenom Vesten og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent.....	37
6.2. Innvandrere fra Tyrkia og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent.....	38
6.3. Innvandrere fra Vietnam og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent.....	39
6.4. Innvandrere fra Iran og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent.....	40
6.5. Innvandrere fra land utenom Vesten og nordmenn i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent.....	42
6.6. Innvandrere fra Tyrkia og nordmenn bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent.....	43
6.7. Innvandrere fra Chile og nordmenn bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent.....	44
6.8. Innvandrere fra Iran og nordmenn bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent.....	45
6.9. Innvandrere fra land utenom Vesten, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent.....	47
6.10. Innvandrere fra Vesten, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent.....	48
6.11. Innvandrere fra Øst-Europa, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent.....	49
6.12. Innvandrere fra Tyrkia, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent.....	50
6.13. Innvandrere fra Vietnam, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent.....	51

7. De innvandrertette områdene i Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset

7.1. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1993. Prosent.....	54
7.2. Innvandrere i utvalgte kretser i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall	55
7.3. Alle innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter aldersgruppe. Prosent.....	56
7.4. Flyttebalanse for utvalgte kretser i bydel Gamle Oslo vis-a-vis andre bydeler (og øvrige del av Gamle Oslo) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall...	59
7.5. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Grünerløkka/Sofienberg pr. 1.1.1993. Prosent.....	61
7.6. Innvandrere i utvalgte kretser i bydel Grünerløkka/Sofienberg pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall.....	62
7.7. Andel innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser i bydel Grünerløkka/Sofienberg pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter aldersgruppe. Antall.....	63
7.8. Flyttebalanse for utvalgte kretser i bydel Grünerløkka/Sofienberg vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Grünerløkka/Sofienberg) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall	65
7.9. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Søndre Nordstrand pr. 1.1.1993. Prosent.....	66
7.10. Innvandrere i utvalgte kretser i bydel Søndre Nordstrand pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall	67
7.11. Andel innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser i bydel Søndre Nordstrand pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter aldersgruppe. Antall.....	68
7.12. Flyttebalanse for utvalgte kretser i bydel Søndre Nordstrand vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Søndre Nordstrand) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall	71
7.13. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Stovner pr. 1.1.1993. Prosent.....	72

7.14. Innvandrere i utvalgte kretser i bydel Stovner pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall.....	73
7.15. Andel innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser i bydel Stovner pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Prosent.....	74
7.16. Flyttebalanse for utvalgte kretser i bydel Stovner vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Stovner) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall	76
7.17. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Furuset pr. 1.1.1993. Prosent.....	77
7.18. Innvandrere i en utvalgt krets i bydel Furuset pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall	78
7.19. Andel innvandrere av befolkningen i en utvalgt krets i bydel Furuset pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Prosent.....	79
7.20. Flyttebalanse for utvalgte kretser i bydel Furuset vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Furuset) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall	81

9. Årsaker til bokonsentrasjon: Økonomi eller kulturelle preferanser?

9.1. Kausaldiagram for effekten av landbakgrunn, inntekt og formue på tilbøyeligheten til å være bosatt i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1988	97
9.2. Kausaldiagrammer for effekten av statsborgerskap og oppholdsvarighet på tilbøyeligheten til å være bosatt i bydel Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993, under kontroll for landbakgrunn.....	105

Tabellregister

2. Data og metode

2.1. Fordelingen av noen sentrale kjennemerker på første og andre analysefil for årene 1988 og 1993	14
---	----

4. Dekkomponering av endringsfaktorene fra 1988 til 1993

4.1. Utviklingen i folketallet i Oslos bydeler i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter endringsfaktorer. Vestlige innvandrere. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	26
4.2. Personer bosatt i Oslo pr. 1.1.1993 som ikke befant seg i byen 1.1.1988, etter landbakgrunn og hvorvidt de i mellomtiden kom til byen ved flytting eller ble født der. Prosent	27
4.3. Utviklingen i folketallet i Oslos bydeler i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter endringsfaktorer. Ikke-vestlige innvandrere. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	28
4.4. Utviklingen i folketallet i Oslos bydeler i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter endringsfaktorer. Nordmenn. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	29

5. Flyttebevegelser mellom bydelene

5.1. Andel som er bosatt på samme bydelsgruppe i 1993 som i 1988, etter landbakgrunn og bydelsgruppe i 1988. Bosatte i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993. Prosent	32
5.2. Bosted på bydelsgruppe i 1988 og 1993. Overgangsmatrise for vestlige innvandrere som bodde på ulike bydelsgrupper i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 (N=2166). Prosent	33
5.3. Bosted på bydelsgruppe i 1988 og 1993. Overgangsmatrise for ikke-vestlige innvandrere som bodde på ulike bydelsgrupper i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 (N=6 774). Prosent	33
5.4. Bosted på bydelsgruppe i 1988 og 1993. Overgangsmatrise for nordmenn som bodde på ulike bydelsgrupper i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 (N=51 676). Prosent	34

6. Endring i innvandreres bokonsentrasjon over tid

6.1. Dissimilaritetsindeks mellom nordmenn og innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn og år	36
6.2. Dissimilaritetsindeks mellom nordmenn og innvandrere bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn og bosettingsmønster det enkelte år	41
6.3. Dissimilaritetsindeks mellom nordmenn og innvandrere i Oslo pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og hvorvidt innvandreren er "nykommer" etter 1.1.1988	46

7. De innvandrertette områdene i Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset

7.1. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler av bydel Gamle Oslo i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	57
7.2. Andel barn i alder 0-6 år pr. 1.1.1988 blant dem som flytter internt i byen til/fra utvalgte kretser i bydel Gamle Oslo eller som forblir i disse kretsene i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn. Prosent. Absolutte tall for barn 0-6 år i parentes	58
7.3. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler av bydel Grünerløkka/Sofienberg i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	64
7.4. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler av bydel Søndre Nordstrand i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	69
7.5. Personer bosatt i forskjellige deler av bydel Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993 som ikke befant seg i byen 1.1.1988, etter landbakgrunn og hvorvidt de i mellomtiden kom til byen ved flytting eller ble født der. Prosent	70
7.6. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler av bydel Stovner i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	75
7.7. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler av bydel Furuset i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993 etter landbakgrunn og endringsfaktorer. Prosent av antallet pr. 1.1.1988	80

8. Administrativ styring av innvandrerbosettingen

8.1. Boliger tildelt i Innvandreretaten, etter type bolig og år for tildeling. Prosent	91
8.2. Klienter ved Innvandreretaten overført til bydelene i 1992 og 1993, vanlige tilvisningsboliger ultimo 1993 og innvandrere fra ikke-vestlige land i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel. Prosent	91
8.3. Tilvisninger av kommunal bolig på sosiale og medisinske kriterier ("vanlig tilvisning") og til saneringsberørte, etter innvandrerstatus. 1991-1994. Prosent	92

9. Årsaker til bokonsentrasjon: Økonomi eller kulturelle preferanser?

9.1. Parameterestimer fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1988, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser.....	96
9.2. Parameterestimer fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser.....	98
9.3. Parameterestimer fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1988, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser.....	99
9.4. Parameterestimer fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser.....	100
9.5. Parameterestimer fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i utvalgte kretser i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1988, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser.....	102
9.6. Parameterestimer fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i utvalgte kretser i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser.....	103
9.7. Koeffisienter fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter statsborgerskap og oppholdsvarighet. Landbakgrunn inngår i modellene. Kjikvadrat for forklaringsvariablene i parentes.....	104

1. Innledning

Prosjektet "Innvandrere og bokonsentrasjon" ble innledet høsten 1993 på oppdrag fra Kommunal- og arbeidsdepartementet. Prosjektet tar sikte på å beskrive og analysere fordelingen av innvandreres og nordmenns bosted i Oslo og prosessene knyttet til etablering, vedlikehold og endring av disse fordelingene.

Tidlig på nyåret 1994 ble det lagt fram en forprosjektrapport (Blom 1994). Denne inneholder en kort gjennomgang av faglitteraturen på feltet og en oppsummering av deler av mediadebatten om "ghettodannelser" i Oslo indre øst. Deretter presenteres en del empiri om innvandrerbosettingen i Oslo pr. 1.1.1993 med utgangspunkt i data fra den såkalte fødelandssituasjonsfilen i Statistisk sentralbyrå. I et kapittel gjennomgås statistikk om sosio-økonomiske og demografiske forskjeller mellom bydelene, og rapporten avsluttes med en skisse av planene for hovedprosjektet.

Både i forprosjektrapporten og i nærværende arbeid er "innvandrer" definert som person med to utenlandsfødte foreldre og inkluderer således både første og andre generasjons innvandrere.

I dette dokumentet framlegges resultatet av hovedprosjektet. Kapittel 2 presenterer datagrunnlaget, variablene og metodene. Kapittel 3 viser innvandrerandelen i bydelene i 1988 og 1993. Kapittel 4 går nærmere inn på veksten i antallet nordmenn, vestlige og ikke-vestlige innvandrere i tidsrommet 1988-1993. Det er valgt en framgangsmåte som spesifiserer hvor stor del av den enkelte bydels tilvekst som skrives fra flytting mellom bydelene og hvor stor del som skrives fra flytting inn/ut av Oslo (inkludert fødsel/død).

Kapittel 5 redegjør nærmere for flyttebevegelsene mellom bydelene for nordmenn, vestlige og ikke-vestlige innvandrere i tidsrommet 1988-1993. Kapittel 6 benytter såkalte dissimilaritetsindekser til å belyse hvorvidt innvandrernes bosettingsmønster i Oslo er mer eller mindre skjevfordelt i forhold til nordmenns bosetting i 1988 og i 1993. Kapittel 7 går ned på krets nivå og redegjør for andelen innvandrere i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset og hvordan antallet nordmenn, vestlige og ikke-vestlige innvandrere har utviklet seg siden 1988 i de innvandrertette områdene i disse bydelene.

Kapittel 8 presenterer resultatene fra intervjuer med ansatte i kommunale og statlige etater som har arbeidet med bosetting av innvandrere og flyktninger i Oslo kommune. Siktemålet har vært å undersøke i hvilken grad bosettingen kan være styrt av politisk-administrative prosesser.

Kapittel 9 går nærmere inn på årsaken til dannelse av etniske bokonsentrasjoner. Hvilken betydning for valget av bosted har manglende økonomiske ressurser i forhold til andre sider ved innvandrernes bakgrunn (kulturelle faktorer, sosiale nettverk)?

Kapittel 10 drøfter bruken av begrepet "ghetto" som betegnelse på bokonsentrasjoner blant innvandrere i Oslo og tar opp spørsmålet om effekten av bokonsentrasjon på innvandrernes integrering. Hvorvidt det er ønskelig med en styrt spredning av innvandrerbosettingen, blir også berørt.

Kapittel 11 presenterer en samlet oppsummering av de viktigste funnene i rapporten.

2. Data og metode

2.1. Data

Til grunn for denne rapporten ligger registerdata for alle bosatt i Oslo kommune pr. 1.1.1988 og 1.1.1993. Dataene for situasjonen pr. 1.1.1988 stammer fra en **folkeregisterfil** fra Oslo kommune. Kommunens innbyggere er der registrert på krets og bydel (etter den nye administrative bydelsinndelingen som ble innført 1.8. s.å.). Personens gateadresse inngår også. Til 452 185 enheter på denne filen er det koplet informasjon om landbakgrunn og innvandringskategori (se avsn. 2.2) fra den såkalte **fødelandsfilen** i Statistisk sentralbyrå. Fødelandsfilen inneholder opplysninger om alle som bor eller har bodd i Norge siden 1.11.1970, alle som har innvandret siden 1967 og ellers en del personer som har bodd i landet før 1.11.1970. Koplingen er foretatt med utgangspunkt i fødselsnummeret.

Da enhetene på den koplede filen ble fordelt på bydel, viste det seg at 2 880 personer hadde bydel "00" (ukjent) og at 47 personer ikke hadde noen bydelsangivelse i det hele tatt. I tillegg oppdaget vi at bydel 15 (Hellerud) hadde et innbyggertall som var nærmere 2 000 høyere enn det som var registrert for bydelen i Statistisk årbok for Oslo (1990). Etter å ha undersøkt dette nærmere, fjernet vi i alt 1 962 personer fra bydel 15. Dette var personer som alle var registrert bosatt i krets 3708, men som i feltet for gateadresse hadde angitt "uten fast bopel", "utenriktjeneste" eller "til sjøs" eller manglet opplysninger i dette feltet. Ingen av personene kunne lokaliseres i samme krets fem år senere¹, og vi trakk den slutning at de måtte være tilordnet bydel 15, krets 3708, ved en feiltakelse. Personene ble ikke fjernet fra datamassen, men omkodet til ukjent bydel og krets. 6 dubletter ble også identifisert og slettet. Vi stod således tilbake med 452 179 enheter.

For situasjonen pr. 1.1.1988 forelå det også en såkalt fødelandssituasjonsfil i Statistisk sentralbyrå, men denne var mindre komplett enn tilsvarende fil pr. 1.1.1993 (se nedenfor). Bl.a. manglet de avgjørende opplysningene om bosted i bydel og krets. Filen var derfor ubrukelig for vårt formål. Imidlertid oppdaget vi at innbyggertallet i Oslo iflg. denne filen var nærmere 1 400 høyere enn folkeregisterfilens antall. Dette er igjen forskjellig fra de 452 606 innbyggerne som Statistisk årbok for Oslo (1990) opererer med for 1988. Det har ikke lyktes oss å bringe på det rene hva disse uoverensstemmelsene bunner i.

Data om befolkningen i Oslo fem år senere er hentet fra den såkalte **fødelandssituasjonsfilen** i Statistisk sentralbyrå pr. 1.1.1993. Filen er i utgangspunktet tilført sentrale kjennemerker som innvandringskategori og landbakgrunn fra fødelandsfilen og angir bostedet for alle i landet på det gitte tidspunkt. Fra denne filen ble det ekstrahert 473 454 enheter med bostedskommune Oslo. Rapporten fra forprosjektet (Blom 1994) tar utgangspunkt i disse dataene.

Dataene for bosettingen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 er koplet sammen i en felles datafil med i alt 559 502 enheter. For enkelhets skyld kan vi kalle den **første analysefil**. 86 048 av enhetene (15,4 prosent) tilhører bare 1988-dataene, 366 131 enheter (65,4 prosent) tilhører både 1988- og 1993-dataene, mens 107 323 enheter (19,2 prosent) hører eksklusivt til 1993-dataene. At en person bare opptrer i 1988-dataene og ikke i 1993, skyldes at vedkommende i løpet av perioden enten har flyttet til en annen kommune, ut av landet eller har dødd. At en person omvendt bare opptrer i 1993-dataene, skyldes at vedkommende i løpet av perioden enten har blitt født, har flyttet til Oslo fra en annen kommune eller flyttet til Oslo fra utlandet.

De komplette data for 1988 og 1993 er igjen koplet til registerdata over formue og inntekt fra **skattestatistikken** som baserer seg på oppgaver fra den ordinære skattelikningen for personlige skatteyttere (Strand 1991). Inntekts- og

¹ Dette ble undersøkt ved en kontrollkopling mot 1993-dataene.

formuesdata for inntektsåret 1987 er koplet mot enhetene for registrert bosatte i Oslo pr. 1.1.1988, mens inntekts- og formuesdata for inntektsåret 1992 er koplet mot registrert bosatte i Oslo pr. 1.1.1993. Nøkkelen til koplingen er fødselsnummeret. Alle enhetene på den opprinnelige filen som ikke motsvares av skattedata fra ett av tidspunktene, faller ut av den ferdigkoplete filen, for anledningen kalt **andre analysefil**.²

Skattestatistikken inneholder i hovedsak persondata over personer i alder 13 år og over, men yngre personer kan opptrre i statistikken dersom de har egen likningsmessig status. Det er derfor først og fremst i de yngste aldersgruppene at frafallet av enheter på andre analysefil er stort. Tabell 2.1. viser fordelingen etter alder og noen andre kjennemerker for personene på analysefilene ved tidspunktet 1.1.1988 og 1.1.1993 før og etter koplingen med skattedata.

Tabellen illustrerer at det hovedsakelig er etter alder at den andre analysefilen atskiller seg fra den første. Dette forplanter seg også til enkelte andre kjennemerker. For eksempel går andelen ikke-vestlige innvandrere ned med vel ett prosentpoeng både for 1988 og 1993. Likeledes går andelen som bare er registrert bosatt i 1993, også ned. Barn 0-6 år utgjorde i utgangspunktet hele 30 prosent av denne gruppen. Endelig synker andelen bosatte i de nye drabantbyene i nordøst (bydel 15-18) for 1988 og i Søndre Nordstrand (bydel 9) for 1993, mens andelen bosatte i indre vest (bydel 1-3) stiger noe for begge tidspunkter. Endringene er imidlertid små.

Tabell 2.1. gir anledning til å konkludere at bortsett fra underrepresentasjonen blant de yngste, er ikke dataene i andre analysefil systematisk forskjellig fra dataene i den første analysefilen med hensyn til fordeling på sentrale kjennemerker. Vi bør derfor trygt kunne bruke også den andre filversjonen i våre analyser.

Tabell 2.1. Fordelingen av noen sentrale kjennemerker på første¹ og andre analysefil² for årene 1988 og 1993

	Første analysefil		Andre analysefil	
	1988	1993	1988	1993
Til stede i Oslo				
Bare i 1988	19,0	.	19,3	.
I 1988 og i 1993	81,0	77,3	80,7	82,2
Bare i 1993	.	22,7	.	17,8
Landbakgrunn				
Vestlig	4,3	4,1	4,4	4,3
Ikke-vestlig	6,4	10,1	5,1	9,0
Norsk	89,2	85,8	90,5	86,6
Kjønn				
Kvinne	53,3	52,5	53,9	53,2
Mann	46,7	47,5	46,1	46,8
Alder				
0-6 år	8,4	8,9	1,1	0,6
7-15 år	7,8	7,7	3,3	3,3
16-24 år	12,6	10,8	14,2	12,5
25-39 år	25,8	27,9	29,3	32,1
40-66 år	29,0	28,2	33,2	32,5
67-79 år	12,6	11,5	14,5	13,3
80 år og over	3,8	4,9	4,3	5,7
Bydel				
1-3	14,8	14,3	15,5	15,2
4-6	14,2	14,9	14,7	15,2
7-8	6,6	6,6	6,5	6,5
9	4,4	5,6	3,8	4,9
10-14	15,1	14,8	15,5	15,1
15-18	15,6	14,9	14,9	14,5
19-20	8,5	8,0	8,6	8,1
21-25	19,4	20,0	18,9	19,5
26-27	0,5	0,5	0,5	0,5
Uoppgitt	1,1	0,3	1,0	0,3
N	452 179	473 454	393 096	410 103

¹ Datafil for bosatte i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993

² Datafil for bosatte i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 med tilkoplete inntekts- og formuesopplysninger for inntektsårene 1987 og 1992.

² Personer som i første analysefil opptrer både i 1988 og i 1993, kan være registrert med skatteopplysninger bare på ett av tidspunktene. Det mest vanlige er at personer som var for unge i 1988, har en egen post i skattestatistikken i 1992. Koplingen er gjort slik at disse personene selvstgt beholdes i datamaterialet, men det er kodet manglende opplysninger om inntekt og formue for dem på det ene tidspunktet.

2.2. Variabler

Definisjonen av **innvandrere** følger den nye standard for innvandrergropering som ble lansert av Statistisk sentralbyrå i juni 1994 (Statistisk sentralbyrå 1994a) og som ble lagt til grunn allerede i forprosjektrapporten. Å være innvandrer er synonymt med det standarden kaller å "tilhøre innvandrerbefolkningen". Personer tilhører innvandrerbefolkningen dersom de har to utenlandsfødte foreldre. Ved hjelp av kjennemerket innvandringskategori kan innvandrerne videre underoppdeles i "førstegenerasjons-innvandrere uten norsk bakgrunn" og "andregenerasjons-innvandrere". Sistnevnte er født i Norge.

Alle som ikke er innvandrere, kalles i dette arbeidet for nordmenn. Etter kjennemerket innvandringskategori er det personer "uten innvandringsbakgrunn", men også personer med såkalt "annen innvandringsbakgrunn", dvs. utenlandsadopterte, utenlandsfødte med en norskfødt forelder, norskfødte med en utenlandsfødt forelder og personer født i utlandet av norskfødte foreldre.

Kjennemerket **landbakgrunn** indikerer hvilket land personen stammer fra. Kjennemerket er konstruert med utgangspunkt i personens eget, fars eller mors fødeland. Landbakgrunnen er "Norge" for alle uten innvandrerbakgrunn. I tillegg regnes alle med "annen innvandringsbakgrunn" å ha Norge som landbakgrunn.³ For alle øvrige, dvs. for innvandrerne, er landbakgrunnen et land annet enn Norge. Vi har valgt å skille ut de enkeltland som er sterkest representert i Oslo og føye til noen få samlegupper: Norge, Vesten (Sør- og Vest-Europa utenom Norge, Nord-Amerika og Oseania), Øst-Europa, tidligere Jugoslavia, Tyrkia, Marokko, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam, Iran, Chile og øvrige land. I mange sammenhenger er det hensiktsmessig å redusere antall kategorier til tre: Vestlige land, ikke-vestlige land og Norge.

Aldersgruppe angir personenes alder pr. 1.1.1988 og 1.1.1993. Kjennemerket er inndelt i intervallene 0-6, 7-15, 16-24, 25-39, 40-66, 67-79 og 80+.

Statsborgerskap foreligger som kjennemerke for tilstanden pr. 1.1.1988 og 1.1.1993. Statsborgerskap er omkodet til en dikotom variabel med verdiene norsk/utenlandsk.

Bydel og krets angir personens bosted i Oslo. Kommunen har 25 administrative bydeler foruten Sentrum og Marka. Hver bydel er underoppdelt i kretser (også kalt "roder" i bykommuner). Kretsene markeres med firesifrete tall og navn. Det er i alt 477 kretser i Oslo. Bydel og krets er definert pr. 1.1.1988 og 1.1.1993.

For å forenkle omtalen av bydelene er det av og til i teksten brukt fellesbetegnelser på grupper av bydeler. Disse er: *Indre vest*: Bygdøy/Frogner, Uranienborg/Majorstua, St. Hanshaugen/ Ullevål. *Indre øst*: Sagene/Torshov, Grünerløkka/Sofienberg, Gamle Oslo. *Gamle drabantbyer*: Lambertseter, Bøler, Manglerud, Østensjø, Helsefyr/Sinsen, Grorud, Bjerke. *Nye drabantbyer*: Søndre Nordstrand, Hellerud, Furuset, Stovner, Romsås. *Ytre vest*: Ekeberg/Bekkelaget, Nordstrand, Grefsen/Kjelsås, Sogn, Vindern, Røa, Ullern.⁴ I kapittel 5 (og bare der) er en annen bydelsinndeling benyttet.

Oppholdsvarighet (eller oppholdstid) er beregnet på grunnlag av kjennemerket første oppholdsdato (bare angivelsen av år er benyttet). Første oppholdsdato er den tidligst registrerte dato en person har i Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikksystem. Kjennemerket foreligger både for nordmenn og innvandrere. For personer født i Norge etter 1964 faller datoen sammen med fødselsdatoen.

Som indikator for **inntekt** for året 1987 er benyttet det såkalte "helsegrunnlaget", beregningsgrunnlaget for helse delen av medlemsavgiften til folketrygden. Det omfatter pensjonsgivende inntekt (lønns- og næringsinntekt), pensjoner og trygder. For året 1992 er det såkalte "toppskattgrunnlaget", beregningsgrunnlaget for toppskatten, benyttet. Det inneholder de samme komponentene som helsegrunnlaget.

Ved hjelp av et "rekkefølgenummer" er det mulig å avgjøre hvilke personer som hører til samme familie i skattemessig forstand. I stedet for å operere med inntekt som en ressurs eksklusivt knyttet til den enkelte person, har vi summert inntekten til alle personer med samme rekkefølgenummer og dividert summen med en indikator basert på forbruksvekter for antall personer som nyter godt av den summerte inntekten.⁵ Denne vektete summerte gjennomsnittsinntekten er deretter tilordnet alle personene som tilhører samme skattemessige familie. Dermed kan vi fortsatt benytte enkeltperson som enhet i analysen av bosetting også etter at inntekt (og formue) er introdusert som forklaringsvariabler.

³ Dette forutsetter en omkodning for disse.

⁴ Inndelingen er benyttet i flere arbeider fra Seksjon for plan og analyse i Oslo kommune (1991, 1992, 1994b).

⁵ Indikatoren konstrueres som en sum der "hovedperson" teller 1, "hustru" 0,7 og barn 0,5. Dette er en vanlig framgangsmåte.

Samme tilnæringsmåte er benyttet for **formue**. Som mål på formue er benyttet grunnlaget for utlikning av formuesskatt til staten. Dette omfatter all nettoformue, også nettoformue som ligger under grensene for skattelegging til kommune og/eller stat.⁶ Formuen er summert for alle med samme rekkefølgenummer, dividert med en vektet indikator for skattefamiliens størrelse, og resultatet er til sist tilordnet alle med samme rekkefølgenummer, akkurat som for inntekt.

2.3. Metode

Tradisjonelle **stolpediagram** og **tabeller** er benyttet til å framstille resultater fra enkle to- eller treveis krysstabuleringer.

Pearsons r (Pearsons produktmomentkorrelasjonskoeffisient) benyttes i kapittel 3 for å undersøke styrken i sammenhengen (korrelasjonen) mellom andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene i 1988 og økningen av andelen i tidsrommet 1988-1993. Koeffisienten varierer mellom -1 (fullstendig negativ sammenheng) og +1 (fullstendig positiv sammenheng). Koeffisienten er 0 når det ikke er noen sammenheng mellom de to størrelsene.

I kapittel 6 er det benyttet en såkalt **dissimilaritetsindeks** for å angi i hvilken grad to folkegrupper er ulikt romlig fordelt i forhold til hverandre (Duncan og Duncan 1955). Indeksen varierer mellom 0 og 100 og uttrykker hvor stor prosentandel av en folkegruppe som må flytte dersom gruppen skal fordele seg romlig over et sett delområder (bydeler, kretser) på samme måte som en annen folkegruppe. Verdien 0 betyr at gruppene er likt fordelt, mens 100 betyr at de er maksimalt ulikt fordelt.

Formelen for indeksen er

$$D = \frac{\sum |p_i^1 - p_i^2|}{2} \times 100$$

der p_i^1 = Andelen av alle i folkegruppe 1 som bor i delområde i
og p_i^2 = Andelen av alle i folkegruppe 2 som bor i delområde i.

Er det f.eks. to bydeler og den ene folkegruppen er fordelt med 0/100 prosent på de to bydelene, mens den andre er fordelt med 50/50 prosent, blir dissimilaritetsindeksen $1/2 \cdot (|0-50| + |100-50|) = 50$. Følgelig er det 50 prosent av den ene folkegruppen som må flytte for at de to skal være likt fordelt på bydelene.

Personer bosatt på ukjent bydel holdes utenfor ved beregning av indeksen.

Kapittel 8 er basert på data innhentet gjennom **informantintervju**, dvs. intervju med personer som i kraft av sin spesielle posisjon (yrke e.l.) forventes å ha særskilte kunnskaper om det tema som ønskes belyst. Særlig de første intervjuene hadde et eksplorativt og ustrukturert preg. Etter hvert som kunnskapen om saksområdet økte, ble vi i stand til å stille mer presise og målrettede spørsmål. Vi forsøkte å kontrollere validiteten og reliabiliteten i data ved å samholde de muntlige opplysningene med skriftlig nedfelt materiale i stortingsmeldinger, årsmeldinger, utredninger osv. Muntlige utsagn ble også krysskontrollert mot hverandre.

I kapittel 9 er det benyttet en kvantitativ analysemetode som kalles **logistisk regresjon**. Som vanlig multipel regresjon kan metoden brukes til å avgjøre hvilke av et sett uavhengige variabler (forklaringsvariabler) som har størst innvirkning på en avhengig variabel. Logistisk regresjon er velegnet når den avhengige variabelen er dikotom (binær). I vårt tilfelle benytter vi metoden til å analysere faktorer som påvirker oddsen for å bo i et bestemt område av byen.

Odds uttrykker forholdet mellom sannsynligheten for at en begivenhet skal inntreffe og sannsynligheten for at den ikke skal inntreffe. Oddsen kan altså skrives som $p/1-p$, der p angir sannsynligheten for begivenheten. Sannsynligheten varierer i intervallet 0 til 1, mens odds godt kan ta verdier større enn 1.

⁶ I skattedataene for 1988 er dette splittet på to poster, nettoformue som gir skatt og nettoformue som ikke gir skatt. For 1992 er det samlet på én post.

Oddsene logit-transformeres, hvilket vil si at det er logaritmen til oddsene som analyseres. For eksempel uttrykkes sammenhengen mellom oddsene for å bo i bydel Gamle Oslo og forklaringsfaktorene landbakgrunn, inntekt og formue ved følgende logistiske modell

$$\ln(p/1-p) = C + \beta_L L + \beta_I I + \beta_F F$$

der p er sannsynligheten for å bo i Gamle Oslo, C er et konstantledd, L er landbakgrunn, I er inntekt og F formue. β 'ene representerer effektparametrene som skal estimeres. β 'ene har en tolkning analogt til koeffisientene i ordinær lineær regresjon. Det vil si at de for kontinuerlige variabler representerer størrelsen på endringen i log oddsene ved en enhets endring i den uavhengige variabelen. For kategoriske variabler representerer de avviket i log oddsene ved en bestemt verdi på den uavhengige variabelen relativt til referansekategorien.

Ekspensieres⁷ log oddsene får vi såkalte oddsforhold. Disse forteller hvor mange ganger større risikoen⁸ for å oppleve en bestemt begivenhet (her: bo i en bestemt bydel) er ved én bestemt verdi på den uavhengige variabelen relativt til en annen (referansekategorien) under simultan kontroll for effekten av øvrige variabler i regresjonslikningen. Dersom f.eks. oddsforholdet for å bo i Gamle Oslo for pakistanere er 4 jamført med nordmenn, betyr det at pakistanere har fire ganger så høy "risiko" (eller odds) for å bo i Gamle Oslo som nordmenn.

Logistiske regresjonsmodeller estimeres ved en sannsynlighetsmaksimeringsmetode som går ut på å søke etter de parameterverdiene som maksimerer rimeligheten (*eng.* likelihood) av å få det observerte resultatet under den gitte modellantakelsen. Modellen tilpasses ved å teste om det gir en signifikant endring i log-likelihood-estimatet å inkludere en ekstra forklaringsvariabel.

⁷ Å eksponensiere et tall er å ta tallet som eksponent i en potens med grunntall lik grunntallet i den naturlige logaritme ($e=2.7183$).

⁸ "Risiko" skal i denne forbindelse ikke oppfattes som et verdiladet begrep, men som synonym for odds.

3. Innvandrерandelen i bydelene i 1988 og 1993

I dette kapitlet legger vi fram data som belyser hvor stor andel innvandrerne utgjør av befolkningen i hver bydel i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993. Vi velger i første omgang å fokusere på *andelen* i stedet for *antallet* innvandrere. Grunnen til dette er at det gjerne er *andelen* innvandrere det blir tale om når diskusjonen dreier inn på spørsmålet om bestemte boområder begynner å anta preg av innvandrers-"ghettoer" eller ikke. Det absolutte antallet innvandrere som bor der, blir viet mindre oppmerksomhet.

Selv om det altså ut fra temaet skulle være relevant å begynne med en presentasjon av innvandrерandelene i bydelene, er det viktig å huske at en *andel* er en mer komplisert størrelse enn et antall. Dette er selvsagt trivielt, men kan likevel fort overses. En andel defineres som kvotienten mellom to andre størrelser, i dette tilfellet antall innvandrere og størrelsen på totalbefolkningen i området. Dette innebærer at en bare kan være sikker på at en økning i innvandrерandelen i en bydel skyldes økt antall innvandrere dersom det totale folketallet i bydelen ikke går ned. Likeledes kan en bare være sikker på at en nedgang i innvandrерandelen skyldes et redusert antall innvandrere dersom totalbefolkningen i bydelen ikke øker.

3.1. Folketallet i bydelene

Av disse grunner kan det være på sin plass først å se på hvordan folketallet i bydelene har utviklet seg i løpet av perioden 1988-1993 (figur 3.1). For byen totalt har det vært en vekst på vel 21 000 personer, 4,7 prosent. Alle bydelene unntatt seks har hatt vekst i folketallet. Dersom innvandrерandelene øker fra 1988 til 1993, henger det således for de fleste bydelers vedkommende sammen med at antallet innvandrere i bydelene har økt.

Søndre Nordstrand og Gamle Oslo er de to bydelene som har hatt den største veksten i folketallet, henholdsvis vel 6 900 og 4 700 personer. Begge steder skyldes veksten i befolkningen trolig først og fremst tilgang på nye boliger. I Gamle Oslo har nybyggingen funnet sted i tilknytning til byfornyelse. Veksten har altså vært størst i den yngste drabantbyen i sør og i byens eldste kjerneområde i indre øst.

To bydeler i ytre vest, Ullern og Vindern, har også økt sitt folketall forholdsvis mye, henholdsvis med 2 600 og 2 100 personer. Dertil utmerker den gamle drabantbyen Bøler seg med en befolkningsøkning på nærmere 1 400.

De seks bydelene som har hatt nedgang i befolkningen, er: Lambertseter, Manglerud, Østensjø, Stovner, Romsås og Bjerke. Bjerke hadde den største nedgangen med vel 300 personer. Deretter fulgte Stovner og Manglerud med henholdsvis 200 og 150 personer.

I de følgende avsnitt ser vi nærmere på utviklingen i innvandrерandelene i bydelene fra 1988 til 1993. I første omgang betraktes alle innvandrere under ett slik at totalomfanget av alle med innvandrerbakgrunn vises. Senere ser vi på bosettingsmønsteret for vestlige og ikke-vestlige innvandrere for seg.

3.2. Andelen innvandrere totalt

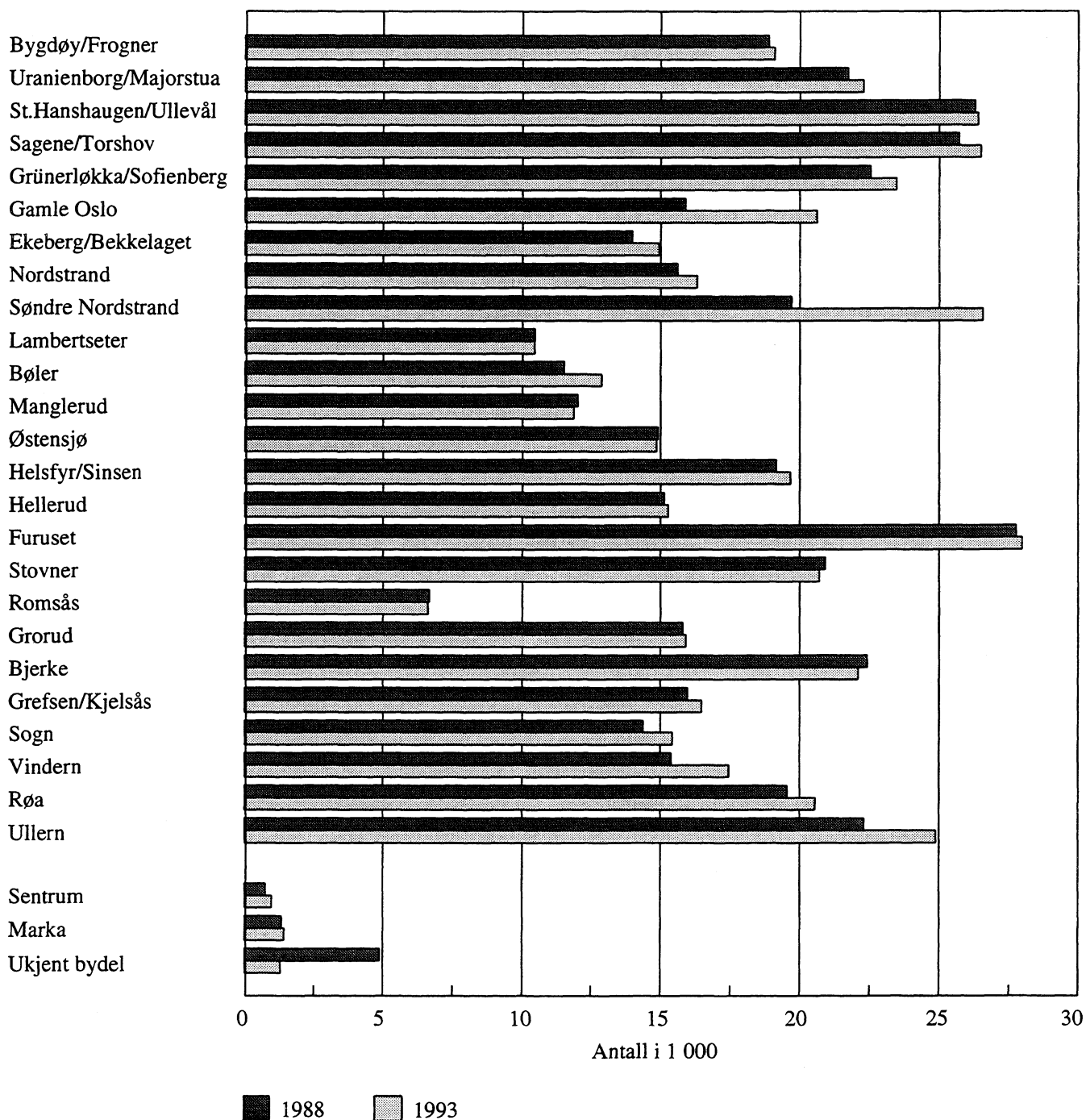
Det framgår av figur 3.2 at innvandrерandelene har økt i alle bydeler unntatt to, Nordstrand og Vindern. I byen samlet har andelen innvandrere gått opp fra 10,8 til 14,2 prosent. Dersom økningen måles som prosentdifferansen mellom andelen i 1993 og 1988, er det Gamle Oslo som har hatt den største økningen, 9,9 prosentpoeng.⁹

⁹Dersom en i stedet beregner økningen som prosentvis vekst i andelen på basis av andelen i 1988 (som settes til 100 prosent), kommer både Stovner, Romsås, Bjerke og Helsfyr/Sinsen ut med høyere vekst enn Gamle Oslo. Helsfyr/Sinsen vokser da f.eks. med $(12,5 \text{ prosent} - 7,5 \text{ prosent}) / 7,5 \text{ prosent} \cdot 100 \text{ prosent} = 66,7 \text{ prosent}$, mens Gamle Oslo bare har en vekst på $(30,4 \text{ prosent} - 20,5 \text{ prosent}) / 20,5 \text{ prosent} \cdot 100 \text{ prosent} = 48,3 \text{ prosent}$.

Deretter følger Romsås med 8,0 prosentpoeng, Stovner med 6,8, Søndre Nordstrand med 6,6, Grünerløkka/Sofienberg med 6,3 og Furuset med 5,5 prosentpoeng.

Dette er, med ett unntak, de samme bydelene som hadde de høyeste innvandrерandelene i 1988, selv om rekkefølgen ikke helt stemmer overens. Gamle Oslo hadde en innvandrерandel i 1988 på 20,5 prosent, Grünerløkka/Sofienberg 18,6 prosent, Søndre Nordstrand 16,7 prosent, Romsås 14,5 prosent, Stovner 12,5 prosent og Furuset 12,2 prosent. Det ene unntaket er Bygdøy/Frogner som kommer inn mellom Stovner og Furuset med en innvandrерandel på 12,3 prosent i 1988. To tredeler av innvandrerne i Bygdøy/Frogner er imidlertid fra vestlige land. Som neste figur vil vise, har vestlige innvandrere i Oslo ikke hatt noen vekst fra 1988 til 1993.

Figur 3.1. Befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Antall i 1 000

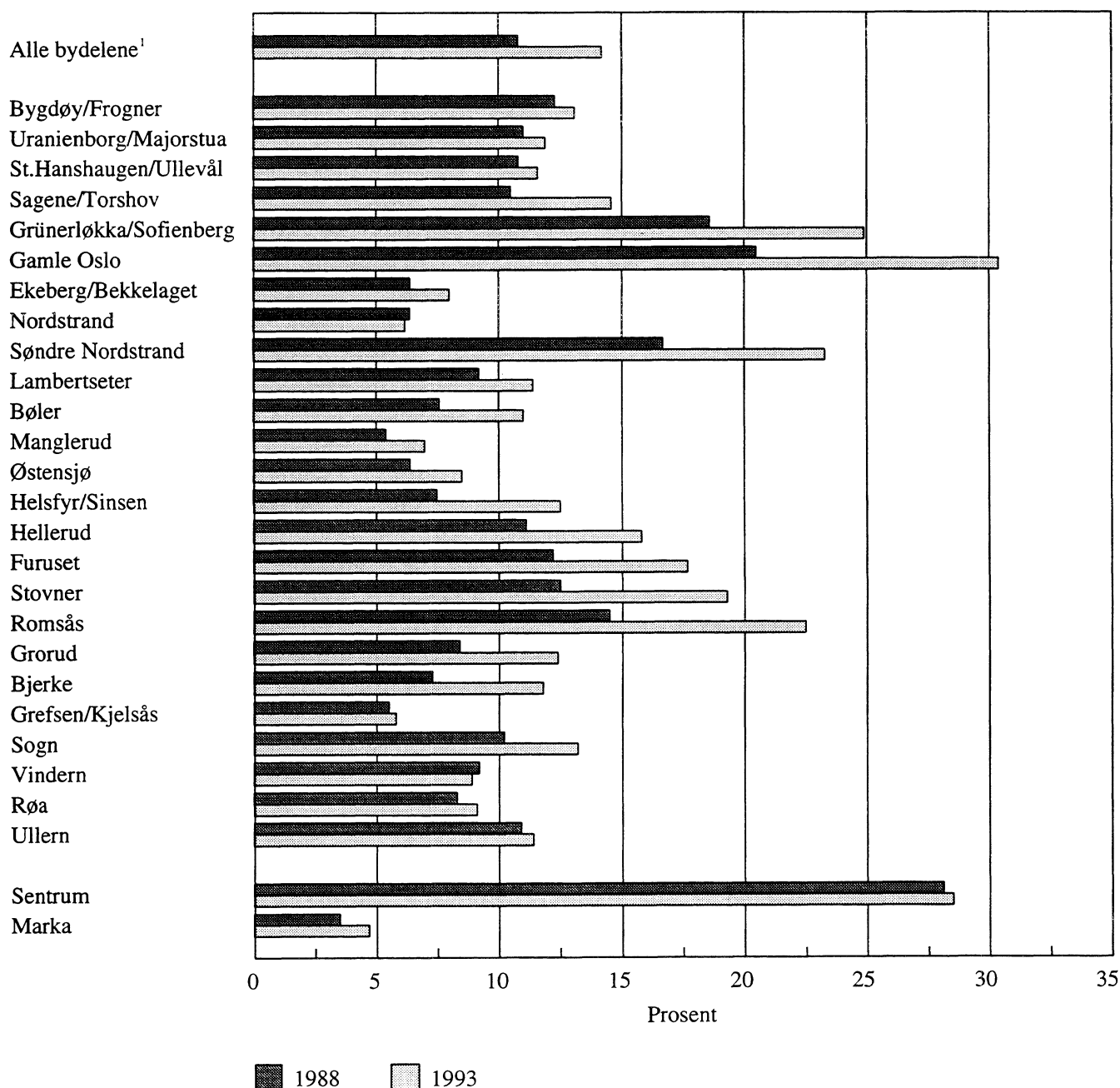

3.3. Andelen vestlige innvandrere

Figur 3.3 viser at det er i ytre og indre vest at konsentrasjonen av vestlige innvandrere er størst. 5-8 prosent av innbyggerne i disse bydelene er fra vestlige land. Bygdøy/Frogner hadde den høyeste andelen med 8,2 prosent i 1988. Deretter kom Ullern med 7,4 prosent. I de fleste bydelene utenom indre og ytre vest er andelen vestlige innvandrere nede på 2-3 prosent. Andelen er noe høyere i indre øst. Gjennomsnittet for byen som helhet var på 4,3 prosent i 1988.

I løpet av femårsperioden sank andelen vestlige innvandrere i byen under ett med 0,2 prosentpoeng. Størst var nedgangen i Romsås og Ullern (0,8 prosentpoeng), men nedgangen gjorde seg gjeldende i alle de regulære bydelene unntatt Uranienborg/Majorstua og Østensjø. I disse bydelene var det i stedet en svak oppgang.

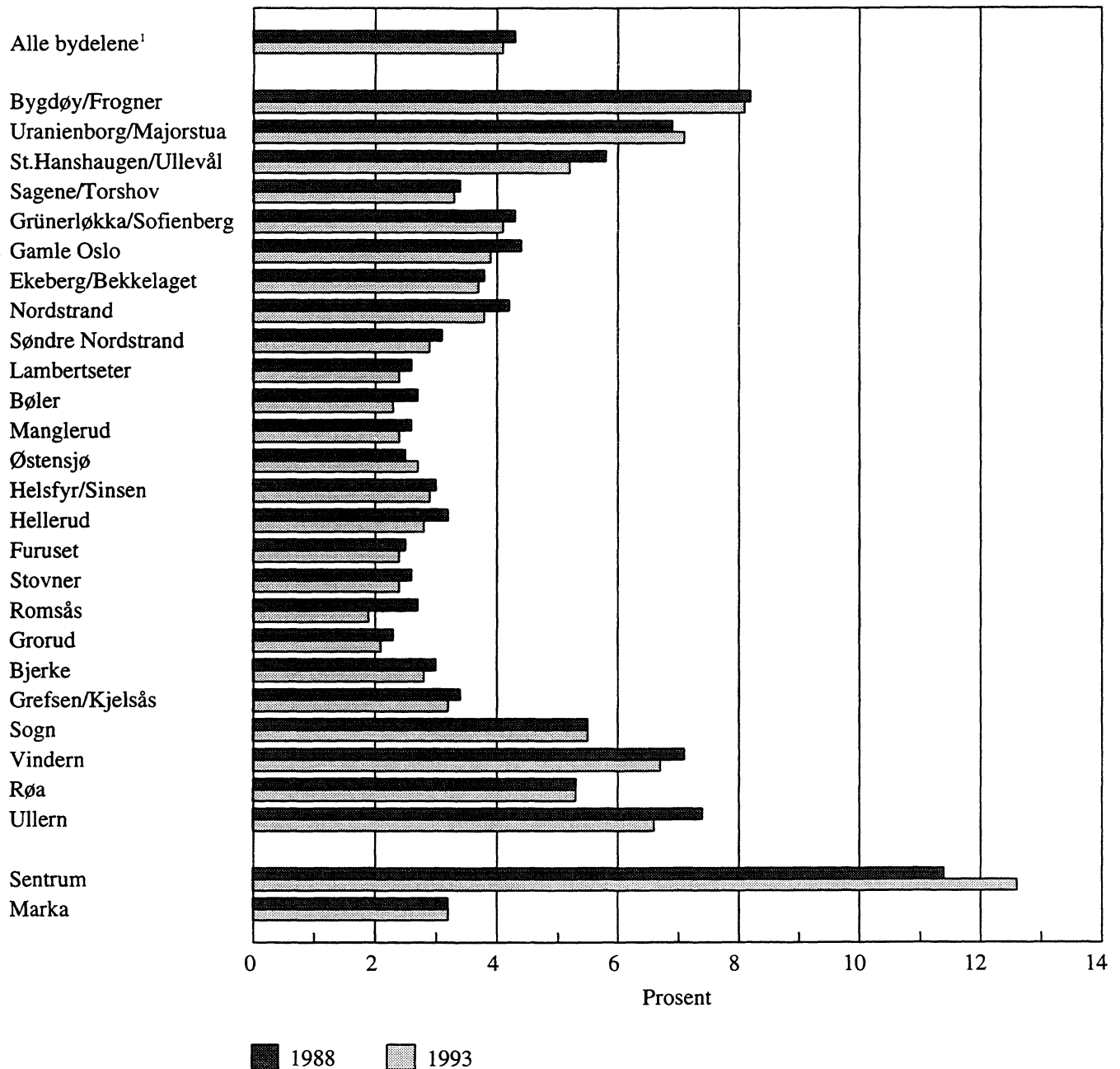
Figur 3.2. Andel innvandrere av befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent

¹ Inkludert bosatte på ukjent bydel.

Som påpekt innledningsvis trenger imidlertid ikke nedgang i andelen vestlige innvandrere bety at antallet vestlige innvandrere har sunket. Dersom totalbefolkningen i bydelen øker raskere enn vestlige innvandrere gjør, kan andelen gå tilbake selv om antallet øker. Bare dersom totalbefolkningen ikke øker, må reduserte andeler nødvendigvis skyldes reduserte antall. I virkeligheten er det økning i antallet vestlige innvandrere i 11 av de 25 regulære bydelene (jf. tabell 4.1). Økningen i antallet er størst, både prosentvis og absolutt, i Søndre Nordstrand og Gamle Oslo.

Figur 3.3. Andel innvandrere fra Vesten av befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent

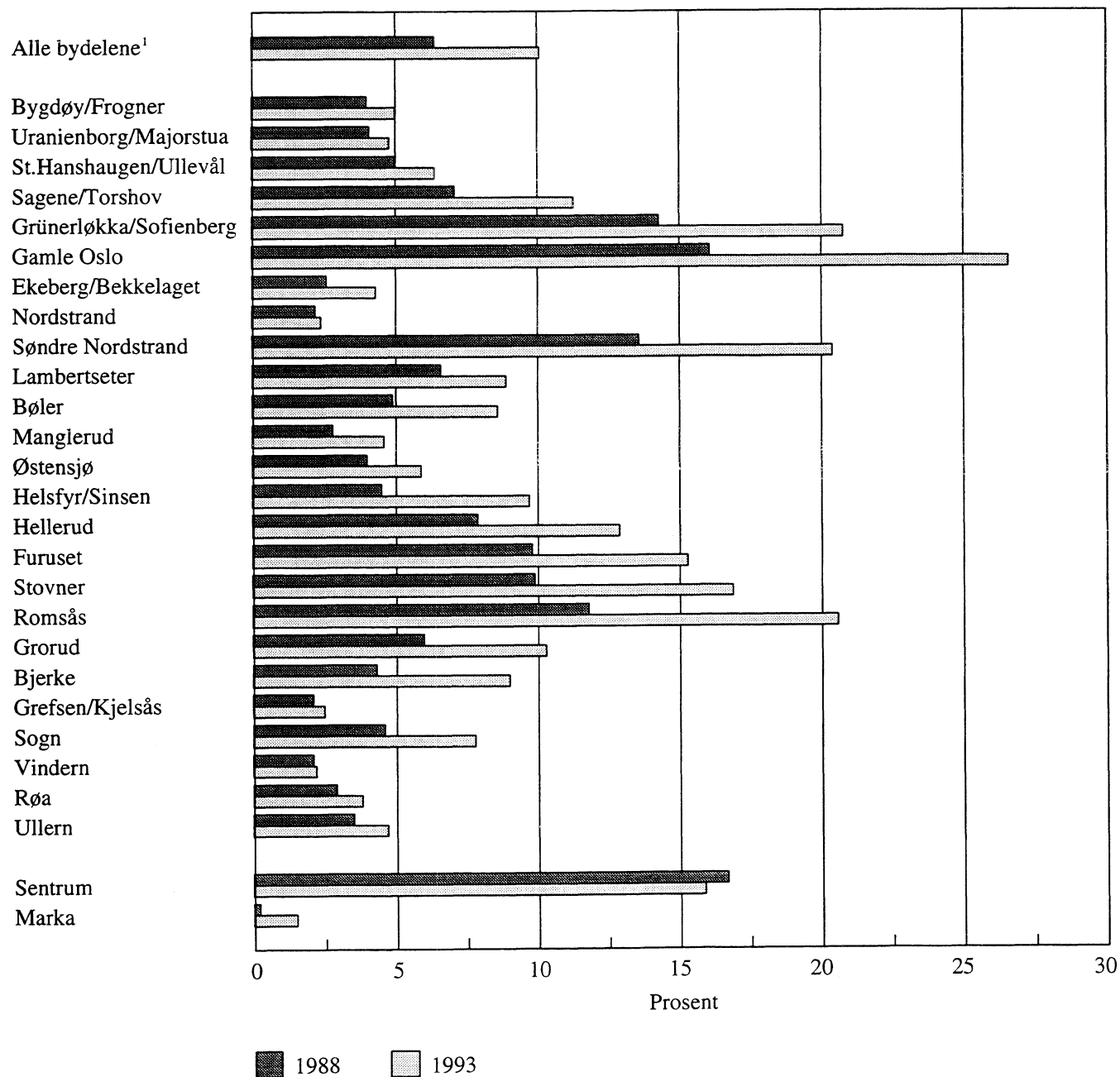

¹ Inkludert bosatte på ukjent bydel.

3.4. Andelen ikke-vestlige innvandrere

Figur 3.4 viser andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene. Vi gjenkjenner mønsteret fra figur 3.2 over alle innvandrere, men de seks bydelene som dominerte med høye innvandrerandeler - Gamle Oslo, Grünerløkka/-Sofienberg, Søndre Nordstrand, Romsås, Stovner og Furuset - står nå enda tydeligere fram. Dette skyldes at innvandrerandelene i indre og ytre vest har gått tilbake fordi vestlige innvandrere ikke lenger inngår i beregningen (unntatt i prosentueringsgrunnlaget).

Figur 3.4. Andel innvandrere fra land utenom Vesten av befolkningen i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent

¹ Inkludert bosatte på ukjent bydel.

Det er langt flere ikke-vestlige innvandrere i byen enn vestlige¹⁰ (merk at de to figurene har forskjellig målestokk). Derfor er det også fordelingsmønsteret for de ikke-vestlige innvandrerne som "slår igjennom" i figuren som viser andelene for alle innvandrere.

Andelenes størrelse gir seg for øvrig ved differansen mellom andelene for alle innvandrere (figur 3.2) og andelene for vestlige innvandrere (figur 3.3). I alt var det i hele byen 6,4 prosent ikke-vestlige innvandrere i Oslo i 1988 og 10,1 prosent i 1993.

Størrelsen på økningen av andelene fra 1988 til 1993 er lik differansen mellom økningen for alle innvandrere og økningen for vestlige innvandrere. Ettersom økningen var negativ for de vestlige innvandrerne i nesten alle bydelene, økte andelen ikke-vestlige innvandrere litt mer enn andelen alle innvandrere. Gamle Oslo hadde således en vekst på 10,5 prosentpoeng, Romsås 8,8, Stovner 7,0, Søndre Nordstrand 6,8, Grünerløkka/Sofienberg 6,5 og Furuset 5,5 prosentpoeng. Ikke i noen bydeler (bortsett fra Sentrum) gikk andelen ikke-vestlige innvandrere tilbake.

De seks ovennevnte bydelene som hadde den høyeste veksten, hadde for øvrig også uten unntak de høyeste andelene ikke-vestlige innvandrere i 1988. I Gamle Oslo var det 16,1 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1988, i Grünerløkka/Sofienberg 14,3 prosent, i Søndre Nordstrand 13,6 prosent, i Romsås 11,8, i Stovner 9,9 prosent og i Furuset 9,8 prosent. Korrelasjonen mellom den bydelsvise veksten for ikke-vestlige innvandrere i perioden 1988-1993 (uttrykt i prosentdifferanser) og andelene ikke-vestlige innvandrere i bydelene i 1988 var meget høy (Pearsons $r=0,90$).¹¹ Dette tyder på at tendensen til etnisk bokkonsentrasjon forsterket seg i årene fra 1988 til 1993.

¹⁰ I 1993 nesten 2,5 ganger så mange (ca. 47 900 mot ca. 19 300).

¹¹ Tilsvarende korrelasjon i gruppen av alle innvandrere var noe svakere (Pearsons $r=0,70$). Det illustrerer at det er de ikke-vestlige innvandrerne som forsterker det etablerte mønsteret for bokkonsentrasjon.

4. Dekomponering av endringsfaktorene fra 1988 til 1993

I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvordan folketallet i Oslo har endret seg fra 1988 til 1993 for henholdsvis vestlige innvandrere, ikke-vestlige innvandrere og nordmenn. Framstillingen er enklere enn i foregående kapittel i den forstand at vi ikke lenger ser på *andeler* men på *antall*. Samtidig er den mer komplisert ved at vi nå trekker inn flytting mellom bydelene og flytting til/fra Oslo, foruten fødsel/død.

Vi tar utgangspunkt i situasjonen pr. 1.1.1988 etter landbakgrunn og bydel. Et antall vestlige innvandrere befinner seg i bydel B i 1988. Noen av dem opptrer som bosatte i en annen bydel i 1993 fordi de en eller annen gang i løpet av de fem årene har flyttet (minst én gang). Samtidig flytter andre vestlige innvandrere den "motsatte" veien, fra andre bydeler til bydel B, hvor vi finner dem bosatt i 1993. Subtraheres antall personer i den "utgående" strømmen fra antall personer i den "inngående", vet vi hvor mange vestlige innvandrere bydel B i alt ("netto") har vunnet eller tapt ved byinterne flyttinger i tidsrommet 1988-1993.

Noen vestlige innvandrere i bydel B blir imidlertid borte fra byen idet de ikke kan gjenfinnes som bosatte i 1993. De blir borte enten fordi de flytter ut av byen (til andre norske kommuner eller ut av landet) eller fordi de dør. Motsatt kommer det nye vestlige innvandrere til bydel B som ikke var registrert bosatt i Oslo i 1988. Disse har kommet til enten ved at de har flyttet til byen i løpet av femårsperioden eller ved at de har blitt født.¹² Subtraheres denne "utgående" strømmen fra den "inngående", får vi et uttrykk for nettotilveksten ("balansen") for bydel B ved flytting mellom Oslo og omverdenen og ved fødsel/død.

Antallet vestlige innvandrere i bydel B pr. 1.1.1993 kan da beregnes som summen av antallet i de to nettostrømmene og antallet i bydelen pr. 1.1.1988. For å lette oversikten prosentueres hvert ledd i dette regnestykket på basis av utgangspopulasjonen i den enkelte bydel. Har det blitt flere vestlige innvandrere i bydelen i løpet av de fem årene, er andelen i 1993 over 100 prosent, i motsatt fall er den under 100 prosent.

I de tre hovedtabellene som følger (tabell 4.1, 4.3 og 4.4) har vi ikke forsøkt å skille ut fødsel/død fra flyttestrømmen til/fra byen. Dette skyldes dels at vi ikke ønsket å overlesse tabellene, dels også at vi mangler individopplysninger om dødsfall. Skulle disse opplysningene vært med, ville det krevet en kopling til filen over "ikke-bosatte" som vi ikke har foretatt. I stedet nøyer vi oss med noen betraktninger knyttet til de årlige aggregerte dødstillene for Oslo.

Ifølge Statistisk årbok for Oslo (1993) var det gjennomgående i overkant av 6 000 dødsfall i byen årlig. I årene 1988-1992 forekom det i alt 31 200 dødsfall. Ikke alle som døde i denne perioden var imidlertid bosatte i byen pr. 1.1.1988. Noen dødsfall må ha forekommet blant de mange innflytterne (om lag 25 000 årlig) til byen etter 1.1.1988. Dødsfall kan derfor kanskje antas å utgjøre om lag en tredel av de vel 86 000 personene (innvandrere og nordmenn) som ifølge våre data ble borte fra byen i tidsrommet 1988-1993. Andelen døde er større for nordmenn enn for ikke-vestlige innvandrere ettersom populasjonen av ikke-vestlige innvandrere er langt yngre enn populasjonen av nordmenn.¹³

Om fødsler kan vi uttale oss mer presist idet vi med utgangspunkt i personenes fødselsdato kan avgjøre hvor mange som er født etter 1.1.1988. Noen av disse er imidlertid født utenfor Oslo (i utlandet eller i andre norske kommuner) og har således flyttet til byen etter fødselen. Ved å teste om første oppholdsdato i Norge faller sammen med

¹² En kombinasjon av begge disse forhold er tilsynelatende også mulig. Noen kan være født etter 1.1.1988, men likevel være innflyttet til byen i årene 1988-1993. Da må de anses å ha kommet til byen ved flytting.

¹³ I Oslo var f.eks. andelen over 66 år 18 prosent blant nordmenn, 12 prosent blant vestlige innvandrere og 2 prosent blant ikke-vestlige innvandrere i 1988.

fødselsdatoen¹⁴ og i tillegg om "innvandringskommunen"¹⁵ er Oslo, er det mulig å skille ut hvilke personer som reelt er født i byen etter 1.1.1988. Alle andre betraktes som tilflyttet. Dette materialet er lagt fram i tabell 4.2.

4.1. Vestlige innvandrere

Tabell 4.1 viser hvordan utviklingen i folketallet for vestlige innvandrere kan dekomponeres slik som skissert innledningsvis. Den byinterne flyttingen er framstilt i venstre del av tabellen. 14,2 prosent av de vestlige innvandrerne i Oslo i 1988 er bosatt på en annen bydel i 1993 enn i 1988. Bydelene Søndre Nordstrand, Østensjø og Gamle Oslo har hatt de største nettogevinstene (kolonnen "balanse"). Søndre Nordstrands gevinst er på hele 17,1 prosent av utgangspopulasjonen i 1988. Også bydelene i ytre vest¹⁶ (unntatt Sogn og Nordstrand) har hatt nettogevinst fra de andre bydelene. Indre vest og enkelte av drabantbyene i nordøst (Stovner, Romsås og Grorud) har hatt nettotap. Bruttostrømmene viser at indre øst utmerker seg med både store gevinster og tap.

Høyre del av tabellen framstiller flyttebalansen mellom Oslo og resten av omverdenen, herunder også fødsel og død. Nærmere en tredel av populasjonen av vestlige innvandrere blir borte fra byen og nesten like mange kommer til byen i løpet av perioden 1988-1993. Igjen er det Søndre Nordstrand og Gamle Oslo som har de største nettogevinstene (vel 9 prosent av utgangspopulasjonen i 1988). Også bydeler i indre og ytre vest har nettogevinst. Størst nettotap har Romsås (16,5 prosent). Mange av de øvrige drabantbyene, nye som gamle, har også nettotap.

Tabell 4.1. Utviklingen i folketallet i Oslos bydeler i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter endringsfaktorer¹. Vestlige innvandrere. Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993	
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	Prosent	
Bygdøy/Frogner	1 555	100	15,9	10,9	-5,0	33,0	37,6	4,6	99,6	
Uranienborg/Majorstua	1 497	100	16,1	14,2	-1,9	34,8	42,4	7,5	105,7	
St. Hanshaugen/Ullevål	1 536	100	15,3	14,1	-1,2	39,5	30,4	-9,1	89,7	
Sagene/Torshov	863	100	19,0	19,8	0,8	32,0	33,6	1,6	102,4	
Grünerløkka/Sofienberg	962	100	22,6	21,3	-1,2	36,4	38,3	1,9	100,6	
Gamle Oslo	698	100	21,8	26,9	5,2	36,0	45,1	9,2	114,3	
Ekeberg/Bekkelaget	528	100	15,5	15,7	0,2	28,2	32,6	4,4	104,5	
Nordstrand	652	100	13,2	12,1	-1,1	28,8	23,9	-4,9	94,0	
Søndre Nordstrand	613	100	10,0	27,1	17,1	27,1	36,4	9,3	126,4	
Lambertseter	272	100	15,8	13,6	-2,2	24,6	21,0	-3,7	94,1	
Bøler	314	100	9,9	13,4	3,5	26,8	19,1	-7,6	95,9	
Manglerud	316	100	11,4	10,4	-0,9	25,3	18,0	-7,3	91,8	
Østensjø	367	100	12,8	18,3	5,4	24,5	26,7	2,2	107,6	
Helsfyr/Sinsen	574	100	16,7	20,0	3,3	31,7	26,5	-5,2	98,1	
Hellerud	485	100	14,4	10,5	-3,9	24,5	18,1	-6,4	89,7	
Furuset	687	100	10,8	14,4	3,6	26,8	22,4	-4,4	99,3	
Stovner	541	100	12,2	9,4	-2,8	22,6	17,4	-5,2	92,1	
Romsås	182	100	18,1	5,5	-12,6	32,4	15,9	-16,5	70,9	
Grorud	369	100	13,6	9,8	-3,8	23,3	18,7	-4,6	91,6	
Bjerke	669	100	14,1	12,6	-1,5	29,1	24,2	-4,9	93,6	
Grefsen/Kjelsås	543	100	9,0	12,9	3,9	31,5	26,2	-5,3	98,5	
Sogn	797	100	11,0	10,8	-0,3	36,5	42,5	6,0	105,8	
Vindern	1 099	100	7,7	9,6	1,9	34,5	39,1	4,6	106,6	
Røa	1 043	100	9,7	12,2	2,5	29,7	32,7	3,0	105,5	
Ullern	1 648	100	9,0	14,0	4,9	33,6	29,1	-4,6	100,4	
Sentrum	85	100	17,6	15,3	-2,4	38,8	87,1	48,2	145,9	
Marka	43	100	20,9	16,3	-4,7	32,6	44,2	11,6	107,0	
Ukjent bydel	564	100	27,0	3,0	-23,9	51,2	8,2	-43,1	33,0	
Alle	19 502	100	14,2	14,2	0,0	32,5	31,3	-1,2	98,8	

¹ Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død).

¹⁴ Dette er testet på månedsnivå.

¹⁵ For alle som er født i Norge, er innvandringskommunen i praksis det samme som fødselskommunen.

¹⁶ Se kapittel 2.2 for definisjonen av bydelgruppen.

Tabell 4.2. Personer bosatt i Oslo pr. 1.1.1993 som ikke befant seg i byen 1.1.1988, etter landbakgrunn og hvorvidt de i mellomtiden kom til byen ved flytting eller ble født der. Prosent

Bydel	Vestlige innvandrere			Ikke-vestlige innvandrere			Nordmenn		
	N	Født	Tilflyttet	N	Født	Tilflyttet	N	Født	Tilflyttet
Bygdøy/Frogner	584	4,6	95,4	419	7,9	92,1	4 057	17,4	82,6
Uranienborg/Majorstua	634	2,8	97,2	450	8,4	91,6	5 187	14,7	85,3
St.Hanshaugen/Ullevål	467	4,7	95,3	814	10,6	89,4	6 297	18,5	81,5
Sagene/Torshov	290	3,4	96,6	1 238	21,5	78,5	4 869	19,5	80,5
Grünerløkka/Sofienberg	368	6,3	93,7	2 372	20,1	79,9	4 855	17,0	83,0
Gamle Oslo	315	4,4	95,6	2 871	20,3	79,7	4 120	17,0	83,0
Ekeberg/Bekkelaget	172	5,2	94,8	299	21,7	78,3	2 248	36,6	63,4
Nordstrand	156	8,3	91,7	142	14,8	85,2	2 400	39,7	60,3
Søndre Nordstrand	223	10,3	89,7	2 451	24,6	75,4	4 695	42,8	57,2
Lambertseter	57	7,0	93,0	351	33,9	66,1	1 310	37,6	62,4
Bøler	60	6,7	93,3	474	26,8	73,2	1 774	39,8	60,2
Manglerud	57	1,8	98,2	233	18,0	92,0	1 356	42,0	58,0
Østensjø	98	5,1	94,9	361	25,2	74,8	1 918	42,4	57,6
Helsfyr/Sinsen	152	3,9	96,1	906	22,2	77,8	3 207	22,8	77,2
Hellerud	88	8,0	92,0	745	31,1	68,9	1 863	37,4	62,6
Furuset	154	6,5	93,5	1 733	24,7	75,3	3 741	40,0	60,0
Stovner	94	12,8	87,2	1 459	27,2	72,8	2 408	39,7	60,3
Romsås	29	10,3	89,7	654	26,5	73,5	939	37,6	62,4
Grorud	69	1,4	98,6	797	24,6	75,4	2 111	37,1	62,9
Bjerke	162	8,0	92,0	943	21,5	78,5	3 263	34,8	65,2
Grefsen/Kjelsås	142	3,5	96,5	177	14,7	85,3	2 496	39,3	60,7
Sogn	339	3,8	96,2	747	9,2	90,8	2 537	32,6	67,4
Vindern	430	4,7	95,3	182	6,6	93,4	3 070	37,8	62,2
Røa	341	5,3	94,7	289	16,3	83,7	3 503	32,9	67,1
Ullern	479	5,4	94,6	521	16,1	83,9	4 502	32,6	67,4
Sentrum	74	0,0	100,0	78	2,6	97,4	261	5,4	94,6
Marka	19	:	:	12	:	:	242	40,5	59,5
Ukjent bydel	46	2,2	97,8	33	6,1	93,9	244	9,8	90,2
Alle	6 099	5,1	94,9	21 751	21,3	78,7	79 473	29,4	70,6

Bare en svært beskjeden del av bruttogeivinsten skyldes fødsler, om lag 5 prosent (tabell 4.2). Resten skyldes tilflytting. Av de til sammen 31,3 prosent som kommer til byen i løpet av femårsperioden (tabell 4.1), utgjør fødslene dermed 1,6 prosent og tilflyttingen 29,7 prosent. Fødselsandelen varierer imidlertid noe mellom bydelene og er om lag dobbelt så stor som bygjennomsnittet i Stovner, Romsås og Søndre Nordstrand (tabell 4.2).

Hvor mye dødsfall utgjør av bruttotapet (kolonnen "tap"), kan ikke sies eksakt. Andelen er trolig under en tredel, som var det vi beregnet for nordmenn og innvandrere samlet. Tabell 4.1 viser at i alt 32,5 prosent av alle vestlige innvandrere blir borte fra byen i løpet av femårsperioden etter 1.1.1988.

Den siste kolonnen i tabell 4.1 viser hvor mange vestlige innvandrere som er bosatt i byen i 1993 i prosent av antallet i 1988. Andelen er 98,8 prosent ettersom noen flere har flyttet ut/har dødd enn det er som har flyttet inn/har blitt født. Flyttingen mellom bydelene påvirker selvsagt ikke totaltallet. Søndre Nordstrand og Gamle Oslo har hatt størst vekst i vestlige innvandrere, henholdsvis 26,4 og 14,3 prosent. Veksten skyldes både gevinst i flyttebalansen overfor andre bydeler og gevinst i flyttebalansen overfor omverdenen (inkludert fødsel/død). Drabantbyen Østensjø i øst, Sogn, Vindern og Røa i ytre vest og Uranienborg/Majorstua i indre vest har også hatt en viss økning i antall vestlige innvandrere (vel 5 prosent). Størst nedgang har bydelene St.Hanshaugen/Ullevål, Romsås, Stovner, Hellerud, Grorud og Manglerud hatt.

4.2. Ikke-vestlige innvandrere

Tabell 4.3 viser hvordan utviklingen av folketallet for de ikke-vestlige innvandrerne kan dekomponeres. Flyttingen mellom bydelene har vært større for disse enn for de vestlige innvandrerne. Om lag tre av ti er bosatt i en annen bydel i 1993 enn i 1988. Ved denne flyttingen mellom bydelene er det indre og ytre vest som taper mest i forhold til utgangssposisjonen. Litt overraskende har også Grünerløkka/Sofienberg et betydelig tap av ikke-vestlige innvandrere i den byinterne flyttingen. De bydelene som vinner prosentvis mest på flyttingen mellom bydelene er Helsfyr/Sinsen (26,5 prosent), Bøler, Søndre Nordstrand, Bjerke og Gamle Oslo. Hellerud, Furuset og Stovner vinner også noe, mens Romsås har et lite tap.

Når det gjelder flyttebalansen med omverdenen (inkludert fødsel/død), har Oslo en formidabel nettogevinst av ikke-vestlige innvandrere. Antallet i 1993 er hele 64,5 prosent høyere enn antallet i 1988. Gamle Oslo er den bydel som har størst nettotilvekst (103,4 prosent). Deretter følger Sogn og Helsfyr/Sinsen.

Bruttotallene viser at bare 10,2 prosent av dem som befant seg i byen i 1988, ikke lenger er til stede i 1993. Dette skyldes øyensynlig at få av dem som først har havnet i Oslo, flytter til andre kommuner. Omfanget av repatriering (retur til hjemlandet) har likeledes vært beskjedent. Dertil er det færre dødsfall blant ikke-vestlige innvandrere enn i resten av befolkningen pga. forskjeller i aldersstruktur. Tabell 4.3 viser at bruttotapet av ikke-vestlige innvandrere er størst i indre og ytre vest.

Tabell 4.3 viser for øvrig at bruttogeivinsten av ikke-vestlige innvandrere er størst i Gamle Oslo, Sogn, Helsfyr/Sinsen, Bjerke og Søndre Nordstrand. At Sogn kommer høyt, skyldes at det er her studenbyene Sogn og Kringsjø ligger. Utenlandske studenter registreres som bosatt på sin oppholdsadresse ved studiestedet i motsetning til norske studenter som er registrert bosatt på hjemstedet inntil de melder flytting.

Situasjonen pr. 1.1.1993 blir da at fire bydeler har mer enn doblet antallet ikke-vestlige innvandrere siden 1.1.1988. Det er det sentrumsnære Helsfyr/Sinsen (som øker med 120 prosent), Gamle Oslo (som øker med 115 prosent), Bjerke og Søndre Nordstrand. Bøler følger hakk i hæl med en økning på 97 prosent. Veksten har vært lavest i indre og ytre vest (unntatt Sogn) og Lambertseter. Drabantbyene i Groruddalen har alt i alt hatt en vekst om lag som for byen som helhet.

Tabell 4.3. Utviklingen i folketallet i Oslos bydeler i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter endringsfaktorer¹. Ikke-vestlige innvandrere. Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993	
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	Prosent	
Bygdøy/Frogner	761	100	39,9	20,5	-19,4	11,2	55,1	43,9	124,4	
Uranienborg/Majorstua	896	100	39,6	22,4	-17,2	13,3	50,2	36,9	119,8	
St. Hanshaugen/Ullevål	1 306	100	41,1	21,1	-20,1	12,6	62,3	49,7	129,6	
Sagene/Torshov	1 836	100	31,3	35,1	3,9	8,7	67,4	58,8	162,6	
Grünerløkka/Sofienberg	3 227	100	36,0	22,8	-13,2	8,7	73,5	64,8	151,6	
Gamle Oslo	2 556	100	32,1	43,2	11,2	9,0	112,3	103,4	214,5	
Ekeberg/Bekkelaget	364	100	30,2	40,7	10,4	14,0	82,1	68,1	178,6	
Nordstrand	349	100	35,5	18,3	-17,2	11,2	40,7	29,5	112,3	
Søndre Nordstrand	2 685	100	15,9	35,0	19,1	8,6	91,3	82,7	201,8	
Lambertseter	688	100	26,6	18,6	-8,0	7,4	51,0	43,6	135,6	
Bøler	565	100	26,2	46,4	20,2	6,9	83,9	77,0	197,2	
Manglerud	334	100	36,5	36,2	-0,3	7,2	69,8	62,6	162,3	
Østern	590	100	31,5	27,6	-3,9	9,0	61,2	52,2	148,3	
Helsfyr/Sinsen	868	100	29,0	55,5	26,5	11,3	104,4	93,1	219,6	
Hellerud	1 192	100	21,9	33,5	11,6	8,5	62,5	54,0	165,6	
Furuset	2 711	100	22,8	25,4	2,6	8,9	63,9	55,0	157,6	
Stovner	2 072	100	23,3	29,3	6,1	7,7	70,4	62,7	168,8	
Romsås	789	100	23,1	20,2	-2,9	6,8	82,9	76,0	173,1	
Grorud	957	100	33,0	32,8	-0,2	11,8	83,3	71,5	171,3	
Bjerke	975	100	29,8	47,3	17,4	9,9	96,7	86,8	204,2	
Grefsen/Kjelsås	337	100	35,6	23,1	-12,5	16,0	52,5	36,5	124,0	
Sogn	669	100	33,9	19,1	-14,8	17,2	111,7	94,5	179,7	
Vindern	316	100	31,0	18,7	-12,3	21,8	57,6	35,8	123,4	
Røa	572	100	24,7	24,1	-0,5	13,6	50,5	36,9	136,4	
Ullern	784	100	20,7	19,9	-0,8	16,1	66,5	50,4	149,6	
Sentrum	125	100	46,4	24,8	-21,6	16,0	62,4	46,4	124,8	
Marka	3	100	:	:	:	:	:	:	:	
Ukjent bydel	582	100	70,1	2,6	-67,5	19,1	5,7	-13,4	19,1	
Alle	29 109	100	29,8	29,8	0,0	10,2	74,7	64,5	164,5	

¹ Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død). For byen under ett er det en bruttogeivinst av ikke-vestlige innvandrere på i alt 74,7 prosent av antallet i 1988. Vel en femdel av dette skyldes fødsler i Oslo; resten kommer av tilflytting fra utlandet eller andre norske kommuner (tabell 4.2). Fødselsandelen er størst i de nye drabantbyene og lavest i indre og ytre vest.

4.3. Nordmenn

16,6 prosent av alle nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 er bosatt på en annen bydel i 1993 enn i 1988 (tabell 4.4). Dette er om lag som for de vestlige innvandrerne. De tre bydelene med størst nettogevinst ved flytting mellom bydelene er Søndre Nordstrand (11,6 prosent), Bøler og Gamle Oslo. Ytre vest har også nettogevinst, størst i Ullern og Vindern. Indre vest avgir på sin side flere personer enn det mottar. Det samme gjelder drabantbyene i Groruddalen og Grünerløkka/Sofienberg i indre by.

19,0 prosent av nordmennene som befant seg i Oslo i 1988, er ikke lenger bosatt i byen i 1993. Vel en tredel av dette tapet må vi anta skyldes dødsfall. Prosentvis størst er tapet i indre by, Helsefyr/Sinsen og Romsås. Bortsett fra Romsås er dette alle områder med en forholdsvis høy andel eldre nordmenn.

Bruttogevinsten ved tilflytting og fødsler er på 19,7 prosent av 1988-antallet. Tre tideler av dette skriver seg fra fødsler (tabell 4.2). Det betyr at om lag 5,8 prosent av bruttogevinsten til byen skyldes fødsler, mens 13,9 prosent skyldes flytting (sum 19,7 prosent). Andelen som har kommet til ved fødsel, er lavest i indre by og høyest i Søndre Nordstrand.

Alt i alt er bruttogevinsten 0,7 prosentpoeng større enn bruttotapet. Det er Søndre Nordstrand, Vindern og Gamle Oslo som har høyest nettogevinst ved flytting over bygrensen (inkludert fødsel/død). For Søndre Nordstrand er nettogevinsten 12,6 prosent av populasjonen av nordmenn i 1988. Bydelene i indre og ytre vest har også nettogevinst, mens gamle og nye drabantbyer i øst og nord har nettotap.

Tabell 4.4. Utviklingen i folketallet i Oslos bydeler i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter endringsfaktorer¹. Nordmenn. Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	Prosent
Bygdøy/Frogner	16 589	100	20,9	17,2	-3,7	20,6	24,5	3,9	100,2
Uranienborg/Majorstua	19 358	100	20,6	18,4	-2,2	23,1	26,8	3,7	101,5
St. Hanshaugen/Ullevål	23 468	100	20,1	17,4	-2,7	24,6	26,8	2,2	99,5
Sagene/Torshov	23 032	100	18,4	20,7	2,3	25,1	21,1	-4,0	98,3
Grünerløkka/Sofienberg	18 363	100	23,1	19,3	-3,8	26,6	26,4	-0,1	96,0
Gamle Oslo	12 654	100	23,3	29,3	6,0	25,2	32,6	7,4	113,4
Ekeberg/Bekkelaget	13 112	100	14,2	16,5	2,3	14,5	17,1	2,6	105,0
Nordstrand	14 623	100	13,7	14,5	0,8	12,6	16,4	3,9	104,7
Søndre Nordstrand	16 419	100	13,8	25,4	11,6	16,0	28,6	12,6	124,2
Lambertseter	9 522	100	15,9	18,0	2,1	18,4	13,8	-4,7	97,4
Bøler	10 674	100	13,4	20,7	7,3	16,2	16,6	0,4	107,7
Manglerud	11 395	100	14,1	13,8	-0,2	14,5	11,9	-2,6	97,1
Østensjø	13 971	100	14,0	13,7	-0,3	16,0	13,7	-2,3	97,4
Helsefyr/Sinsen	17 741	100	15,3	17,1	1,8	22,8	18,1	-4,7	97,0
Hellerud	13 480	100	15,8	13,2	-2,6	15,7	13,8	-1,8	95,6
Furuset	24 390	100	14,4	11,1	-3,3	17,5	15,3	-2,2	94,5
Stovner	18 325	100	15,7	11,1	-4,7	17,1	13,1	-4,0	91,3
Romsås	5 720	100	18,8	13,5	-5,3	21,2	16,4	-4,7	89,9
Grorud	14 494	100	13,2	12,5	-0,6	17,7	14,6	-3,2	96,2
Bjerke	20 798	100	15,4	12,2	-3,2	18,8	15,7	-3,1	93,8
Grefsen/Kjelsås	15 100	100	11,6	13,9	2,3	16,0	16,5	0,5	102,9
Sogn	12 928	100	13,4	15,2	1,9	17,9	19,6	1,8	103,7
Vindern	13 990	100	13,5	18,8	5,2	13,5	21,9	8,4	113,7
Røa	17 958	100	13,6	14,5	0,9	16,3	19,5	3,2	104,1
Ullern	19 904	100	12,9	18,5	5,7	17,4	22,6	5,3	110,9
Sentrum	537	100	35,9	47,5	11,5	29,6	48,6	19,0	130,5
Marka	1 280	100	16,3	19,0	2,7	15,0	18,9	3,9	106,6
Ukjent bydel	3 743	100	64,9	8,9	-56,1	24,0	6,5	-17,5	26,4
Alle	403 568	100	16,6	16,6	0,0	19,0	19,7	0,7	100,7

¹ Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død).

Dette medfører at den prosentvise veksten i antall nordmenn fra 1988 til 1993 er størst i Søndre Nordstrand (24,2 prosent), Vindern (13,7 prosent) og Gamle Oslo (13,4 prosent). I alle bydelene i ytre vest er det dessuten flere nordmenn i 1993 enn i 1988. I indre vest er stillingen omtrent uendret. Indre øst utenom Gamle Oslo har hatt svak tilbakegang. Færre nordmenn har det også blitt i alle drabantbyene, nye som gamle, unntatt Bøler og Søndre Nordstrand. Størst har tilbakegangen vært i Romsås (10,1 prosent).

4.4. Kort oppsummering

Det samlede inntrykk er at nordmenn og vestlige innvandrere har holdt stillingen eller gått fram i de sosio-økonomisk best stilte bydelene (indre og ytre vest), mens ikke-vestlige innvandrere har gått mest fram i drabantbyene og i indre øst. Drabantbyene og indre øst er samtidig de stedene hvor nordmenn, og til dels vestlige innvandrere, har gått tilbake. Gamle Oslo og Søndre Nordstrand representerer systematiske unntak fra dette idet alle tre folkegrupper har gått fram i disse to bydelene.

5. Flyttebevegelser mellom bydelene

I foregående kapittel så vi bl.a. hvilke bydeler som "vant" eller "tapte" ved byintern flytting. Vi konstaterte f.eks. at Søndre Nordstrand hadde en bruttotilstrømning av nordmenn fra andre bydeler som oversteg tapet til de andre bydelene. *Hvilke* bydeler som avgav flest nordmenn til Søndre Nordstrand og hvilke bydeler det var som mottok flest nordmenn fra denne bydelen, framgikk imidlertid ikke. Det er slike spørsmål som skal belyses i dette kapitlet.

Å operere med enkeltbydeler er i denne sammenhengen lite hensiktsmessig. Selv om det er mulig å vise hvordan alle strømmer går mellom alle bydeler, risikerer en bare at hovedtendensene drukner i en uoversiktlig mengde enkeltdata. For å unngå dette er det nødvendig å operere med et mindre antall grupper av bydeler. Vi velger her å benytte den inndelingen FAFO introduserte i sin levokårsundersøkelse fra 1993 for Oslo kommune (Hagen m.fl. 1994). Den viktigste grunnen til dette er at det gjør det mulig å sammenlikne direkte med FAFO-rapportens funn og med en tilsvarende analyse gjengitt i Plangrunnlag for Oslo kommuneplan 1995-98 (Oslo kommune 1994a) og i St.meld. nr. 14 (1994-95).¹⁷

Det er videre verdt å notere at det ikke er registrerte flyttinger vi har data om, men bostedet på to enkelttidspunkter, 1.1.1988 og 1.1.1993. Om noen i mellomtiden flytter til en annen bydel og tilbake igjen til den opprinnelige bydelen i samme rode, vil vi ikke kunne vite det. For oss vil det se ut som om vedkommende har bodd på samme sted hele tiden.

Ganske mange flyttinger finner dertil sted innen den enkelte bydel eller bydelsgruppe. Data om registrerte flyttinger i 1992 viser at vel en femdel av alle flyttingene det året (N=88 073) foregikk innen samme bydelsgruppe (Oslo kommune 1994a). Ettersom vi i våre data har kjennskap til bostedet på et mer finmasket nivå enn bydel (rode), er det i prinsippet mulig å identifisere personer som har flyttet innen samme bydel over en rodegrense. Imidlertid er det bare i kapittel 7 at vi går ned på nivået under bydel. Alle andre steder betrakter vi personer som er bosatt i samme bydel i 1988 og 1993, som personer som har forholdt seg i ro. I dette kapitlet er det for øvrig skifte av bosted over grensen mellom to *bydelsgrupper* som framstår som flytting.

5.1. Stabilitet på bydelsgruppe

Før vi redegjør for flyttingene, skal vi imidlertid se på hvor store andeler det er som ikke flytter (tabell 5.1). Andelen er beregnet av alle innen den enkelte bydelsgruppe i 1988 som også var bosatt i byen i 1993. Beregninger er foretatt for vestlige og ikke-vestlige innvandrere og nordmenn hver for seg.

Tabellen viser at stabiliteten er lavest i de indre bydelene når alle innbyggere ses under ett.¹⁸ Høyest er andelen som er bosatt i samme bydelsgruppe på begge tidspunkter i ytre vest. Bildet er det samme når beregningene isoleres til gruppen av nordmenn.

For vestlige og ikke-vestlige innvandrere er derimot mønsteret et annet. Blant vestlige innvandrere som befinner seg i byen både i 1988 og 1993, er det de som er bosatt i indre øst i 1988, som er minst tilbøyelige til å være bosatt i samme bydelsgruppe fem år senere. Størst er tilbøyeligheten til å bli boende i samme bydelsgruppe dersom de i 1988 bodde i ytre vest.

¹⁷ I forhold til den inndeling som ellers er brukt i denne rapporten, er Grefsen/Kjelsås og Sogn trukket ut fra "ytre vest" og Bjerke fra "gamle drabantbyer"; sammen utgjør de "ytre nord". Grorud er flyttet fra "gamle drabantbyer" til "nye drabantbyer", mens Hellerud er flyttet fra "nye drabantbyer" til "eldre drabantbyer". (FAFO bruker uttrykket "eldre" i stedet for "gamle" drabantbyer).

¹⁸ Dersom flytting ut av byen og død også tas med og andelen beregnes av alle bosatt i den enkelte bydelsgruppe i 1988, er det fortsatt i indre by at stabiliteten er lavest. Andelen "stabile" i indre vest og indre øst er da henholdsvis 60,0 og 58,2 prosent.

Tabell 5.1. Andel som er bosatt på samme bydelsgruppe¹ i 1993 som i 1988, etter landbakgrunn og bydelsgruppe i 1988. Bosatte i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993. Prosent²

Bydelsgruppe i 1988	Alle	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere	Nordmenn
Indre vest	78,4	81,9	58,8	79,3
Indre øst	76,6	75,2	73,5	77,2
Eldre drabantbyer	86,3	84,9	76,3	87,0
Ytre vest	88,4	89,2	72,1	88,9
Ytre nord	84,5	84,2	65,2	85,4
Nye drabantbyer	86,6	88,1	84,3	86,9
Sentrum/Marka	70,7	70,4	44,9	72,6
Ukjent bydel	16,7	44,7	13,4	14,5
Alle	83,4	83,5	74,1	84,2

¹ Indre vest = Bygdøy/Frogner, Uranienborg/Majorstua, St. Hanshaugen/Ullevål
 Indre øst = Sagene/Torshov, Grünerløkka/Sofienberg, Gamle Oslo
 Eldre drabantbyer = Lambertseter, Bøler, Manglerud, Østensjø, Helsefyr/Sinsen, Hellerud
 Ytre vest = Ekeberg/Bekkelaget, Nordstrand, Vindern, Røa, Ullern
 Ytre nord = Bjerke, Grefsen/Kjelsås, Sogn
 Nye drabantbyer = Søndre Nordstrand, Furuset, Stovner, Romsås, Grorud.

² Basis for prosentueringene er antall personer etter landbakgrunn i den enkelte bydelsgruppe i 1988 som også er til stede i byen på samme eller annen bydelsgruppe i 1993.

For ikke-vestlige innvandrere er det i indre vest at stabiliteten er lavest. Knappt seks av ti ikke-vestlige innvandrere bor i samme bydelsgruppe fem år senere, dersom de bodde i indre vest i 1988 og fortsatt bor i byen i 1993. Stabiliteten er nest lavest i ytre nord. To av de tre bydelene i ytre nord betraktes for øvrig som "vestlige" i den bydelsinndelingen som ellers benyttes i denne rapporten. Ikke-vestlige innvandrere hadde derimot 84 prosent sannsynlighet for å være bosatt i samme bydelsområde i 1993 som i 1988 dersom de bodde i en av de nye drabantbyene i 1988 og ellers fortsatte å bo i byen.

5.2. Vestlige innvandreres flyttinger

Tabell 5.2 viser at den største strømmen av vestlige innvandrere i perioden 1988-1993 gikk fra indre til ytre vest. 10,9 prosent (236 personer) av alle vestlige innvandrere som bosatte seg i en annen bydelsgruppe i denne perioden, flyttet fra indre til ytre vest. Mange personer gikk også den motsatte vegen, men denne strømmen var likevel mindre (6,8 prosent).

Den nest største strømmen av vestlige innvandrere gikk også ut fra indre vest. Den rettet seg mot indre øst og omfattet 7,1 prosent av alle flyttingene mellom bydelsgruppene. Også her var det en strøm i motsatt retning av noe mindre omfang (4,7 prosent).

Det er dertil strømmer fra indre øst til eldre og nye drabantbyer som er større enn strømmene fra eldre og nye drabantbyer til indre øst. Det kan dessuten iakttas en nettobevegelse av vestlige innvandrere fra eldre til nye drabantbyer.

Sett under ett framstår indre vest som det "dynamiske sentrum" som avgir vestlige innvandrere både til ytre vest og indre øst. Følgen er at indre vest "taper" og ytre vest "vinner" på omfordelingen. Indre øst har også gevinst som nettomottaker av vestlige innvandrere fra indre vest samtidig som indre øst er nettoeksportør til eldre og nye drabantbyer.

Tabell 5.2 har, som vi ser, ingen innførsler i cellene på den ene diagonalen i tabellen. Det er fordi det bare er personer som er bosatt på *forskjellige* bydelsgrupper i 1988 og 1993 som inngår i tabellen. Hvor store andeler som er bosatt på *samme* bydelsgruppe på de to tidspunktene, er allerede presentert i tabell 5.1, med et annet prosentueringsgrunnlag.

Grunnen til at det er gjort slik, er at vi antar det er mer interessant å vite at 84 prosent av de vestlige innvandrerne i ytre nord i 1988 bor i samme bydelsgruppe i 1993 (såfremt de blir boende i byen), enn å vite at ytre nord huser 8,6 prosent av alle vestlige innvandrere bosatt i Oslo i 1988 og 1993 (tabell ikke vist). At den sistnevnte andelen er så vidt lav, lavere enn f.eks. andelen i indre øst (9,4 prosent), viser at disse størrelsene er påvirket av størrelsen på utgangspopulasjonen i bydelsgruppen. Ved alternativt å prosentuerer som i tabell 5.1 blir anslaget for "stabiliteten" i området uavhengig av størrelsen på populasjonen i området i 1988. Da framgår det at tilbøyeligheten til å bli boende i samme bydelsgruppe er lavere for vestlige innvandrere i indre øst enn i ytre nord.

Tabell 5.2. Bosted på bydelsgruppe i 1988 og 1993. Overgangsmatrise for vestlige innvandrere som bodde på ulike bydelsgrupper¹ i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 (N=2166). Prosent

Bydelsgruppe i 1988	Bydelsgruppe i 1993							
	Indre vest	Indre øst	Eldre drabantbyer	Ytre vest	Ytre nord	Nye drabantbyer	Sentrum/Marka/ukjent	Alle
Indre vest		7,1	1,7	10,9	2,4	2,2	0,3	24,7
Indre øst	4,7		4,1	3,5	2,4	3,8	0,4	18,9
Eldre drabantbyer	1,6	3,4		2,6	1,3	3,0	0,1	11,9
Ytre vest	6,8	3,0	2,8		1,6	2,2	0,4	16,9
Ytre nord	2,5	2,4	1,6	1,7		1,6	0,1	9,8
Nye drabantbyer	2,1	2,4	1,8	1,3	1,9		0,2	9,8
Sentrum/Marka/ukjent	1,3	2,0	0,9	2,5	0,6	0,6		8,1
Alle	19,0	20,3	12,9	22,5	10,2	13,4	1,7	100

¹ Se note 1, tabell 5.1.

5.3. Ikke-vestlige innvandreres flyttinger

Tabell 5.3 viser flyttestrømmen for ikke-vestlige innvandrere mellom bydelene. Den største strømmen går fra indre øst til de nye drabantbyene og utgjør 12,0 prosent (811 personer) av alle ikke-vestlige innvandrere som skifter bosted mellom bydelsgruppene i tidsrommet 1988-1993. Den nest største strømmen går den motsatte veien, fra de nye drabantbyene til indre øst, og omfatter i alt 8,1 prosent (549 personer).

Analyser av registrerte flyttinger i Oslo i 1991 (Hagen m.fl. 1994) og 1992 (Oslo kommune 1994a) viser resultater som avviker fra dette. Begge disse årene går det flere flyttinger blant ikke-vestlige statsborgere fra nye drabantbyer til indre øst enn det går den motsatte veien.¹⁹ Grunnen til at disse resultatene avviker fra våre, kan være at flyttemønstrene i 1991 og 1992 var atypiske for situasjonen i resten av perioden eller at beregningene er gjort med en annen innvandrerddefinisjon (statsborgerskap) enn vår. Selv har vi mest tro på den siste forklaringen. Andelen med norsk statsborgerskap i 1988 viser seg nemlig å være større i strømmen av ikke-vestlige innvandrere fra indre øst til nye drabantbyer enn i strømmen fra nye drabantbyer til indre øst (henholdsvis 18,6 prosent og 12,6 prosent). Dette kan tenkes å forklare det observerte avviket mellom undersøkelsene.

Den tredje største strømmen mellom bydelsgruppene går fra indre øst til de eldre drabantbyene (7,2 prosent av alle flyttingene). Også her er den utgående strømmen større enn den inngående (4,2 prosent). Ellers er det flere flyttinger som går fra eldre til nye drabantbyer, enn det er som går den motsatte veien. Likeledes er det flere som flytter fra indre vest til indre øst enn omvendt. Fra indre vest er det også en nettostrøm til nye drabantbyer.

Tabell 5.3. Bosted på bydelsgruppe i 1988 og 1993. Overgangsmatrise for ikke-vestlige innvandrere som bodde på ulike bydelsgrupper¹ i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 (N=6 774). Prosent

Bydelsgruppe i 1988	Bydelsgruppe i 1993							
	Indre vest	Indre øst	Eldre drabantbyer	Ytre vest	Ytre nord	Nye drabantbyer	Sentrum/Marka/ukjent	Alle
Indre vest		6,0	2,5	1,4	1,4	4,3	0,1	15,8
Indre øst	2,4		7,2	1,7	3,7	12,0	0,3	27,2
Eldre drabantbyer	1,0	4,2		0,9	1,0	6,3	0,2	13,5
Ytre vest	0,9	2,4	1,5		0,5	3,0	0,0	8,3
Ytre nord	0,8	2,2	2,1	0,7		2,9	0,1	8,8
Nye drabantbyer	1,9	8,1	5,4	1,7	2,3		0,1	19,5
Sentrum/Marka/ukjent	0,5	3,2	0,9	0,9	0,4	1,0		6,8
Alle	7,5	26,2	19,5	7,3	9,2	29,6	0,8	100

¹ Se note 1, tabell 5.1.

¹⁹ 31 flere i 1991 og 94 flere i 1992.

Bildet som avtegner seg, har dermed indre øst som det "dynamiske sentrum" som sender nettostrømmer av ikke-vestlige innvandrere til både nye og gamle drabantbyer. Selv om indre øst har nettogevinst av ikke-vestlige innvandrere fra indre og ytre vest, er dette likevel ikke nok til å hindre at indre øst har et lite tap i flyttebalansen overfor de andre bydelsgruppene i perioden 1988-1993.

Den store "vinneren" er de nye drabantbyene som har nettogevinst av ikke-vestlige innvandrere både fra indre øst, indre vest og fra de eldre drabantbyene. De eldre drabantbyene vinner likevel mer enn de taper. Den store "taperen" er indre vest som har nettotap av ikke-vestlige innvandrere til alle bydelsgrupper.

5.4. Nordmenns flyttinger

Tabell 5.4 viser bostedsendringene i tiden 1988-1993 for nordmenn bosatt i byen på begge tidspunkter. Den største strømmen går fra indre vest til ytre vest og representerer 7,6 prosent av alle flyttingene mellom bydelsgruppene blant nordmenn (3 950 personer). 5,2 prosent av flyttingene (2 683 nordmenn) går den motsatte vegen.

Den nest største strømmen går fra eldre til nye drabantbyer (5,4 prosent). Nesten like mange nordmenn flytter imidlertid i motsatt retning, fra nye drabantbyer til eldre (5,2 prosent). De eldre drabantbyene mottar på sin side flere nordmenn fra indre øst (4,4 prosent) enn de gir tilbake til indre øst (3,8 prosent). Selv om indre øst derved har tap overfor de eldre drabantbyene, har indre øst nettogevinst overfor indre vest og de nye drabantbyene.

Tabell 5.4. Bosted på bydelsgruppe i 1988 og 1993. Overgangsmatrise for nordmenn som bodde på ulike bydelsgrupper¹ i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 (N=51 676). Prosent

Bydelsgruppe i 1988	Bydelsgruppe i 1993							
	Indre vest	Indre øst	Eldre drabantbyer	Ytre vest	Ytre nord	Nye drabantbyer	Sentrum/Marka/ukjent	Alle
Indre vest		4,3	2,0	7,6	2,4	1,7	0,3	18,4
Indre øst	3,3		4,4	3,0	2,8	3,9	0,3	17,7
Eldre drabantbyer	1,9	3,8		2,9	1,7	5,4	0,2	16,0
Ytre vest	5,2	2,3	3,1		1,4	2,2	0,3	14,5
Ytre nord	1,9	2,5	2,4	2,0		2,5	0,1	11,4
Nye drabantbyer	2,1	4,3	5,2	2,5	2,4		0,3	16,7
Sentrum/Marka/ukjent	0,6	1,6	0,5	1,2	0,6	0,7		5,3
Alle	15,1	18,9	17,7	19,3	11,3	16,3	1,5	100

¹ Se note 1, tabell 5.1.

Status i dette mønsteret blir at ytre vest går betydelig fram, mens indre vest går betydelig tilbake når det gjelder antall nordmenn. Indre vest eksporterer flere nordmenn til indre øst og ytre vest enn disse bydelsgruppene sender tilbake. På samme måte som for vestlige innvandrere får dermed indre vest karakter av å være et "bevegende sentrum" for omfordelingen av nordmenn mellom bydelsgruppene.

Strømmen mellom eldre og nye drabantbyer er også betydelig, selv om nettogevinsten for de nye drabantbyene er liten. Fordi indre øst, ytre nord og ytre vest sender flere nordmenn til de eldre drabantbyene enn disse sender tilbake, øker likevel antallet nordmenn i de eldre drabantbyene som følge av byintern flytting. Indre øst øker også noe.

Nye drabantbyer har derimot et lite tap, fordi nettotapet til indre by og til ytre vest er større enn nettogevinsten fra de øvrige bydelsgruppene. Tilbakegangen hadde framgått tydeligere av tabellen dersom Søndre Nordstrand hadde vært skilt ut som en egen bydelsgruppe. Vi ville da sett at Søndre Nordstrand hadde gått fram (jf. tabell 4.5), mens de øvrige bydelene i gruppen "nye drabantbyer" ville gått sterkere tilbake.

Alt i alt er bildet av nordmenns flyttinger mellom bydelsgruppene noe mer komplisert og "flerdimensjonalt" enn bildet av vestlige og ikke-vestlige innvandreres flyttinger.

6. Endring i innvandreres bokkonsentrasjon over tid

I kapittel 3 påviste vi en klar sammenheng mellom andelen ikke-vestlige innvandrere i bydelene i 1988 og økningen i denne andelen i neste femårsperiode. Dette tolket vi som en indikasjon på at tendensen til etnisk bokkonsentrasjon i Oslo hadde økt.

En vanligere måte å undersøke graden av etnisk bokkonsentrasjon på er å beregne såkalte dissimilaritetsindekser mellom nasjonalitetsgrupper. Indeksen uttrykker hvor stor andel av den ene gruppen som må flytte, for at de to nasjonalitetsgruppene skal være likt romlig fordelt innen et område.

I noen arbeider for Oslo kommune påviser Refling (1982, 1985) at dissimilaritetsindeksen i forhold til nordmenn for flere kategorier av utenlandske statsborgere (jugoslaver, pakistanere, tyrkere, marokkanere og indere) gikk ned fra utgangen av 1979 til utgangen av 1983. Eneste unntak fra dette var britene, hvis indeksverdi økte. Nedgangen var størst for jugoslaver og tyrkere (vel 8 prosentpoeng). Som forklaring på nedgangen anføres at innvandrere etter hvert flytter ut av indre by og bosetter seg på måter som mer minner om nordmenns.

I en svensk analyse av etniske bokkonsentrasjoner hevder Andersson-Brolin (1984) at tilbøyeligheten til å bo atskilt fra majoritetsbefolkningen avtar etter hvert som immigrantgruppene opparbeider botid i vertslandet og integreres i storsamfunnet. Den overordnede tesen er at graden av "etnisk-kulturell distanse" til majoritetsbefolkningen påvirker omfanget av bokkonsentrasjon. Jo lenger innvandreren har bodd i vertslandet, jo mindre blir den etnisk-kulturelle distansen. Til støtte for påstanden refereres data som viser at graden av bokkonsentrasjon er lavere for tidlige enn sent ankomne innvandrere. Med minsket kulturell distanse blir også majoritetsbefolkningen mindre opptatt av å holde fysisk avstand til immigrantene f.eks. ved å flytte (Massey 1985).

I forprosjektet beregnet vi - i tråd med dette - dissimilaritetsindekser mellom nordmenn og innvandrergupper med kort og lang botid i Norge (Blom 1994). Som i den svenske undersøkelsen fant vi at innvandrere med lang botid (over fem år) hadde lavere indeksverdier enn innvandrere fra samme nasjonalitetsgrupper med kort botid (under fem år). Eneste unntak fra dette var innvandrere fra Vietnam. Blant dem var det de senest ankomne som var minst konsentrert til noen få bydeler (særlig Furuset og Søndre Nordstrand).

I henhold til Andersson-Brolins (1984) tese tolket vi funnene som en avspeiling av at innvandrere med lang botid har hatt anledning til å flytte på seg og bosette seg mer jevnt fordelt i byen enn personer som nettopp er ankommet. Imidlertid tok vi det forbehold at vi ikke hadde fulgt noen innvandrergupper over tid. Våre observasjoner var gjort med utgangspunkt i data fra ett enkelt tidspunkt (1.1.1993). Derfor kunne det teoretisk tenkes, mente vi, at innvandrere med lang botid var bosatt mindre atskilt i forhold til nordmenn, ikke fordi de siden bosettingen hadde flyttet på seg, men fordi det var slik de i utgangspunktet ble bosatt.²⁰ I så fall ville det snarere være periodespesifikke forskjeller i boligmarkedet og andre sider ved samfunnets "mulighetsstruktur" (f.eks. arbeidsmarkedet) som allerede fra starten av hadde skapt forskjellige bosettingsmønstre. Vi konkluderte derfor at det ville være nødvendig med data fra to tidspunkter for å avgjøre hvilken av disse to tolkningene som hadde mest støtte i empirien.

6.1. Bokkonsentrasjon pr. 1.1.1988 og 1.1.1993

Tabell 6.1. viser dissimilaritetsindeksene for forskjellige nasjonalitetsgrupper av innvandrere vis-à-vis nordmenn, beregnet på basis av personenens fordeling på Oslos 27 bydeler pr. 1.1.1988 og 1.1.1993.

²⁰ Andersson-Brolin (1984, s.119) peker også på denne muligheten.

Tabell 6.1. Dissimilaritetsindeks mellom nordmenn¹ og innvandrere bosatt i Oslo henholdsvis pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn og år

Landbakgrunn	År		B - A
	A 1988	B 1993	
Vesten	19	18	-1
Land utenom Vesten	27	30	3
Øst-Europa	14	14	0
Tidl. Jugoslavia	25	28	3
Tyrkia	29	36	7
Marokko	35	35	0
Pakistan	38	41	3
Sri Lanka	40	43	3
Vietnam	53	50	-3
Iran	39	35	-4
Chile	28	31	3
Øvrige land	20	25	5
Alle innvandrere	15	20	5

¹ For kolonne A er sammenlikningsgrunnlaget nordmenns fordeling på bydelene pr. 1.1.1988 (N=399 825). For kolonne B er sammenlikningsgrunnlaget nordmenns fordeling på bydelene pr. 1.1.1993 (N=405 297). Bosatte på ukjent bydel er ekskludert.

Tabellen viser at de fleste nasjonalitetsgruppene er bosatt mer segregert (atskilt) i forhold til nordmenn i 1993 enn i 1988. Dette understøtter inntrykket vi fikk på grunnlag av analysene i kapittel 3. Det er imidlertid forskjeller innvandrerguppene imellom. Ikke-vestlige innvandrere under ett har en økning på 3 prosentpoeng i andelen som må flytte dersom de skal være fordelt over byen som nordmenn. For tyrkere er denne andelen hele 7 prosentpoeng høyere i 1993 enn i 1988, mens den for innvandrere fra Vesten, Øst-Europa og Marokko er om lag uendret. Innvandrere fra Vietnam og Iran representerer unntak idet de er noe mindre segregert i 1993 enn i 1988.

Vi ønsker å gå "bak" disse tallene for å se hvordan de oppstår. Det er da hensiktsmessig å benytte grafiske framstillinger ved hjelp av stolpediagrammer. Figur 6.1 viser at ikke-vestlige innvandrere er blitt sterkere overrepresentert i forhold til nordmenn i Gamle Oslo, Søndre Nordstrand, Stovner og Romsås og sterkere underrepresentert i indre og ytre vest (figur 6.1). Dette bidrar til å heve indeksen. Derimot er de blitt mindre overrepresentert i Grünerløkka/Sofienberg og Furuset og mindre underrepresentert i Helsefyr/Sinsen og Bjerke. Dette bidrar til å senke indeksen. Alt i alt fører dette til at indeksen ikke øker mer enn 3 prosentpoeng fra 1988 til 1993.

Går vi til innvandrere fra Tyrkia, finner vi dem sterkere overrepresentert i forhold til nordmenn i Grünerløkka/Sofienberg, Gamle Oslo, Søndre Nordstrand og Furuset i 1993 enn i 1988 og tilsvarende sterkere underrepresentert i indre og ytre vest (figur 6.2). Begge deler bidrar til at dissimilaritetsindeksen vis-à-vis nordmenn går opp.

At dissimilaritetsindeksen går ned for innvandrere fra Vietnam og Iran, skyldes at disse nasjonalitetsgruppene er noe mindre ekstremt konsentrert i noen få bydeler i 1993 enn i 1988. For begge gruppene gjelder dette først og fremst bydelene Søndre Nordstrand og Furuset (figur 6.3 og 6.4).

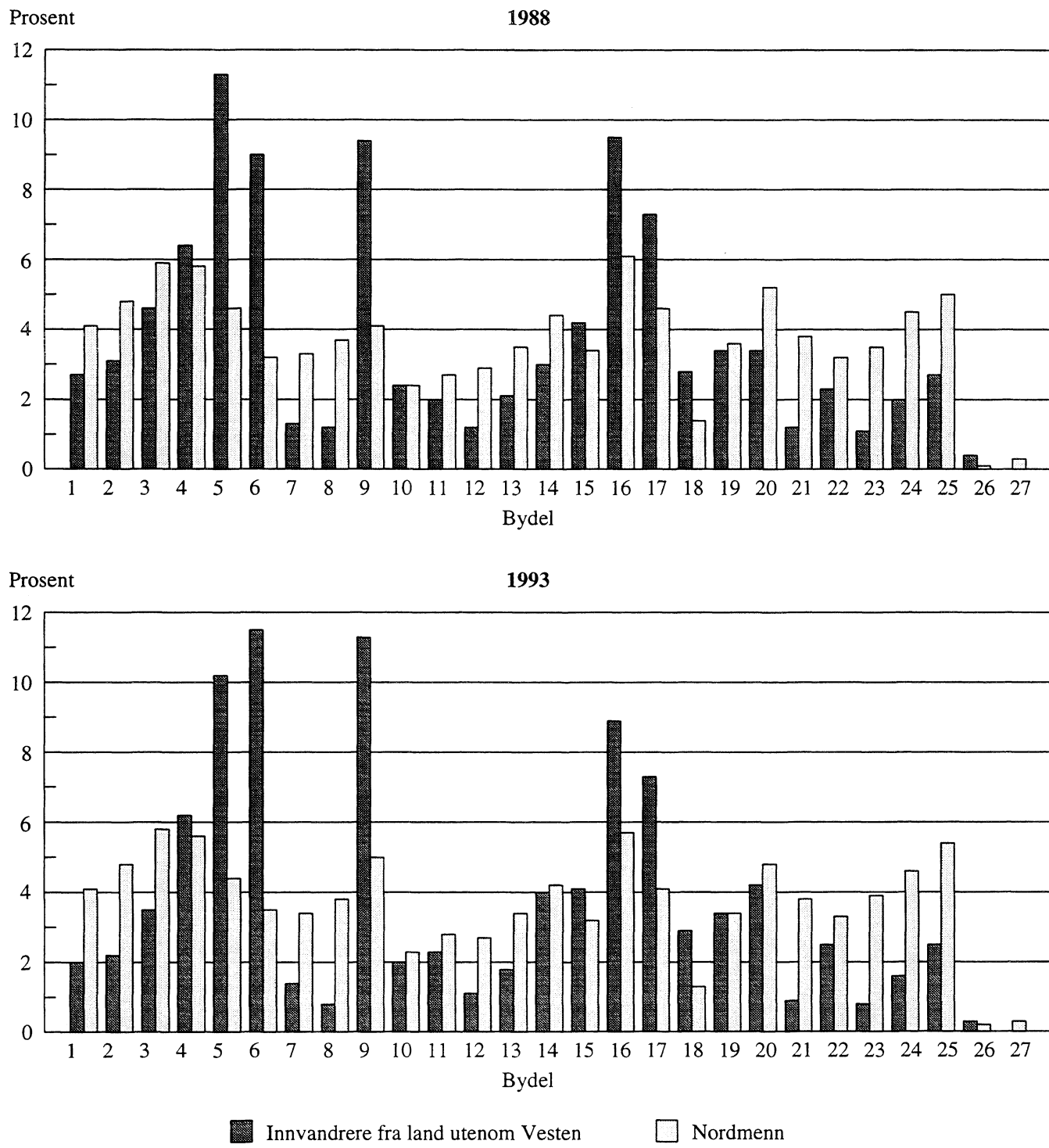
Både iranere og vietnamesere kom primært til Norge som flyktninger og asylsøkere og er derfor trolig sterkere påvirket av offentlig styring i bostedsvalget enn arbeidsinnvandrerguppene. Dette kan være grunnen til at de er mer ensidig konsentrert i noen få bydeler enn andre innvandrere. Mot slutten av 1980-tallet/begynnelsen av 1990-tallet ble arbeidet for å finne boliger til flyktningene i Oslo i større grad basert på egeninnsats fra flyktningenes side (jf. kapittel 8). Det kan tenkes at dette førte til større spredning blant de senest ankomne i disse spesielle gruppene.

Vi har sett at innvandrerne er gjennomgående sterkere bostedsmessig atskilt fra nordmenn i 1993 enn i 1988 (tabell 6.1). Ettersom nedgangen i dissimilaritetsindeksen på begynnelsen av 1980-tallet ble tolket som uttrykk for at innvandrere med tiden tilpasset seg nordmenns bosettingsmønster, betyr da økningen i indeksene fra 1988 til 1993 at dette ikke (lenger) er tilfelle?

Ikke nødvendigvis. Det er situasjonen for hele befolkningen på to enkelttidspunkter som er vist i tabell 6.1. Med den forholdsvis store tilstrømningen av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag det var på slutten av 1980-tallet, spesielt i årene 1987 og 1988, må en betydelig del av innvandrerne i Oslo i 1993 ha en nokså kort botid

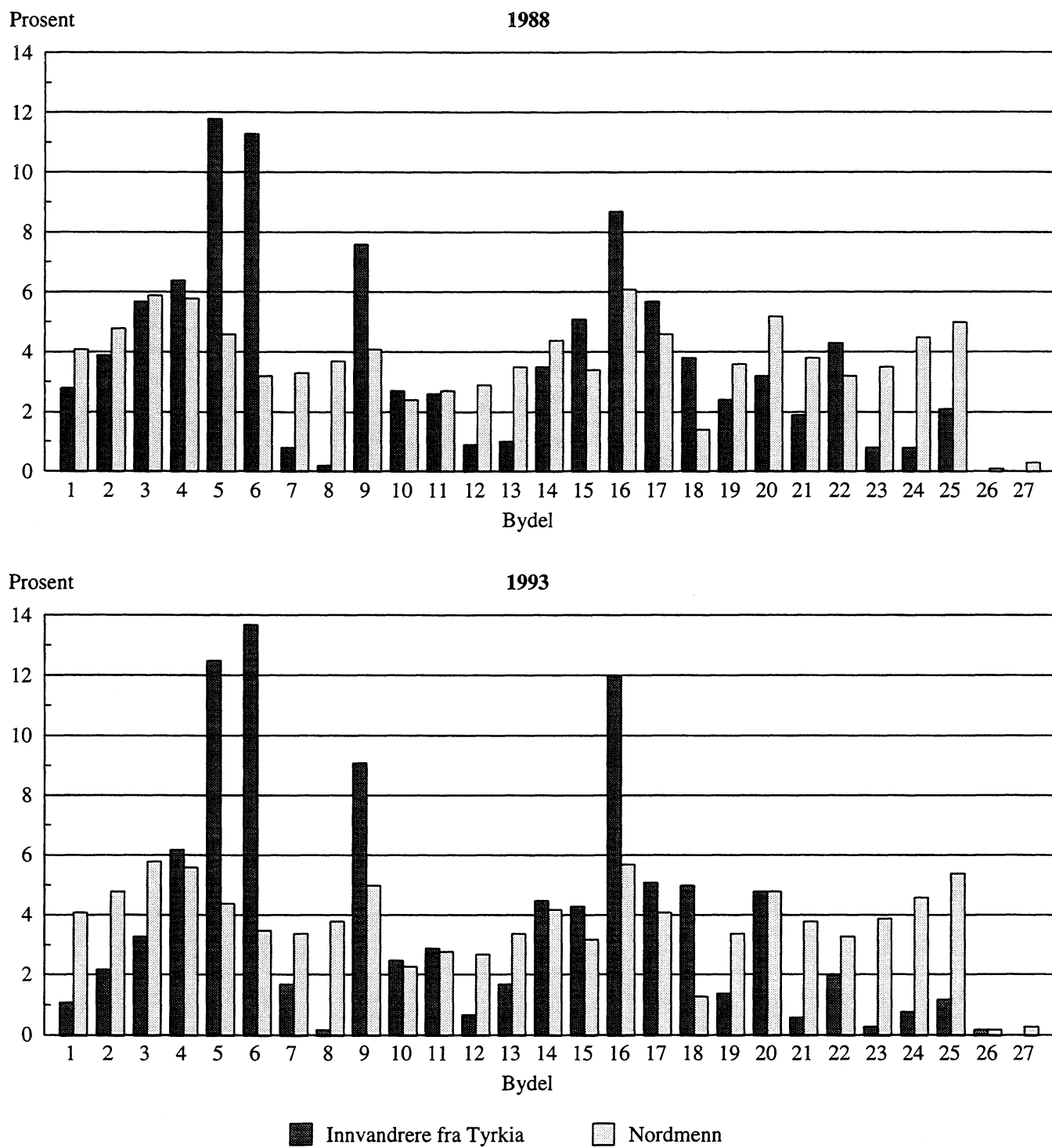
bak seg. Dette illustreres av at den gjennomsnittlige oppholdsvarigheten blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo bare var ett år lenger i 1993 enn i 1988.²¹ Det kan være at den store gruppen av "nykommere" har hatt for kort tid til å bli integrert i vertssamfunnet slik at dissimilaritetsindeksen derfor for mange av innvandrergруппene var høyere i 1993 enn i 1988.

Figur 6.1. Innvandrere fra land utenom Vesten og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent

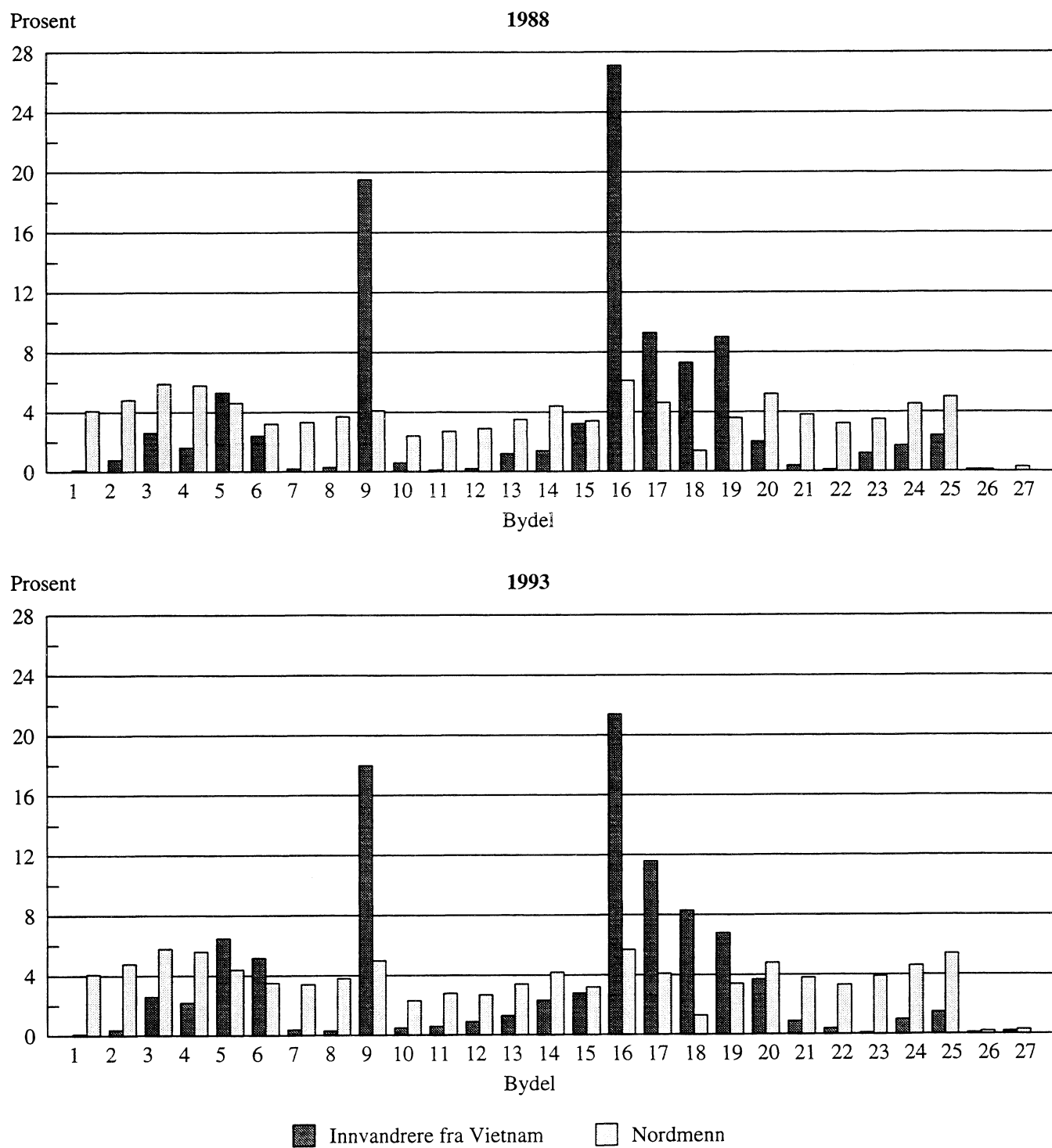

²¹ Gjennomsnittlig oppholdstid i landet for ikke-vestlige innvandrere i Oslo var 8,1 år i 1988 og 9,1 år i 1993. Oppholdstiden for vestlige innvandrere på de samme to tidspunkter var henholdsvis 13,2 og 15,5 år.

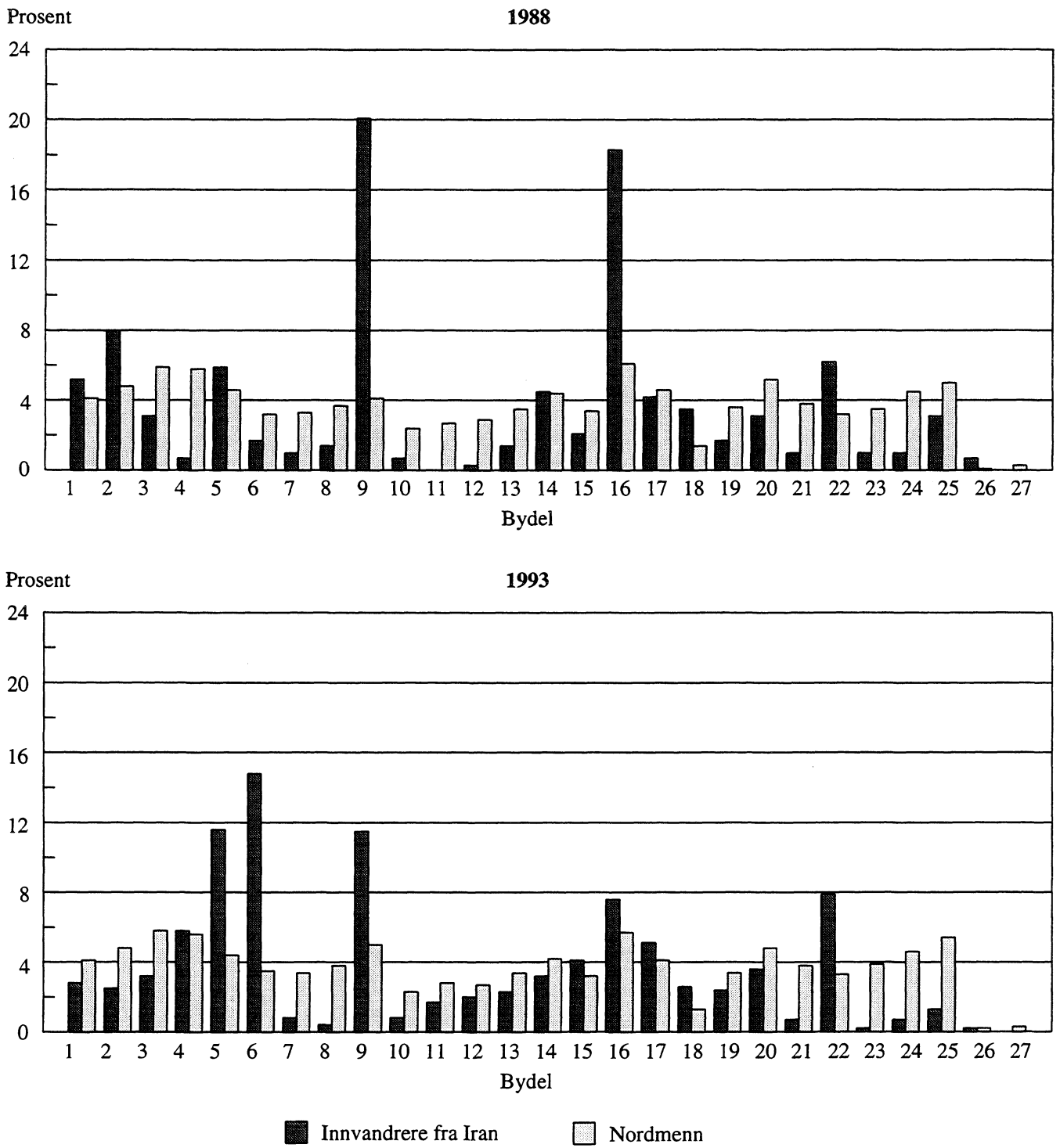
Figur 6.2. Innvandrere fra Tyrkia og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent

Figur 6.3. Innvandrere fra Vietnam og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent

Figur 6.4. Innvandrere fra Iran og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel. Prosent

6.2. Bokonsentrasjon for den samme populasjonen i 1988 og 1993

Tabell 6.2. viser hvordan graden av atskillelse i forhold til nordmenn var for personer bosatt i Oslo både i 1988 og i 1993. Utgangspunktet er altså de samme individenes bosetting henholdsvis i 1988 og 1993. Dersom det finner sted en langsom tilnærming mellom innvandreres og nordmenns bosettingsmønster, vil indeksen ventelig synke fra 1988 til 1993.

Dette synes ikke å være tilfelle. Snarere tvert om. Flyttingen mellom bydelene bidrar til at ikke-vestlige innvandrere er 2 prosentpoeng mer segregert fra nordmenn i 1993 enn i 1988. Bare innvandrere fra Iran har lavere indeksverdi i 1993 enn i 1988 (6 prosentpoeng). Alle andre innvandrere har enten like høye eller høyere verdier i 1993.²²

Våre data synes dermed ikke å støtte hypotesen om at bokonsentrasjonen blant innvandrere nedbygges over tid, i hvert fall ikke dersom botiden er så kort som fem år. Det bør imidlertid ikke utelukkes at dette kan skyldes spesielle forhold på arbeids- og boligmarkedet i den perioden som dekkes av data, f.eks. arbeidsløshet og sviktende boligomsetning.

Ser vi nærmere på de enkelte fordelingene, finner vi at ikke-vestlige innvandrere er blitt mer overrepresentert i forhold til nordmenn i Søndre Nordstrand, Hellerud, Furuset og Stovner, men også i Gamle Oslo. Samtidig er de mer underrepresentert i indre og ytre vest (figur 6.5). På den annen side er de mindre overrepresentert i Grünerløkka/Sofienberg og mindre underrepresentert i Helsfyr/Sinsen og Bjerke. Hovedtendensen er likevel en forskyvning av ikke-vestlige innvandrere til drabantbyene, slik vi også påviste i kapittel 5. Fordi de allerede er overrepresentert i forhold til nordmenn i de nye drabantbyene, bidrar dette til at dissimilaritetsindeksen stiger.

De to enkeltgruppene, hvis dissimilaritet øker mest som følge av flytting mellom bydelene, er innvandrere fra Tyrkia og Chile. Tyrkerne har flyttet slik at de har blitt noe mer overrepresentert i forhold til nordmenn i Søndre Nordstrand og Furuset og noe mer underrepresentert i indre og ytre vest (figur 6.6). Motsatt bidrar økningen i andelen tyrkere i bydel Bjerke til at indeksen trekkes noe ned.

Chilenerne har på sin side blitt mer overrepresentert i Furuset, Romsås og Grorud, men også i Gamle Oslo. Samtidig har de blitt mer underrepresentert i Uranienborg/Majorstua, Nordstrand og Vindern (figur 6.7). Dette er alle endringer som bidrar til å høyne indeksen. Men også her er det flyttebevegelser som bidrar i motsatt retning, f.eks. ved at overrepresentasjonen i Bygdøy/Frogner, Grünerløkka/Sofienberg og Søndre Nordstrand går noe ned.

Tabell 6.2. Dissimilaritetsindeks mellom nordmenn¹ og innvandrere bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn og bosettingsmønster det enkelte år

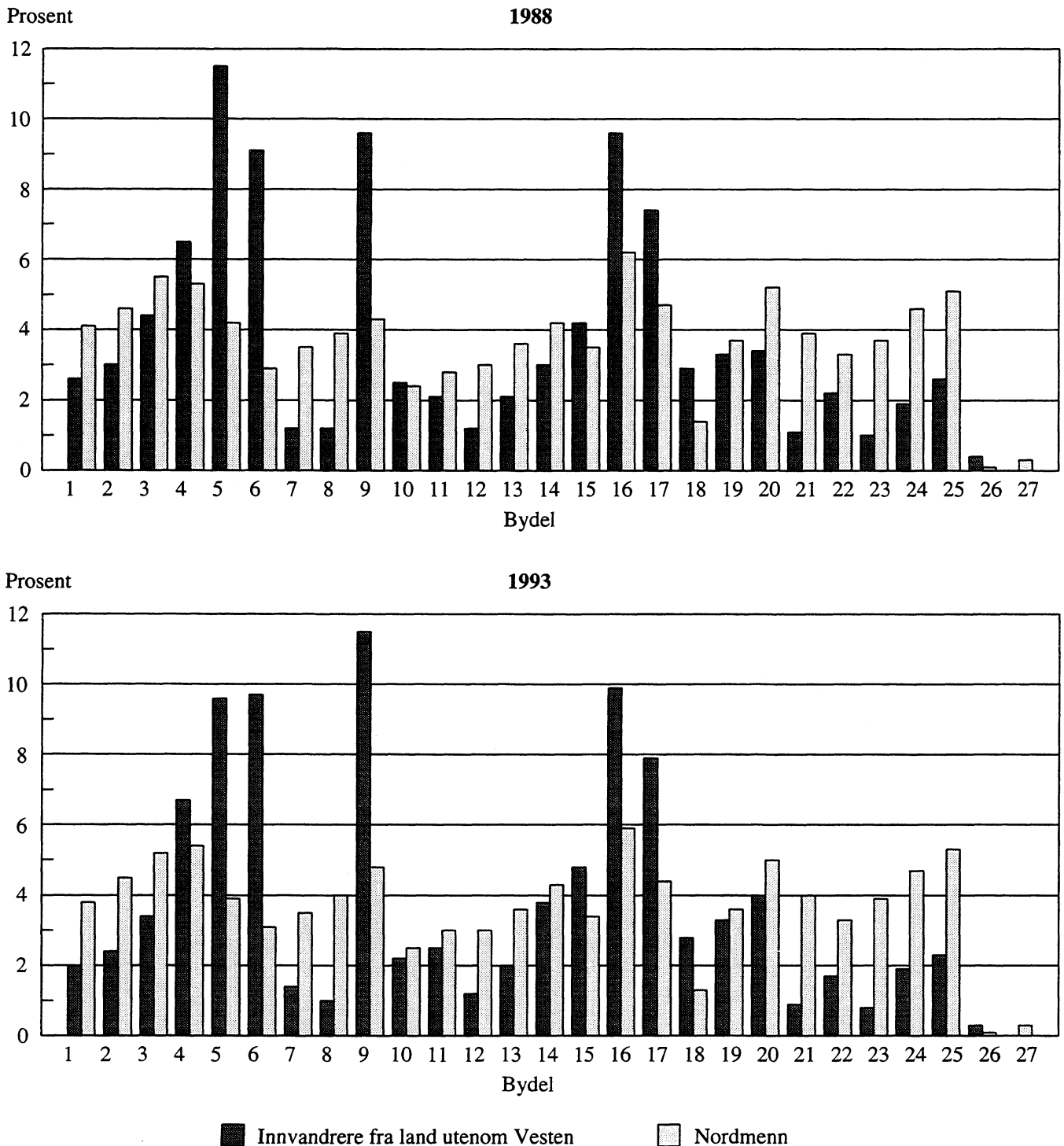
Landbakgrunn	År		B - A
	A 1988	B 1993	
Vesten	17	17	0
Land utenom Vesten	29	31	2
Øst-Europa	14	15	1
Tidl. Jugoslavia	28	28	0
Tyrkia	30	34	4
Marokko	35	35	0
Pakistan	39	41	2
Sri Lanka	41	43	2
Vietnam	53	54	1
Iran	43	37	-6
Chile	29	33	4
Øvrige land	22	23	1
Alle innvandrere	18	19	1

¹ Sammenlikningsgrunnlaget er komponert av de samme personene i kolonne A og B, nemlig nordmenn registrert bosatt i Oslo både i 1988 og 1993 (N=323 637). I kolonne A er deres bosettingsmønster pr. 1.1.1988 lagt til grunn. I kolonne B er deres bosettingsmønster pr. 1.1.1993 lagt til grunn. Bosatte på ukjent bydel er ekskludert.

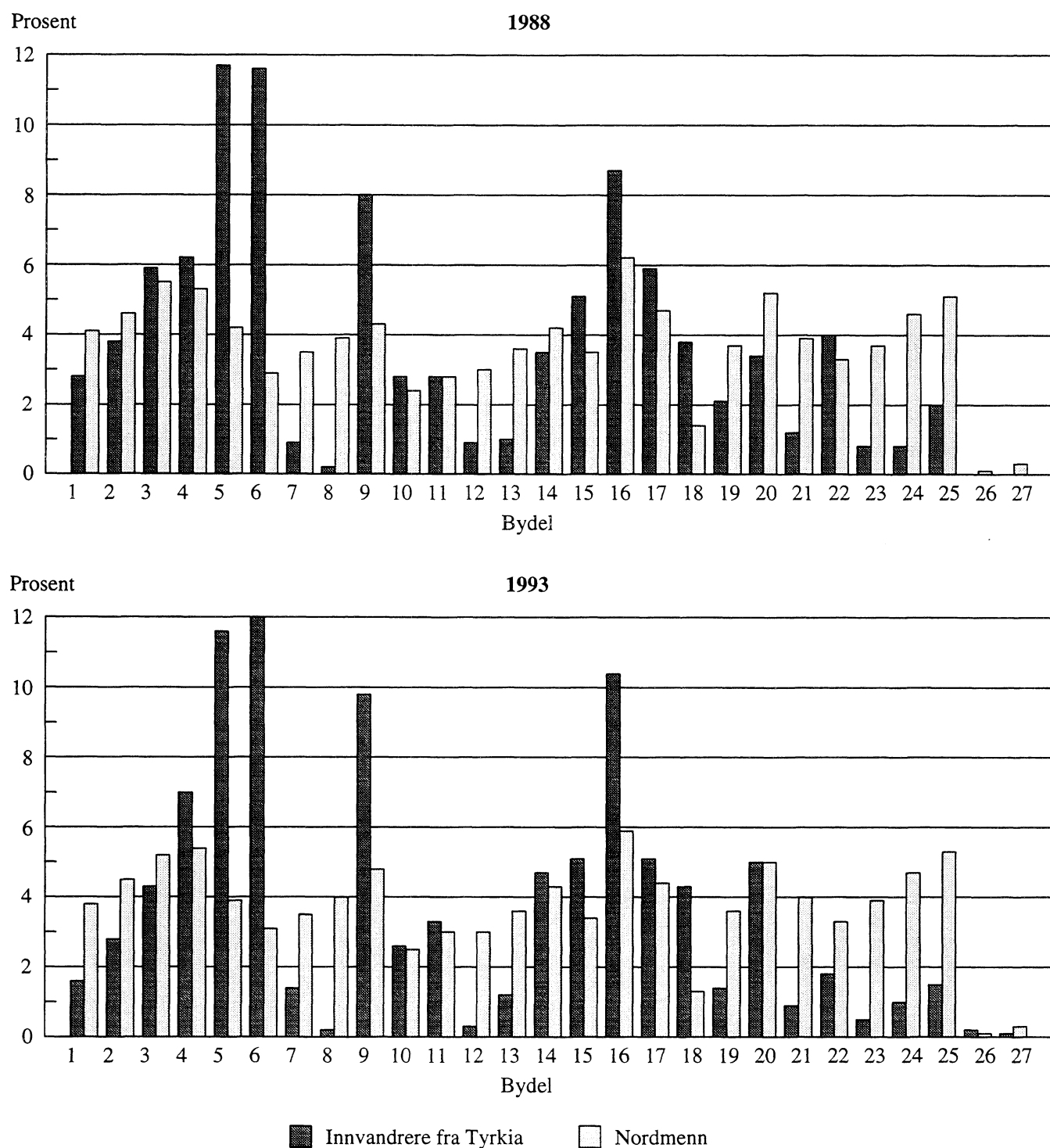
²² Resultatet blir så godt som det samme dersom vi i stedet for å bruke nordmenn som er til stede i byen på begge tidspunkter som referansegruppe, benytter alle nordmenn bosatt i Oslo pr. 1.1.1988 i den første sammenlikningen og alle nordmenn bosatt i byen pr. 1.1.1993 i den andre. Verdiene i begge tallseriene synker med om lag ett poeng, men differansen blir stort sett den samme.

Som nevnt, er innvandrere fra Iran den eneste gruppen som etter flytting mellom bydelene har en fordeling som mer minner om nordmenns i 1993 enn i 1988. Dette skyldes hovedsakelig at gruppen er blitt mindre overrepresentert i Uranienborg/Majorstua, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand og Furuset, og mindre underrepresentert i Sagene/Torshov og noen av de eldre drabantbyene, i løpet av dette tidsrommet (figur 6.8). Økningen i iranernes overrepresentasjon i bydel Sogn virker i motsatt retning.

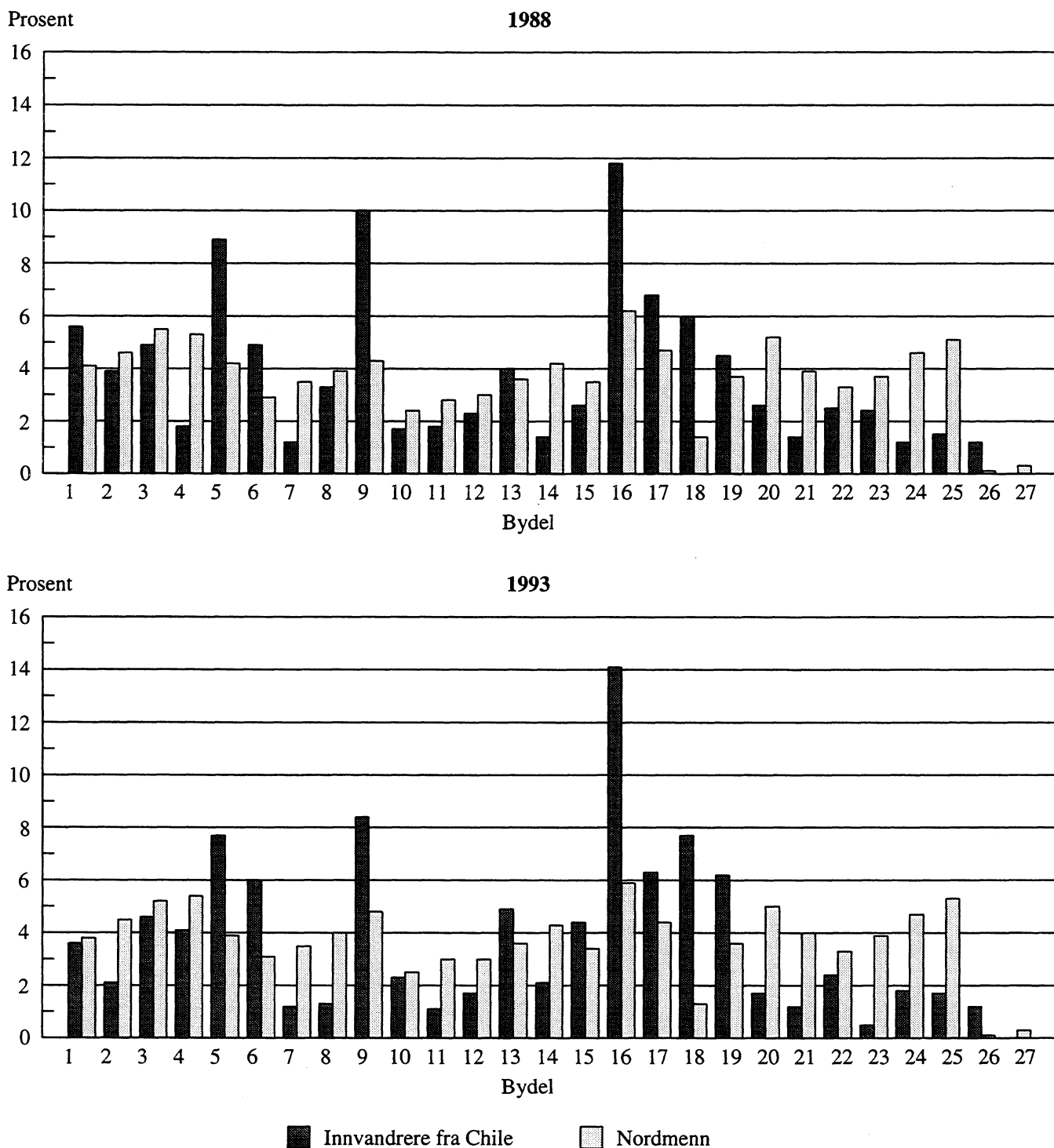
Figur 6.5. Innvandrere fra land utenom Vesten og nordmenn i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent

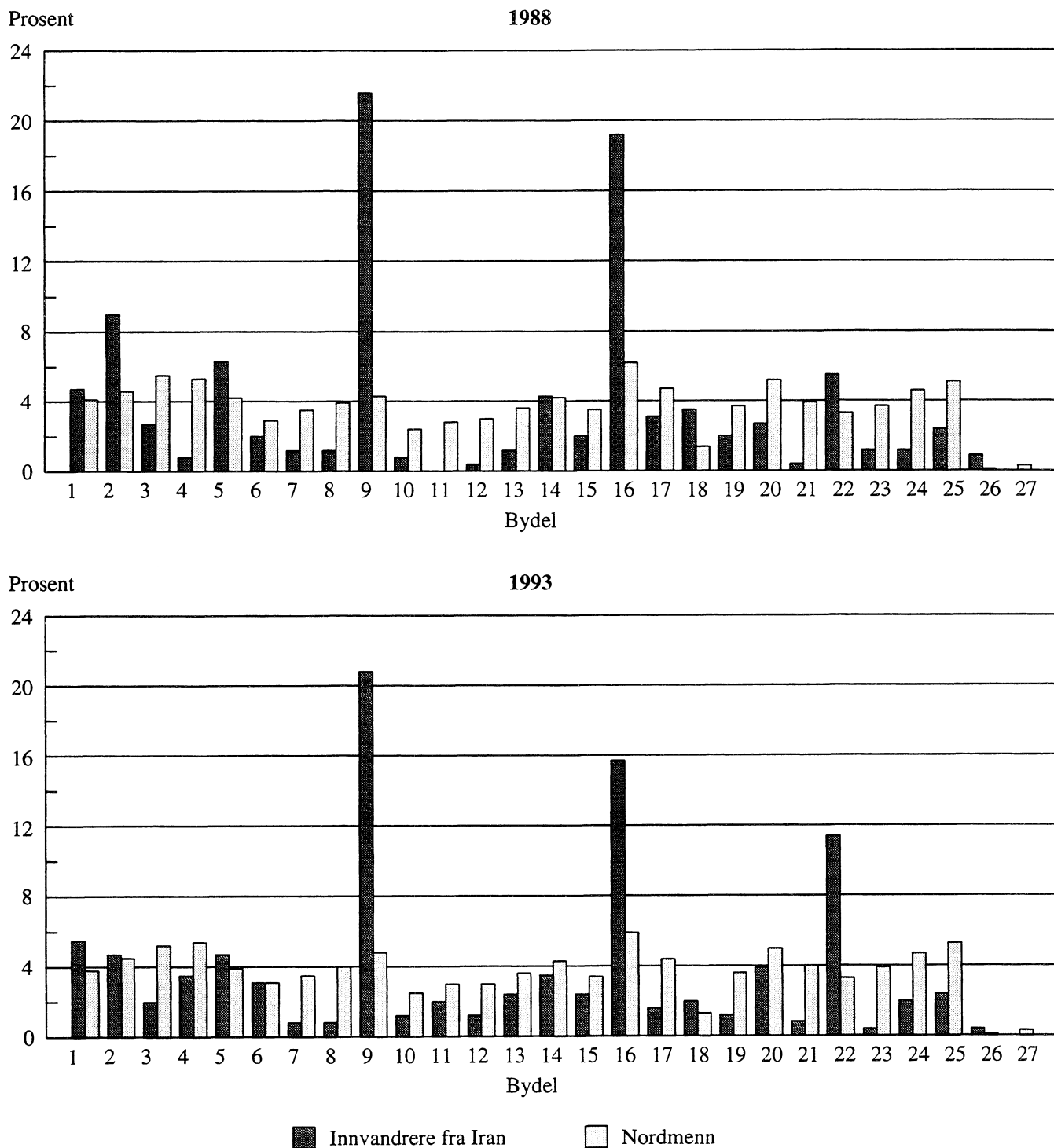
Figur 6.6. Innvandrere fra Tyrkia og nordmenn bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent

Figur 6.7. Innvandrere fra Chile og nordmenn bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent

Figur 6.8. Innvandrere fra Iran og nordmenn bosatt i Oslo både pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter bydel det enkelte år. Prosent

6.3. Bokkonsentrasjon for innvandrere som er "nykommere" etter 1988

Det gjenstår å undersøke i hvilket omfang økningen i graden av atskillelse mellom nordmenn og innvandrere (tabell 6.1) skyldes de mange nye innvandrerne som har kommet til Oslo etter 1988.

Tabell 6.3 viser hvordan "nye" innvandrere bosetter seg på bydelene sammenliknet med de mer "etablerte" innvandrerne. Referansegruppen for begge disse kategoriene av innvandrere er nordmenn bosatt i Oslo pr. 1.1.1993. "Nykommerne" er altså innvandrere som bare er registrert bosatt i Oslo pr. 1.1.1993. De øvrige innvandrerne, de

Tabell 6.3. Dissimilaritetsindeks mellom nordmenn¹ og innvandrere i Oslo pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og hvorvidt innvandreren er "nykommer" etter 1.1.1988²

Landbakgrunn	"Nykommer" etter 1.1.1988		B - A
	A Nei	B Ja	
Vesten	15	27	12
Land utenom Vesten	30	30	0
Øst-Europa	14	19	5
Tidl. Jugoslavia	28	32	4
Tyrkia	34	39	5
Marokko	35	38	3
Pakistan	40	42	2
Sri Lanka	43	43	0
Vietnam	55	48	-7
Iran	36	36	0
Chile	33	34	1
Øvrige land	23	27	4
Alle innvandrere	18	23	5

¹ Sammenlikningsgrunnlaget for begge kolonnene er (alle) nordmenns fordeling på bydelene pr. 1.1.1993 (N=405 297). Bosatte på ukjent bydel er ekskludert.

² Med "nykommer" etter 1.1.1988 menes innvandrere bosatt i Oslo 1.1.1993 som ikke er registrert bosatt i Oslo fem år tidligere.

"etablerte", er de som er registrert bosatt i byen både i 1988 og 1993.²³ For alle er det bosettingen pr. 1.1.1993 det er tale om.

Tabellen viser at mange av innvandrergruppenes "nykommere" er bosatt mer atskilt i forhold til nordmenn enn de "etablerte". Dette gjelder særlig innvandrere fra Vesten, Øst-Europa, tidligere Jugoslavia, Tyrkia og innvandrere fra samleggruppen "øvrige land" (Asia, Afrika og Latin-Amerika unntatt Chile, Iran, Marokko, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam). Bare for vietnamesere er fordelingen på bydel mer lik nordmenn blant "nykommere" enn blant "etablerte". For ikke-vestlige innvandrere under ett er det ingen forskjell i graden av atskillelse fra nordmenn mellom "nykommere" og "etablerte".²⁴

Vi ønsker å se nærmere på bakgrunnen også for disse tallene. Figur 6.9 viser at de ikke-vestlige "nykommerne" er sterkere overrepresentert i deler av indre øst (både Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg) og svakere overrepresentert i Hellerud, Furuset og Stovner enn de mer "etablerte". Samtidig er "nykommerne" sterkere underrepresentert i de gamle drabantbyene og svakere underrepresentert i bydel Sogn. Følgen er at disse endringene opphever hverandre. Forskjellen i indeksen mellom "nykommere" og "etablerte" blir lik null. Det er likevel markerte ulikheter i bosettingen mellom disse to gruppene, idet andelen "nykommere" er høyere i indre øst og lavere i drabantbyene. Dette får stå som en påminnelse om at det fins et utall *forskjellige* fordelinger som alle gir opphav til den *samme* graden av atskillelse fra referansegruppen.

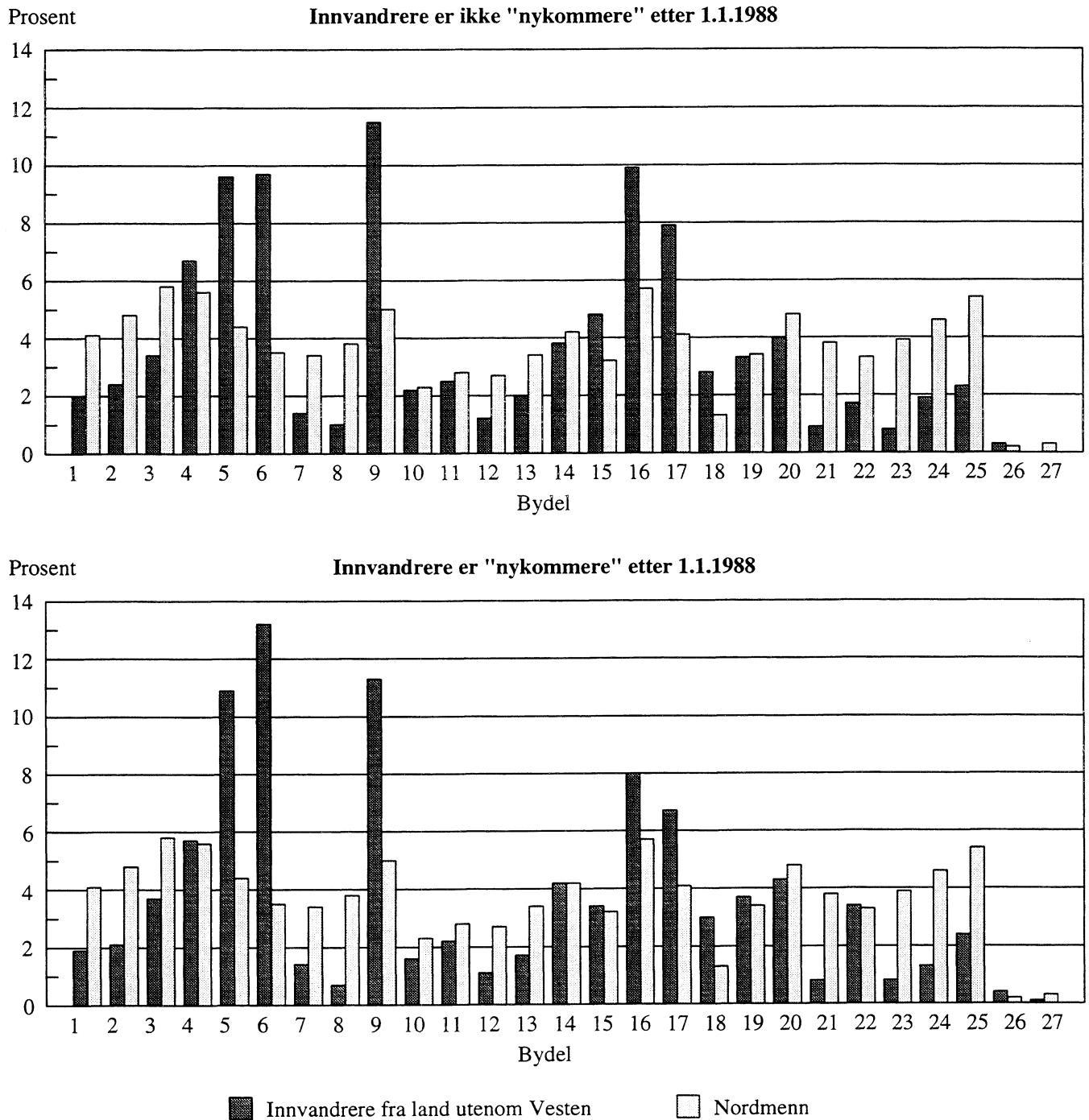
Vestlige innvandrere er den av innvandrergruppene hvis "nykommere" og "etablerte" er innbyrdes mest forskjellig bosatt i forhold til nordmenn i 1993. Figur 6.10 viser at "nykommerne" er sterkere overrepresentert i forhold til nordmenn i indre og ytre vest og sterkere underrepresentert i drabantbyene (nye og gamle), jevnført med vestlige innvandrere med minst fem års botid i Oslo. Mønsteret kan tyde på at mange av nykommerne tilhører privilegerte grupper på kortere ekspert- eller forretningsoppdrag.

Også blant innvandrere fra Øst-Europa er "nykommerne" sterkere overrepresentert i indre vest, foruten i Gamle Oslo og Søndre Nordstrand, enn de mer "etablerte" (figur 6.11). I flere av bydelene i ytre vest (bortsett fra Sogn) er imidlertid "nykommerne" sterkere underrepresentert enn øst-europeere med minst fem års botid i byen.

²³ Dette er med andre ord den samme gruppen som ble presentert i tabell 6.2, kolonne B, men da med en annen referansegruppe (nordmenn bosatt i Oslo både i 1988 og 1993). Leseren kan selv, dersom hun/han ønsker det, bytte ut verdiene i tabell 6.3, kolonne A, med verdiene i tabell 6.2, kolonne B, og forsikre seg om at dette ikke endrer konklusjonene i avsnitt 6.3.

²⁴ Tabell 6.2. i forprosjektrapporten (Blom 1994) gjengir dissimilaritetsindekser for forskjellige innvandrergupper bosatt i Oslo pr. 1.1.1993 etter botid (over/under fem år). Tabell 6.3 i nærværende rapport er slående lik denne tabellen. Grunnen er at massene beregningene er utført på, langt på veg er de samme. Indeksverdien for ikke-vestlige innvandrere er imidlertid utelatt i forprosjektrapporten. Beregnes den, er den 30 for begge grupper, nøyaktig som i tabell 6.3 i nærværende rapport.

Figur 6.9. Innvandrere fra land utenom Vesten, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent

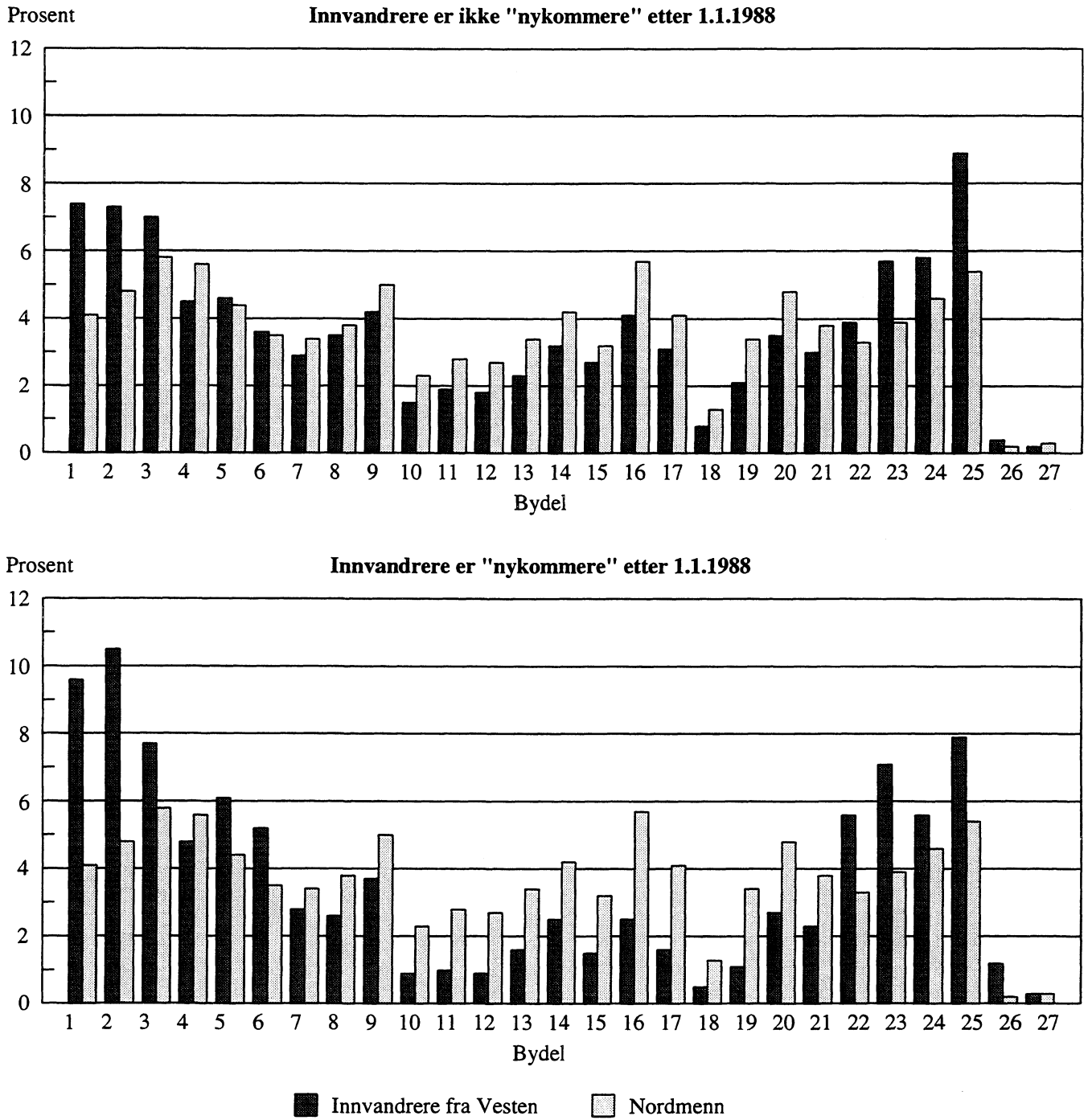

¹ Se note 2, tabell 6.3.

"Nye" tyrkiske innvandrere er sterkere overrepresentert i Grünerløkka/Sofienberg, Gamle Oslo, Furuset og Romsås enn "etablerte" tyrkere. Samtidig er "nykommerne" sterkere underrepresentert i indre og ytre vest (figur 6.12).

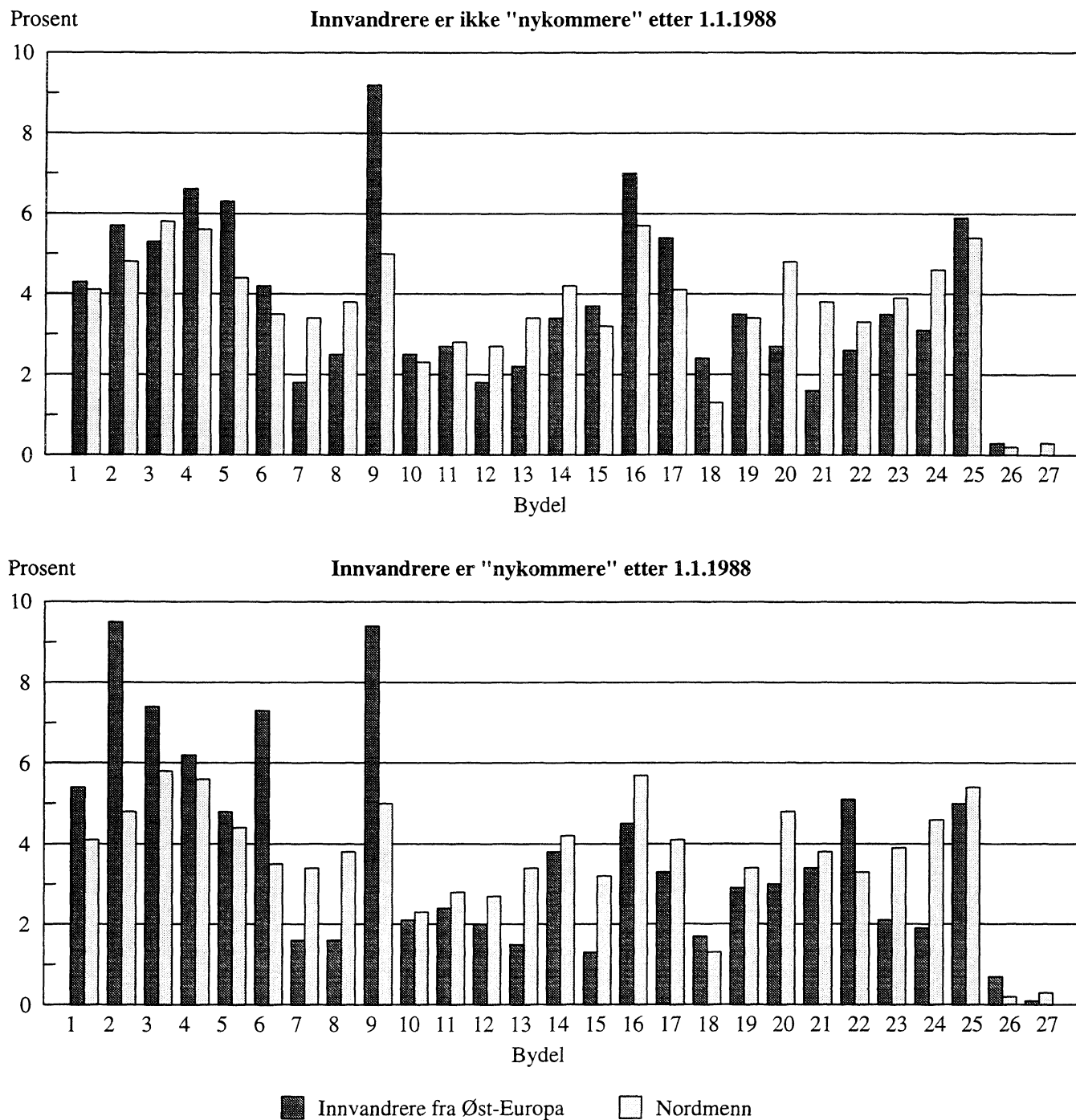
At "nye" vietnamesere bor mindre atskilt i forhold til nordmenn enn "etablerte", skyldes først og fremst at de er mindre overrepresentert i Søndre Nordstrand og Furuset, men også at de er noe mindre overrepresentert i Stovner og Grorud (figur 6.13).

Figur 6.10. Innvandrere fra Vesten, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent

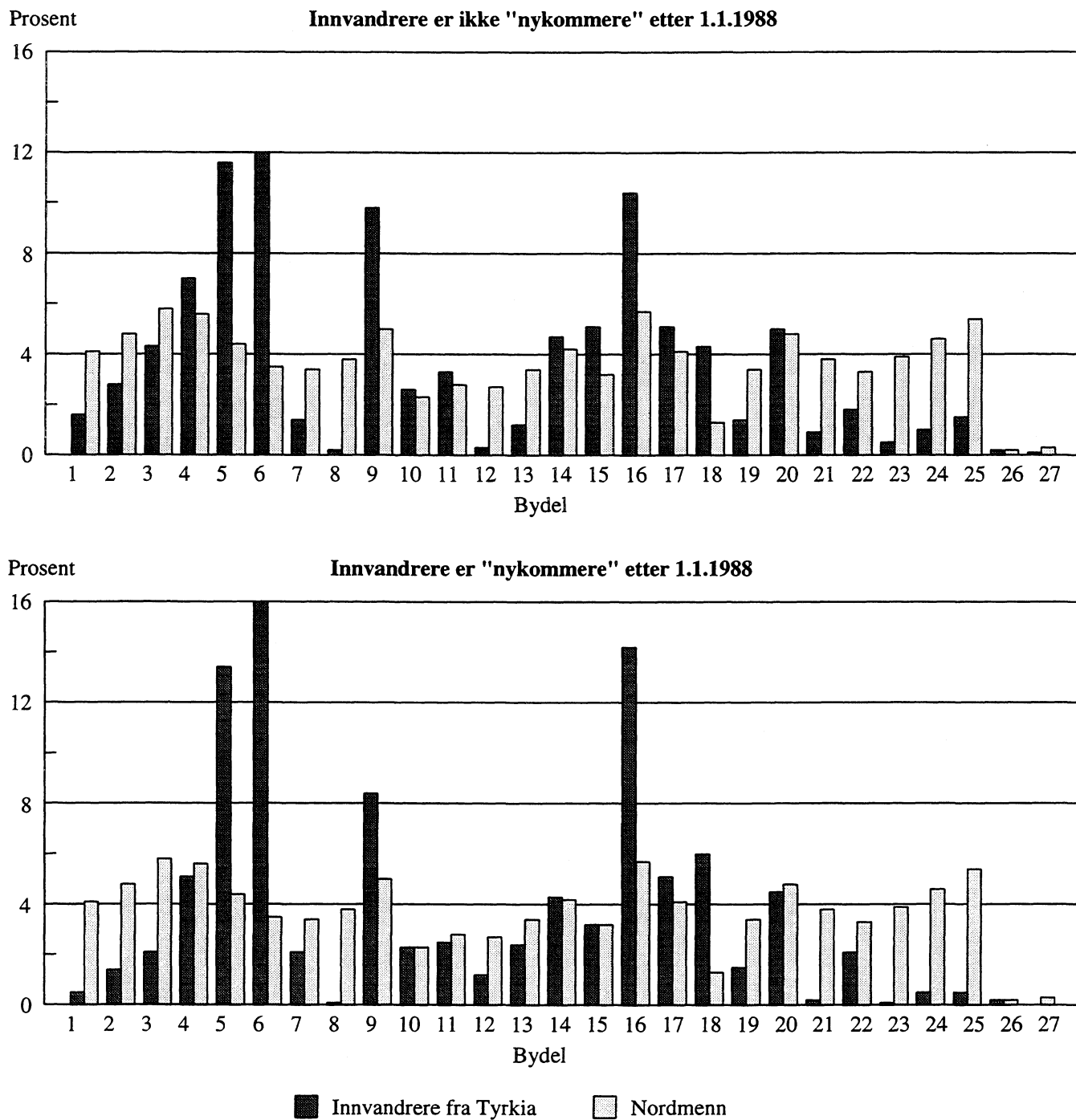
¹ Se note 2, tabell 6.3.

Figur 6.11. Innvandrere fra Øst-Europa, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent

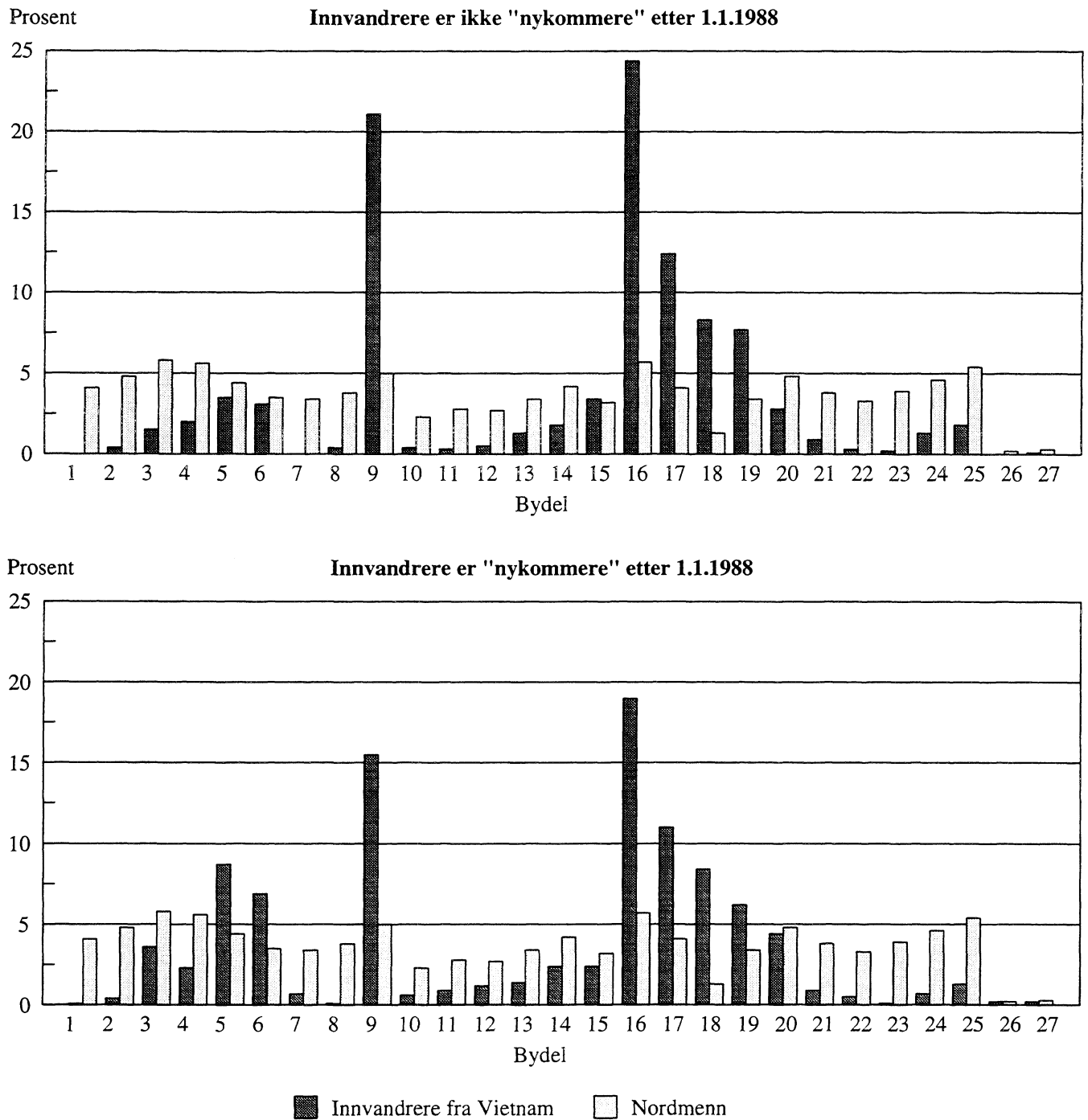
¹ Se note 2, tabell 6.3.

Figur 6.12. Innvandrere fra Tyrkia, "nykommere" og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent

¹ Se note 2, tabell 6.3.

Figur 6.13. Innvandrere fra Vietnam, "nykommere"¹ og ikke "nykommere" etter 1.1. 1988 og nordmenn i Oslo pr. 1.1.1993, etter bydel i 1993. Prosent

¹ Se note 2, tabell 6.3.

6.4. Konklusjon

Ikke-vestlige innvandrere som befinner seg i Oslo både i 1988 og 1993, er noe mer skjevfordelt på bydelene i forhold til nordmenn i 1993 enn i 1988. Selv om dette er forskjellig fra hva vi forventet, er det likevel bare delvis uforenlig med tesen om at innvandrere med tiden tilpasser seg majoritetsbefolkningens bosettingsmønster. Flyttingene innebærer nemlig at ikke-vestlige innvandrere blir sterkere representert i de nye drabantbyene og svakere representert i deler av indre øst (Grünerløkka/Sofienberg). Barstad (1995) viser i en studie av levekårsforskjeller i by og land at levekårsproblemene i Oslo er desidert størst i indre øst. Flytting fra disse områdene gir derfor trolig en forbedring i levekårene og muliggjør en nærmere tilknytning til storsamfunnet. På den annen side er de ikke-vestlige innvandrerne også sterkere underrepresentert i indre og ytre vest i 1993 enn i 1988. Dette betyr at de har flyttet fra de områder av byen som utmerker seg med færrest levekårsproblemer. Særlig ytre vest framstår som et område med få levekårsproblemer.

Ikke-vestlige innvandrere som har bosatt seg i byen i tiden etter 1988, er i 1993 også representert med en større andel i indre øst og en lavere andel i drabantbyene enn innvandrere med lengre botid i byen. Dette må antas å henge sammen med at nykommere har mindre materielle ressurser å disponere til boligformål enn mer etablerte innvandrere. I forhold til nordmenn er nykommerne likevel ikke mer skjevfordelt på bydelene enn de etablerte. Dette skyldes at den økte overrepresentasjonen i indre øst veies opp av den reduserte overrepresentasjonen i de nye drabantbyene.

At ikke-vestlige innvandrere således er sterkere overrepresentert i forhold til nordmenn både i indre øst (unntatt Grünerløkka/Sofienberg) og i de nye drabantbyene i 1993 sammenliknet med i 1988 er dermed en følge både av flytting mellom bydelene og tilstrømming av nye innvandrere i årene etter 1988. Kombinasjonen av disse to forhold bidrar til at ikke-vestlige innvandrere er noe mer skjevfordelt på bydelene i forhold til nordmenn i 1993 enn i 1988.

Til slutt vil vi korrigere vår antakelse fra forprosjektrapporten om at innvandrere med lang oppholdstid i landet (minst fem år) er mindre avvikende bosatt i forhold til nordmenn i 1993 enn innvandrere med kort oppholdstid (under fem år) fordi de langtidsboende har flyttet mellom bydelene og slik blitt jevnere fordelt på byen. Vi har jo nettopp vist at flyttingene i tidsrommet 1988-1993 snarere førte til at mange innvandrergupper ble noe sterkere skjevfordelt i forhold til nordmenn i 1993 enn i 1988. De med lang oppholdstid har dermed heller ikke bosatt seg annerledes allerede i utgangspunktet og siden ikke flyttet. I den grad innvandrere med minst fem års oppholdstid er mindre segregert i 1993 enn innvandrere med under fem års oppholdstid, skyldes det ganske enkelt at de sistnevnte har bosatt seg enda mer avvikende i forhold til nordmenn enn innvandrere som har bodd en stund i landet.

7. De innvandrerertette områdene i Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset

Til nå har vi operert med bydelen som den viktigste enhet for geografisk inndeling av Oslo. Bydelsnivået fikk økt betydning i statistikk og analyse etter at bydelene ble egne administrative enheter i 1988. I kapittel 5 slo vi sammen bydeler til et mindre antall bydelsområder for å analysere flyttebevegelser. I dette kapitlet går vi ned på nivået under bydel, grunnkrets- eller rodenivået, for å gi en nærmere beskrivelse av innvandrerkonsentrasjonene.

Jo lengre ned vi går i oppdelingen av byen, jo lettere vil det være å finne lokalt avgrensede områder med høye innvandrerkonsentrasjoner. Til nå har vi påvist den høyeste innvandrerandelen i Gamle Oslo (30,4 prosent av befolkningen i 1993). Andelen er 26,6 prosent om vi bare regner med de ikke-vestlige. I Oslo som helhet er innvandrerandelen 14,2 prosent i 1993 (10,1 prosent ikke-vestlige).

I dette kapitlet tar vi for oss fordelingen av innvandrere i de fem viktigste bydelene hvor det fins kretser med en innvandrerandel på 30 prosent eller høyere i 1993. I dette tallet inngår også vestlige innvandrere.

Det er bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset som møter dette kriteriet. Romsås har en andel innvandrere på bydelsnivå som er høyere enn både Stovner og Furuset (nærmere 23 prosent), men bydelen kommer ikke med ettersom ingen av dens tre kretser har 30 prosent innvandrere.

Det er flere bydeler som strengt tatt innfrir kriteriet for å bli regnet med, men som likevel er utelatt:

Bygdøy/Frogner har en krets med over 30 prosent innvandrere i 1993. Selskapet for innvandrerboliger (SIBO) etablerte der først på 1980-tallet et borettslag som ble overført til innvandrere. Bydelen er imidlertid så utypisk i innvandrersammenheng at vi velger å overse den. I St.Hanshaugen/Ullevål er det en krets med over 30 prosent innvandrere hvor Ullevål sykehus ligger. Dette skyldes trolig bosetting av personale ved sykehuset. At lokale institusjoner påvirker befolkningssammensetningen, gjelder også bydel Sogn der over 60 prosent av innbyggerne i kretsen rundt Kringsjå studentby er innvandrere.²⁵

Sagene/Torshov har en krets på grensen mot Grünerløkka/Sofienberg med over 50 prosent innvandrere, mens Ekeberg/Bekkelaget har en krets mot Gamle Oslo med over 30 prosent innvandrere. Begge kretsene er imidlertid for små til å regnes med (knappt 250 innbyggere). Likeledes har Røa en krets mot Bogstadvannet med en tredel innvandrere og et folketallet på under 50 personer. Endelig er det tre små kretser i Sentrum med over 40 prosent innvandrere.

Et sentralt poeng i dette kapitlet er å undersøke om det fins spor i de innvandrerertette områdene av prosesser av den type som er omtalt i den såkalte "tipping-point"-teorien (Wolf 1963, Stinchcombe m.fl. 1969, Schelling 1972). Denne teorien eller modellen forsøker å beskrive hvordan visse områder i amerikanske storbyer gikk over fra å være bosteder for hvite til å bli bosteder for svarte. Den sentrale tesen er at det fins et avgjørende "vippepunkt" hvor den hvite majoriteten begynner å flytte ut og nye hvite betenker seg på å flytte inn. Dette punktet bestemmes av andelen svarte i området og ligger gjerne et sted i nærheten av 30-40 prosent. Overskrides denne andelen, går utviklingen mot svart "overtakelse" av området i raskt tempo.

På mange vis står denne teorien i opposisjon til den mer "optimistiske" tesen til Andersson-Brolin (1984) om at bokkonsentrasjoner blant innvandrere gradvis vil forvitte etter hvert som innvandrerne blir sosialt, økonomisk og kulturelt integrert i storsamfunnet.

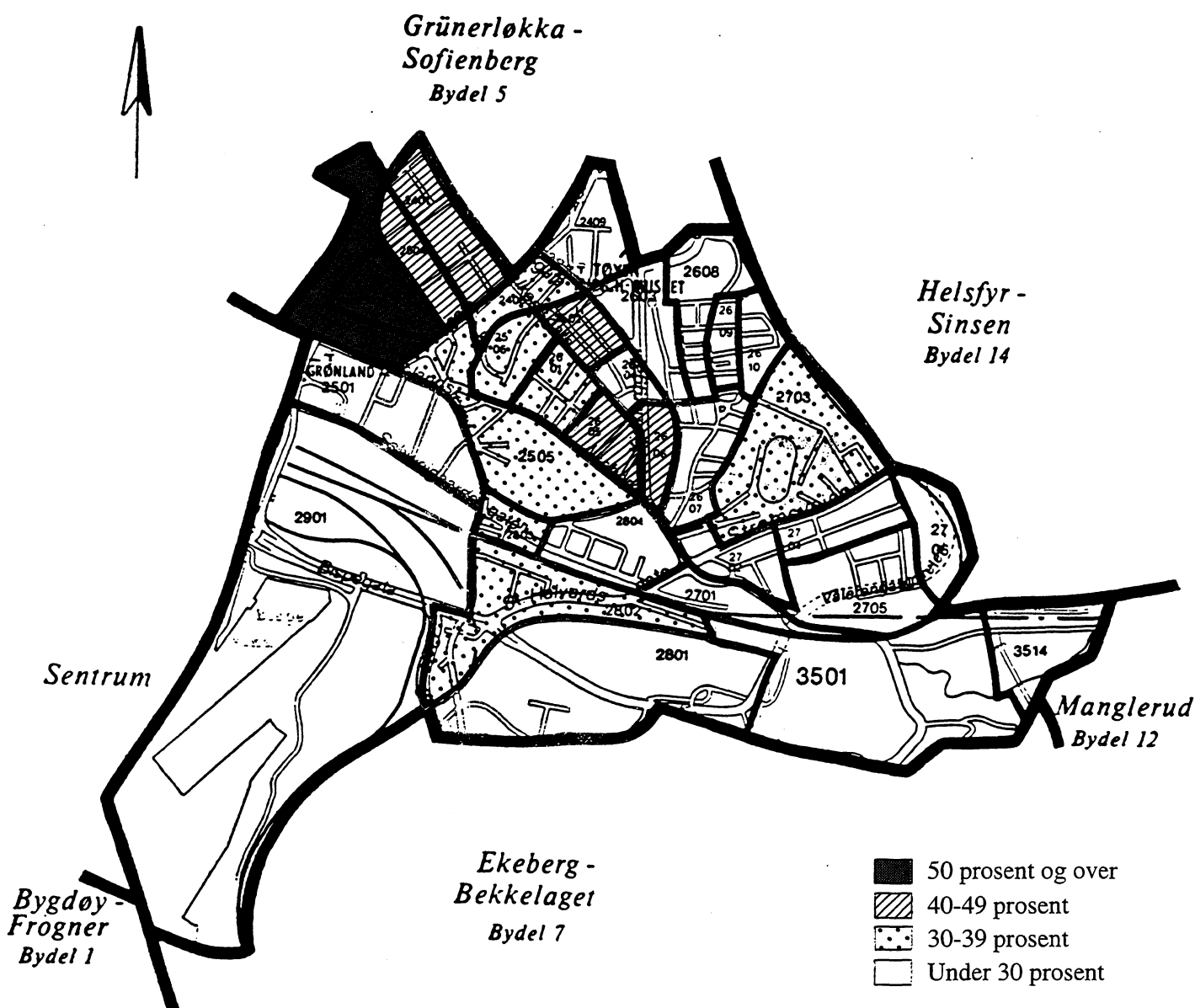
²⁵ Dette er en kunstig høy andel som har sammenheng med at norske studenter er registrert bosatt på hjemstedet så lenge studiene varer.

I reportasjer i dagspressen hevdes det fra tid til annen at Oslos indre øst er i ferd med å gjennomgå en "tipping-point"-liknende prosess.²⁶ Mindre dramatiske teorier som f.eks. at innvandrere langsomt vil "spre" seg i byen, blir sjeldnere brakt til torgs.

7.1. Gamle Oslo

I Gamle Oslo har 14 av bydelens i alt 32 kretser en innvandrерandel på 30 prosent eller mer i 1993. 11 400 personer eller 55 prosent av bydelens innbyggere var bosatt i de 14 kretsene pr. 1.1.1993. I 1988 var andelen 49 prosent (7 700 personer). Da var det også bare i fire av kretsene at innvandrерandelen var over 30 prosent. Mens innbyggertallet i Gamle Oslo som helhet vokste med 30 prosent i perioden, vokste innbyggertallet i de 14 kretsene med 47 prosent.

Figur 7.1. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1993. Prosent

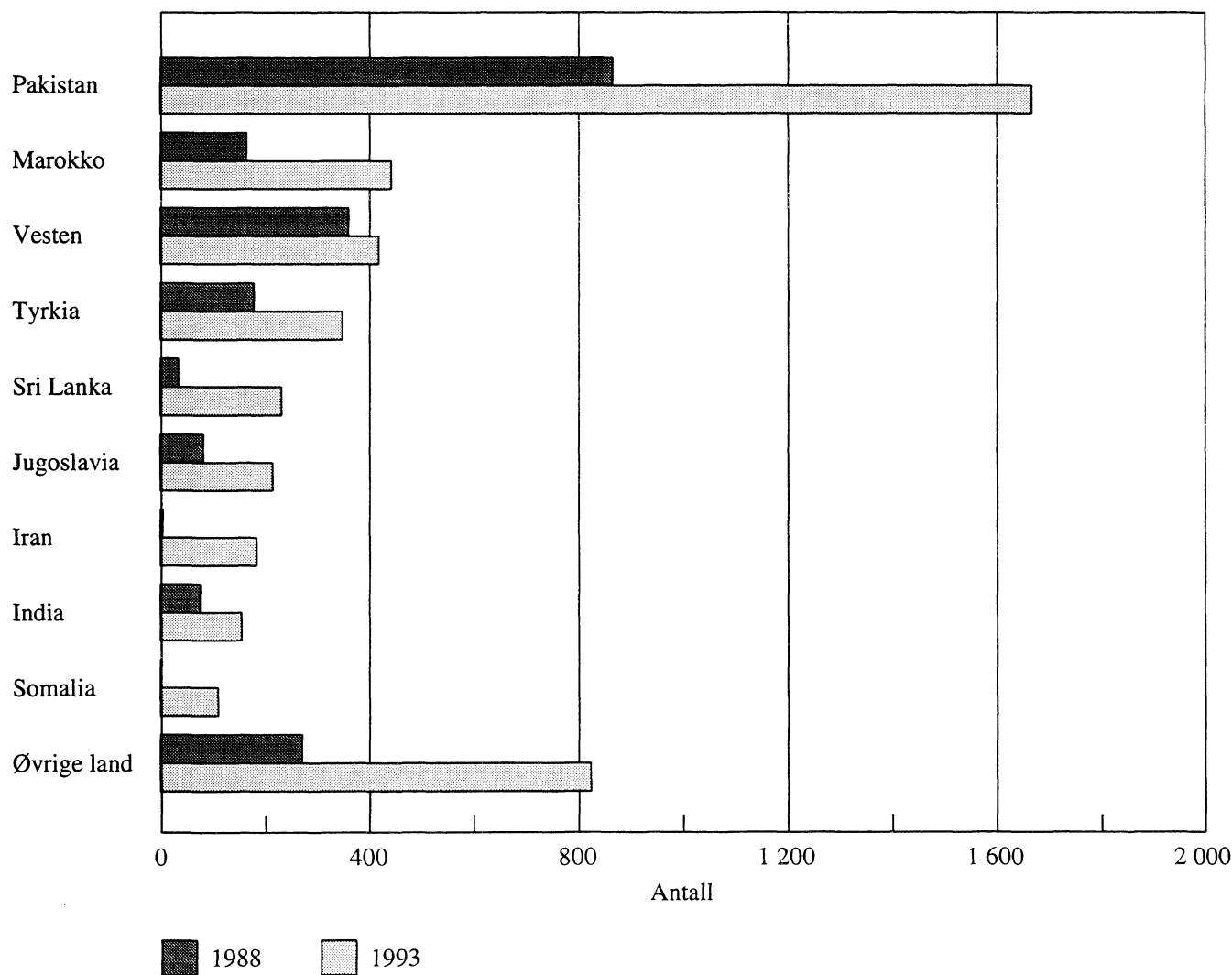
²⁶En eiendomsめkler sier f.eks. til VG 2. september 1992: "Tendensen er helt klar; nordmenn flytter ut fra områder som stadig utvikler seg mer i retning av "ghetto"-markeder."

Figur 7.1 viser hvilke kretser det er tale om. Innvandrerdelen i de enkelte kretsene er markert på figuren. To kretser har minst 50 prosent innvandrere. De omfatter kvartalene nord for Grønland T-banestasjon. Området avgrenses av Grønland, Tøyengata, Urtegata, Lakkegata, Heimdalsgata og Akerselva. De to nærmeste kretsene nordøst for dette området har en innvandrerdandel på 49 prosent. Området avgrenses av Urtegata, Lakkegata, Jens Bjelkes gate og Tøyengata. Disse fire kretsene må betraktes som kjerneområdet for innvandrerne i Gamle Oslo. Her fins moskéer, innvandrerbutikker og forsamlingssteder for innvandrere. I 1993 lå det også et asylmottak i området.²⁷

Videre er det tre andre kretser med minst 40 prosent innvandrere litt lengre øst. Det er området rett sør for Tøyen T-banestasjon (Sørligata, Jens Bjelkes gate, Sigurds gate, Hagegata) og to kretser nord/øst for Oslo kretsfengsel på begge sider av den sterkt trafikkerte Kjølberggata (Åkebergveien, Brinken, Nannestadgata, Sverres gate, Jens Bjelkes gate, Magnus gate). Også i dette området lå et asylmottak i 1993.

Mellom disse enklavene er det et større område med en innvandrerdandel på i overkant av 30 prosent som strekker seg fra Tøyen-senteret i nord til St. Halvardsgate og Ruinparken i sør. I tillegg har også området rundt Jordal Amfi, mellom Strømsveien i øst og Kampen i vest vel 30 prosent innvandrere i 1993.

Figur 7.2. Innvandrere i utvalgte kretser¹ i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall

¹ Kretser med en innvandrerdandel på minst 30 prosent i 1993.

²⁷ Asylsøkere som satt i mottak og ventet på å få avgjort søknaden, ble i perioden mars 1987 til februar 1994 registrert i personregisteret og inngår derfor trolig i våre tall over bosatte i Oslo både i 1988 og 1993.

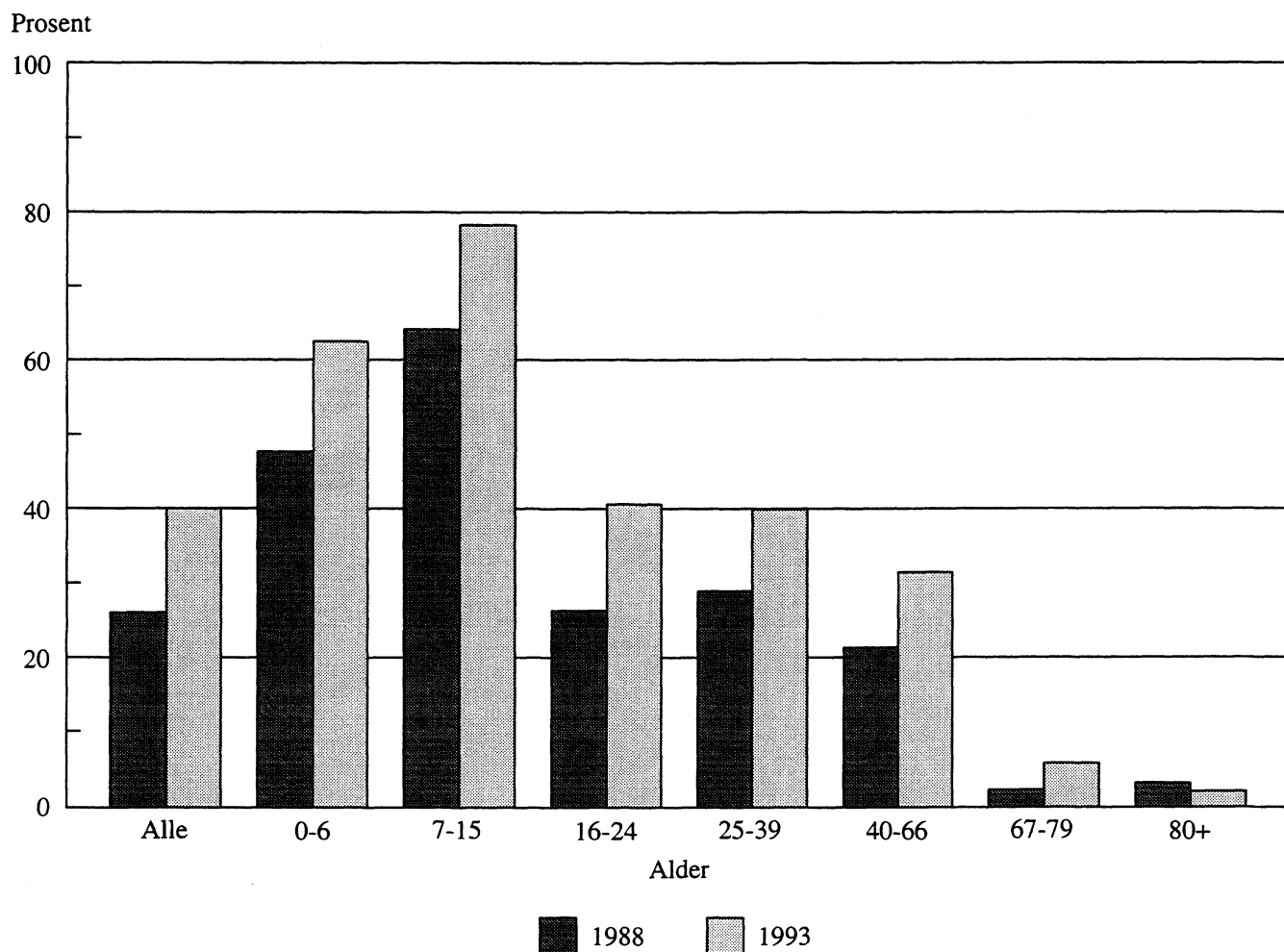
Til sammen blir disse 14 kretsene her omtalt som "det innvandrer-tette området". Bygningsmassen i området varierer fra dårlig vedlikeholdte slumgårder til rehabiliterte og nybygde gårder. Deler av området belastes fortsatt sterkt av bil- og busstrafikk, selv om det er innført restriksjoner på biltrafikken enkelte steder og nylig (juli 1995) åpnet en ny gjennomfartsåre (Ekeberg-tunnelen). Jernbanen skjærer gjennom en bit av området i sør.

Innvandrerne utgjør nærmere 4 600 personer i disse 14 kretsene i 1993. Dette er 73 prosent av bydelens innvandrere. Innvandrere fra Pakistan er den mest tallrike enkeltgruppen med i underkant av 1 700 personer (figur 7.2). Det er bare 400 pakistanske innvandrere i Gamle Oslo bosatt utenfor dette området. Antall pakistanere i det innvandrer-tette området ble nesten fordoblet fra 1988 til 1993 (økte med 800 personer).

Den nest største enkeltgruppen av innvandrere er marokkanere (440 personer). Deretter følger innvandrere fra Vesten (420 personer), Tyrkia (350), Sri Lanka (230) og Jugoslavia (210 personer). (Alle tall fra 1993.) I samlekategorien "øvrige land" (820 personer) er det 65 enkeltnasjonaliteter, hver på under 80 personer. De tre største ikke-vestlige innvandrergruppene i området er altså fra land med islam som toneangivende religion.

Innvandrerandelen i de 14 kretsene er på 40 prosent. Andelen varierer sterkt etter alder (figur 7.3). Nærmere fire av fem barn (78,5 prosent) i aldersgruppen 7-15 år er innvandrere.²⁸ Andelen er 1,0 prosent lavere dersom vi bare regner med ikke-vestlige innvandrere. Blant førskolebarna er seks av ti innvandrere, mens andelen er fire av ti i aldersgruppen 16-39 år.

Figur 7.3. Alle innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser¹ i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter aldersgruppe. Prosent

¹ Kretser med en innvandrerandel på minst 30 prosent i 1993.

²⁸ Husk at vår innvandrerdefinisjon også omfatter andre generasjon innvandrere som er født i Norge.

Tabell 7.1. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler¹ av bydel Gamle Oslo i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer². Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Landbakgrunn og bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993.	
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	Prosent	
Vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i										
Gamle Oslo	360	100	26,1	30,0	3,9	36,1	48,3	12,2	116,1	
Resten av Gamle Oslo	338	100	23,1	29,6	6,5	35,8	41,7	5,9	112,4	
Gamle Oslo	698	100	21,8	26,9	5,2	36,0	45,1	9,2	114,3	
Ikke-vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i										
Gamle Oslo	1 674	100	34,6	60,7	26,0	9,0	132,3	123,2	249,3	
Resten av Gamle Oslo	882	100	48,2	31,1	-17,1	8,8	74,5	65,6	148,5	
Gamle Oslo	2 556	100	32,1	43,2	11,2	9,0	112,3	103,4	214,5	
Nordmenn										
Utvalgte kretser i										
Gamle Oslo	5 711	100	28,4	36,9	8,5	25,3	36,0	10,8	119,3	
Resten av Gamle Oslo	6 943	100	25,8	29,7	3,9	25,1	29,7	4,6	108,5	
Gamle Oslo	12 654	100	23,3	29,3	6,0	25,2	32,6	7,4	113,4	

¹ Bydelen oppfattes som om den skulle være delt i to "bydeler": Kretser med en innvandringsandel ≥ 30 prosent (= "Utvalgte kretser") og kretser med en innvandringsandel < 30 prosent (= "Resten av Gamle Oslo").

² Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene (inkl. de to "delene" av Gamle Oslo, jf. note 1) og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død).

Innvandringsandelen når altså nærmere 80 prosent når prosentueringsgrunnlaget avgrenses til befolkningen i et mindre område enn bydel og et bestemt alderssegment. Det er på denne bakgrunn Tøyen barneskole i dette området har 94 prosent innvandrere skoleåret 1993/1994 (Statistisk årbok for Oslo 1994). Det er derfor på mange måter riktig når skolens rektor i et avisintervju sier at "Sammensetningen av klassene [ved skolen] gir et korrekt bilde av sammensetningen av barnekullene på Tøyen".²⁹

Tabell 7.1 viser utviklingen av folketallet i den innvandrertette delen av Gamle Oslo fra 1988 til 1993 jamført med utviklingen i hele bydelen.³⁰ For de vestlige innvandrerne er utviklingen nokså lik i det innvandrertette området som i bydelen som helhet. Mens vestlige innvandrere økte med 14 prosent i hele bydelen i perioden 1988-1993, var den tilsvarende veksten i det innvandrertette området 16 prosent. Veksten skyldtes både flytting mellom bydelene og flytting til/fra byen (inkl. fødsel/død).

Tallet på ikke-vestlige innvandrere øker også, og økningen er som ventet størst i det innvandrertette området. Mens antallet ikke-vestlige innvandrere i hele bydelen er vel doblet i 1993 i forhold til i 1988, er det blitt nesten to og en halv gang høyere i det innvandrertette området. Også der er det både flytting mellom bydelene og flytting til/fra byen (inkl. fødsel/død) som bidrar til den formidable veksten.

Kanskje noe overraskende blir det ikke færre nordmenn i det innvandrertette området fra 1988 til 1993. Såvel i dette området som i bydelen blir det flere nordmenn fra 1988 til 1993. Veksten er faktisk større i det innvandrertette området (19 prosent) enn i bydelen som helhet (13 prosent). Også for nordmenn skriver veksten seg fra både internflytting og tilflytting utenfra (inkl. fødsel/død).

Det er dermed ikke slik i det innvandrertette området i Gamle Oslo at nordmenn flytter bort eller unnlater å etablere seg der mens innvandrere flytter til, så lenge alle aldersgrupper betraktes under ett.

Undersøkes aldersgruppene hver for seg, kommer imidlertid et "tipping-point"-liknende mønster til syne. Dataene for dem som befant seg i byen både i 1988 og 1993, viser at det var nettotilflytting av barn i alder 0-6 år med ikke-

²⁹ VG, 27. august 1992.

³⁰ Gamle Oslo oppfattes som delt i to "bydeler": "den innvandrertette delen" (de 14 utvalgte kretsene) og "resten av bydelen". Flytting mellom de to delene telles opp som flytting. Det medfører at summen av tallet på dem som flytter ut av de to "del-bydelene", overstiger tallet på dem som flytter ut av bydelen som helhet. Tilsvarende overstiger summen av tallet på dem som flytter inn i de to del-bydelene, tallet på dem som flytter inn i bydelen som helhet. Dette gjelder bruttostrømmene. Summeres nettostrømmene for de to del-bydelene, elimineres imidlertid internflyttingen disse imellom, og flyttebalansen blir da som for bydelen overfor resten av byen.

vestlig herkomst til det innvandrertette området (113 barn) og nettofraflytting av barn med norsk bakgrunn fra det samme området (38 barn) (tabell 7.2). Dersom andelen barn 0-6 år beregnes av flyttestrømmene ut/inn av det innvandrertette området, er barneandelen lavere blant utflytterne enn blant innflytterne for de ikke-vestlige innvandrerne, mens situasjonen er omvendt for nordmenn. For nordmenn er også barneandelen lav blant dem som er stabile i området fra 1988 til 1993.³¹

Påstander om at norske foreldre med førskolebarn flytter fra de innvandrertette områdene i Gamle Oslo før barna begynner på skolen og at andre norske foreldre med førskolebarn unngår å flytte dit, synes således å være korrekte. Motivet kan være å unngå at barnet begynner i klasser med mange fremmedspråklige barn. Men det kan også være andre sider ved oppvekstmiljøet (trafikkbelastning, utrygge lekearealer o.l.) som spiller inn (Rystad 1994).

FAFOs levekårsundersøkelse for Oslo viser ved hjelp av flyttedata fra Oslo kommune at nordmenn i etableringsfasen (alder 30-34 år) flytter bort fra indre øst mens nordmenn i alder 16-24 år flytter inn (Hagen m.fl. 1994, s. 233 ff.). Dette harmonerer godt med våre funn. Det ser imidlertid ut til at FAFO-rapporten noe ensidig legger vekt på tilflyttingen av ungdom. For vårt delområde i Gamle Oslo er det nordmenn i alle aldersgrupper unntatt 0-6 år som bidrar til veksten av nordmenn i området (tabell ikke vist). Størst er nettotilveksten i absolutte tall for 16-24-åringene (187 personer), men også for 40-66-åringene er nettotilveksten ved flytting mellom bydelene betydelig (166 personer). I aldersgruppen 25-39 år er nettotilveksten imidlertid ikke stor nok til å hindre at andelen 25-39-åringene i inn-strømmen er lavere enn i ut-strømmen.³² Det er i gruppen av 25-39-åringene at de fleste foreldrene til 0-6-åringene befinner seg.

Fra hvilke deler av byen kommer de som bidrar til veksten i det innvandrertette området? Figur 7.4 viser hvilke bydeler som er de viktigste nettoeksportører/-importører av personer til/fra det innvandrertette området i Gamle Oslo.

Av vestlige innvandrere er det nettoimport fra indre vest og nabobydelen Grünerløkka/Sofienberg og nettoeksport til Søndre Nordstrand og den øvrige delen av Gamle Oslo.

Av ikke-vestlige innvandrere er det størst nettoimport fra bydelene i indre øst (herunder resten av Gamle Oslo). Deretter følger indre vest og Furuset. Den eneste bydelen som i noe omfang er nettoavtaker av ikke-vestlige innvandrere fra det innvandrertette området i Gamle Oslo, er Søndre Nordstrand.

Tabell 7.2. Andel barn i alder 0-6 år pr. 1.1.1988 blant dem som flytter internt i byen til/fra utvalgte kretser¹ i bydel Gamle Oslo eller som forblir i disse kretsene i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn. Prosent. Absolutte tall for barn 0-6 år i parentes

Landbakgrunn	Utflyttere ²	Innflyttere ³	Stabile ⁴
Vestlige innvandrere	5,3 (5)	1,9 (2)	4,4 (6)
Ikke-vestlige innvandrere	15,3 (89)	19,9 (202)	20,7(195)
Nordmenn	7,5 (122)	4,0 (84)	3,6 (94)

¹ Kretser med en innvandrandel på minst 30 prosent i 1993.

² Personer bosatt i utvalgte kretser i Gamle Oslo (jf. note 1) i 1988 og annetsteds i Oslo i 1993.

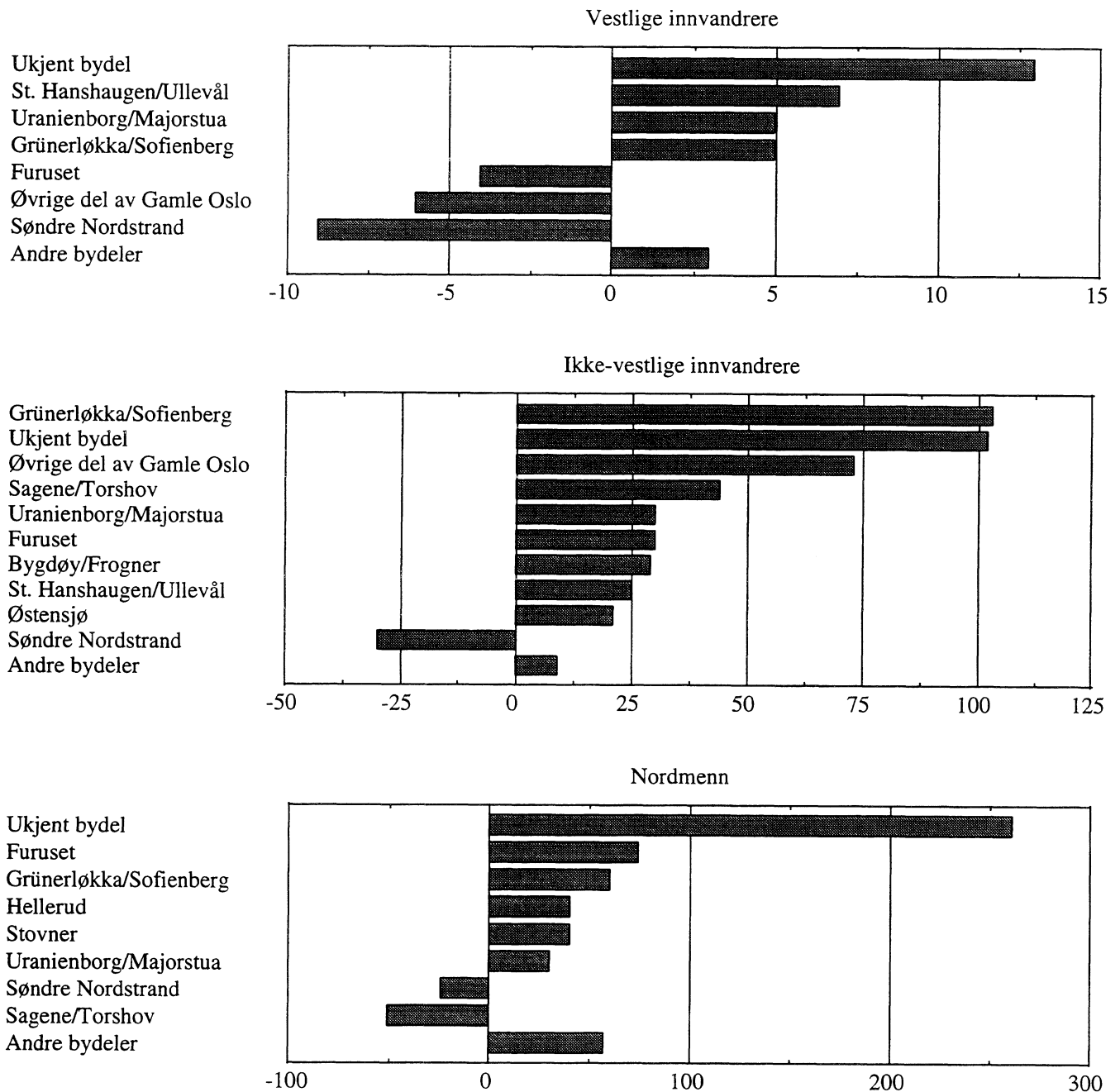
³ Personer bosatt i Oslo utenfor de utvalgte kretsene i Gamle Oslo i 1988 og innenfor disse kretsene i 1993.

⁴ Personer bosatt i utvalgte kretser i Gamle Oslo både i 1988 og 1993.

³¹ Barneandelen i flyttebalansen mellom det innvandrertette området og områder utenfor Oslo (inkl. fødsel/død) er i denne sammenhengen mindre avgjørende, ettersom "inn-strømmen" for denne aldersgruppen i stor grad vil bestå i fødsler og ikke i tilflyttinger. At tilveksten av norske barn gjennom fødsler og tilflytting utenfra uten vansker kompenserer for nettotapet ved internflytting i byen, reduserer ikke betydningen av internflyttemønsteret.

³² 658 25-39-åringene flytter ut av det innvandrertette området, mens 692 flytter inn (nettotilvekst 34). Imidlertid er det 1 622 nordmenn (alle aldere) som flytter ut og 2 109 som flytter inn. Andelen 25-39-åringene i ut-strømmen blir da $658/1\ 622 \cdot 100 = 40,6$ prosent, mens andelen i inn-strømmen blir $692/2\ 109 \cdot 100 = 32,8$ prosent. (Regnestykket gjelder nordmenn.)

Figur 7.4. Flyttebalanse for utvalgte kretser¹ i bydel Gamle Oslo vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Gamle Oslo) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall

¹ Kretser med en innvandererandel på minst 30 prosent i 1993.

Av nordmenn er det nettoimport fra nye drabantbyer (Furuset, Hellerud, Stovner), Grünerløkka/Sofienberg og Uraniensborg/Majorstua og nettoeksport til Søndre Nordstrand og Sagene/Torshov.

Forenklet kan en dermed si at det er nettoimport av ikke-vestlige innvandrere fra indre by, mens det er nettoimport av nordmenn fra drabantbyene i Groruddalen.

For alle tre befolkningsgruppene er det dertil et betydelig tilslag av personer registrert bosatt i ukjent bydel i 1988. En del av disse kan ha vært bostedsløse i 1988. Det er neppe tilfeldig at noen av dem dukker opp som bosatte i det innvandrertette området i Gamle Oslo i 1993.

7.2. Grünerløkka/Sofienberg

I Grünerløkka/Sofienberg er det ni av bydelens 37 kretser som har en innvanderandel på 30 prosent eller høyere i 1993. I alt var 5 300 personer registrert bosatt i disse kretsene i 1993, under halvparten så mange som i det innvandrertette området i Gamle Oslo. Befolkningen i de ni kretsene utgjør 22 prosent av befolkningen i bydelen. Andelen var ubetydelig lavere fem år tidligere. Da var det imidlertid bare i fem av de ni kretsene at innvanderandelen var over 30 prosent. Mens befolkning i Grünerløkka/Sofienberg økte med 4 prosent fra 1988 til 1993, var veksten i de ni kretsene 7 prosent.

Det er i nedre del av bydelen, nærmest sentrum, at de ni kretsene befinner seg (figur 7.5). I tre av dem er innvanderandelen minst 50 prosent. Det er for det første området rundt Oslo legevakt og Ankertorget som avgrenses av Brugata mot sentrum, Akerselva fra Vaterlands bru, via Nybrua og Ankerbrua opp til Østre Elvebakke, ned Hausmannsgate og tilbake langs Storgata til Brugata. I kretsen ligger bl.a. et større hybelhuskompleks der mange av pensjonærene er innvandrere.

Lenger oppe i bydelen, mellom Olaf Ryes plass og Sofienbergparken, ligger den andre kretsen med minst 50 prosent innvandrere. Den omfatter bare to kvartaler og avgrenses av Grüners gate i nord og Nordre gate i sør.

Den tredje kretsen med minst 50 prosent innvandrere har Tøyenhagen som nærmeste "nabo" i øst og innringes av Jens Bjelkes gate, Sars gate, Blytts gate og Lakkegata. Noen av de byfornyede murgårdene i området har mange innvandrere blant beboerne.

I en krets helt vest i bydelen, på grensen mot bydel St.Hanshaugen/Ullevål, er det i overkant av 45 prosent innvandrere. Kretsen avgrenses av Akerselva, Møllerveien, Fredensborgveien, Rostedsgate, Hausmannsgate og Østre Elvebakke. Sekretariatet for flyktninger og innvandrere (tidl. Innvandereretaten) har et midlertidig botilbud for flyktninger her.

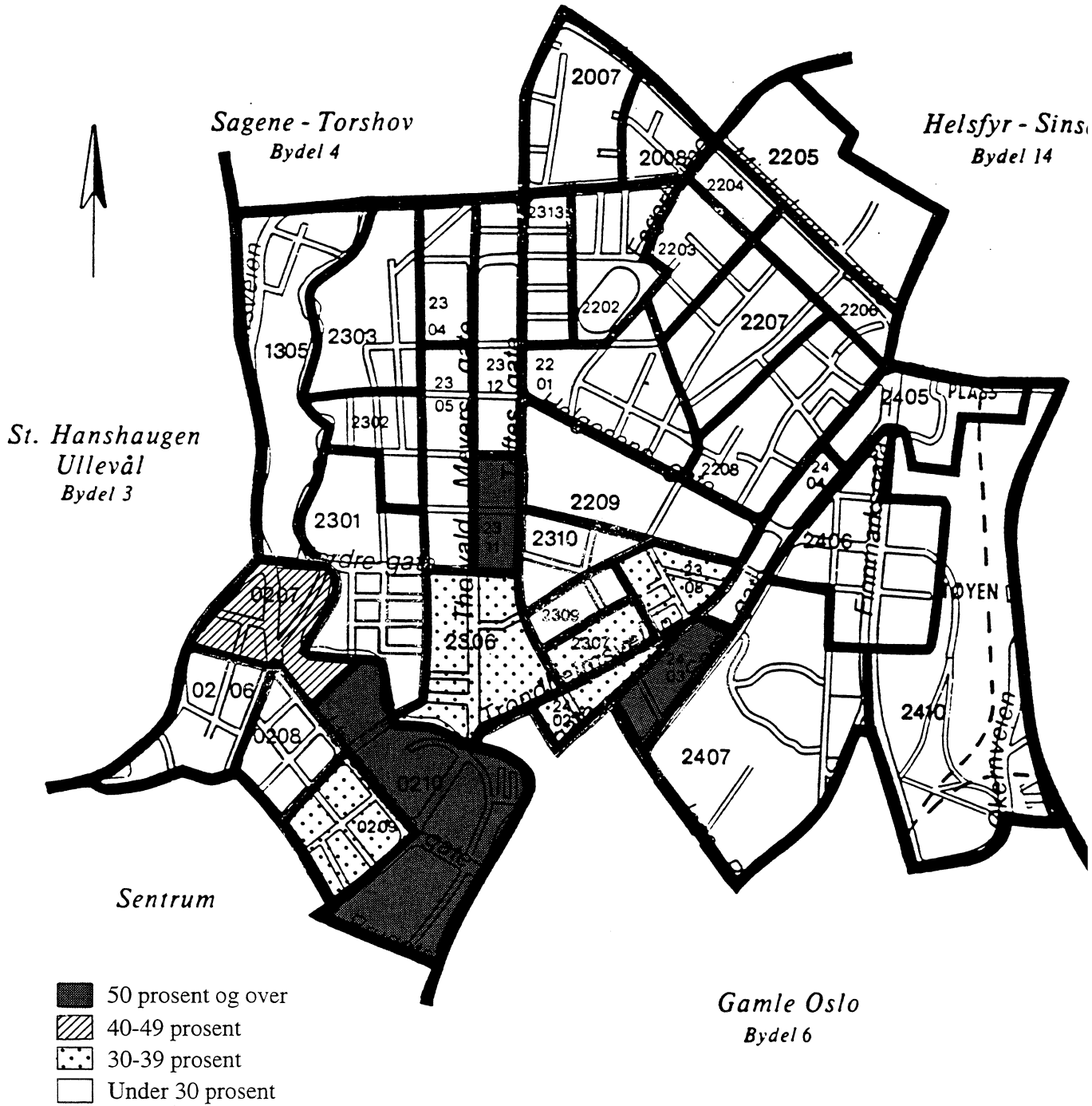
Dertil er det fem kretser med en andel innvandrere på 30-39 prosent. Det viktigste området er kvartalene nord og øst for Schous-hjørnet i "deltaet" mellom nedre del av Thorvald Meyers gate og Trondheimsveien opp til Sofienbergparken. I disse gatene og sidegatene er det mange dagligvarebutikker som eies og drives av innvandrere.

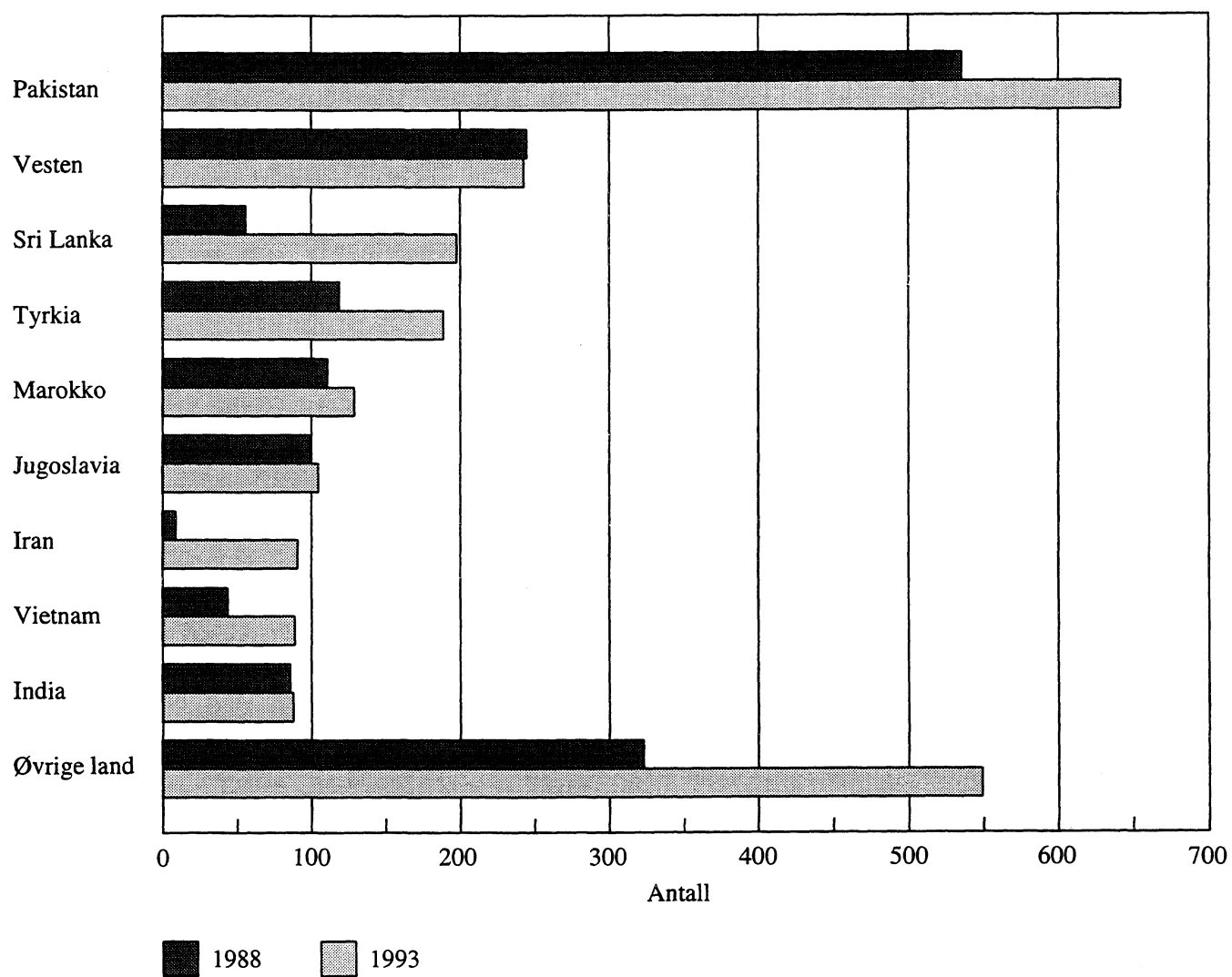
Endelig er det en krets nærmere sentrum, "bak" Arbeidersamfunnets plass, mellom Storgata, Torggata, Hausmannsgate og Bernt Ankersgate, med en innvanderandel på 30 prosent.

I alt er det vel 2 300 innvandrere i 1993 i de ni kretsene som utgjør "det innvandrertette området" i Grünerløkka/Sofienberg. Dette er 40 prosent av innvandrerne i bydelen. I underkant av 650 har bakgrunn fra Pakistan, den mest tallrike enkeltgruppen av innvandrere i området (figur 7.6) . Deretter følger innvandrere fra Vesten (250 personer), Sri Lanka (200 personer), Tyrkia (190 personer) og Marokko (130 personer). I samlegruppen "øvrige land" er det 550 personer fra til sammen 55 land.

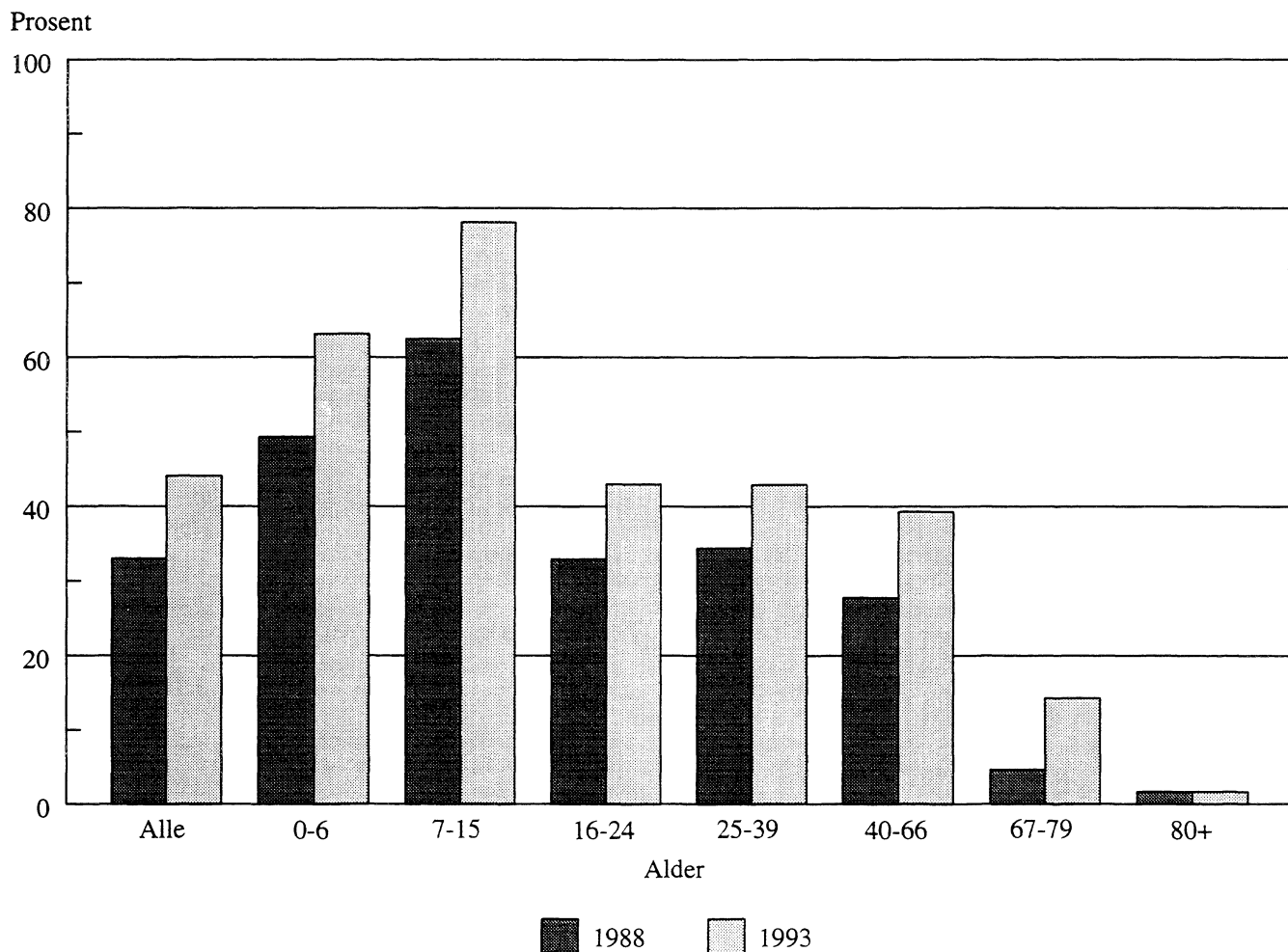
Innvandrerne utgjør 44 prosent av befolkningen i det innvandrertette området i Grünerløkka/Sofienberg (figur 7.7), noen få prosentpoeng høyere enn i Gamle Oslo. Som i Gamle Oslo er den høyeste innvanderandelen å finne i aldersgruppen 7-15 år (78,1 prosent). Deretter følger 0-6-åringene med 63 prosent. Så er da også andelen innvandrerbarn ved to av barneskolene i området, Lakkegata skole og Møllergata skole, henholdsvis 79 og 78 prosent i skoleåret 1993/1994 (Statistisk årbok for Oslo 1994).

Figur 7.5. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Grünerløkka/Sofienberg pr. 1.1.1993. Prosent

Figur 7.6. Innvandrere i utvalgte kretser¹ i bydel Grünerløkka/Sofienberg pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall¹ Kretser med en innvandrерandel på minst 30 prosent i 1993.

Figur 7.7. Andel innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser¹ i bydel Grünerløkka/Sofienberg pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter aldersgruppe. Antall

¹ Kretser med en innvanderandel på minst 30 prosent i 1993.

Utviklingen i folketallet i Grünerløkka/Sofienberg og i det innvandrertette området i bydelen har vært nokså forskjellig fra utviklingen i Gamle Oslo i tidsrommet 1988-1993. Mens Gamle Oslo hadde nettovestst både av nordmenn og innvandrere (vestlige som ikke-vestlige) ved flytting mellom bydelene, har det i Grünerløkka/Sofienberg vært nettotilbakegang (tabell 7.3). For de vestlige innvandrerne har tapet blitt kompensert ved flytting til/fra områder utenfor Oslo (inkl. fødsel/død), slik at det både i bydelen som helhet og i det innvandrertette området er nesten nøyaktig like mange vestlige innvandrere i 1993 som i 1988.

For de ikke-vestlige innvandrerne har tilstrømningen utenfra (inkludert balansen fødsel/død) langt overskredet tapet ved byintern flytting. Antallet ikke-vestlige innvandrere både i bydelen som helhet og de ni utvalgte kretsene er dermed om lag en halv gang så stort i 1993 som i 1988. For nordmenn har tilveksten utenfra (inkludert balansen fødsel/død) ikke vært stor nok til å kompensere for tapet ved den byinterne flyttingen. Dette gjelder særlig i det innvandrertette området av bydelen. Dermed er antallet nordmenn i dette området vel 10 prosent lavere i 1993 enn i 1988.

At det har vært nettoutflytting for alle tre folkegruppene fra det innvandrertette området til andre deler av byen, må trolig tolkes som et tegn på at området ikke er spesielt attraktivt for noen av gruppene. Vi merker oss at nettotapet ved byintern flytting er prosentvis større i det innvandrertette området enn i bydelen som helhet for alle tre gruppene. Denne forskjellen er likevel tydeligere for vestlige innvandrere og nordmenn enn for ikke-vestlige innvandrere. På den annen side er nettotapet ved byintern flytting prosentvis størst for de ikke-vestlige innvandrerne.

Tabell 7.3. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler¹ av bydel Grünerløkka/Sofienberg i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer². Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Landbakgrunn og bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993.	
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	Prosent	
Vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i										
Grünerløkka/Sofienberg	245	100	29,0	20,4	-8,6	39,2	46,9	7,8	99,2	
Resten av Grünerløkka/Sofienberg										
Grünerløkka/Sofienberg	717	100	22,9	24,1	1,3	35,4	35,3	-0,1	101,1	
Grünerløkka/Sofienberg	962	100	22,6	21,3	-1,2	36,4	38,3	1,9	100,6	
Ikke-vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i										
Grünerløkka/Sofienberg	1 383	100	42,9	25,1	-17,8	8,2	76,4	68,2	150,4	
Resten av Grünerløkka/Sofienberg										
Grünerløkka/Sofienberg	1 844	100	35,6	25,9	-9,8	9,1	71,4	62,3	152,5	
Grünerløkka/Sofienberg	3 227	100	36,0	22,8	-13,2	8,7	73,5	64,8	151,6	
Nordmenn										
Utvalgte kretser i										
Grünerløkka/Sofienberg	3 299	100	36,5	24,4	-12,1	29,2	30,7	1,5	89,4	
Resten av Grünerløkka/Sofienberg										
Grünerløkka/Sofienberg	15 064	100	22,4	20,3	-2,0	26,0	25,5	-0,5	97,5	
Grünerløkka/Sofienberg	18 363	100	23,1	19,3	-3,8	26,6	26,4	-0,1	96,0	

¹ Bydelen oppfattes som om den skulle være delt i to "bydeler": Kretser med en innvandrersandel ≥ 30 prosent (= "Utvalgte kretser") og kretser med en innvandrersandel < 30 prosent (= "Resten av Grünerløkka/Sofienberg").

² Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene (inkl. de to "delene" av Grünerløkka/Sofienberg, jf. note 1) og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død).

At det har vært en betydelig nettotilstrømning av ikke-vestlige innvandrere utenfra til det innvandrer-tette området og til bydelen som helhet, fjerner neppe inntrykket av at området ikke er det man helst søker til dersom en har valget, heller ikke for ikke-vestlige innvandrere. Det er trolig et større innslag av skjønn, erfaringer og preferanser bak beslutninger om flytting mellom bydelene for personer som har bodd i byen en stund enn bak valget av første gangs bosted ved tilflytting utenfra.

Ettersom det er felles for alle tre grupper at de søker seg bort fra det innvandrer-tette området i Grünerløkka/Sofienberg dersom de var bosatt i byen pr. 1.1.1988, kan situasjonen neppe sies å være lik den som beskrives i "tipping-point"-teorien.

Undersøker vi innslaget av de forskjellige aldersgruppene i de byinterne flyttestrømmene til/fra det innvandrer-tette området, finner vi likeledes at aldersgruppen 0-6 år er sterkere representert i ut-strømmen både blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere (tabell ikke vist). Det samme gjelder for aldersgruppen 25-39 år. Også i dette henseende oppfører altså nordmenn og ikke-vestlige innvandrere seg likt.

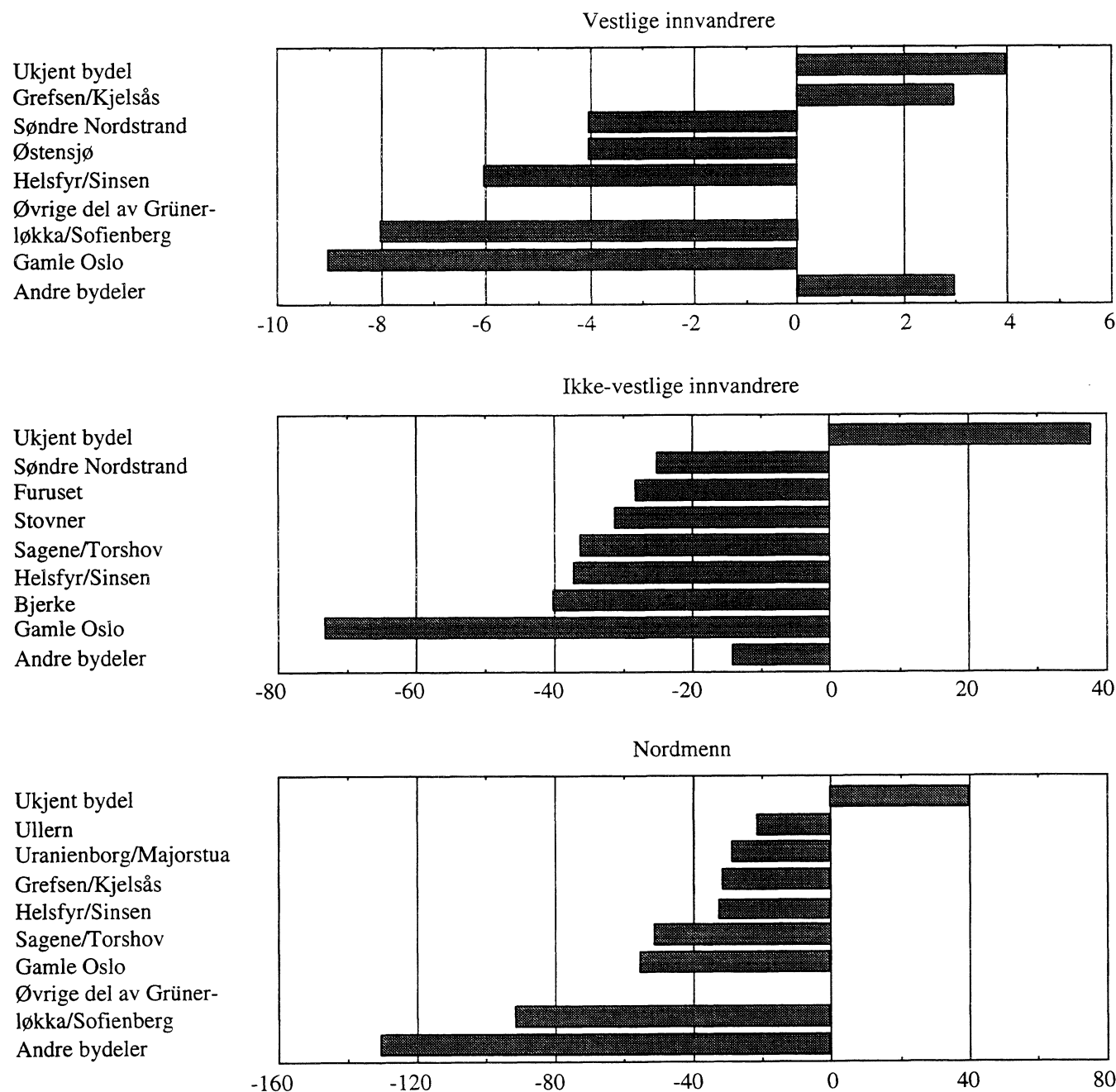
Til hvilke bydeler går nettoutflyttestrømmen fra det innvandrer-tette området i Grünerløkka/Sofienberg?

Når det gjelder de ikke-vestlige innvandrerne, er det de nærmeste østlige bydelene, først og fremst Gamle Oslo, som avtar flest (figur 7.8). Forsvinnende få går til den øvrige delen av Grünerløkka/Sofienberg. Noen av bydelene i Groruddalen, foruten Søndre Nordstrand, har også nettomottak av ikke-vestlige innvandrere fra det innvandrer-tette området i Grünerløkka/Sofienberg.

Nettostrømmen av nordmenn fra dette området går i stor grad til de øvrige delene av indre øst, inkludert andre områder i Grünerløkka/Sofienberg. Et mindre antall går også til indre og ytre vest. Dertil er det en viss eksport til et titalls andre bydeler.

Hvorfor er Gamle Oslo et mer interessant område for ikke-vestlige innvandrere enn Grünerløkka/Sofienberg? Boligmassen er antakelig ikke så vesensforskjellig i det innvandrer-tette området i de to bydelene. Muligens er det flere byfornyede leiligheter til rådighet i Gamle Oslo enn i Grünerløkka/Sofienberg.

Figur 7.8. Flyttebalanse for utvalgte kretser¹ i bydel Grünerløkka/Sofienberg vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Grünerløkka/Sofienberg) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall

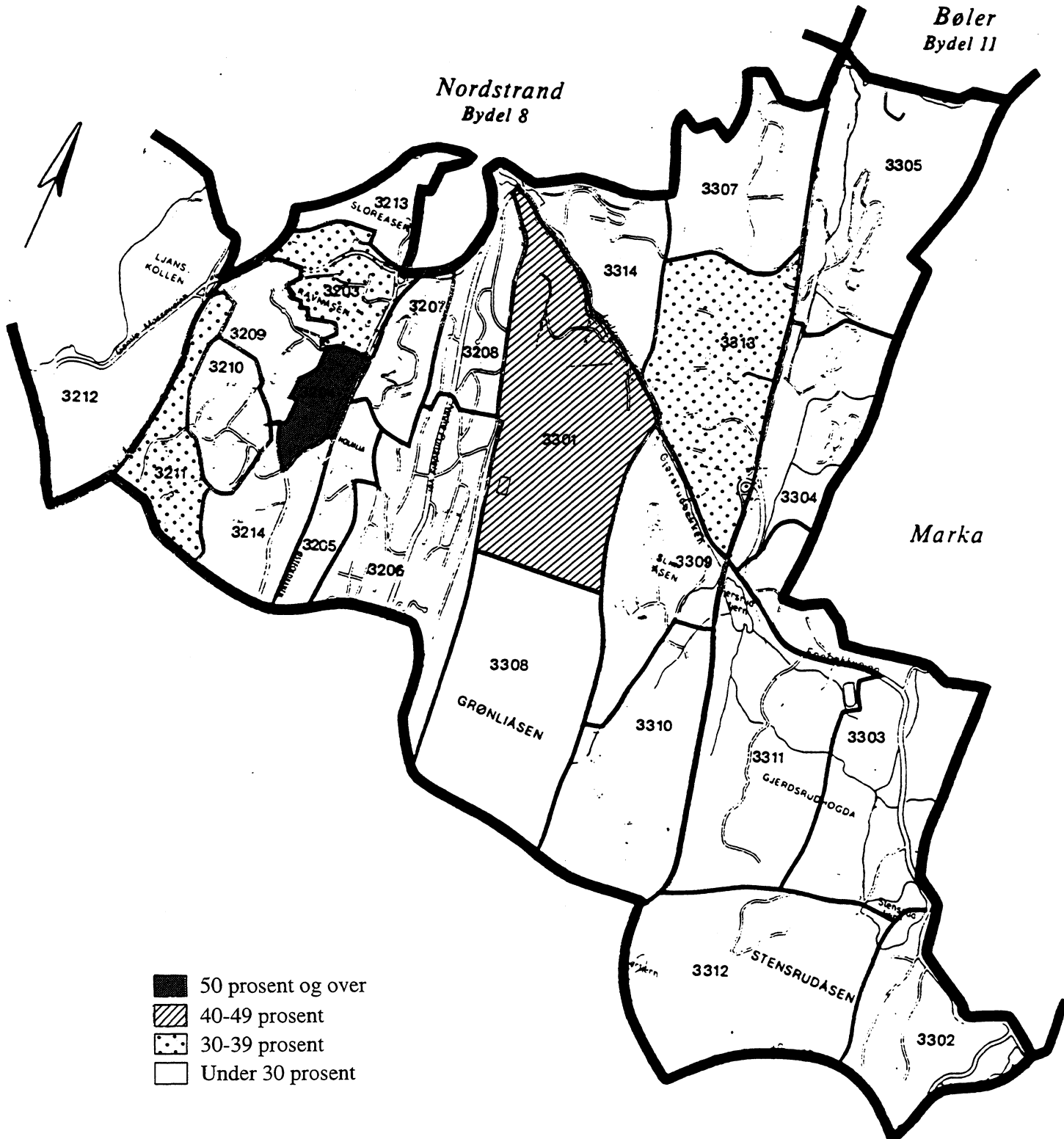
¹ Kretser med en innvandrерandel på minst 30 prosent i 1993.

Det kan også tenkes at nedre del av Grünerløkka/Sofienberg med sin sterke sentrumsnærhet er et noe mindre attraktivt boområde for småbarnsfamilier enn deler av Gamle Oslo. Grünerløkka/Sofienberg strekker seg rett ned i byens kommersielle senter, mens Gamle Oslo ligger mer som en "verden for seg" "på armlengdes avstand" fra bykjernen. Med den tallmessig større innvandrерbefolkningen som befinner seg her, er det kanskje også et område som innvandrerne i større grad har lyktes å prege i "sitt eget bilde".

7.3. Søndre Nordstrand

I bydel Søndre Nordstrand er det fem kretser av 25 som hver har minst 30 prosent innvandrere. Det er framfor alt området rundt Holmlia-senteret ved Holmlia jernbanestasjon på Østfoldbanen (figur 7.9). Kretsen avgrenses av Ravnåsveien i nord, jernbanelinjen i øst og Nordåsveien/Rosenholmveien i sør. Innvandrерandelen er her over 60 prosent.

Figur 7.9. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Søndre Nordstrand pr. 1.1.1993. Prosent

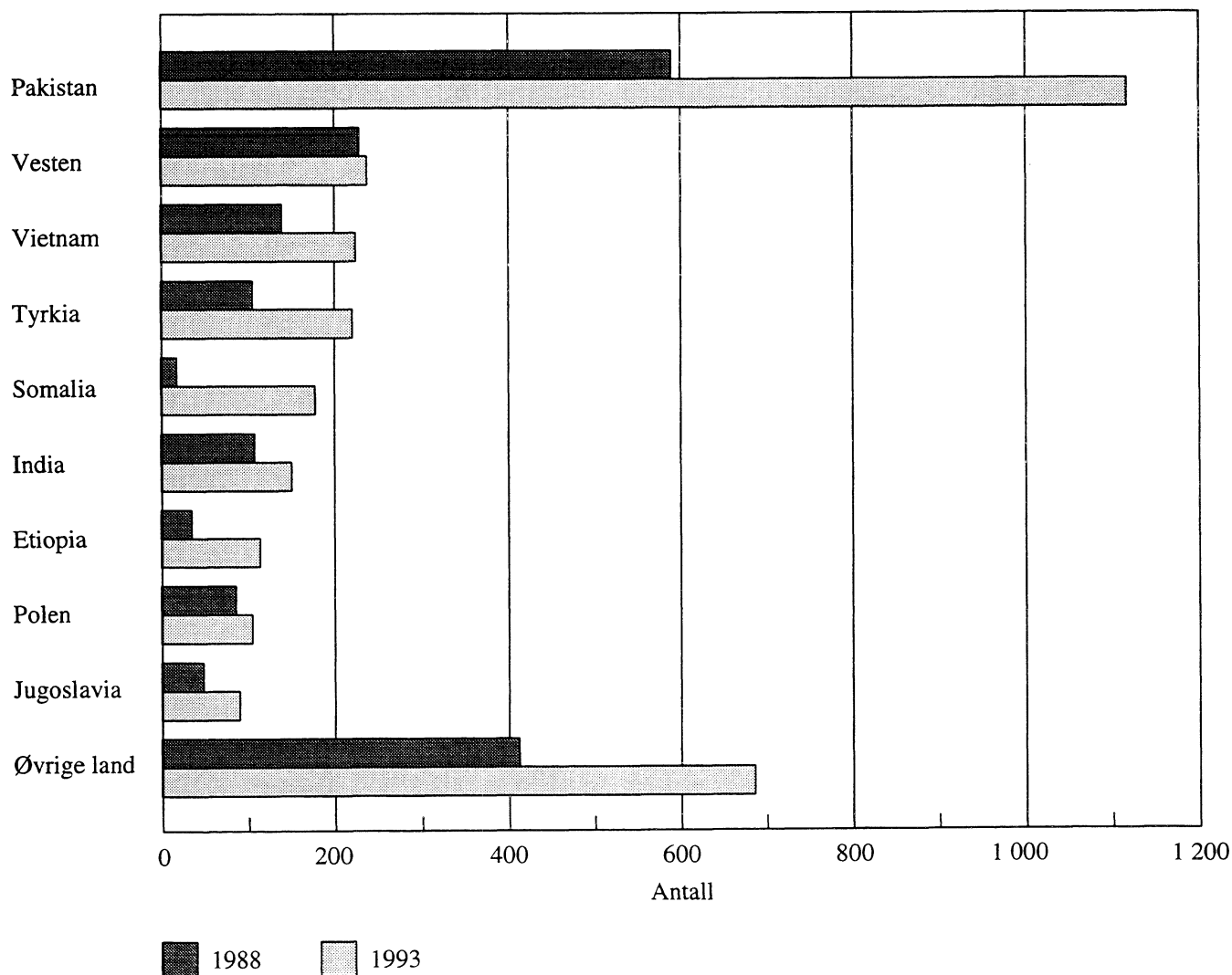
Ikke så langt fra Holmlia-senteret ligger to kretser med en innvanderandel på 30-39 prosent. Den ene kretsen (Åsbråten) har grense mot Akershus i sør og ligger lengst ut mot skråningen ned til Mosseveien i vest. Den andre (Skovbakken) ligger lengre nord på det samme platået med grense til Sloreåsen-området i nord, jernbanelinjen i øst og Ravnåsveien i sør.

Lengre øst er det en krets med over 40 prosent innvandrere som avgrensnes av Øvre Prinsdalsvei i vest og Ljabruveien mellom Klemetsrud og Hauketo i nordøst. På dette platået anla SIBO to store borettslag for vel ti år siden. Nærmere halvparten av familiene som flyttet inn her, hadde innvandrerbakgrunn.

Østenfor dette området, mellom Ljabruveien i vest, E6 i øst og deler av Mortensrudveien i nord, ligger den siste kretsen (Lofsrud) med over 30 prosent innvandrere.

Til sammen har disse fem kretsene ("det innvandrer-tette området") 7 800 innbyggere i 1993, hvilket utgjør 29 prosent av innbyggerne i bydelen. Strengt tatt er det riktigere å tale om flere avgrensede kretser enn ett område. Befolkningen i de fem kretsene økte med vel 21 prosent i tidsrommet 1988-1993. Fordi befolkningen i resten av bydelen økte enda sterkere (41 prosent), var en større andel av bydelens befolkning bosatt i de fem kretsene i 1988 (33 prosent) enn i 1993. I 1988 hadde bare to av kretsene over 30 prosent innvandrere.

Figur 7.10. Innvandrere i utvalgte kretser¹ i bydel Søndre Nordstrand pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall

¹ Kretser med en innvanderandel på minst 30 prosent i 1993.

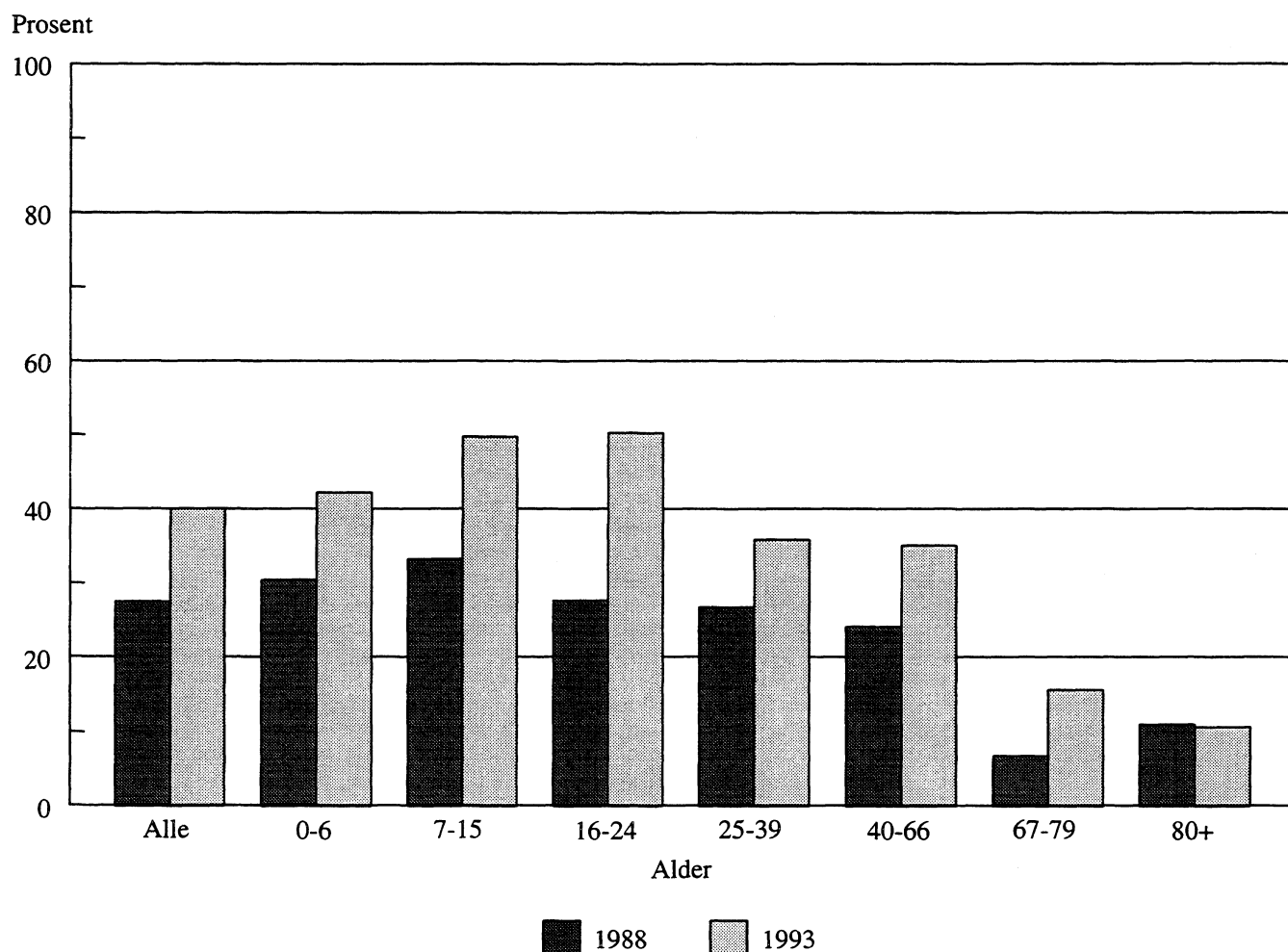
Ettersom Søndre Nordstrand er det sist utbygde drabantbyområdet i Oslo, er det selvsagt en helt annen boligmasse i de innvandrertette kretsene her enn i de to foregående bydelene. Byggeskikken er variert og tiltalende. Boligene er ofte lavblokker og rekkehus i tre, organisert sammen i tun. Nærheten til de store naturarealene er også en viktig kvalitet ved området.

Alt i alt bodde det vel 3 100 innvandrere i de innvandrertette kretsene i denne bydelen i 1993. Dette er nokså nøyaktig halvparten av innvandrerne i bydelen. Igjen er det pakistanere som utgjør den klart største gruppen (vel 1 100 personer) (figur 7.10).

På de neste "plassene" følger innvandrere fra Vesten (240 personer), Vietnam (230 personer), Tyrkia (220 personer) og Somalia (180 personer). 680 personer inngår i samlekategori "øvrige land" og omfatter 54 enkeltnasjonaliteter. Vi noterer oss at vietnameserne her kommer høyere opp på listen enn i innvandrersområdene i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg, mens srilankesere (tamiler) er svakere representert.

De vel 3 100 innvandrerne utgjør i alt 40 prosent av befolkningen i de innvandrertette områdene i Søndre Nordstrand (figur 7.11). Brytes innvandrersandelen ned etter aldersgrupper, er aldersprofilen mye jevnere her enn i tilsvarende områder i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg. I aldersgruppene 7-15 år og 16-24 år er innvandrersandelen 50 prosent.

Figur 7.11. Andel innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser¹ i bydel Søndre Nordstrand pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter aldersgruppe. Antall

¹ Kretser med en innvandrersandel på minst 30 prosent i 1993.

Tabell 7.4. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler¹ av bydel Søndre Nordstrand i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer². Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Landbakgrunn og bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993.	
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	N	Prosent
Vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i Søndre Nordstrand	229	100	14,8	21,4	6,6	32,3	29,7	-2,6	103,9	
Resten av Søndre Nordstrand	384	100	11,5	34,9	23,4	24,0	40,4	16,4	139,8	
Søndre Nordstrand	613	100	10,0	27,1	17,1	27,1	36,4	9,3	126,4	
Ikke-vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i Søndre Nordstrand	1 543	100	18,9	29,9	11,0	8,6	84,7	76,1	187,1	
Resten av Søndre Nordstrand	1 142	100	27,5	57,5	30,0	8,6	100,2	91,6	221,6	
Søndre Nordstrand	2 685	100	15,9	35,0	19,1	8,6	91,3	82,7	201,8	
Nordmenn										
Utvalgte kretser i Søndre Nordstrand	4 657	100	32,7	24,5	-8,3	19,3	28,0	8,7	100,4	
Resten av Søndre Nordstrand	11 762	100	14,0	33,5	19,5	14,7	28,8	14,2	133,6	
Søndre Nordstrand	16 419	100	13,8	25,4	11,6	16,0	28,6	12,6	124,2	

¹ Bydelen oppfattes som om den skulle være delt i to "bydeler": Kretser med en innvandrersandel ≥ 30 prosent (= "Utvalgte kretser") og kretser med en innvandrersandel < 30 prosent (= "Resten av Søndre Nordstrand").

² Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene (inkl. de to "delene" av Søndre Nordstrand, jf. note 1) og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død).

Dette henger sammen med at innslaget av barn i populasjonen av nordmenn er større i det innvandrertette området i Søndre Nordstrand enn i de innvandrertette områdene i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg.³³ Sammensetningen av klassene i barne- og ungdomsskolen er da heller ikke fullt så skjev i dette området som ved noen av skolene i indre øst. F.eks. hadde Holmlia u-skole ved Holmlia-senteret 45 prosent fremmedspråklige elever skoleåret 1993/1994 (Statistisk årbok for Oslo 1994).

Det har vært nettotilflytting både av vestlige og ikke-vestlige innvandrere fra andre deler av byen til det innvandrertette området i Søndre Nordstrand, mens det har vært nettofrflytting av nordmenn (tabell 7.4). Dette er forenlig med at det finner sted en "tipping-point"-liknende utvikling.³⁴ Alle de fem kretsene som har en innvandrersandel på minst 30 prosent, har hver for seg hatt nettofrflytting av nordmenn til andre deler av byen i tidsrommet 1988-1993.

Tar en også i betraktning at nærmere 44 prosent av bruttotilveksten av nordmenn "utenfra" ikke skyldes tilflytting men fødsler (tabell 7.5), har det kanskje heller ikke vært nettotilflytting av nordmenn fra områder utenfor Oslo til de innvandrertette kretsene i Søndre Nordstrand i dette tidsrommet.³⁵ Derimot har tilflyttingen utenfra av ikke-vestlige innvandrere åpenbart vært stor nok til å oppveie fraflyttingen av ikke-vestlige innvandrere fra det innvandrertette området. Nettoveksten i denne gruppen er altfor stor til å kunne forklares ved fødsler alene. Også dette føyer seg inn i et "tipping-point"-mønster.

Det er imidlertid grunn til å unngå for bastante konklusjoner med hensyn til utviklingstrender når det gjelder en bydel som Søndre Nordstrand. Fortsatt pågår det store utbyggingprosjekter i bydelen som kan virke inn på flyttestrømmene over krets- og bydelsgrenser på uoversiktlige måter. At f.eks. veksten er lavere for alle tre folkegruppene i det innvandrertette området enn i bydelen som helhet, har uten tvil sammenheng med at de

³³ I alder 0-6 år og 7-15 år er andelen henholdsvis 7,2 og 2,9 prosent av populasjonen av nordmenn i det innvandrertette området i Gamle Oslo i 1993 og henholdsvis 6,2 og 2,5 prosent i det innvandrertette området i Grünerløkka/Sofienberg. I det innvandrertette området i Søndre Nordstrand utgjør disse aldersgruppene henholdsvis 18,0 og 12,4 prosent av populasjonen av nordmenn.

³⁴ Det er imidlertid ikke markerte aldersprofiler i de byinterne flyttestrømmene til/fra det innvandrertette området (tabell ikke vist).

³⁵ Dette avhenger selvsagt av hvor stor del av tapet som skyldes dødsfall og ikke utflytting fra Oslo. Denne andelen må antas å være spesielt lav i Søndre Nordstrand pga. den unge populasjonen i bydelen. (Bare 2,2 prosent av populasjonen av nordmenn i de innvandrertette kretsene i Søndre Nordstrand er over 66 år i 1988, jamført med 16,4 prosent i hele byen.)

innvandrertette områdene var blant dem som først ble utbygd og at den videre utbyggingen nå foregår andre steder i bydelen.

Figur 7.12 viser de byinterne nettoflyttestrømmene til/fra det innvandrertette området i tidsrommet 1988-1993. Nettoimporten av ikke-vestlige innvandrere kommer dels fra indre øst (særlig Grünerløkka/Sofienberg), dels fra så forskjellige bydeler som Ullern, Østensjø og Hellerud.

Nettoimporten av nordmenn kommer fra Furuset og Romsås og fra bydeler i indre by som St.Hanshaugen/Ullevål og Sagene/Torshov. Dette "monner" likevel ikke mot den store nettoeksporten av nordmenn ut av området. Bemerkelsesverdig går størstedelen av denne (nærmere 590 personer) til andre kretser i Søndre Nordstrand.

Ved nærmere ettersyn viser det seg at den største enkeltstrømmen av nordmenn går fra den østligste av de innvandrertette kretsene (Lofsrud) til nabokretsen i nord (Steinbråten). I alt var det netto 390 nordmenn som flyttet over denne kretsgrensen i tidsrommet 1988-1993. Disse flytter fra det flerkulturelle rekkehus-/blokkmiljøet på Lofsrudhøgda til det nyetablerte høystatuspregede (og typisk "hvite") eneboligområdet nord for Mortensrudveien.

Tabell 7.5. Personer bosatt i forskjellige deler¹ av bydel Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993 som ikke befant seg i byen 1.1.1988, etter landbakgrunn og hvorvidt de i mellomtiden kom til byen ved flytting eller ble født der. Prosent

Bydel	Vestlige innvandrere			Ikke-vestlige innvandrere			Nordmenn		
	N	Født	Tilflyttet	N	Født	Tilflyttet	N	Født	Tilflyttet
Utvalgte kretser i									
Gamle Oslo	174	6,3	93,7	2 214	21,4	78,6	2 058	18,0	82,0
Resten av Gamle Oslo	141	2,1	97,9	657	16,6	83,4	2 062	16,1	83,9
Gamle Oslo	315	4,4	95,6	2 871	20,3	79,7	4 120	17,0	83,0
Utvalgte kretser i									
Grünerløkka/Sofienberg	115	4,3	95,7	1 056	19,1	80,9	1 014	11,4	88,6
Resten av Grünerløkka/Sofienberg	253	7,1	92,9	1 316	20,9	79,1	3 841	18,5	81,5
Grünerløkka/Sofienberg	368	6,3	93,7	2 372	20,1	79,9	4 855	17,0	83,0
Utvalgte kretser i									
Søndre Nordstrand	68	13,2	86,8	1 307	26,4	73,6	1 303	43,7	56,3
Resten av Søndre Nordstrand	155	9,0	91,0	1 144	22,6	77,4	3 392	42,5	57,5
Søndre Nordstrand	223	10,3	89,7	2 451	24,6	75,4	4 695	42,8	57,2
Utvalgte kretser i									
Stovner	25	24,0	76,0	821	29,7	70,3	634	40,5	59,5
Resten av Stovner	69	8,7	91,3	638	24,0	76,0	1 774	39,4	60,6
Stovner	94	12,8	87,2	1 459	27,2	72,8	2 408	39,7	60,3
Utvalgte kretser i									
Furuset	14	:	:	365	17,8	82,2	376	41,2	58,8
Resten av Furuset	140	4,3	95,7	1 368	26,5	73,5	3 365	39,8	60,2
Furuset	154	6,5	93,5	1 733	24,7	75,3	3 741	40,0	60,0

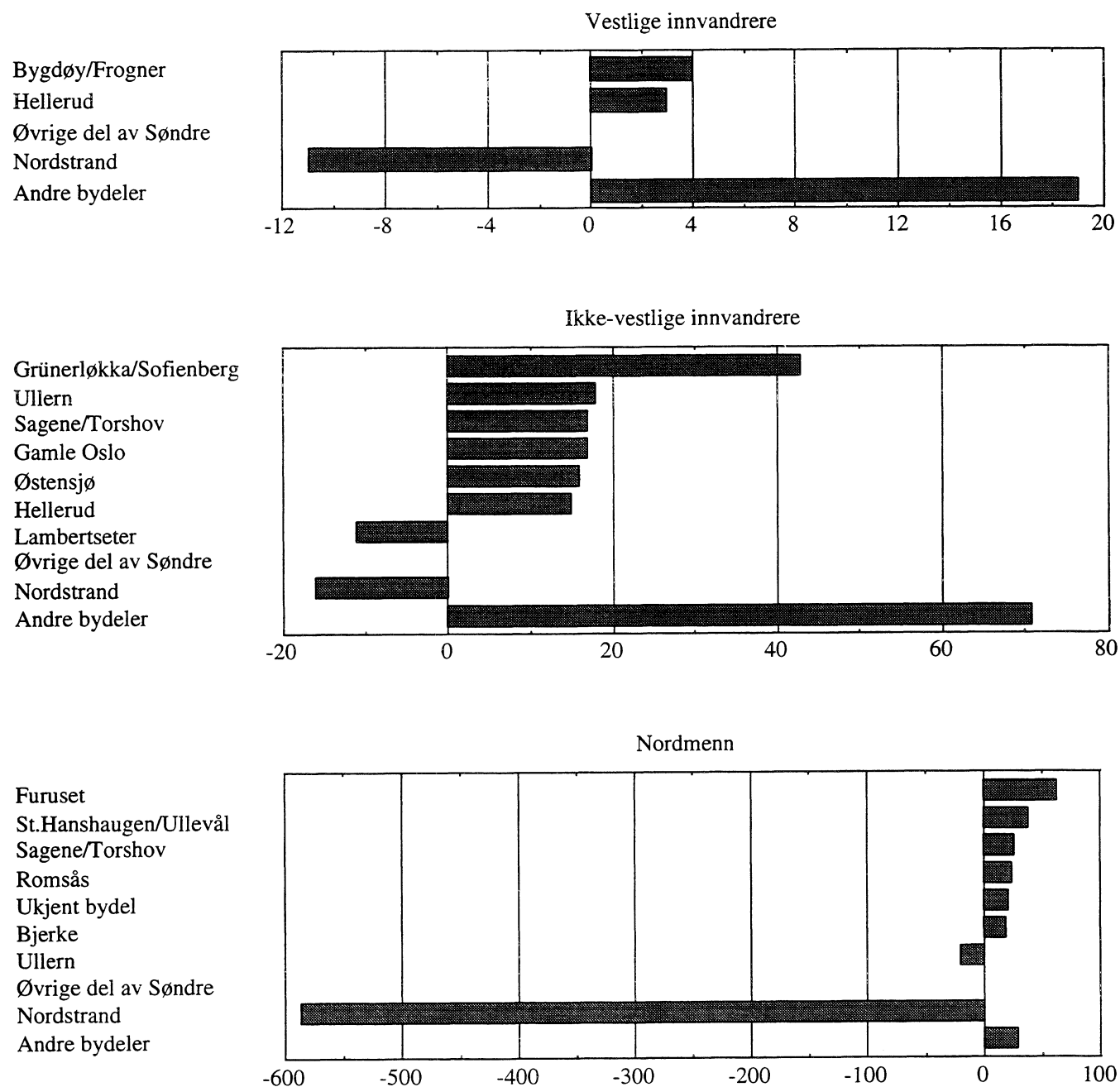
¹ Bydelene oppfattes som om de skulle være delt i to "bydeler": Kretser med en innvandrandel ≥ 30 prosent (= "Utvalgte kretser") og kretser med en innvandrandel < 30 prosent (= "Resten av" bydelen).

7.4. Stovner

I Stovner har to av bydelens ti kretser en innvandrandel på minst 30 prosent i 1993. I alt var det 5 800 personer i disse to kretsene i 1993, 28 prosent av befolkningen i bydelen. Antallet økte med knapt 200 personer fra 1988, mens befolkningen i bydelen som helhet gikk tilbake med om lag det samme antallet i denne perioden. I forhold til bydelens befolkning gikk dermed andelen i de to innvandrertette kretsene opp med vel ett prosentpoeng fra 1988 til 1993. Alle kretsene hadde under 30 prosent innvandrere i 1988.

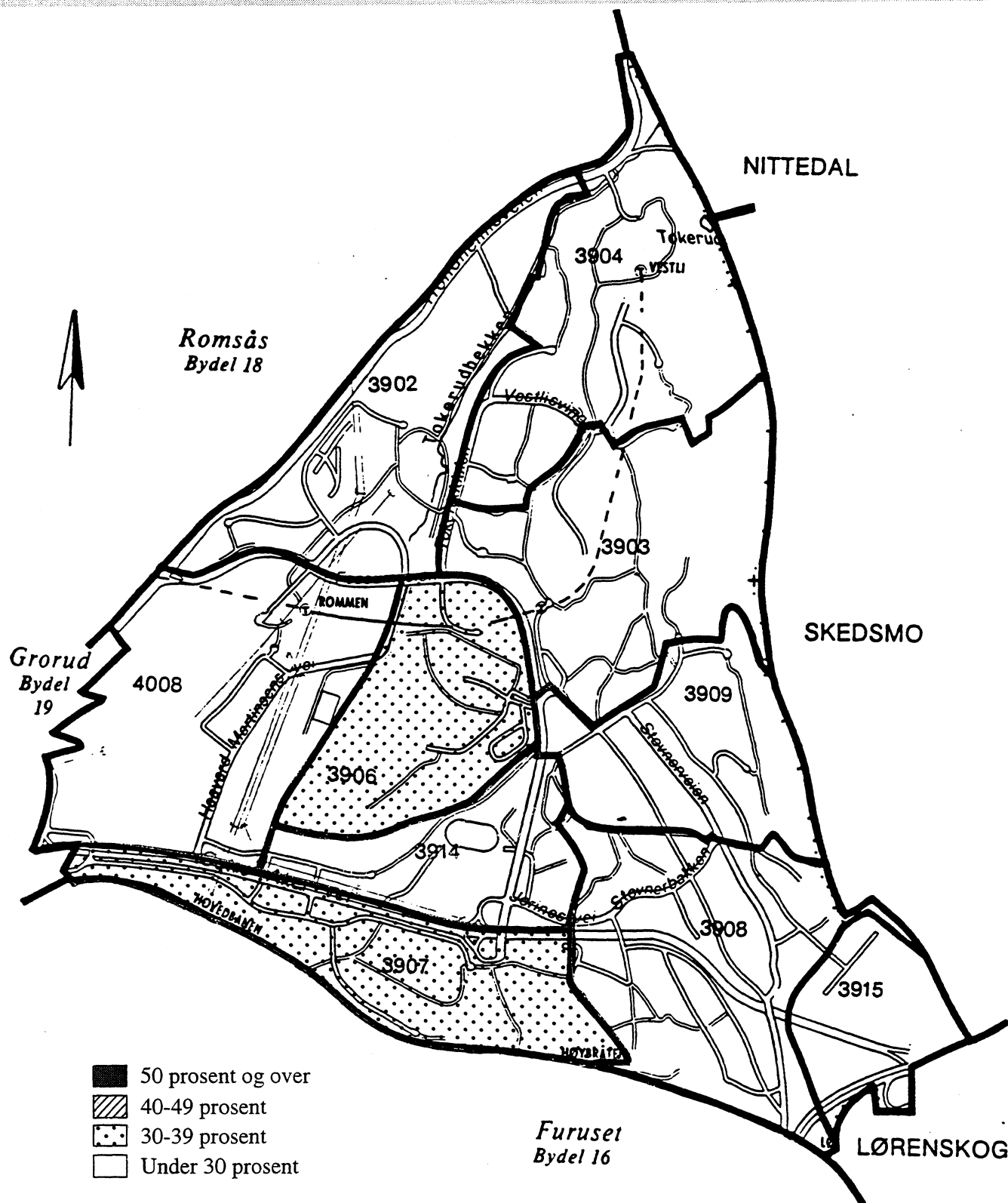
Den ene av de to kretsene ligger ved Stovner-senteret og omfatter blokkene ved senteret og blokkene på jordene sørvest for den trafikkerte Fossumveien (figur 7.13). Den andre kretsen ligger i området mellom den brede Østre Aker vei og Hovedbanen (jernbanen Oslo-Trondheim/Stockholm). Dette er to klart atskilte områder. F.eks. benytter befolkningen i hvert av områdene forskjellig kollektivtransportmiddel til sentrum. Beboerne i kretsen rundt Stovner-senteret benytter T-banen, mens beboerne i det sørligste området tar lokaltoget fra Haugenstua stasjon.

Figur 7.12. Flyttebalanse for utvalgte kretser¹ i bydel Søndre Nordstrand vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Søndre Nordstrand) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall

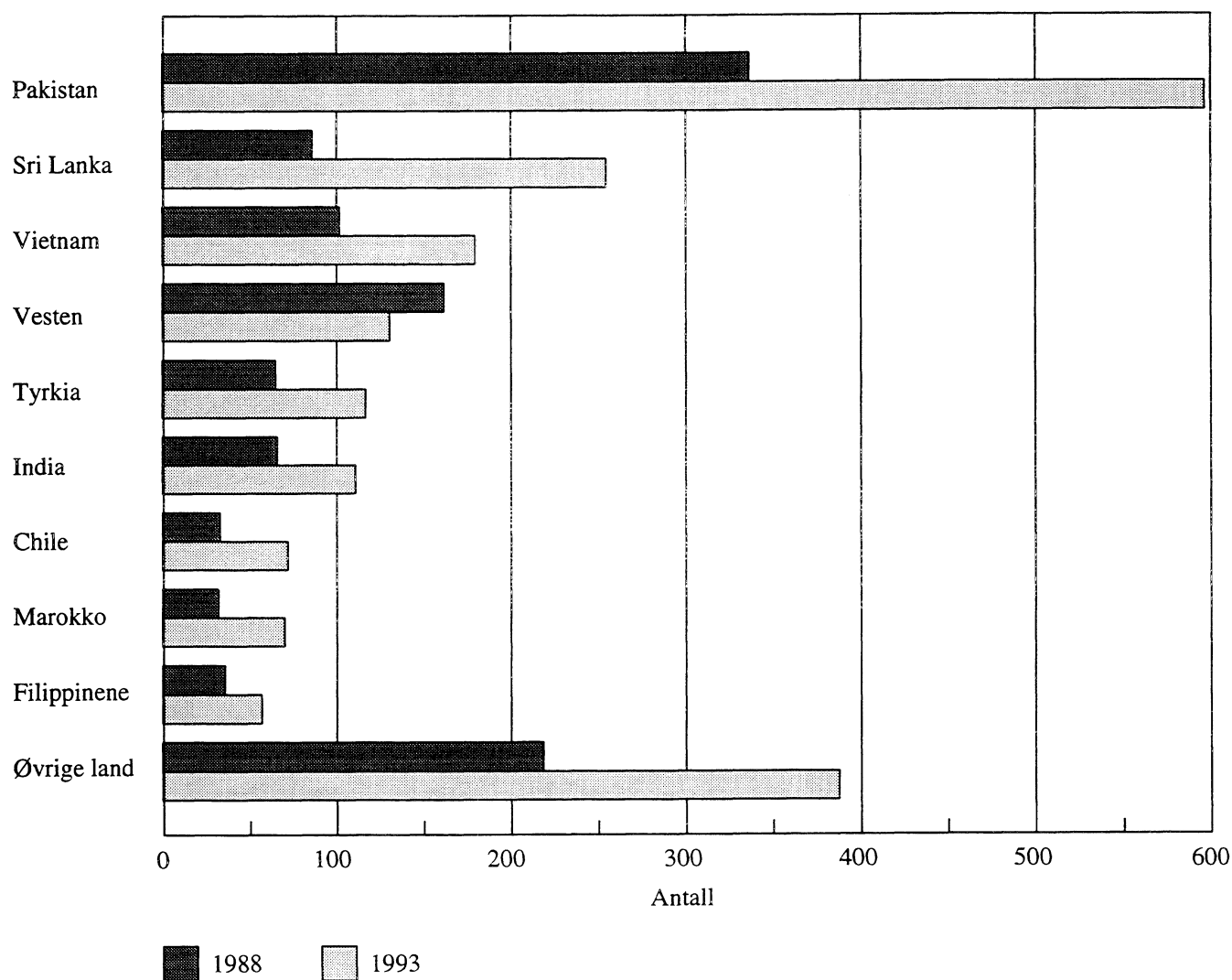
¹ Kretser med en innvanderandel på minst 30 prosent i 1993.

Figur 7.13. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Stovner pr. 1.1.1993. Prosent

I alt er det i underkant av 2 000 innvandrere i disse to kretsene pr. 1.1.1993, om lag halvparten av innvandrerne i bydelen og om lag 350 færre enn i det innvandrerrette området i Grünerløkka/Sofienberg. Den største gruppen er også her pakistanere (600 personer). Deretter følger innvandrere fra Sri Lanka (260 personer), Vietnam (180 personer) og Vesten (160 personer) (figur 7.14). Først på femte plass kommer innvandrere fra Tyrkia (120 personer). I samlegruppen "øvrige land" er det 390 personer fra i alt 44 forskjellige land. (Alle tall pr. 1.1.1993.)

Figur 7.14. Innvandrere i utvalgte kretser¹ i bydel Stovner pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall

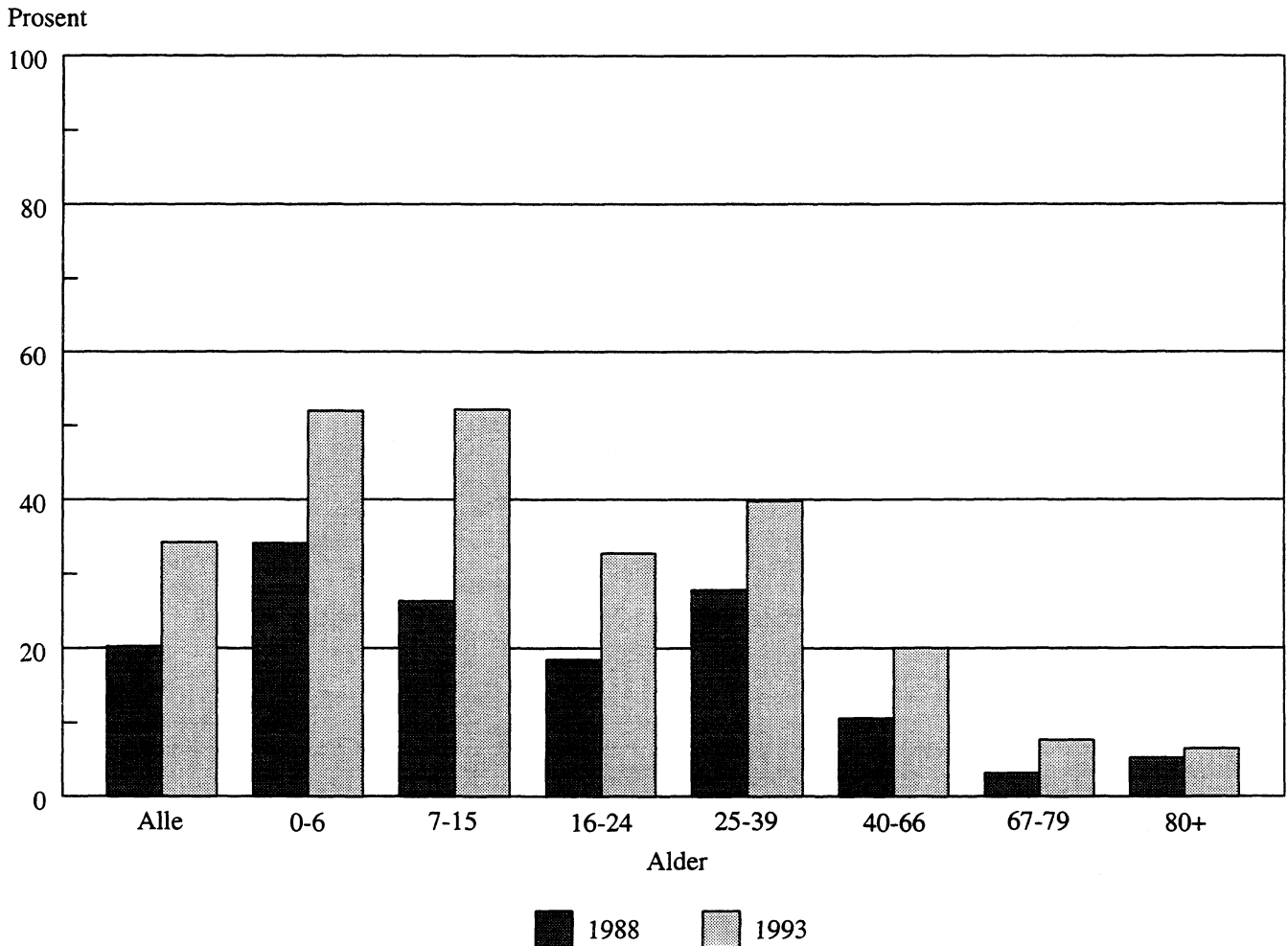

¹ Kretser med en innvandererandel på minst 30 prosent i 1993.

Innvandrerne utgjør 34 prosent av befolkningen i de to omtalte kretsene i 1993 (figur 7.15). Andelen er høyest i aldersgruppene 0-6 og 7-15 år (52 prosent). Aldersgruppen 7-15 år er ikke spesielt underrepresentert i populasjonen av nordmenn i det innvandrertette området i Stovner.³⁶ Dermed blir heller ikke andelen innvandrere i denne aldersgruppen så høy som i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg. Stig barneskole i den sørligste av kretsene hadde 46 prosent innvandrere i skoleåret 1993/1994 (Statistisk årbok for Oslo 1994).

³⁶ Henholdsvis 9,5 og 7,7 prosent av populasjonen av nordmenn i dette området er i alder 0-6 og 7-15 år. I byen som helhet er henholdsvis 8,4 og 7,0 prosent av populasjonen av nordmenn i alder 0-6 og 7-15 år i 1993.

Figur 7.15. Andel innvandrere av befolkningen i utvalgte kretser¹ i bydel Stovner pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Prosent

¹ Kretser med en innvandrерandel på minst 30 prosent i 1993.

Det har vært vekst i befolkningen av ikke-vestlige innvandrere i det innvandrertette området i Stovner i tidsrommet 1988-1993 og tilbakegang av nordmenn og vestlige innvandrere (tabell 7.6). Dette er også situasjonen i bydelen under ett, men utviklingen har vært enda mer markert i det innvandrertette området. Både tilbakegangen og framgangen er prosentvis sterkest i det innvandrertette området.

For ikke-vestlige innvandrere er det nettotilvekst både ved flytting mellom bydelene og ved flytting til/fra Oslo (inkl. fødsel/død). For begge komponentene er det prosentvis størst vekst i det innvandrertette området. Tilsvarende er det nettotap for nordmenn og vestlige innvandrere både ved flytting mellom bydelene og ved flytting til/fra Oslo (inkl. fødsel/død). Også her er tapet prosentvis størst i det innvandrertette området for begge komponentene.³⁷

Det er således i Stovner at den observerte utviklingen ligger nærmest opp til "tipping-point"-modellens scenario. Nordmenn og vestlige innvandrere flytter ut av de innvandrertette kretsene, mens ikke-vestlige innvandrere flytter inn. Innvandrерandelen i området øker.

³⁷ Det kan ikke påvises noen spesiell "aldersprofil" i de byinterne flyttestrømmene til/fra de innvandrertette kretsene i Stovner.

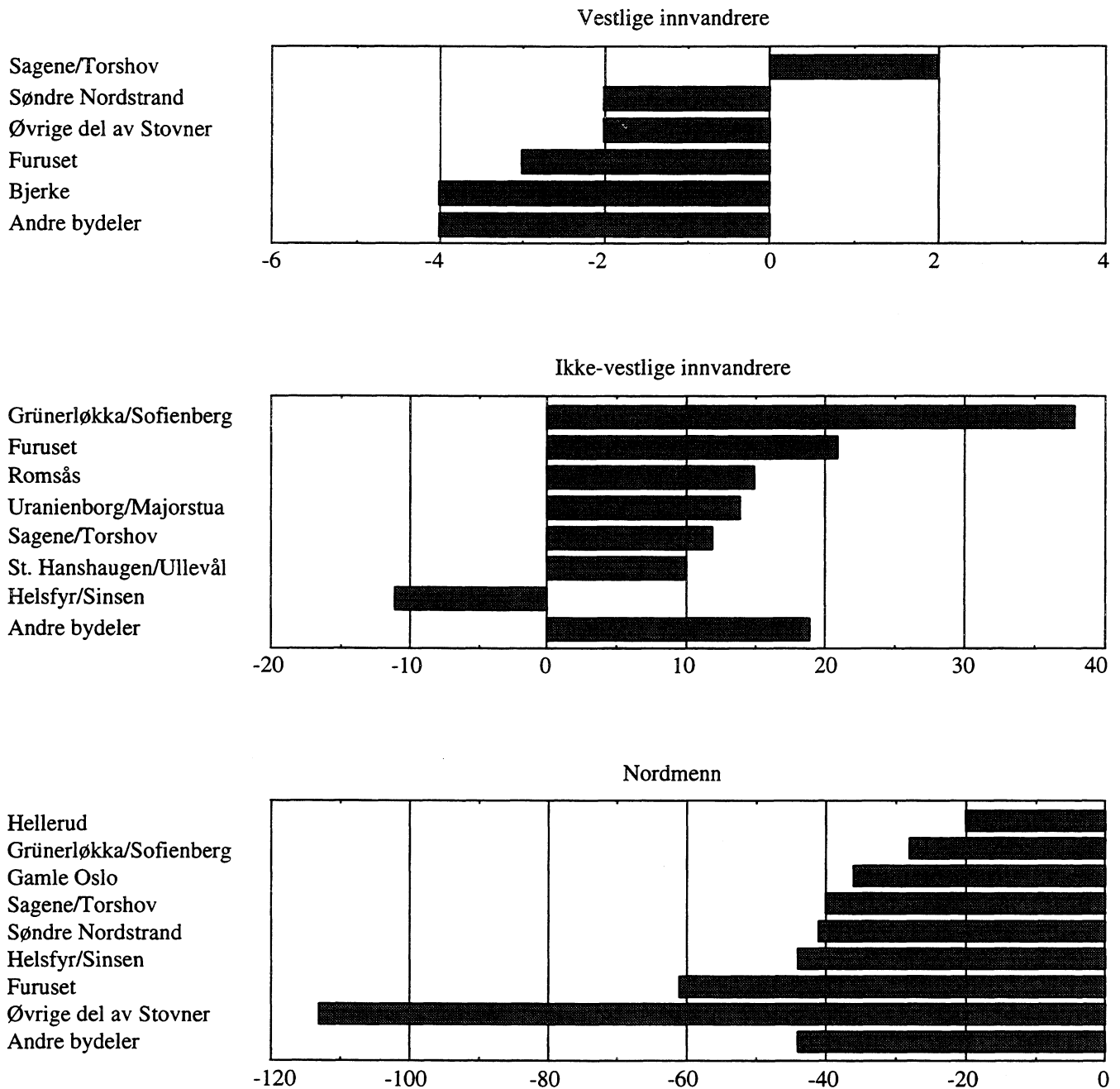
Tabell 7.6. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler¹ av bydel Stovner i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993, etter landbakgrunn og endringsfaktorer². Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Landbakgrunn og bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993.	
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	Prosent	
Vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i Stovner	162	100	15,4	7,4	-8,0	26,5	15,4	-11,1	80,9	
Resten av Stovner	379	100	12,9	12,4	-0,5	20,8	18,2	-2,6	96,8	
Stovner	541	100	12,2	9,4	-2,8	22,6	17,4	-5,2	92,1	
Ikke-vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i Stovner	976	100	24,8	36,9	12,1	7,0	84,1	77,2	189,2	
Resten av Stovner	1 096	100	26,8	27,6	0,7	8,4	58,2	49,8	150,5	
Stovner	2 072	100	23,3	29,3	6,1	7,7	70,4	62,7	168,8	
Nordmenn										
Utvalgte kretser i Stovner	4 458	100	24,4	14,8	-9,6	19,2	14,2	-5,0	85,5	
Resten av Stovner	13 867	100	15,6	12,5	-3,1	16,5	12,8	-3,7	93,2	
Stovner	18 325	100	15,7	11,1	-4,7	17,1	13,1	-4,0	91,3	

¹ Bydelen oppfattes som om den skulle være delt i to "bydeler": Kretser med en innvandrерandel ≥ 30 prosent (= "Utvalgte kretser") og kretser med en innvandrерandel < 30 prosent (= "Resten av Stovner").

² Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene (inkl. de to "delene" av Stovner, jf. note 1) og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død).

Figur 7.16. Flyttebalanse for utvalgte kretser¹ i bydel Stovner vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Stovner) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall

¹ Kretser med en innvanderandel på minst 30 prosent i 1993.

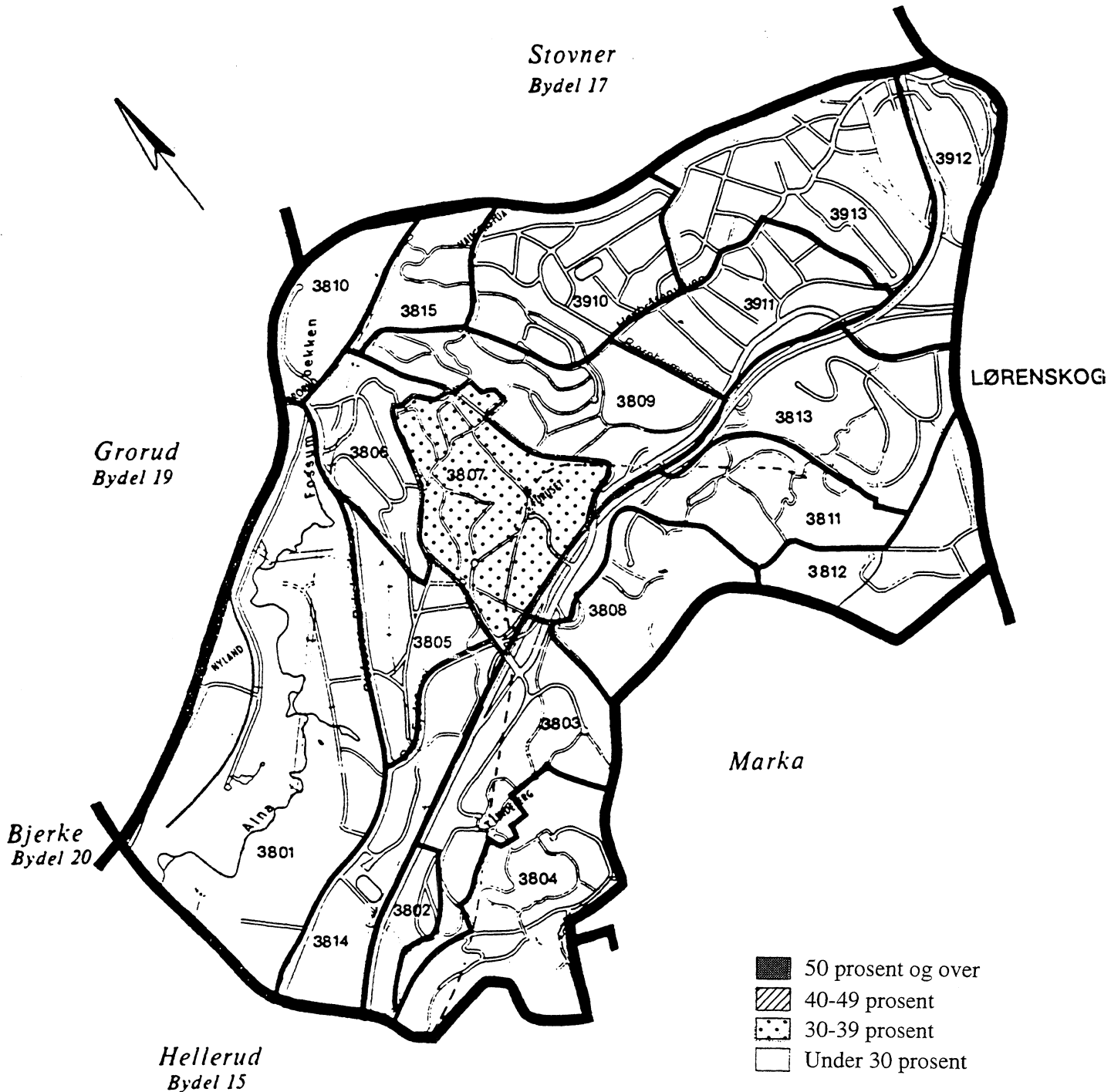
Nettostrømmen av ikke-vestlige innvandrere fra andre bydeler kommer dels fra indre øst (ikke Gamle Oslo), naborabantbyer til Stovner (Furuset, Romsås) og fra indre vest (figur 7.16). Grünerløkka/Sofienberg er den av enkeltbydelene som nettoavgir flest ikke-vestlige innvandrere til de innvandrertette kretsene i Stovner.

Nettoutflyttingen av nordmenn går først og fremst til andre kretser i Stovner og til nabobydelen Furuset. Noe går også til drabantbyer som Helsfyr/Sinsen, Søndre Nordstrand og Hellerud og til indre øst.

7.5. Furuset

I bydel Furuset har to av 19 kretser minst 30 prosent innvandrere. Den ene utgjøres av industriområdet ved Alna-elva i bydelens nordvestre hjørne (Nyland). Den andre er kretsen rundt Furuset-senteret midt i bydelen (figur 7.17). Vi ser bort fra den første da det nesten ikke er bosatt noen der (50 personer i 1993).

Figur 7.17. Andel innvandrere av befolkningen i bydel Furuset pr. 1.1.1993. Prosent

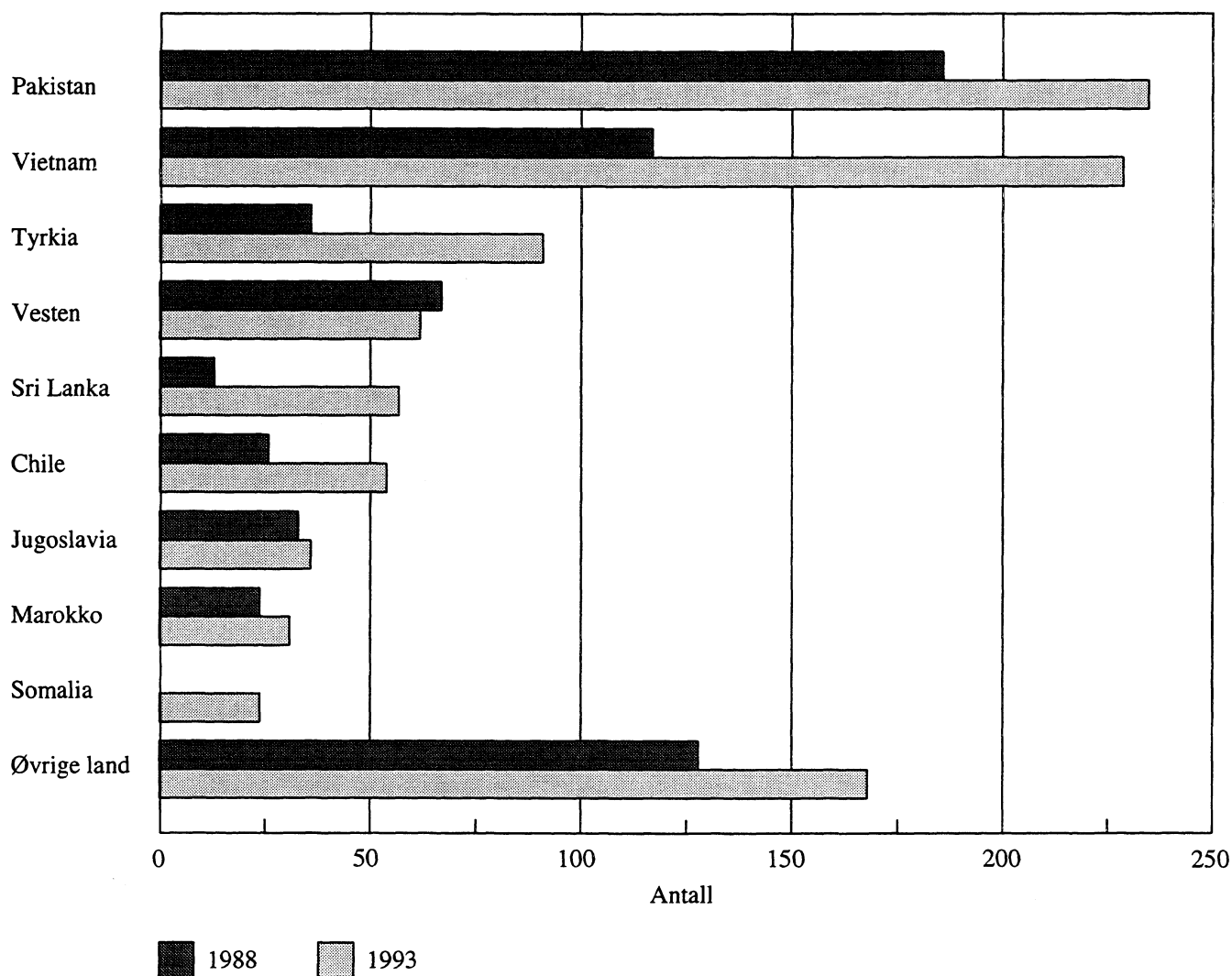

I kretsen rundt Furuset-senteret (Søndre Furuset) er det vel 3 200 innbyggere i 1993. Dette utgjør om lag 12 prosent av de nærmere 28 000 innbyggerne i bydelen. Andelen har vært stabil siden 1988. Kretsen avgrenses av Karihaugveien/E6 i sør, Granstangen i øst, Grorudveien i nord og Ulsholtveien og Jerikoveien i vest. Området er beskyttet mot biltrafikk. Bebyggelsen består av moderne, store blokker lagt ut i et svakt skrånende terreng.

I underkant av 1 000 innvandrere er bosatt i denne kretsen, om lag en femdel av alle innvandrerne i Furuset bydel. Dette er halvparten så mange som i de to innvandrertette kretsene i Stovner. Innvandrere fra Pakistan og Vietnam er de to mest tallrike gruppene (henholdsvis 240 og 230 personer) (figur 7.18). Ingen av de andre innvandrertette områdene vi har beskrevet, har hatt nesten like mange innvandrere fra Vietnam som fra Pakistan. Sammen med Søndre Nordstrand er Furuset den bydelen som har desidert flest innvandrere fra Vietnam (jf. figur 6.3). Den tredje største innvandrergruppen i området er fra Tyrkia (90 personer). I samlekategorien "øvrige land" er det 170 personer fra i alt 33 forskjellige nasjoner. (Alle tall fra 1993.)

Innvandrерandelen i denne kretsen er 31 prosent i 1993. I 1988 var andelen 20 prosent (figur 7.19). Det er i aldersgruppen 7-15 år at innvandrерandelen er høyest (42 prosent). Gran barneskole i bakkene nedenfor kjøpesenteret hadde 44 prosent fremmedspråklige elever skoleåret 1993/1994 (Statistisk årbok for Oslo 1994).

Figur 7.18. Innvandrere i en utvalgt krets¹ i bydel Furuset pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Antall

¹ Krets med en innvandrерandel på minst 30 prosent i 1993.

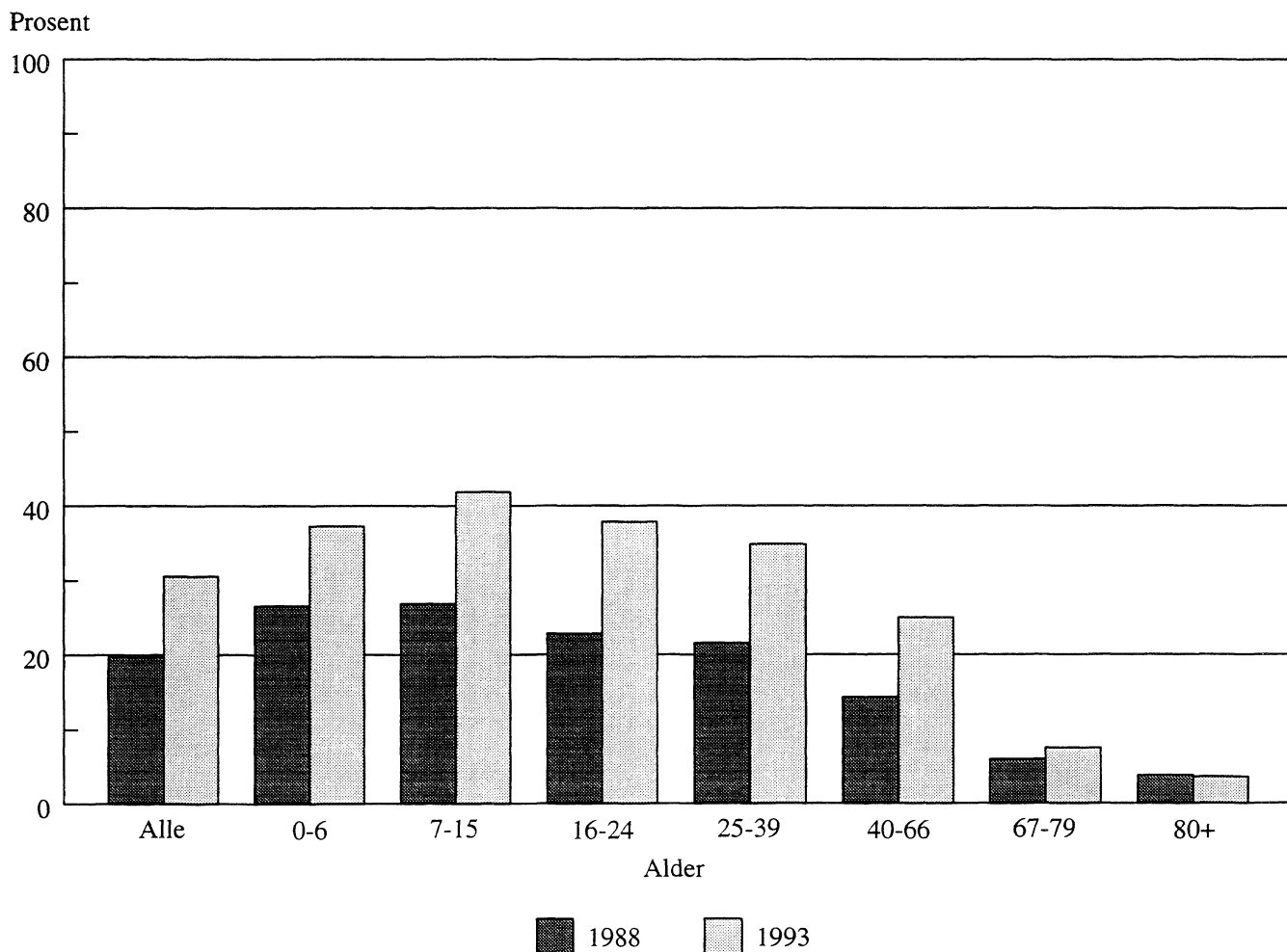
Utviklingen av folketallet i dette området i tidsrommet 1988-1993 minner om utviklingen i det innvandrertette området i Stovner. Antallet ikke-vestlige innvandrere har gått opp, mens antallet nordmenn har gått tilbake (tabell 7.7). Slik har også utviklingen i hele bydelen vært. Tendensen er prosentvis sterkest i det innvandrertette området. Nettoavgangen av nordmenn og nettotilveksten av ikke-vestlige innvandrere skriver seg både fra flytting mellom bydelene og flytting til/fra Oslo (inkl. fødsel/død).

Bydelene Grünerløkka/Sofienberg, Lambertseter, noen bydeler i indre vest og nabobydelen Stovner har hatt nettoeksport av ikke-vestlige innvandrere til det innvandrertette området i Furuset (figur 7.20). Samtidig har Søndre Nordstrand og nabobydelen Hellerud hatt nettoimport av ikke-vestlige innvandrere derfra. Verken inn- eller utstrømmene omfatter imidlertid mange personer.

Øvrige deler av Furuset, Sagene/Torshov og Hellerud har hatt nettoeksport av nordmenn til området, mens bl.a. Søndre Nordstrand, nabobydelen Grorud, Gamle Oslo og Bøler har hatt nettoimport derfra.

I flyttebalansen med indre øst har med andre ord den innvandrertette kretsen i Furuset avgitt nordmenn til Gamle Oslo og mottatt ikke-vestlige innvandrere fra Grünerløkka/Sofienberg.

Figur 7.19. Andel innvandrere av befolkningen i en utvalgt krets¹ i bydel Furuset pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter landbakgrunn. Prosent

¹ Krets med en innvanderandel på minst 30 prosent i 1993.

Tabell 7.7. Utviklingen i folketallet i forskjellige deler¹ av bydel Furuset i tidsrommet 1.1.1988 - 1.1.1993 etter landbakgrunn og endringsfaktorer². Prosent av antallet pr. 1.1.1988

Landbakgrunn og bydel	Personer pr. 1.1.1988		Tap/gevinst ved flytting til/fra andre bydeler			Tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død)			Personer pr. 1.1.1993.	
	N	Prosent	Tap	Gevinst	Balanse	Tap	Gevinst	Balanse	Prosent	
Vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i										
Furuset	67	100	20,9	23,9	3,0	31,3	20,9	-10,4	92,5	
Resten av Furuset	620	100	10,6	14,4	3,7	26,3	22,6	-3,7	100,0	
Furuset	687	100	10,8	14,4	3,6	26,8	22,4	-4,4	99,3	
Ikke-vestlige innvandrere										
Utvalgte kretser i										
Furuset	563	100	26,5	32,1	5,7	6,2	64,8	58,6	164,3	
Resten av Furuset	2 148	100	24,0	25,7	1,8	9,6	63,7	54,1	155,8	
Furuset	2 711	100	22,8	25,4	2,6	8,9	63,9	55,0	157,6	
Nordmenn										
Utvalgte kretser i										
Furuset	2 552	100	21,7	17,7	-4,0	23,0	14,7	-8,3	87,7	
Resten av Furuset	21 838	100	14,7	11,5	-3,2	16,9	15,4	-1,5	95,3	
Furuset	24 390	100	14,4	11,1	-3,3	17,5	15,3	-2,2	94,5	

¹ Bydelen oppfattes som om den skulle være delt i to "bydeler": Kretser med en innvandrерandel ≥ 30 prosent (= "Utvalgte kretser") og kretser med en innvandrерandel < 30 prosent (= "Resten av Furuset").

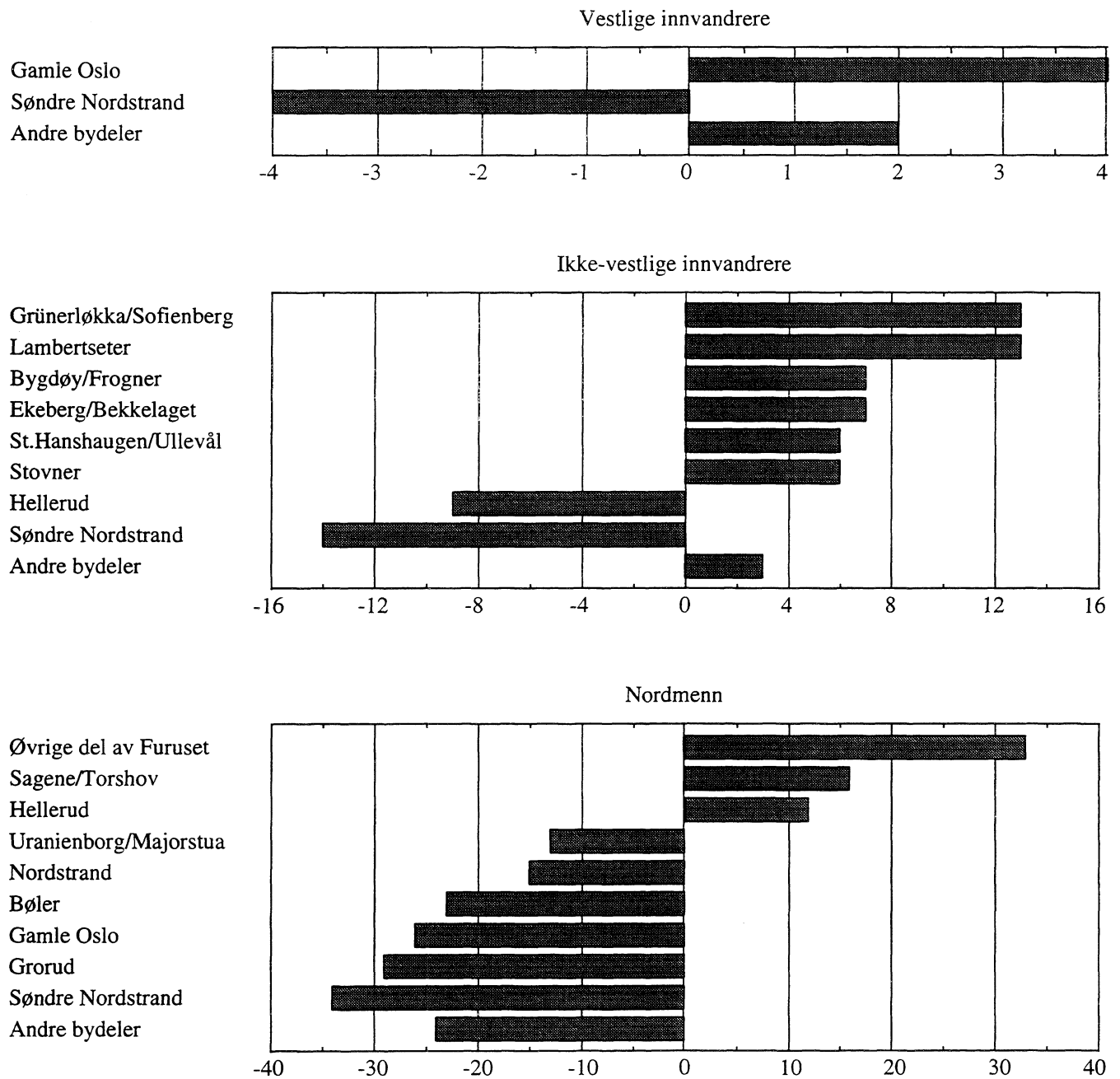
² Tap/gevinst ved flytting mellom bydelene (inkl. de to "delene" av Furuset, jf. note 1) og tap/gevinst ved flytting fra/til Oslo (inkl. fødsel/død).

7.6. Konklusjon vedrørende "tipping-point"-teorien

I Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset er det nettofralytting av nordmenn fra de innvandrertette områdene i bydelene, samtidig som det er nettotilflytting av ikke-vestlige innvandrere til disse områdene i tidsrommet 1988-1993. I alle tre bydeler gjelder dette flytting mellom bydelene og i Stovner og Furuset også flytting over kommunegrensen (inkl. fødsel/død). I Gamle Oslo er det likeledes nettotap av førskolebarn med norsk opprinnelse fra det innvandrertette området og nettotilvekst av førskolebarn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn som følge av byintern flytting.

Det er fullt mulig at nordmenns fraflytting kan skyldes at innvandrерandelen i områdene er blitt så høy at det sporer nordmenn til å se seg om etter andre steder å bo. I så fall kommer dette nær opp til den dynamikken som er beskrevet i den såkalte "tipping-point"-teorien fra USA. Imidlertid er det ikke lett å avgjøre om fraflyttingen kommer som en reaksjon på at innvandrерandelen i området har nådd en bestemt grenseverdi, så lenge en bare har data fra to tidspunkter å holde seg til. Amerikanske studier belegger slike vurderinger med data over andelen innvandrere ved en rekke tidspunkter. Likeledes bør en kunne sannsynliggjøre at fraflyttingen av nordmenn hovedsakelig skyldes størrelsen på innvandrерandelen i området og ikke andre faktorer ved boligmarkedet.

Figur 7.20. Flyttebalanse for utvalgte kretser¹ i bydel Furuset vis-à-vis andre bydeler (og øvrige del av Furuset) fra 1.1.1988 til 1.1.1993, etter landbakgrunn og bydel. Personer bosatt i Oslo på begge tidspunkter. Antall

¹ Krets med en innvandrandel på minst 30 prosent i 1993.

8. Administrativ styring av innvandrerbosettingen

En finsk sosiolog ved navn Kuusela (1991, 1993) har i to arbeider analysert etniske bokonsentrasjoner i Göteborg. Hun framfører det syn at innvandrerkonsentrasjonen i to navngitte drabantbyområder, Norra Biskopsgården og Gårdsten, i hovedsak skyldes en bevisst administrativ "styring" av innvandrere og "ressurssvake svensker" til områdene. På et visst tidspunkt befant det seg mange ledige leiligheter her. Virkemidlene i denne styringen blir ikke gjennomgått i detalj, men det blir anført at kommunale politikere, "bostadsförmedlingen" og "de allmännyttiga fastighetsförvaltarna" er blant aktørene bak styringen.

Spørsmålet som skal belyses i dette kapitlet, er om noe liknende kan ha funnet sted i Oslo. De største konsentrasjonene av ikke-vestlige innvandrere i Oslo er, som vi har sett, å finne i indre by øst (Grünerløkka/Sofienberg og Gamle Oslo) og i drabantbyene i nordøst (Furuset, Stovner og Romsås) og sør (Søndre Nordstrand). Hver av disse seks bydelene har en andel ikke-vestlige innvandrere på over 15 prosent i 1993 (jf. figur 3.4). Innvandrene fra vestlige land er derimot i større grad å finne i vestlige bydeler (jf. figur 3.3).

Idealtypisk er det mulig å tenke seg i det minste tre forskjellige hovedmekanismer bak dannelsen av etniske bokonsentrasjoner i storbyer.

Den første er at det finner sted en romlig differensiering ("segregasjon") av bosettingen på bakgrunn av individuelle sosio-økonomiske ressurser. Ettersom boligprisene varierer mellom bydelene, vil den enkelte økonomiske evne avgjøre bostedet. Innvandrere og flyktninger er i utgangspunktet grupper med beskjedne økonomiske ressurser og vil følgelig bli henvist til de strøk av byen hvor bokostnadene er lavest. Den etniske segregasjonen er med andre ord økonomisk påtvunget.

Den andre mulige hovedmekanismen går ut på at valget av bosted er påvirket av kulturelle preferanser eller tilgangen til sosiale nettverk. Å være fremmed i et land med en annen kultur og et annet språk, gir opphav til problemer av praktisk og identitetsmessig art. At veien til en nabo med samme kulturbakgrunn da ikke er for lang, vil gjøre det lettere å hankes med de nye omgivelsene. Med slike naboer vil det også være lettere å opprettholde språk og religiøse tradisjoner. Likeledes vil det gjerne oppstå lokale markeder for omsetning av varer og tjenester hjemmefra ("etniske tjenester"). Kanskje er det også slik at informasjon om hvor en skaffer seg bolig, primært formidles gjennom det nære sosiale nettverk. Dersom nettverket har begrenset kjennskap til boligmarkedet, bidrar det til å snevre inn valgmulighetene også for nykommeren. Summen av disse faktorene fører trolig til at innvandrere av egen drift vil søke å bosette seg nær sine egne.

Den tredje hovedmekanismen er at bosettingen kan være påvirket av politiske eller administrative rutiner og prosesser. En administrativ "usynlig hånd" kan, intendert eller ikke, bidra til å kanalisere etniske minoriteter til visse områder i byen og skape eller vedlikeholde bostedsmessig segregasjon etter etnisk-kulturelle skillelinjer.

Det er i første rekke den siste muligheten som her skal undersøkes. Vi har da valgt å beskrive hvordan innvandrere og flyktninger har kunnet gå fram for å skaffe seg bolig i Oslo og hva lokale og sentrale myndigheter har gjort for å bistå dem. Temaet er komplisert og kunne fortjent en grundigere behandling enn det har vært anledning til her.

8.1. Tilnæringsmåte

Framstillingen i dette kapitlet bygger for en stor del på intervjuer med kommunalt og statlig ansatte med erfaring fra boligarbeid i forhold til innvandrere og flyktninger. I appendiks gjengis en liste over alle som er intervjuet. Innholdet i intervjuene er så langt mulig forsøkt kontrollert mot informasjon i relevante skriftlige kilder. Det er også forsøkt å krysskontrollere muntlige utsagn mot hverandre.

Når det gjaldt innvandrernes stilling på boligmarkedet på 1970-tallet, forelå det noen få spesialstudier fra Oslo som vi kunne ta utgangspunkt i (referanser angis senere).

Utviklingen på 1980-tallet synes derimot å være mindre godt dokumentert når en ser bort fra tre rapporter som på bakgrunn av registerdata beskriver den romlige fordelingen av utenlandske statsborgere i byen (Refling 1980, 1982, 1985). Noen nærmere redegjørelse for markedets eller kommunale etaters rolle i allokeringen av boliger til innvandrere inngår imidlertid ikke i disse arbeidene. Det har heller ikke vært mulig å få statistisk primærmateriale fra 1980-tallet fra de kommunale etater som i dag håndterer byens boligsaker. Arkivene fra Boligetaten ble overført til Oslo byarkiv da etaten ble omorganisert i 1990 og er ikke forsøkt oppsøkt. Det har imidlertid vært mulig å få se enkelte spredte notater og rapporter fra 1980-tallet som medarbeidere har hatt i sine "gjemmer". SIFBOs arkiver ble ved avviklingen overført til Husbanken, og det har ikke vært gjort forsøk på å "dukke ned i" dem. Deler av FLYBO/SIBO og SIFBOs virksomhet er imidlertid hyppig omtalt i diverse stortingsmeldinger.

For 1990-tallet har vi av skriftlig materiale kunnet benytte årsmeldinger fra Innvandreretaten, Boligbedriften og Etat for eiendom og utbygging. Enkelte informanter har også velvilligst latt oss få del i noe statistisk primærmateriale fra dette tidsrommet.

8.2. Det "lukkede" boligmarked

Da arbeidsinnvandrerne, eller "fremmedarbeiderne" som betegnelsen var den gang, begynte å strømme til Norge på slutten av 1960-tallet for å ta arbeid i et ekspanderende næringsliv, møtte de et boligmarked som i stor grad var stengt for dem.

Å få innpass på selveiermarkedet var nokså umulig for denne gruppen. Her var boligprisene urimelig høye. De fleste innvandrerne ble sysselsatt som ufaglærte i arbeid som gav beskjedne lønnsmessige uttelling. En del hadde også kone og barn i hjemlandet og sendte regelmessig av gårde deler av inntekten til dem. Som nyankomne uten innflytelsesrike kontakter og referanser kunne det være vanskelig å skaffe banklån til bolig. Kredittmarkedet var dertil strengt regulert. Mange var vel i begynnelsen heller ikke så sikre på hvor langvarig oppholdet i Norge skulle bli. Å binde store midler i fast eiendom var dermed mindre aktuelt for dem.

Også boligkooperasjonen, som betjente en betydelig del av Oslos befolkning, var i praksis stengt for innvandrerne. Her var innskuddet for å få tildelt bolig riktignok lavt pga. den lovpålagte pristakstreguleringen, men til gjengjeld var boligkøen lang. Lang ansiennitet som medlem i OBOS (Oslo Bolig og Sparelag) eller USBL (Ungdommens Selvbyggerlag) var et uvurderlig gode i konkurransen om boligene på denne tiden. Det het seg at folk gav barna sine medlemskap i OBOS i dåpspresang. Innvandrere som nettopp hadde kommet til landet, manglet ansiennitet i boligbyggelagene. Få var i det hele tatt kjent med denne måten å skaffe seg bolig på. Det kunne følgelig ta tid før de kom i kontakt med boligkooperasjonen og lot seg registrere.

Heller ikke Oslo kommunes bistand til vanskeligstilte boligsøkere var i første omgang særlig aktuell for dem. Her var det krav om to års botid i byen for å bli registrert som boligsøker. De fleste boligene som kommunen disponerte, ble tildelt etter ansiennitet på kommunens liste. Bare i helt spesielle tilfeller kunne en leilighet bli tildelt "utenom tur" på sosiale eller medisinske kriterier. På begynnelsen av 1970-tallet ble tildelingspraksisen imidlertid noe endret slik at en større del av boligene ble fordelt etter slike kriterier. Dette ble formalisert ved et bystyrevedtak i juni 1975 som slo fast at både behov og ansiennitet skulle legges til grunn ved tilvisning av bolig. Det ble dessuten stadfestet at søkere skulle være uten selvstendig leilighet eller bo i en sunnhetsskadelig, kondemnabel eller overbefolket leilighet. Av de som oppfylte kriteriene for å bli registrert som søkere, var det likevel bare en mindre andel som faktisk fikk bolig gjennom kommunen pga. mangelen på tilvisningsboliger. I 1975 utgjorde innvandrerne 20 prosent av de registrerte søkerne på listen (Kaltenborn 1982).

8.3. Slumboliger i indre by

Den mulighet som dermed gjenstod for det store flertall av arbeidsinnvandrerne, var bolig på det private leiemarkedet. Leiemarkedet var hovedsakelig lokalisert i de sentrale østlige bydeler. Her var husleiene i utgangspunktet strengt regulerte, selv om enkelte utleierye benyttet anledningen til å "sko seg" litt ekstra på en svak gruppe. Leilighetene var gjerne små og i dårlig forfatning pga. manglende vedlikehold. Mange lå i saneringstruede gårder og var lite attraktive for norske boligsøkere. I disse boligene kunne innvandrerne flytte inn uten for mange barrierer av formell eller økonomisk art. Ofte bodde flere enslige menn sammen i samme rom.

Mange bodde også midlertidig på billige hospiter eller ble innlosjert på rom eller brakker som arbeidsgiver disponerte. Bø (1980) viser i en undersøkelse fra 1977 at nærmere halvparten av arbeidsinnvandrerne fra Pakistan, India, Marokko og Tyrkia bodde i en bolig som arbeidsgiveren hadde skaffet. I de fleste tilfellene var det også arbeidsgiveren som eide boligen. Slike "husmannskontrakter" innebar at arbeidstakeren vanskelig kunne slutte

uten samtidig å miste husværet. Boligen lå i mange tilfeller i fysisk nærhet av bedriften/arbeidsplassen. Ettersom en del av arbeidsinnvandrerne var sysselsatt i hotell og restaurant, førte dette gjerne til at de ble boende i sentrale strøk av byen.

At boligene sjelden holdt høy standard, ble for øvrig dokumentert i flere undersøkelser. Diakonhjemmets sosialhøgskole innledet tidlig på 1970-tallet en oppsøkende virksomhet blant arbeidsinnvandrerne, det såkalte "Fremmedarbeiderprosjektet". Høsten 1974 gjennomførte studenter og forskere ved skolen en registrering av boligforholdene for et selvrekuttert utvalg på 400 innvandrere. Undersøkelsen avdekket at boligforholdene for denne gruppen var til dels svært dårlige. Trangbodhet, trekkfulle oppholdsrom, mangel på innlagt vann, bad og WC, manglende kokemuligheter osv. karakteriserte situasjonen for mange innvandrere (Fremmedarbeiderprosjektet 1976).

Ved Boligsjefens kontor ble det også foretatt en gjennomgang av opplysningene om boligforholdene for et tilfeldig utvalg av de nærmere 900 innvandrerne som stod som søkere til kommunal bolig i januar 1976. Denne undersøkelsen bekreftet at boligsituasjonen for innvandrere var svært vanskelig (St.meld. nr. 107, 1975-76). Det gjorde også den omfattende undersøkelsen som Bente Puntervold Bø (1980) foretok av boligsituasjonen for et representativ utvalg av de største innvandrergruppene i Oslo våren 1977.

Bestemmelsen i fremmedforskriftens §42 om at arbeidsgiveren hadde ansvar for at innvandrerer disponerte "høvelig husvære", godkjent av Helserådet (Norges forskrifter 1985), kunne således ikke ha hatt særlig mye å si for boforholdene for innvandrerne. Før juli 1971 eksisterte det ingen slike krav for å få innvilget første gangs arbeids- og oppholdstillatelse ved individuell innvandring (NOU 1973:17, s. 131).

Når altså innvandrerne på slutten av 1960-/begynnelsen av 1970-tallet lot seg innlosjere i de dårligste og billigste boligene i indre øst, var dette i praksis den eneste delen av boligmarkedet som ikke var stengt for dem. Vi vil knapt betrakte dette som et utslag av "administrativ styring", men snarere som et eksempel på markedets virkemåte overfor en gruppe som manglet begge de to forhold som gjaldt som inngangsbillett på dette markedssegmentet: kapital og botid/ansiennitet. Ved at det nettopp var i indre øst at de første arbeidsinnvandrerne slo seg ned, ble det skapt en "historisk presens" for at dette var deres kjerneområde. At det fortsatt er her innvandrerkonsentrasjonen er sterkest i våre dager, må trolig forstås i lys av dette.

8.4. Økte boligproblemer

Boligforholdene ble ikke merkbart bedre etter at den midlertidige innvandringsstoppen ble innført i februar 1975. En av de viktigste offisielle begrunnelsene for innvandringsstoppen var at den skulle gi myndighetene et pusterom til bl.a. å utbedre boligsituasjonen for innvandrere som allerede var kommet til landet. En slik bedring skjedde ikke. I stedet ble bare køen av innvandrere som søkte bolig ved Boligsjefens kontor, forlenget. Dette skyldtes ikke minst at stadig flere av de "enslige" innvandrerne etter hvert ønsket å bli gjenforent med sine familier. Innvandringsstoppen beholdt nemlig muligheten åpen for at hustru og barn kunne komme og bosette seg sammen med ektemannen som hadde innvandret tidligere. En forutsetning var imidlertid at mannen kunne by dem tilfredsstillende bolig.

Omfanget av boligproblemene for innvandrerne i Oslo så derfor snarere ut til å øke enn å avta. Kommunaldepartementet rettet en henstilling til Oslo kommune om å innføre egne kvoter for innvandrere ved kommunal boligtilvisning, men dette ble avslått av kommunen under henvisning til at det også var mange norske vanskeligstilte boligsøkere som hadde stort behov for å få tilvist bolig (St.meld. nr. 107, 1975-76). Det er i denne fastlåste situasjonen at regjeringen foreslår å opprette et eget statlig organ for å ta seg av arbeidet med boligsørsmålene for innvandrere (St.prp. nr. 169, 1975-76).

8.5. Selskapet for innvandrerboliger

Selskapet for innvandrerboliger (SIBO) ble etablert i juli 1976 som et statlig redskap for å bosette og bedre boforholdene for innvandrere (St.meld. nr. 74, 1979-80). Mye av SIBOs virksomhet kom til å foregå i Oslo, selv om selskapet også engasjerte seg i en rekke andre kommuner rundt om i landet. I den første femårsperioden var virksomheten i Oslo hovedsakelig innrettet på kjøp og utbedring av eldre leiegårder i indre by (St.meld. nr. 43, 1982-83). Selskapet vurderte det slik at det var på denne måten bosituasjonen for innvandrere hurtigst kunne forbedres.

SIBO kjøpte opp gårdene på vegne av beboerne, av og til ved at kommunen benyttet sin forkjøpsrett, utbedret gårdene, og tilbakeførte dem til beboerne i form av borettslag tilknyttet OBOS eller USBL. Finansieringen foregikk hovedsakelig ved låneopptak i Husbanken. Husbanken endret forskriftene for ervervs- og utbedringslån slik at SIBO kunne oppta lån på lik linje med kommuner og borettslag. Selskapet fikk også anledning til å formidle

etableringslån til den enkelte beboer til dekning av behovet for egenkapital og til å utstede garantier for lån i private banker.

Leietakere som ikke ønsket å overta sin andel i de nye borettslagene som oppstod, fikk anledning til å fortsette som leietakere. Det var ofte eldre beboere som ønsket dette. SIBO beholdt da deres andel og overdro den til en innvandrere idet beboeren døde eller flyttet ut. Eldre beboere utgjorde ofte et betydelig innslag i gårdene SIBO overtok for utbedring. Leiligheter som i utgangspunktet stod tomme før gården ble utbedret, kunne umiddelbart overdras til innvandrere.

I mange gårder var innvandrersandelen stor allerede før rehabiliteringen startet. Ettersom utbedringsarbeidet bl.a. bestod i å slå sammen mindre leiligheter til større, måtte beboere omplasseres, herunder også innvandrere. Boligsjefens kontor skaffet erstatningsboliger for disse, bl.a. i Groruddalen. Følgelig var det ikke alltid slik at innvandrersandelen økte i de bygårdene SIBO utbedret. Noen ganger skal den tvert om ha gått ned.

I det hele tatt var ledelsen i SIBO opptatt av at innvandrere burde spres "forholdsmessig" over hele byen. Selskapet støttet seg her på et formannskapsvedtak fra 1977 som satte opp fordeling av innvandrere til alle deler av byen som en politisk målsetting for bosettingsarbeidet.

En annen side ved SIBOs "filosofi" var at innvandrere primært burde eie sin bolig på linje med nordmenn flest. Siktemålet skulle være å innlemme innvandrerne i de mest alminnelige boligordningene for norske borgere. Å eie gjennom boligkooperasjon ble da det mest nærliggende. Selskapet sørget for at alle innvandrere som tok kontakt med dem, så snart som mulig meldte seg inn i et boligbyggelag.

På begynnelsen av 1980-tallet ble en større del av selskapets energi overført til nybygging av boliger. Vansker med å finne høvelige tomter hadde forsinket dette arbeidet i de første årene av selskapets drift. Det ble heller ikke lenger ansett som like presserende å rehabilitere gamle bygårder, ettersom denne oppgaven var blitt tatt over av kommunen ved opprettelsen av de to halvkommunale selskapene Grønland Byfornyelse og Oslo Byfornyelse.

I arbeidet med nybygging av boliger lyktes det SIBO i større grad å innfri målsettingen om å fordele innvandrerne på mange områder i byen. Nye borettslag ble etablert på Bygdøy (bydel Bygdøy/Frogner)³⁸, Hauketo (bydel Søndre Nordstrand), Hellerud, Grefsen (bydel Grefsen/Kjelsås) og Bestum (bydel Ullern). Enkelte av selskapets forsøk på utbygging i vestlige bydeler (Gaustad, Giske, begge i bydel Vindern) strandet pga. motstand fra tomteeierne.

Beboerne i de nyetablerte borettslagene ble valgt ut slik at andelen innvandrere normalt ikke oversteg 50 prosent (et unntak ble gjort på Bygdøy). Deler av de nybygde boligene ble derfor byttet bort til nordmenn. Det oppstod da ledig bruktboliger som kunne overdras til innvandrerfamilier. SIBO ønsket å ta i bytte rimelige, velholdte borettslagsboliger rundt om i de forskjellige drabantbyene. Boliger i indre øst ble avvist.

SIBOs administrasjon var liten, og selskapet måtte derfor inngå samarbeid med en rekke etablerte institusjoner for å få utført sine oppgaver. Finansieringstjenestene ble utført av en privat bank, bygge- og forvaltningsoppgavene av boligbyggelagene og selve tildelingen av boligene til innvandrerne foregikk ved Boligsjefens kontor. I alt ble om lag 1 200-1 400 boliger i Oslo utbedret av SIBO, og om lag like mange ble nybygd. Vel halvparten av borettslagene som i dag er knyttet til USBL, er blitt til på SIBOs initiativ.

8.6. Den kommunale boligtilvisningen: Fra ansiennitet til behov

Samtidig med at SIBO innledet sin virksomhet og slik åpnet en nisje inn i det norske boligmarkedet for innvandrerne, gjorde bystyret i Oslo også endringer i bestemmelsene for kommunal tilvisning av leiligheter. I september 1977 ble det stadfestet at all tildeling "som hovedprinsipp" skulle skje "etter en individuell behovsvurdering i hvert enkelt tilfelle". Ansiennitet, dvs. tid i køen som registrert boligsøker, skulle bare trekkes inn i vurderingen i den grad to boligsøkere ellers måtte anses å ha like stort behov. I 1980 og 1981 utgjorde innvandrerne 36 prosent av de nærmere 3 000 registrerte søkerne (Kaltenborn 1982).

Ved Boligsjefens kontor, Leie- og boligavdelingen, ble det også med tilskudd av statsmidler tilsatt tre ekstra saksbehandlere som utelukkende skulle betjene "fremmedarbeidere" i forbindelse med søknad om bolig. Pågangen på disse saksbehandlerne var betydelig. Søknadene - både fra innvandrere og nordmenn - ble avgjort av en politisk oppnevnt "Boligtilvisningsnemnd". Bare en del av søknadene ble imidlertid fremmet for nemnda. Saksbehandlerne

³⁸ Bydelsangivelsene i kapitlet refererer til nåværende bydelsinndeling.

hadde anledning til å fatte såkalt "administrativt avslag" i saker der de anså at muligheten for positivt vedtak i nemnda var liten. Administrativt avslag kunne innankes for nemnda.

8.7. Tilvisningsboligene

Boligene som nemnda hadde anledning til å tilvise, befant seg dels i kommunens egen eiendomsmasse og dels i nye byggefelt hvor kommunen disponerte "kvoter" av leiligheter.

Kommunens egen eiendomsmasse bestod for det meste av små leiligheter bygd på 1930-tallet (de såkalte For-bo-boligene³⁹, noen gårdskompleks fra 1895-1920-tallet, noen småhus og enkelte andelsboliger i private boligselskap, til sammen om lag 7 000-8 000 boliger, hovedsakelig i indre by. Årlig ble om lag 250-350 av disse ledige for utleie.

Kommunen betinget seg dessuten en rett til å disponere "kvoter" (andeler) av leiligheter i nye utbyggingsfelt i ytre by, dels som en motytelse for festetomtene som kommunen stilte til rådighet for utbygger. Kvotenes størrelse kunne variere fra 10 til nærmere 100 prosent, men det vanligste var om lag 25 prosent. I byggeprosjekter der private entreprenører som Selvaag stod som utbygger, kunne kommunens andel i tildelingen løpe opp i 100 prosent. På begynnelsen av 1980-tallet ble kommunen tilført om lag 600 leiligheter årlig ved disse ordningene (Kaltenborn 1982).

I alt gav dette kommunen til sammen ca. 1 000 ledige boliger pr. år for overdragelse (salg) eller utleie til kommunens boligsøkere i årene 1979-1981, ca. 1 200-1 300 boliger pr. år i årene 1982-1983, og ca. 900-950 boliger årlig i årene 1984-1986 (Byrådet 1987). Bare vel halvparten av disse ble imidlertid tilvist etter sosiale og medisinske kriterier. Resten gikk til saneringsberørte.

De fleste innvandrerne som på slutten av 1970-/begynnelsen av 1980-tallet fikk tilvist bolig gjennom kommunen, fikk leiebolig i den eldre boligmassen (Bø 1980, Kaltenborn 1982). Den kommunale boligtilvisningen bidro således i første omgang bare til å "sementere" det allerede etablerte bosettingsmønsteret for innvandrere. Det var heller ikke overveldende mange boliger som ble tildelt innvandrere på denne måten, knapt mer enn 150 årlig.

Ut over dette hadde imidlertid saksbehandlerne for innvandrere ved Boligsjefens kontor (fra januar 1979: Boligetaten) fått rett til å tildele SIBO-boliger. Boligtilvisningsnemnda var ikke koplet inn i fordelingen av disse boligene. Selv om også søkerne til SIBO-boligene ble underkastet en behovsprøving, foregikk tildelingen her etter mer lempelige kriterier. Søkere som fikk avslag på bolig av Boligtilvisningsnemnda, kunne derved ha mulighet til å få tildelt en SIBO-bolig i stedet.

8.8. Den tidlige byfornyelsen

Mot slutten av 1970-tallet innledet Oslo kommune en storstilt rehabilitering av boligmassen i indre by. Dette berørte også innvandrere ettersom det var her hovedtyngden av dem befant seg. Alle beboere som måtte flytte fra leiligheten sin pga. byfornyelsen, hadde rett til omplassering i en midlertidig eller permanent alternativ bolig. Det ble opprettet et eget kontor, Saneringskontoret (senere: Omplasseringskontoret), som fikk overført "omplasseringsleiligheter" fra massen av leiligheter som ellers ble brukt til vanlig tilvisning. De såkalte "saneringsrammede" ble dermed automatisk boligsjefens ansvar uten noen særskilt behovsprøving.

Lunde (1984) har analysert flyttebevegelsene til vel 2 000 husstander som var i kontakt med det offentlige for å få tilvist midlertidig eller permanent bolig i forbindelse med den kommunalt administrerte byfornyelsen i tidsrommet 1977-1983. Analysen viser at flertallet (66 prosent) ble boende i indre østlige bydeler også etter at byfornyelsen var over. Om lag 1/5 flyttet imidlertid til ytre østlige bydeler (basert på en firedeling av byen i indre/ytre, øst/vest). Analysen viser også at eldre, pensjonister, trygdede og aleneboende var i overvekt blant dem som ble boende i indre øst, mens yngre husstander med barn og arbeidsinntekt oftere flyttet til de ytre områdene.

Innvandrerne utgjorde i alt bare 14 prosent i Lundes (1984) materiale. Særlig de store familiene skal, iflg. våre informanter, ha benyttet anledningen til å få seg en større og bedre leilighet i Stovner-, Vestli- og Romsås-området i forbindelse med den tidlige byfornyelsen. Her var det ledig brukte andelsleiligheter som kunne overtas for en rimelig penge (jf. neste avsnitt). Senere ble også Holmlia et aktuelt område for saneringsrammede innvandrere. Andre innvandrere tok over sin byfornyele leilighet i indre øst og fortsatte å bo der. I begge tilfelle formidlet kommunen etableringslån og saneringsstøtte.

³⁹ Forenede Boligselskaper A/S, tidligere et selvstendig kommunalt selskap. Lagt under boligsjefens forvaltning i 1969.

8.9. Kommunalt administrerte boligbytter

På begynnelsen av 1980-tallet begynte innskuddene i nybygde andelsleiligheter å fortone seg høye for mange. Byggekostnadene var stigende (Amundsen 1993) og tilgangen på lånemidler begrenset. I denne situasjonen ble det etter hvert mindre aktuelt å tildele nye leiligheter fra kommunens kvoter til vanskeligstilte boligsøkere. Selv med gunstige lån ville boutgiftene raskt bli for høye. I stedet annonserte Boligetaten etter rimelige bruktboliger som kunne byttes mot nybygde leiligheter. Et eget kontor i etaten, det såkalte Byttekontoret (senere: Kjøp/salgseksjonen), tok seg av dette.

Mange reagerte positivt på denne muligheten til å skaffe seg moderne leiligheter på attraktive områder i ytre vest (Voksen Skog, Kragstogen, Skøyen Vest osv.). Særlig stor var interessen for å videreflytte fra drabantbyer som Ammerud, Romsås og Stovner. Disse stedene hadde etter hvert opparbeidet et noe "blandet" rykte (jf. "Ammerud-" og "Stovner-rapporten"). Dels hadde kommunen hatt betydelige kvoter for sosial boligtilvisning der; dels hadde den noe "massive" byggestilen fra tidlig 1970-tall tapt anseelse. Kommunen kunne derfor lett få hånd om mange rimelige, romslige andelsleiligheter i disse områdene - boliger som bl.a. egnet seg vel for familier som måtte omplasseres pga. byfornyelsen.

8.10. Familiegjengforening: nytt kriterium for kommunale boligsøkere

I 1982 blir det kommunale boligtilvisningssystemet evaluert (Kaltenborn 1982), og i august året etter blir det som følge av evalueringen lagt fram forslag til endring av reglene for å bli registrert som kommunal boligsøker. Forslaget gikk bl.a. ut på at det skulle være et tilstrekkelig vilkår for registrering at "søkeren er innvandrert uten familiebolig med kjernefamilie i hjemlandet og familien skal gjenforenes" (Boligetaten 1983).

Lenge hadde det nemlig vært vanskelig for innvandrere med kone og barn i hjemlandet å bli tilkjent familiebolig ved kommunal tilvisning, selv om det hadde forekommet rent unntaksvis i noen få tilfeller (Bø 1980). Kommunen hadde nemlig valgt å betrakte alle menn som "enslige" selv om de var gift og hadde barn, så lenge ikke kona og barnet befant seg i Norge. Dersom disse menn søkte en kommunal bolig, ville de normalt ikke kunne regne med å få en bolig beregnet på flere enn én person. Samtidig stilte fremmedkontrollen krav om at godkjent familieleilighet skulle være skaffet for at resten av kjernefamilien skulle få innreisetilatelse. Dette skapte store problemer for enkelte innvandrere som ble gående atskilt fra kone og barn i årevis.⁴⁰

Kommunen hogg til slutt denne "gordiske knuten" over - i det minste formelt - ved i februar 1984 å vedta at behov for familieleilighet i gjenforeningsøyemed skulle kvalifisere for registrering som søker til kommunal bolig. Samtidig ble botidskravet forlenget til tre år uten at dette i praksis betydde så mye. De nye reglene åpnet muligheten for at flere innvandrere kunne få tilvist familieleilighet, gjerne i ytre by (eks. Stovner, Holmlia).

8.11. Holmlia-utbyggingen: sviktende etterspørsel

Kommunen disponerte til dels store kvoter for tildeling på de nye byggefeltene på Holmlia. Etterspørselsutviklingen i flere av de nye borettslagene på Holmlia var imidlertid ikke spesielt gunstig. Køen av boligsøkere ble etter hvert borte, og kommunen fikk vansker med å avsette sine andeler i området. Bl.a. ble det vanskelig å finne personer som ønsket å bytte bort sin brukte bolig mot ny leilighet på Holmlia. Mange syntes det nye området lå langt fra sentrum.

Kommunen valgte da å tilvise deler av sin kvote til vanskeligstilte boligsøkere med positivt vedtak i Boligtilvisningsnemnda sammen med tildeling av etableringslån. Pga. Husbankens "rentetrapp" ville boutgiftene holde seg på et moderat nivå i løpet av de første årene. En annen del av kommunens kvote ble overdratt til SIBO for å formidles videre til innvandrere. Et tredje utspill var å selge boligene "over disk", fortrinnsvis til registrerte kommunale boligsøkere, men uten behovsprøving. Boligtilvisningsnemnda samtykket i at det kunne dispenseres fra behovsprøvingen.

Det er neppe særlig dristig å påstå at det ledende motiv bak disse operasjonene var å unngå tap ved at boliger ble stående ledige. Etter at kommunen hadde inngått avtaler med utbygger om å overta deler av leilighetene i de nybygde områdene, var kommunen i praksis bundet av dette. Ettersom kommunen på forskjellige måter lot kvotene gå til registrerte vanskeligstilte boligsøkere og til SIBO, ble innvandrere styrt ut til de nybygde områdene i bydel Søndre Nordstrand.

I kontrast til dette skal kommunen ha vist større tilbakeholdenhet med å tildele boliger til innvandrere i området Kragstogen som ble utbygd i ytre vest (bydel Røa) et år eller to tidligere. Kommunen disponerte her 25 prosent av leilighetene og skal ha fulgt prinsippet om maksimalt én innvandrerfamilie pr. oppgang under tildelingen. Selv om

⁴⁰ Kravet om godkjent familieleilighet som betingelse for familiegjengforening ble senere opphevet (St.meld. nr. 39, 1987-88).

det kan være nærliggende å insinuere at kommunen her opererte ut fra to forskjellige prinsipper avhengig av om boligene befant seg vest eller øst (sør) for Akerselva, kan denne handlemåten like gjerne forklares ut fra forskjeller i markedssituasjonen. I tilfellet Kragsskogen var etterspørselen hele tiden så stor at kommunen unngikk problemer med å få avsatt kvoten. I tilfellet Holmlia var etterspørselen til dels så lav at kommunen knapt hadde "råd" til å la idéer om hva som er en gunstig beboersammensetning, spille noen viktig rolle.

8.12. Flyktninger og asylsøkere

Til nå har vi i hovedsak beskjeftiget oss med arbeidsinnvandrere og deres familier. Andre utlendinger som befinner seg i landet, er flyktninger, personer med innvilget opphold på humanitært grunnlag, personer som er familiegjenforent med disse og asylsøkere som venter på å få avgjort sin søknad.⁴¹ Som flyktning regnes både "overføringsflyktninger" (tidligere: "kvoteflyktninger"), tatt inn i landet i henhold til avtale med FNs Høykommissær for flyktninger, og asylsøkere ("spontanflyktninger") med innvilget politisk asyl. Fra å spille en beskjeden rolle først på 1970-tallet (med under 200 flyktningemottak i året), utgjorde flyktninger og asylsøkere et stadig viktigere innslag i flyttestrømmen til Norge utover på 1980-tallet. I "topp-året" 1987 kom det vel 8 000 asylsøkere og 1 000 overføringsflyktninger til landet. Det er derfor nødvendig å oppholde seg en stund ved bosettingen av disse gruppene.

Sosialdepartementet opprettet Det norske Flyktningeråd i 1953. Som et halvstatlig organ skulle Flyktningerådet på statens vegne ha ansvaret for mottak og bosetting av flyktninger i Norge (St.meld. nr. 84, 1978-79). Samtidig med opprettelsen av Flyktningerådet ble det etablert en Lånekasse for flyktninger. Fem år senere - etter erfaringene med innrykket av ungarske flyktninger fra Budapest-oppstanden i 1956 - ble det opprettet en egen Boligstiftelse (Det norske Flyktningeråds Sosiale Boliger).

Med det begrensede antall flyktninger som kom til Oslo inntil slutten av 1970-tallet, hadde Flyktningerådets medarbeidere forholdsvis god tid til å planlegge hvor den enkelte skulle bosettes. Ettersom mulighetene til å finne boliger i Oslo ikke var de beste, ble mange utplassert i Vestfold, Østfold og Buskerud. I Oslo disponerte Boligstiftelsen noen eldre gjennomgangsboliger i indre by og bl.a. noen enkle trehus (såkalte "svenskehus") i bydel Furuset. Dette var boliger som ble leid ut. Flyktningerådet kunne fra tid til annen også tilby innskuddsleiligheter gjennom OBOS og USBL for overdragelse. Rådet sørget da for å gi lån og/eller stille garanti (NOU 1986:8).

Større tilgang på boliger ble det først da Stiftelsen Flyktningeboliger (FLYBO) ble opprettet av Flyktningerådets styre i juni 1979 med oppgave å erverve, oppføre og forvalte boliger for flyktninger. FLYBO skulle bl.a. gi flyktninger tilgang til de samme ervervs- og egenkapitallåneordningene i Husbanken som arbeidsinnvandrerne hadde fått gjennom SIBO (St. meld. nr. 74, 1979-80). I Oslo sørget FLYBO for å overdra flere leiligheter til flyktninger i de nordøstlige drabantbyene sammen med lån til innskudd. Borettslagenes motvilje mot juridiske andelseiere bidrog til at FLYBO sjelden selv ble sittende med andeler (St.meld. nr. 29, 1993-94). Enslige flyktninger ble som regel innlosjert som leietakere i sentrumsnære bygårder.

I 1982 ble mottaket av flyktninger desentralisert til kommunene, og Flyktningerådets innenlandsavdeling - som siden 1979 hadde hatt hånd om mottaket av flyktninger etter at Rådet ble delt i to avdelinger - ble nedlagt. Flyktningene skulle mottas direkte i den enkelte kommune, mens kommunens utgifter til mottak og integrering skulle refunderes av staten etter satser fastlagt i sentrale forhandlinger mellom staten og Norske Kommuners Sentralforbund (senere: Kommunenes Sentralforbund). Det nyopprettede Statens Flyktningesekretariat skulle ivareta statens oppgaver overfor kommunene i flyktningesaker (St.meld. nr. 39, 1987-88).

I Oslo ble arbeidet med mottak av flyktninger satt bort til Statens Attføringsinstitutt i Oslo (SAO) (senere: Statens Arbeidsmarkedsinstitutt, nå: Senter for yrkesmessig attføring). Fra 1982 til utgangen av året 1986 var det SAO som på vegne av Oslo kommune v/Sosialkontoret utførte arbeidet med mottak og bosetting av flyktninger i Oslo. FLYBO samarbeidet med SAO om framskaffelse av boliger. Et område som på den tiden tok imot en del flyktninger, var Holmlia (Lien 1986). Det var særlig flyktninger med behov for store familieleiligheter som ble sendt dit. Enslige flyktninger ble fortsatt henvist til sentrumsnære leiegårder. Et hospits nederst i bydel Grünerløkka/Sofienberg ble benyttet som gjennomgangsbolig for nyankomne flyktninger. Innvandreretaten fortsatte siden leieavtalen med dette hospiset.

SAO skulle avvikle sitt arbeid med mottak av overføringsflyktninger for Oslo kommune ved utgangen av 1986. God tid i forveien begynte Sosialkontoret å bygge opp et eget organ, Flyktningemottaket, som skulle videreføre det praktiske mottaksarbeidet i kommunen. På denne tiden var det begynt å komme mange asylsøkere til Oslo. De

⁴¹ Se St.meld. nr. 17 (1994-95) for en nærmere presisering av disse begrepene. Asylsøkere ble tatt inn i statistikken over utenlandske statsborgere i 1987.

meldte sin ankomst hos Statens Flyktningssekretariat, Sosialkontoret sentralt, distriktssosialsentrene og Sosialsentralen. Sosialsentralen var sosialkontoret for byens bostedsløse. I prinsippet var det her de bostedsløse asylsøkerne "hørte hjemme". For å avlaste Sosialsentralen, som for øvrig også snart skulle avvikles, innledet Flyktningsmottaket mottak av asylsøkere allerede i juni 1986.

Asylsøkere som kom direkte til Oslo, skulle skaffes midlertidig opphold inntil deres søknad om asyl var behandlet. SIBO hadde nettopp ved kommunalt forkjøp ervervet en større leiegård med ettromsleiligheter i bydel St.Hanshaugen/Ullevål, foruten en håndfull leiligheter i bydel Uranienborg/Majorstua, og tilbød Flyktningsmottaket å benytte disse. Billige pensjonater, hospitser og hoteller ble også flittig tatt i bruk.

Etter hvert ble det klart at Flyktningsmottaket måtte avlastes. I mars 1987 opprettet derfor Sosialkontoret et nytt organ, Asylmottaket, for spesielt å ta seg av mottak av asylsøkere. Siden september 1986 var det kjent at regjeringen aktet å la staten gjenoppta sitt primæransvar for mottak av asylsøkere ved å opprette permanente statlige mottak rundt om i landet (St.meld. nr. 39, 1987-88)⁴². Asylmottaket ble derfor helt fra starten betraktet som en midlertidig ordning.

Flyktningsmottakets og Asylmottakets boligbistand var hovedsakelig innsiktet på midlertidig innkvartering. Mer permanent boligtildeling til kvoteflyktninger fant trolig fortsatt sted i SAO i "overlappingsperioden" høsten 1986. Hvorvidt denne funksjonen gikk tilbake til Sosialkontoret i 1987 eller ble utført i Flyktningsmottaket, vites ikke sikkert.

8.13. Innvandreretaten

I januar 1988 gikk Flyktningsmottaket, Asylmottaket, Innvandrerkontoret⁴³ og deler av enkelte andre kommunale kontorer (sosialkontoret, barnevernkontoret, barnehagekontoret, ungdomskontoret) sammen i Innvandreretaten. Etaten var hovedsakelig innsiktet på overføringsflyktninger, personer fra statlige asylmottak (med innvilget asyl eller opphold på humanitært grunnlag) og personer i familieforening. Men også mer etablerte innvandrere kunne søke råd og informasjon fra etaten. Etter hvert som stadig flere sosialhjelpsavhengige flyktninger flyttet inn til Oslo fra andre kommuner, ble det etatens oppgave å bistå også dem (inntil desember 1993 da andre gangs mottak av flyktninger gikk over til bydelene).

Tildeling av boliger til overføringsflyktninger og personer fra statlige mottak var en av etatens sentrale oppgaver. I begynnelsen ble det opprettet en egen boligseksjon med ansvar for dette, men denne ble snart slått sammen med mottaksseksjonen. Etaten disponerte SIFBO-boliger⁴⁴ for utleie og salg og noen kommunale gjennomgangsboliger spesielt beregnet på flyktninger. Tilgangen på slike boliger var imidlertid begrenset, så det var bare de mest "trengende" som ble tilgodesett på denne måten. Familiestørrelse, handikap, språkvansker, psykisk helsetilstand, oppholdstid i asylmottak osv. var faktorer som ble tillagt vekt når de som skulle få bolig av etaten, ble valgt ut. De øvrige klientene fikk bistand ved at etaten annonserte etter private utleiere.

Etter en intern diskusjon i etaten i 1990/1991 ble det besluttet at klientene i større grad burde oppmuntres til å finne bolig på markedet på egen hånd. Dette var ikke lenger noen umulighet etter prisfallet på boligmarkedet i 1989. Mange foretrakk å leie ut sin bolig framfor å selge med tap. Alle tosidige avtaler mellom utleier og klient måtte imidlertid først godkjennes av Innvandreretaten. En forutsetning for godkjenning var at husleien ikke oversteg gitte maksimumsgrenser, kr 3 500 pr. måned for enslig i møblert leilighet og deretter kr 500 for hvert ekstra familiemedlem.⁴⁵ Etaten garanterte på sin side å dekke husleie for inntil tre måneder i tilfelle av sviktende innbetaling. Tilflyttere fra andre kommuner kunne ikke påregne samme hjelp fra Innvandreretaten til å finne bolig; langt mindre etablerte innvandrere.

⁴² Arbeidet med å opprette statlige asylmottak i Oslo-regionen og Røde Kors' rolle i arbeidet er inngående beskrevet i Lorentzen (1989) og Araldsen, m.fl. (1989).

⁴³ Kommunalt informasjons- og konsulentkontor; administrerte bl.a. tolketjensten. Opprinnelig startet opp på initiativ av Diakonhjemmets sosialhøgskole og overtatt av Oslo kommune i 1975. Endret navn fra "Fremmedarbeiderkontoret" i 1979.

⁴⁴ SIFBO - Selskapet for innvandrere- og flyktningeboliger, slått sammen av SIBO (Selskapet for innvandrerboliger), FLYBO (Stiftelsen for flyktningeboliger) og Stiftelsen Lånekassen for flyktninger i juli 1988 (St.prp. nr. 50, 1991-92).

⁴⁵ At etaten kunne sette slike begrensninger, skyldtes selvsagt at klientene var økonomisk uselvstendige, dvs. avhengig av sosialhjelp til livsopphold.

Tabell 8.1. Boliger tildelt¹ i Innvandreretaten, etter type bolig og år for tildeling. Prosent

År	SIFBO/ Husbankens boliger	Boligetaten/ OKBs boliger	Private boliger formidlet av etaten	Funnet selv	Alle	N
1989	10	14	76	- ²	100	325
1990	28	13	59	- ²	100	258
1991	22	5	26	48	100	466
1992	14	9	25	52	100	562
1993	7	8	26	59	100	650

¹ For 1989, 1990 og 1992 er opplysningene basert på oppgaver fra Innvandreretaten (1989, 1990, 1992) over tildelte boliger. For 1991 og 1993 er det upubliserede tall fra etatens boligregister over antall mottatte boligtilbud som benyttes, idet oppgaver over tildelte boliger mangler. Antall mottatte tilbud er generelt noe høyere enn tildelte boliger bl.a. fordi private utleiende trekker boligtilbud tilbake og framleietillatelse ikke går i orden.

² Ukjent andel; ikke utskilt som egen kategori.

Tabell 8.2. Klienter ved Innvandreretaten overført til bydelene i 1992 og 1993¹, vanlige tilvisningsboliger ultimo 1993² og innvandrere fra ikke-vestlige land i Oslo pr. 1.1.1993³, etter bydel. Prosent

Bydel	Klienter ved Innvandreretaten overført bydelene		Vanlige tilvisningsboliger 1993	Innvandrere fra ikke-vestlige land pr. 1.1.1993
	1992	1993		
Bygdøy/Frogner	0,3	0,9	0,7	2,0
Uranienborg/Majorstua	1,2	1,3	1,1	2,3
St.Hanshaugen/Ullevål	8,6	4,8	5,8	3,6
Sagene/Torshov	3,6	3,4	38,8	6,3
Grünerløkka/Sofienberg	11,3	14,9	19,1	10,3
Gamle Oslo	12,3	22,1	19,1	11,5
Ekeberg/Bekkelaget	0,6	1,1	2,4	1,4
Nordstrand	0,5	1,2	0,7	0,8
Søndre Nordstrand	20,7	15,7	1,9	11,4
Lambertseter	1,2	0,6	0,1	2,0
Bøler	1,4	1,1	0,2	2,3
Manglerud	2,3	1,8	0,0	1,1
Østensjø	0,7	0,9	0,3	1,8
Helsfyr/Sinsen	2,8	2,9	2,2	4,0
Hellerud	4,3	2,9	0,1	4,1
Furuset	9,4	8,5	2,2	9,0
Stovner	6,2	4,5	0,7	7,3
Romsås	2,8	0,0	0,3	2,9
Grorud	3,0	2,2	0,4	3,4
Bjerke	3,1	5,2	0,1	4,2
Grefsen/Kjelsås	0,9	0,2	0,2	0,9
Sogn	1,5	1,1	0,2	2,5
Vindern	0,2	0,3	0,1	0,8
Røa	0,5	1,4	2,6	1,6
Ullern	0,9	1,0	0,8	2,5
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0
N	1 403 ⁴	1 392 ⁵	7 039 ⁶	47 607 ⁷

¹ Kilde: Innvandreretaten (1992 og 1993).

² Kilde: Oslo kommunale boligbedrift (1993).

³ Kilde: SSBs fødelandsstatusjonsfil.

⁴ 130 klienter merket "Sentralregisteret" holdt utenfor. (Personer som ikke trenger videre sosialhjelp eller er flyttet ut av kommunen.)

⁵ 62 klienter merket "Sentralregisteret" holdt utenfor.

⁶ 9 boliger i Marka holdt utenfor.

⁷ 156 personer bosatt i Sentrum og 22 personer bosatt i Marka holdt utenfor.

Tabell 8.1 viser etatens boligtildelinger fordelt etter "type" av bolig/leieforhold i årene 1989-1993. "Tildeling" brukes her i utvidet betydning, idet det også omfatter leieavtaler som klienten fant fram til på egen hånd. Som vi ser ble vel halvparten av boligene i årene 1991-1993 skaffet til veie ved at klienten selv engasjerte seg. Tendensen er at denne andelen var stigende. I 1989 og 1990 ble leieforhold som klienten selv etablerte, ikke registrert atskilt fra private leieforhold som etaten fant fram til. Medarbeidere i etaten er imidlertid av den oppfatning at slike "selvetableringer" var heller uvanlig den første tiden.

Tabell 8.2, 1. og 2. kolonne, viser oversikter fra årene 1992 og 1993 over hvilke bydeler klientenes sosialsaker ble overført til etter at klientene først var registrert ved Innvandreretaten. Da etaten ble opprettet, var siktemålet at klientene (vel 500 i halvåret) normalt skulle overføres til bydelene innen 6 måneder etter ankomst. Overføringen skulle skje til den bydel de fikk bolig i. 1. og 2. kolonne i tabellen omfatter imidlertid ikke bare personer som fikk bolig gjennom etaten, men også tilflyttere fra andre kommuner som primært kontaktet etaten for å få sosial stønad.⁴⁶ Tabellen viser - ikke overraskende - at flest klienter er overført til Grünerløkka/Sofienberg og Gamle Oslo i indre øst, Søndre Nordstrand i sør og til Furuset og Stovner i nordøst. Dette er nettopp bydelene med stort "fremmedkulturelt" innslag fra før.

Pearsons r for korrelasjonen mellom fordelingen av ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo pr. 1.1.1993 (4. kolonne) og fordelingen av klienter overført til bydelene i 1992 og 1993 (1. og 2. kolonne) er usedvanlig sterk, henholdsvis .90 og .92 ($p=.0001$). Dette viser at kommunens bosettingspolitikk overfor nye flyktninge- og innvandrergupper på begynnelsen av 1990-tallet primært bidrog til å konsolidere det allerede etablerte bosettingsmønsteret. Den sterke vekten på "selvhjulpenerhet" som Innvandreretaten⁴⁷ la opp til - trolig nødvendig på bakgrunn av mangelen på kommunale/statlige boliger - kan antas å ha medvirket til denne konsolideringen. Innen rammen av ikke-styring (bortsett fra maksimalgrenser for husleie) har markedets tilbud på boliger, sammen med flyktningenes økonomiske ressurser og kulturelle preferanser/nettverk, hatt rik anledning til å influere på bostedsvalget.

8.14. Kommunal boligtilvisning på 1990-tallet

Mer etablerte innvandrere har, som nevnt, ikke kunnet henvende seg til Innvandreretaten for å få hjelp til ny og bedre bolig. På lik linje med andre innbyggere i byen har de imidlertid hele tiden hatt anledning til å søke kommunal bolig for vanskeligstilte boligsøkere etter sosiale og medisinske kriterier (Hansen og Åhrén 1991). På 1990-tallet har om lag en fjerdedel av dem som har fått bolig ved kommunalt vedtak, hatt innvandrerbakgrunn (tabell 8.3).

Etter at Boligetaten ble nedlagt i april 1990, er det sosialadministrasjonene i bydelene som - innenfor årlige oppsatte kvoter - fatter vedtak om leilighet ved kommunal tilvisning. Vedtakene effektueres av Oslo kommunale boligbedrift (OKB), et av organene som ble opprettet ved nedleggelsen av Boligetaten. Det vil si at det er i OKBs tre distriktsavdelinger på Tøyen, Sagene og Sandaker at den konkrete sammenkoplingen mellom person og bolig finner sted. Hovedkriteriene for koplingen er dato for tilvisningsvedtaket og boligstørrelse. Det vil si at den som har det eldste vedtaket, først skal få bolig innen den leilighetsstørrelse (dvs. antall rom) som er angitt i vedtaket. Personer som skal ha store leiligheter, må erfaringsmessig vente lenger enn personer med vedtak om små leiligheter, ettersom knappheten er størst på store leiligheter. I tillegg er det åpnet for et visst subjektivt skjønn innenfor disse to hovedkriteriene, idet spesielle ønsker/merknader angitt på vedtaket i noen tilfeller kan bli søkt tilgodesett.

Så vidt vi har kunnet bringe på det rene, er det ikke grunn til å anta at innvandrere i større grad enn andre boligsøkere med vedtak "vris" mot boliger i bestemte deler av byen. Dersom innvandrere med vedtak om kommunal bolig oftere er familieforsørgere enn tilsvarende kategori av nordmenn, vil trolig innvandrere hyppigere enn nordmenn bli tildelt boliger i ytre by. Imidlertid er det også ikke sjelden enslige i gruppen av innvandrere som får vedtak om bolig.

Tabell 8.3. Tilvisninger av kommunal bolig på sosiale og medisinske kriterier ("vanlig tilvisning") og til saneringsberørte, etter innvanderstatus¹. 1991-1994. Prosent

År	Til innvandrere	Til nordmenn	Alle	N
1991	15	85	100	142
1992	27	73	100	367
1993	26	74	100	396
1994 ²	26	74	100	207

¹ Basert på skjønn etter mottakers navneform.

² Innen medio mai 1994.

Kilde: Opptelling på forespørsel i Oslo kommunale boligbedrifts register

⁴⁶ For å ha rett på stønad i Oslo må de ha vært borte fra sitt opprinnelige stønadstilbud i en annen kommune så lenge at dette er falt bort. I mellomtiden har de funnet seg en boordning i Oslo. I 1992 mottok etaten i alt 317 flyktninger/personer med opphold på humanitært grunnlag fra andre kommuner, i 1993 hele 1 244.

⁴⁷ Innvandreretaten ble nedlagt 31.3.1994 da direkte mottak av flyktninger ble overført til bydelene. Sekretariatet for flyktninger og innvandrere, opprettet 1.4.1994, viderefører etatens byomfattende, koordinerende funksjoner.

Tabell 8.2, 3. kolonne, viser fordelingen av kommunale boliger beregnet på "vanlig tilvisning" i henhold til OKBs årsmelding 1993 (Oslo kommunale boligbedrift 1993). Som vi ser er en stor del av boligene (77,0 prosent) lokalisert i Sagene/Torshov, Grünerløkka/Sofienberg og Gamle Oslo (indre øst). Om vi av praktiske grunner antar at innvandrere fordeles på de ledige tilvisningsboligene om lag som nordmenn og at ledige boliger fordeler seg noenlunde jevnt i hele boligmassen, betyr det at den tradisjonelle tilvisningen av kommunale leieboliger trolig bidrar til å øke konsentrasjonen av innvandrere i indre by øst. Pearsons r for korrelasjonen mellom innvandrerfordelingen og fordelingen av tilvisningsboligene på bydelsnivå er ikke sterkere enn .50 ($p < .05$), nettopp fordi den kommunale eiendomsmassen er så vidt ensidig konsentrert i indre øst.

8.15. Salg av kjøpspliktsboliger

Etter fallet i boligprisene på slutten av 1980-tallet ble en del av de nybygde leilighetene i Grünerløkka/Sofienberg og Gamle Oslo vanskelig å omsette. Leilighetene var bygd mens byggekostnadene var på topp og ble for dyre i salg da prisene i markedet sank. I avtalen mellom kommunen og selskapene i byfornyelsen hadde kommunen forpliktet seg til å overta boliger som utbyggerne ikke fikk omsatt (senere omtalt som "kjøpsplikt"). Dette ble vedtatt på en tid da etterspørselen etter boliger var stor og risikoen for at kommunen skulle bli sittende med usolgte boliger minimal. Rundt 1990 var det imidlertid nettopp dette som skjedde. Kommunen var forpliktet til å overta om lag 800 selveierleiligheter i seksjonerte boligbygg i indre øst som var for dyre for markedet.

For å unngå tapet ved å la boligene bli stående tomme, gav bystyret kommunens sentrale bolig- og eiendomsorgan, Etat for eiendom og utbygging (EEU), tillatelse til å selge størstedelen av boligene til markedspris, dvs. til priser langt under det etaten overtok dem for. Kravet til egenkapital ble satt ekstraordinært lavt, ned mot kr 25 000. Kjøperen fikk i tillegg overta det tilhørende Husbanklån. Interessen for boligene har vært stor blant innvandrere, trolig pga. boligenes beliggenhet og det lave kravet til egenkapital. Medio juni 1994 var så godt som alle leilighetene solgt ($N=658$). I alt er 28 prosent kjøpt av innvandrere⁴⁸. Det er svakt høyere (4 prosentpoeng) enn den gjennomsnittlige andelen ikke-vestlige innvandrere i de to bydelene. Deler av den sene byfornyelsen må således kunne sies å ha bidratt til å konsolidere indre øst som et innvandrerområde. EEU har ikke gjort bevisste forsøk på å styre omsetningen av boligene mot bestemte kategorier av befolkningen.

8.16. Konklusjon

Vi har i dette kapitlet forsøkt å gi en skisse av hvilke muligheter innvandrerne i Oslo har hatt på boligmarkedet i løpet av de siste 20 årene. Vekten har vært lagt på å beskrive administrative organer og rutiner som kan tenkes å ha øvet innflytelse på valget av bosted innen byens grenser.

Det kan av og til være nyttig å inndele et lengre tidsrom i kortere perioder for å skjerpe oppmerksomheten mot karakteristiske trekk ved hendelsene i hver periode. Forsøker vi noe slikt i vårt tilfelle, ender vi opp med følgende inndeling:

1. periode: T.o.m. 1975: "Uttestenging"
2. periode: 1976 - 1987: "Innlemmelse"
3. periode: 1988 - 1993: "Konsolidering"

Hvorvidt det innledes en ny "periode" i 1994 i forbindelse med forsøket på styrt førstegangsbosetting av flyktninger, gjenstår å se. Imidlertid innebærer det politiske vedtaket i bystyret fra oktober 1993, om at bystyret fastsetter kvoter for flyktingemottak i bydelene, noe kvalitativt nytt.⁴⁹

Det karakteristiske for den første perioden er at innvandrere dukker opp som en ny befolkningsgruppe i byen og møter et boligmarked som ikke er innrettet på å ta imot dem. Som en outsider-gruppe uten kapital eller ansiennitet i boligsamvirket, må innvandrerne ta til takke med de dårligste boligene: leiemarkedet i slumpregede gårder i indre øst. Kommunale ordninger for å hjelpe norske boligtrengende er heller ikke egnet til å fange dem opp.

I den andre perioden skjer viktige endringer. Dette er den "dynamiske" perioden da innvandrerne - i hvert fall delvis - innlemmes i de norske boligordningene. Staten oppretter et eget boligselskap som får til oppgave å utbedre og bygge boliger for innvandrere. Kommunen endrer regelverket for søkere til kommunal boligbistand slik at innvandrere i større grad når opp i konkurransen med norske vanskeligstilte boligsøkere. Deler av den dårlige boligmassen i indre by fornyes. I den forbindelse får saneringsberørte innvandrerfamilier som trenger større bolig,

⁴⁸ Basert på en opptelling i Etat for eiendom og utbygging etter kjøpers navneform.

⁴⁹ I februar 1994 vedtok bystyret at Grünerløkka/Sofienberg, Gamle Oslo, Søndre Nordstrand, Furuset, Stovner og Romsås ikke skal ha ordinært mottak av flyktninger (første gangs bosetting). Ellers fordeles flyktingene jevnt på alle bydeler.

kommunal hjelp til å komme inn i bruktboliger i drabantbyene i nordøst eller i nybygde boliger i utbyggingsområdene i sør. Avsetningsvansker på boligfeltene i sør gjør at kommunen tilviser og markedsfører usolgte boliger til innvandrere og andre vanskeligstilte boligsøkere. Kvoteflyktninger mottas og bosettes i indre by eller i drabantbyene i nordøst og sør.

Det som skjer i den tredje perioden, kan i hovedsak betraktes som en konsolidering av mønstrene som ble skapt i de foregående periodene. Typisk nok forekommer det lite bevisst styring i tredje periode, men fordi det allerede har oppstått tre geografiske "hovedpoler" for innvandrerbosettingen - indre øst (første periode) og drabantbyene i nord-øst og sør (andre periode) - tenderer også senere bosetting til å "krystallisere seg" rundt disse tre polene. Nyankomne flyktninger og asylsøkere med opphold på humanitært grunnlag finner selv sin bolig og kommer tilbake til Innvandreretaten med kontrakter nettopp fra disse områdene. Kommunens boligorganer hjelper vanskeligstilte boligsøkere til leieboliger som for størstedelen ligger i indre øst, og selger leiligheter i indre øst på det frie marked under betingelser som er egnet til å trekke til seg kjøpere med liten egenkapital.

Dette er et sammendrag av framstillingen foran. Det gjenstår imidlertid å få en oppfatning om omfanget av styringen mot bestemte boliger. I den forbindelse vil vi foreta noen raske kalkulasjoner. Vi velger to eksempler fra den andre perioden da de viktigste forandringene skjedde: SIBOs virksomhet og den kommunale boligtilvisningen.

Det synes å være noe uklart i hvilken grad SIBOs arbeid med byfornyelse reelt bidrog til å "spre" innvandrere til andre bydeler. Vi nøyer oss derfor med å knytte et overslag til de 1 200 boligene som selskapet nybygde i Oslo.

Dersom hver av de 1 200 boligene gjennomsnittlig huser 3,5⁵⁰ innvandrere, gir dette 4 200 berørte personer. (Selv om bare ca. halvparten av SIBO-boligene gikk til innvandrere, ble det frigjort bytteboliger som innvandrere overtok.) I 1988 var det i underkant av 30 000 ikke-vestlige innvandrere i Oslo (jf. tabell 4.3). De 4 200 personene utgjør i alt 14 prosent av 30 000. Byggeperioden strakk seg over om lag 10 år (ca. 1980-1990). Det vil si at SIBOs virksomhet i denne perioden gjennomsnittlig berørte 1,4 prosent av Oslos innvandrere årlig med hensyn til valg av bosted. Kumulert effekt over 10 år er 14 prosent.

I perioden 1979-1986 tilviste Boligetaten gjennomsnittlig om lag 1 000 boliger årlig. Hvis vi antar at ca. 1/5 av de 1 000 boligene gikk til innvandrerhushold, betyr det at 200 boliger årlig ble tilvist innvandrere. Med 3,5 personer pr. hushold gir dette 700 berørte personer årlig. Av en populasjon på 30 000 ikke-vestlige innvandrere i Oslo pr. 1.1.1988 utgjør dette 2,3 prosent. Kumulert over 8 år (t.o.m. 1986) gir det 18 prosent.

Disse kalkulasjonene må selvsagt ikke betraktes som annet enn grove anslag. Antallet innvandrere i Oslo endret seg f.eks. betydelig i løpet av den aktuelle tidsperioden, den gjennomsnittlig husholdsstørrelsen er usikker, osv. Beregningene tjener likevel til å anskueliggjøre det sannsynlige omfanget av fenomenene som er undersøkt. Lærdommen er at om lag 3/4 av den studerte populasjonen (innvandrere i Oslo) trolig ikke har vært påvirket av administrative forføyninger i valget av bosted. De viktigste determinerende kreftene for innvandreres bostedsvalg i Oslo er således de som i hovedsak ikke er omtalt i dette kapitlet: markedet eller samspillet mellom individuelle økonomiske ressurser og kulturelle preferanser/nettverk.

Den sterkeste styringen har trolig funnet sted i forhold til bydel Søndre Nordstrand, hvor både SIBO bygde leiligheter og tildelte kommunale kvoter og hvor kommunen solgte leiligheter "over disk" til registrerte boligsøkere uten vedtak om tilvisning.

Foruten dette er det rimelig å regne med at omplassering av innvandrerfamilier fra byfornyede områder i indre by og boligbistand til vanskeligstilte boligsøkere kan ha satt noen spor etter seg i bydel Furuset, Stovner og Romsås. Konsentrasjonen av kommunale tilvisningsboliger i indre øst, bør heller ikke overses.

Vi noterer for øvrig at markedet synes å være den viktigste eksogene faktoren i samspillet mellom administrasjon og marked. Endrer markedet seg, endres også premissene for de administrative beslutningene. Svikter omsetningen på boliger, blir aktiviteten i de kommunale boligorganene en annen enn om etterspørselen er stor. Dette er muligens en triviell iaktakelse. Men det innebærer at en kan oppfatte markedet som faktor bak mer eller mindre av det som framtrer som administrativt styrt - avhengig av den konseptuelle modellen.

⁵⁰ Hagen m.fl. (1994) finner en tetthet på 3,7 personer pr. innvandrerhusholdning i Oslo (mot 2,3 personer pr. norsk husholdning) i sin FAFO-levekårsundersøkelse. Iflg. Kommunaldepartementets beregning kreves det 4 000 boliger for å bosette 14 000 bosniske flyktninger (Nyhetsbrev 1994). Dette gir 3,5 personer pr. bolig.

9. Årsaker til bokkonsentrasjon: Økonomi eller kulturelle preferanser?

I dette kapitlet går vi nærmere inn på hvilke faktorer som bidrar til dannelse av bokkonsentrasjoner blant innvandrere. Vi benytter regresjonsanalyse til å besvare spørsmålet om den relative betydningen av økonomiske ressurser og forhold knyttet til innvandrernes spesielle situasjon som innvandrere.

Forestillinger om en økonomisk og en kulturell årsak til bokkonsentrasjon blant innvandrere forekommer ofte i den offentlige debatten. Følgende to sitater fra dagspressen kan illustrere dette:

"Bydeler på østkanten er i ferd med å bli hovedstadens innvandrergettoer. Men det kan også være en naturlig utvikling. Innvandrere i Oslo søker sammen, slik norske innvandrere i USA gjorde i Brooklyn, Minnesota og Dakota. På Tøyen og Grünerløkka er det kafeer hvor de treffer folk med samme språk, og butikkene har varer hjemmefra. Dette er helt naturlig. Men det skyldes nok også at dette er et billig sted å bo, og mange innvandrere har dårlig råd." (Erik Solheim, partileder i SV, VG 29.8.1992)

"Det er også en myte at innvandrere bor på Østkanten fordi de ikke har råd til noe annet. Jeg tror heller forklaringen er at de liker seg der." (Peter N. Myhre, Fr.P., tidligere ordfører i Oslo, Arbeiderbladet, 23.10.1993)

Forskningen om etniske bokkonsentrasjoner har til dels forsøkt å finne svar på hvor viktig økonomiske og kulturelle faktorer er for dannelse av bokkonsentrasjoner. Andersson-Brolin (1984) finner i sine studier fra Stockholm at "den etniske segregationen skulle varit betydelig mindre utpræglad om endast inkomst avgjorde var ett hushåll bosätter seg" (s. 191 f.). Hun framhever i stedet den kulturelle årsaksfaktoren og hevder at jo større den kulturelle avstanden mellom innvandrerne og majoritetsbefolkningen er, jo større er innvandrergruppens "speciella behov och önskemål om att bo nära varandra och att bo i närheten av 'egna kulturella institutioner'" (s. 188). At innvandrere blir boende i områder med "lättillgängliga, oattraktiva bostäder", ser hun som "det prisimmigranterna får betala för att de vil bo nära landsmenn", men hun antar også at det kan være et resultat av "särbehandling" eller diskriminering (s. 199).

I den logistiske regresjonsanalysen som følger, lar vi variabelen landbakgrunn representere alle forhold knyttet til innvandrernes utenlandske opprinnelse. Foruten preferanser og andre kulturelt betingede forhold må fenomen som diskriminering og mangelfull informasjon om "bredden" i boligmarkedet antas å spille en rolle.

Aktørenes økonomiske ressurser på markedet representeres av variablene inntekt og formue. Variablene er basert på opplysninger fra skattelikningen for skatteårene 1987 og 1992 og er vektet i forhold til antall personer i den skattemessige enheten (jf. kapittel 2). Alternativt innføres en kategorisk variabel kalt "økonomisk evne", der tre nivåer av formue (F0, F1 og F2) og fire nivåer av inntekt (kvartilene Q1, Q2, Q3 og Q4) er kombinert.⁵¹

9.1. Gamle Oslo

Tabell 9.1 viser effekten av landbakgrunn og økonomiske ressurser på log oddsen for å være bosatt i Gamle Oslo ved inngangen til 1988. Den første modellen viser effekten av landbakgrunn alene. Både innvandrere fra tidligere

⁵¹ For skatteåret 1987 er de tre nivåene av formue kr 0,-, kr 1 - 100 000 og over kr 100 000,-. Henholdsvis 57,9, 21,9 og 20,2 prosent av enhetene i 1988-materialet tilhører de tre kategoriene. For skatteåret 1992 er nivåene kr 0,-, kr 1 - 130 000 og over kr 130 000,-. Henholdsvis 50,1, 24,6 og 25,3 prosent av enhetene i 1993-materialet hører til hver kategori.

Tabell 9.1. Parameterestimer fra multipl logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1988, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Koeffisient	Kjikkvadrat	Koeffisient	Kjikkvadrat	Koeffisient	Kjikkvadrat	Koeffisient	Kjikkvadrat
Landbakgrunn		2018,3		1630,4		1392,3		1287,6
Vesten	0,08	3,4	0,05	1,5	0,04	0,8	0,02	0,2
Øst-Europa	0,26*	5,3	0,19	2,9	0,16	2,0	0,15	1,9
Tidl. Jugoslavia	0,97***	96,7	0,85***	74,1	0,82***	68,6	0,79***	62,9
Tyrkia	1,35***	257,0	1,21***	206,2	1,14***	181,9	1,09***	168,2
Marokko	1,52***	349,1	1,38***	288,1	1,32***	263,4	1,28***	244,6
Pakistan	1,50***	1371,7	1,36***	1123,0	1,25***	936,7	1,22***	872,7
Sri Lanka	0,29	2,4	0,14	0,6	0,03	0,0	-0,03	0,0
Vietnam	-0,23	1,3	-0,37	3,3	-0,48*	5,5	-0,51*	6,2
Iran	-0,57	1,3	-0,70	1,9	-0,85	2,9	-0,87	2,9
Chile	0,41*	5,4	0,27	2,3	0,16	0,8	0,12	0,5
Øvrige land	0,43***	50,1	0,32***	27,6	0,26***	17,9	0,22***	13,1
Norge	0	.	0	.	0	.	0	.
Formue			-0,003***	725,7	-0,003***	623,3		
Inntekt					-0,002***	450,9		
Økonomisk evne								1627,4
Q1 F0							1,48***	620,4
Q2 F0							1,42***	551,4
Q3 F0							1,34***	483,9
Q4 F0							1,09***	319,3
Q1 F1							1,28***	343,3
Q2 F1							0,98***	216,1
Q3 F1							0,83***	136,1
Q4 F1							0,55***	52,6
Q1 F2							0,63***	49,6
Q2 F2							0,58***	62,6
Q3 F2							0,17*	3,9
Q4 F2							0	.
Log likelihood	-59623,9		-58985,4		-58745,3		-58649,2	

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

Jugoslavia, Tyrkia, Marokko, Pakistan og samleggruppen "øvrige land"⁵² har signifikant høyere log odds for å være bosatt i Gamle Oslo i 1988 enn nordmenn (p < 0,001). Det gjelder også innvandrere fra Øst-Europa og Chile, men signifikansnivået er her lavere (p < 0,05). Oddsens⁵³ for å være bosatt i Gamle Oslo er f.eks. 4,5 ganger høyere for pakistanske innvandrere enn for nordmenn ($\exp[1,50]=4,48$).

I den neste modellen tar vi inn formue i regresjonslikningen. Effekten av landbakgrunn synker da noe. Det ser vi enklest av at kjikkvadratet⁵⁴ for variabelen som helhet går ned (fra 2018,3 til 1630,4). Jo større kjikkvadratet er, jo mer signifikant er variabelen, dvs. jo mindre er sannsynligheten for at effekten skyldes stokastiske variasjoner. Samtidig synker regresjonskoeffisientene for de fleste nasjonalitetsgruppene noe. Innvandrere fra Øst-Europa eller Chile er ikke lenger signifikant mer tilbøyelige til å være bosatt i Gamle Oslo enn nordmenn. Noe av effekten som i første omgang syntes å komme fra landbakgrunn, skyldtes altså forskjeller i formue. Tilpasningen av modellen til data blir signifikant bedre ved at formue tas inn som regressor i modellen. Det framgår av den store økningen i log likelihood fra modell 1 til modell 2.

I den tredje modellen legges inn nok en regressor, inntekt. Dette får som følge at effekten av landbakgrunn svekkes ytterligere. Koeffisientene for de enkelte nasjonalitetsgruppene går igjen noe ned, unntatt dem som har negativt fortegn. Innvandrere fra Vietnam har nå signifikant lavere log odds for å være bosatt i Gamle Oslo enn nordmenn. Dette har seg slik: Vietnamesernes tilbøyelighet til å unngå Gamle Oslo (direkte negativ effekt) motvirkes delvis av deres begrensede økonomiske ressurser som nettopp disponerer for å være bosatt i denne

⁵² Asia, Afrika og Latin-Amerika unntatt Chile, Iran, Marokko, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam.

⁵³ Mens sannsynligheten for å få en sekser ved terningskast er 1/6, er oddsen 1/5 (1 mot 5). Oddsens for ikke å få en sekser er 5 mot 1, dvs. 5.

⁵⁴ Kjikkvadratet er kvotienten mellom kvadratet av regresjonskoeffisienten og kvadratet av koeffisientens standardfeil.

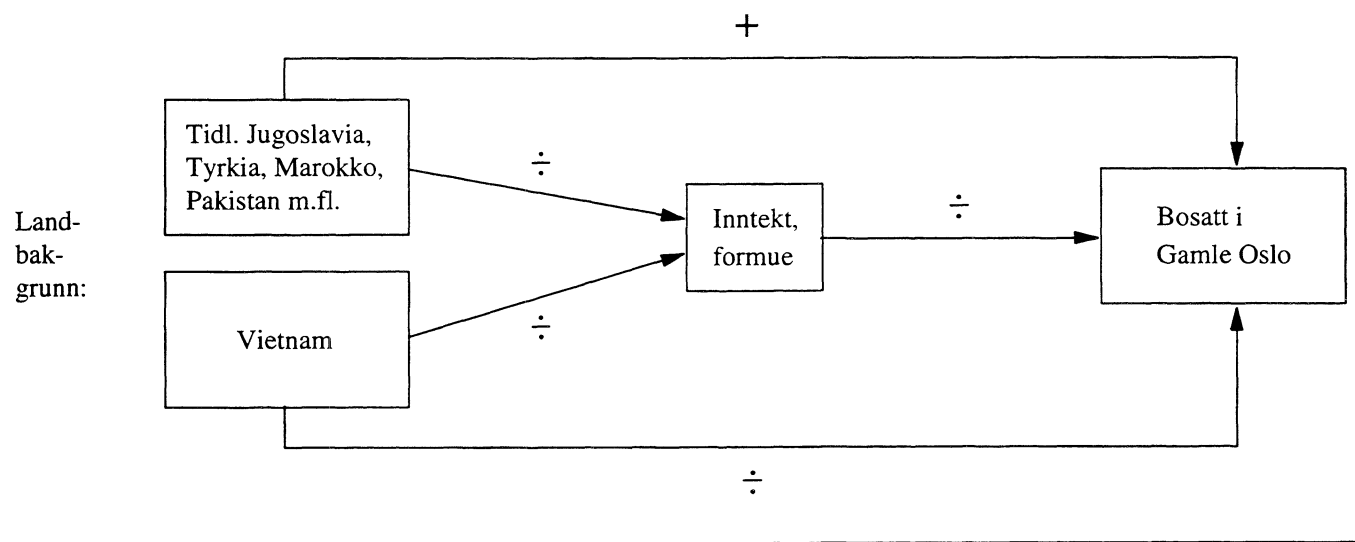
bydelen (indirekte positiv⁵⁵ effekt). Den totale kausaleffekten, summen av den negative direkte effekten og den positive indirekte effekten, blir svakt negativ og ikke-signifikant (modell 1). Når den indirekte positive effekten kontrolleres (elimineres), ved at de økonomiske variablene trekkes inn i modellen, blir styrken i den direkte negative effekten av vietnamesisk landbakgrunn på log oddsen for å bo i Gamle Oslo synlig. For innvandrere fra Pakistan, Tyrkia, Marokko o.l., hvis landbakgrunn virker positivt på log oddsen for å være bosatt i Gamle Oslo, betyr innføringen av de økonomiske variablene at den del av den totale kausaleffekten som går gjennom inntekt og formue, blir eliminert. Følgelig synker de estimerte effektparametrene (koeffisientene) for disse kategoriene av landbakgrunn. Kausaldiagrammet i figur 9.1 illustrerer dette poenget.

I den fjerde modellen har vi erstattet inntekt og formue med variabelen "økonomisk evne" som kombinerer informasjon fra disse to variablene. Fordelen med dette er at det blir lettere å avgjøre hvilken av de to bakgrunnsfaktorene som har den største effekten på log oddsen, landbakgrunn eller økonomiske ressurser. Av modell 3 kan vi se at effekten av formue er noe sterkere enn effekten av inntekt (sammenlikn størrelsen på kjiqvadratene). På samme måte kan vi i modell 4 se at effekten av den kombinerte inntekts- og formuesvariabelen er noe sterkere enn effekten av landbakgrunn. Når det gjelder tilbøyeligheten til å være bosatt i bydel Gamle Oslo, betyr altså personenens økonomiske evne noe mer enn deres landbakgrunn.

Ser vi nærmere på variabelen "økonomisk evne", finner vi at koeffisientene synker ganske jevnt etter hvert som vi nærmer oss referansekategoriene, personer som inntektsmessig hører til øverste kvartil og som har en formue på over kr 100 000. Kategoriene er ordnet slik at alle med 0 i formue kommer først, deretter de med formue mellom kr 1 og 100 000 og til sist de med formue over kr 100 000. Innen hver formuesgruppe er personene så gruppert etter hvilket inntektskvartil de tilhører. I bare to tilfeller er det avvik mellom denne ordningen av kategoriene og en ordning av de estimerte regresjonskoeffisientene etter størrelse: Personer i laveste inntektskvartil og med formue mellom kr 1 og 100 000 (Q1F1) er mer tilbøyelige til å befinne seg i Gamle Oslo enn personer i høyeste inntektskvartil og med 0 i formue (Q4F0). Likeledes er personer med inntekt under medianen og formue over kr 100 000 (Q1F2 og Q2F2) mer tilbøyelig til å være bosatt i Gamle Oslo enn personer med inntekt i høyeste kvartil og med formue mellom kr 1 og 100 000 (Q4F1).

Sammenlikner vi modell 1 og modell 4 finner vi for øvrig at forholdet mellom oddsen for nordmenn og pakistanere for å bo i Gamle Oslo pr. 1.1. 1988, går ned fra 4,5 til 3,4 ($\exp[1,22] = 3,39$) når personenens økonomiske evne trekkes inn. Til sammenlikning gir det å tilhøre laveste inntektskvartil og mangle formue 4,4 ganger så høy odds for å være bosatt i Gamle Oslo ($\exp[1,48] = 4,39$) som det å være i øverste inntektskvartil og ha formue over kr 100 000. Da er samtidig effekten av landbakgrunn kontrollert.

Figur 9.1. Kausaldiagram for effekten av landbakgrunn, inntekt og formue på tilbøyeligheten til å være bosatt i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1988

⁵⁵ Effekten er positiv fordi den er sammensatt av to negative effekter ("minus minus gir pluss"): (1) Innvandrere har gjennomgående lav inntekt og formue. (2) Høy inntekt og formue har negativ effekt på tilbøyeligheten til å bo i Gamle Oslo.

Tabell 9.2. Parameterestimater fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log odds for å være bosatt i bydel Gamle Oslo pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Koeffisient	Kjikkvadrat	Koeffisient	Kjikkvadrat	Koeffisient	Kjikkvadrat	Koeffisient	Kjikkvadrat
Landbakgrunn		5033,0		3600,9		2354,2		2253,6
Vesten	0,14***	12,4	0,08*	4,8	0,04	0,9	0,03	0,6
Øst-Europa	0,44***	26,9	0,33***	15,3	0,23**	7,1	0,23**	7,3
Tidl. Jugoslavia	1,16***	277,1	0,99***	199,2	0,86***	149,0	0,87***	152,5
Tyrkia	1,44***	642,4	1,23***	464,1	1,05***	332,4	1,02***	313,4
Marokko	1,73***	1079,3	1,51***	826,3	1,34***	638,0	1,35***	637,8
Pakistan	1,53***	2604,6	1,33***	1936,2	1,12***	1296,6	1,12***	1252,3
Sri Lanka	1,37***	381,0	1,14***	266,9	1,01***	205,2	0,97***	189,8
Vietnam	0,34***	10,9	0,14	1,8	-0,08	0,5	-0,07	0,4
Iran	1,45***	340,7	1,24***	246,5	0,97***	149,6	0,97***	148,2
Chile	0,79***	47,9	0,58***	25,7	0,44***	14,8	0,41***	12,6
Øvrige land	0,83***	548,8	0,65***	331,3	0,48***	172,5	0,47***	164,7
Norge	0		0		0		0	
Formue			-0,003***	1317,1	-0,003***	1193,6		
Inntekt					-0,002***	637,9		
Økonomisk evne								2738,8
Q1 F0							1,90***	1028,4
Q2 F0							1,74***	833,3
Q3 F0							1,62***	727,8
Q4 F0							1,46***	583,2
Q1 F1							1,60***	666,1
Q2 F1							1,33***	435,5
Q3 F1							1,02***	218,7
Q4 F1							0,73***	85,6
Q1 F2							1,01	163,1
Q2 F2							0,75	117,6
Q3 F2							0,26	11,3
Q4 F2							0	
Log likelihood	-71985,0		-70780,5		-70432,9		-70267,5	

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

Tabell 9.2 gjengir resultatene av de samme modellene estimert på grunnlag av data fra 1993. Konklusjonene er i hovedsak de samme som kan trekkes på grunnlag av 1988-dataene. Effekten av landbakgrunn synker når formue introduseres i regresjonslikningen (modell 2). Effekten reduseres ytterligere når også inntekt tas med (modell 3). Formue har sterkere forklaringskraft enn inntekt. Inntekt og formue kombinert i én kategorisk variabel, "økonomisk evne", gir et noe sterkere bidrag til å predikere hvorvidt en person er bosatt i Gamle Oslo eller ikke, enn variabelen landbakgrunn (modell 4).

I tillegg til disse hovedfunnene noterer vi at flere nasjonalitetsgrupper har langt høyere log odds for å være bosatt i Gamle Oslo jamført med nordmenn i 1993 enn i 1988. Det gjelder framfor alt innvandrere fra Sri Lanka, Iran og Chile (modell 1-4).

Innvandrere fra Vietnam har noe av det samme mønsteret som i 1988, men den negative effekten av vietnamesisk landbakgrunn på log odds for å bo i Gamle Oslo er ikke statistisk signifikant i 1993 etter kontroll for inntekt og formue (modell 3 og 4). Så er da også utgangssituasjonen annerledes (modell 1). I 1993 har vietnamesere 40 prosent høyere odds for å være bosatt i Gamle Oslo enn nordmenn ($\exp[0,34]=1,40$), mens oddsene i 1988 var lavere enn for nordmenn (ikke signifikant). "Overrisikoen" i 1993 blir helt borte når den delen av effekten som skyldes mangelfulle økonomiske ressurser, elimineres.

Vi noterer ellers at det å tilhøre laveste inntektskvartil og ha 0 i formue (Q1F0) gir 6,7 ganger høyere odds for å være bosatt i Gamle Oslo i 1993 enn det å tilhøre høyeste inntektskvartil og ha kr 130 000 eller mer i formue (Q4F2) ($\exp[1,90]=6,69$) (modell 4). I dette estimatet er effekten av at nasjonalitetsgruppene har ulik økonomisk evne, eliminert. Uten kontroll for landbakgrunn er oddsforholdet hele 9,1 ($\exp[2,21]$) (ikke vist i tabellen).

(Q4F2) ($\exp[1,90]=6,69$) (modell 4). I dette estimatet er effekten av at nasjonalitetsgruppene har ulik økonomisk evne, eliminert. Uten kontroll for landbakgrunn er oddsforholdet hele 9,1 ($\exp[2,21]$) (ikke vist i tabellen). Vi finner også i tabellen at innvandrere fra Marokko og Pakistan har henholdsvis 5,6 og 4,6 ganger høyere odds for å være bosatt i Gamle Oslo i 1993 enn nordmenn (modell 1) ($\exp[1,73]=5,64$; $\exp[1,53]=4,62$). Da er bare personenes landbakgrunn tatt i betraktning. Elimineres effekten av at lave inntekter og formuer disponerer for å være bosatt i denne bydelen (modell 4), synker oddsforholdet for marokkanere og pakistanere jamført med nordmenn til henholdsvis 3,9 og 3,1 ($\exp[1,35]=3,86$ og $\exp[1,12]=3,06$).

9.2. Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset

I tabell 9.3 utvides "perspektivet" fra Gamle Oslo til fire andre bydeler. Vi estimerer effekten av landbakgrunn og økonomisk evne på log oddsen for å være bosatt i henholdsvis Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1988. For fullstendighets skyld tar vi også med resultatene for Gamle Oslo (fra tabell 9.1, modell 4) i tabellen.

Resultatene viser at funnet vi gjorde for Gamle Oslo, er gyldig også for tre av de fire andre bydelene. Økonomisk evne er en viktigere prediktor i 1988 for tilbøyeligheten til å bo i den bestemte bydelen enn landbakgrunn. Bare i Søndre Nordstrand er landbakgrunn viktigere enn økonomisk evne.

I tillegg til dette noterer vi selvsagt at enkelte nasjonalitetsgrupper som har signifikant høyere log odds enn nordmenn for å bo i Gamle Oslo, ikke er signifikant forskjellige fra nordmenn når det gjelder tilbøyeligheten til å bo i andre bydeler. Det gjelder f.eks. innvandrere fra tidligere Jugoslavia med hensyn til å bo i Søndre Nordstrand og innvandrere fra Tyrkia, Marokko og tidligere Jugoslavia med hensyn til å bo i Stovner. På den annen side har

Tabell 9.3. Parameterestimater fra multippel logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1988, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser

	Gamle Oslo		Grünerløkka/ Sofienberg		Søndre Nordstrand		Stovner		Furuset	
	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat
Landbakgrunn		1287,6		1000,3		1423,5		453,9		856,5
Vesten	0,02	0,2	0,01	0,1	-0,15***	11,2	-0,49***	110,9	-0,49***	133,8
Øst-Europa	0,15	1,9	0,30***	11,8	0,72***	70,2	-0,01	0,0	0,21*	5,9
Tidligere Jugoslavia	0,79***	62,9	1,05***	181,1	0,22	3,2	0,04	0,1	0,09	0,6
Tyrkia	1,09***	168,2	0,76***	84,0	0,59***	31,1	-0,02	0,0	0,35***	13,1
Marokko	1,28***	244,6	1,15***	236,5	0,45***	15,5	0,02	0,0	-0,07	0,3
Pakistan	1,22***	872,7	0,85***	446,3	1,08***	566,3	0,53***	114,7	0,37***	57,4
Sri Lanka	-0,03	0,0	0,60***	23,4	-0,22	1,0	1,40***	192,5	0,67***	29,4
Vietnam	-0,51*	6,2	-0,04	0,1	1,69***	382,8	0,51***	18,4	1,73***	544,6
Iran	-0,87	2,9	0,06	0,1	1,74***	89,6	-0,29	0,6	0,94***	21,9
Chile	0,12	0,5	0,41**	9,4	0,82***	34,7	0,28	3,3	0,69***	33,2
Øvrige land	0,22***	13,1	0,48***	105,6	0,89***	362,6	0,20***	12,9	0,25***	25,3
Norge	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Økonomisk evne		1627,4		2234,4		1192,2		1144,0		1013,3
Q1 F0	1,48***	620,4	1,47***	875,6	0,23***	27,8	0,67***	263,1	0,28***	71,8
Q2 F0	1,42***	551,4	1,45***	821,1	0,61***	193,0	0,75***	309,8	0,42***	144,0
Q3 F0	1,34***	483,9	1,34***	696,8	0,74***	295,6	0,76***	315,1	0,40***	132,8
Q4 F0	1,09***	319,3	1,15***	511,6	0,52***	145,3	0,41***	90,7	0,09*	6,4
Q1 F1	1,28***	343,3	1,29***	496,6	-0,31***	20,4	0,56***	110,9	0,07	2,4
Q2 F1	0,98***	216,1	1,05***	360,8	0,16**	9,9	0,57***	144,8	0,37***	91,3
Q3 F1	0,83***	136,1	0,80***	179,2	0,49***	93,0	0,88***	342,7	0,62***	256,7
Q4 F1	0,55***	52,6	0,59***	88,1	0,32***	35,4	0,73***	227,7	0,45***	125,0
Q1 F2	0,63***	49,6	0,85***	142,5	-0,38***	20,0	-0,21**	6,7	-0,51***	54,1
Q2 F2	0,58***	62,6	0,56***	81,2	-0,28***	20,8	-0,26***	18,7	-0,34***	51,6
Q3 F2	0,17*	3,9	0,18**	6,6	0,02	0,1	0,17**	8,4	0,07	2,1
Q4 F2	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Log likelihood		-58649,2		-77394,7		-62160,9		-71259,7		-84634,0

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

innvandrere fra vestlige land, som er like tilbøyelige til å bo i Gamle Oslo som nordmenn, nærmere 40 prosent lavere odds enn nordmenn for å bo i Stovner og Furuset ($\exp[-0,49]=0,61$)⁵⁶.

Som for Gamle Oslo er effekten av økonomisk evne på log odds for å bo i Grünerløkka/Sofienberg jevnt stigende jo nærmere en kommer "bunnvået" i inntekts-/formueshierarkiet. Det betyr at "risikoen" for å havne i denne bydelen øker jo mindre velhavende en er. Estimaten viser at formue har forrang framfor inntekt, igjen som i Gamle Oslo.

For de tre andre bydelene er bildet noe annerledes. Odds for å være bosatt i Søndre Nordstrand eller Furuset blir ikke styrket av å tilhøre nederste inntektskvartil. Noe forenklet er det inntekt over laveste kvartil i kombinasjon med formue under kr 100 000 (inkl. ingen formue) som utgjør de økonomiske kategoriene som gir høyest odds for å være bosatt i Søndre Nordstrand eller Furuset.⁵⁷ Når det gjelder odds for å bo i Stovner, er den høyest blant personer med formue under kr 100 000. Avhengig av inntekt er den fra 1,5 til 2,4 ganger høyere for disse enn for personer med inntekt i høyeste kvartil og formue over kr 100 000 ($\exp[0,41]=1,51$; $\exp[0,88]=2,41$).

Tilsvarende beregninger er gjort med utgangspunkt i data for 1993. Tabell 9.4 viser at styrkeforholdet mellom effektvariablene har endret seg siden 1988 i tre av de fem bydelene. I Søndre Nordstrand har den økonomiske evnen økt i betydning siden 1988, slik at det nå er den som er den viktigste prediktoren for tilbøyeligheten til å være bosatt i bydelen. Søndre Nordstrand har i så henseende kommet på linje med Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg.

Tabell 9.4. Parameterestimer fra multipl logistisk regresjon som viser effekten på log odds for å være bosatt i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser

	Gamle Oslo		Grünerløkka/ Sofienberg		Søndre Nordstrand		Stovner		Furuset	
	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat
Landbakgrunn		2253,6		787,3		1907,9		1042,2		1303,3
Vesten	0,03	0,6	0,02	0,5	-0,19***	21,8	-0,47***	95,9	-0,48***	131,4
Øst-Europa	0,23**	7,3	0,07	0,7	0,61***	75,2	0,05	0,2	0,06	0,5
Tidligere Jugoslavia	0,87***	152,5	0,64***	84,4	0,36***	18,3	0,27**	8,4	0,07	0,7
Tyrkia	1,02***	313,4	0,68***	128,6	0,50***	50,4	0,12	1,5	0,85***	197,2
Marokko	1,35***	637,8	0,69***	131,4	0,25**	9,3	0,12	1,6	-0,08	0,8
Pakistan	1,12***	1252,3	0,57***	280,3	1,10***	1104,8	0,86***	513,1	0,53***	191,9
Sri Lanka	0,97***	189,8	0,86***	159,4	-0,61***	21,9	1,14***	245,2	0,09	1,0
Vietnam	-0,07	0,4	0,06	0,4	1,33***	456,8	1,06***	207,5	1,56***	760,3
Iran	0,97***	148,2	0,61***	54,3	0,78***	77,4	-0,00	0,0	0,15	1,6
Chile	0,41***	12,6	0,39***	13,7	0,30**	6,9	0,42**	10,6	0,72***	55,0
Øvrige land	0,47***	164,7	0,40***	136,4	0,61***	75,2	0,31***	52,7	0,30***	66,2
Norge	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Økonomisk evne		2738,8		3477,8		3552,5		636,6		1263,3
Q1 F0	1,90***	1028,4	2,05***	1263,4	1,09***	593,2	0,06	2,7	0,24***	46,3
Q2 F0	1,74***	833,3	1,94***	1092,5	1,40***	970,3	0,23***	36,8	0,59***	292,9
Q3 F0	1,62***	727,8	1,75***	896,4	1,34***	918,9	0,19***	27,2	0,46***	184,4
Q4 F0	1,46***	583,2	1,59***	736,5	1,09***	585,8	-0,21***	28,0	0,12***	11,5
Q1 F1	1,60***	666,1	1,96***	1080,4	0,36***	47,6	0,23***	31,2	0,23***	36,3
Q2 F1	1,33***	435,5	1,59***	670,7	0,59***	133,6	0,37***	87,3	0,50***	186,6
Q3 F1	1,02***	218,7	1,28***	387,1	0,77***	217,9	0,50***	148,4	0,75***	415,5
Q4 F1	0,73***	85,6	0,85***	127,2	0,71***	152,1	0,34***	52,4	0,40***	86,2
Q1 F2	1,01***	163,1	1,27***	301,7	-0,12	2,3	-0,24***	15,7	-0,21***	13,6
Q2 F2	0,75***	117,6	0,83***	156,4	-0,04	0,5	-0,07	2,5	-0,07	2,5
Q3 F2	0,26***	11,3	0,29***	15,2	0,05	0,6	0,18	18,6	0,11**	7,5
Q4 F2	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Log likelihood	-70267,5		-79637,5		-76935,2		-71758,3		-87631,0	

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

⁵⁶ Estimaten er ganske upåvirket av om det kontrolleres for forskjeller i økonomisk evne eller ikke.

⁵⁷ Dette er en forenklet formulering som dekker over visse mindre forskjeller mellom de to bydelene. Se nærmere tabell 9.3.

I Stovner og Furuset har endringen gått den andre veien. Der var den økonomiske variabelen den mest utsagnskraftige i 1988, mens det i 1993 er blitt landbakgrunn. Endringen har vært mest markert i Stovner. Der har både effekten av økonomisk evne gått tilbake og effekten av landbakgrunn gått fram. I Furuset har begge faktorer gått fram, landbakgrunn mest.

I Grünerløkka/Sofienberg er det som nevnt den økonomiske faktoren som veier tyngst når det gjelder å predikere tilbøyeligheten til å være bosatt i bydelen, både i 1988 og 1993. Styrkeforholdet mellom de to prediktorene har imidlertid forskjøvet seg ytterligere i favør av den økonomiske faktoren. Mens betydningen av landbakgrunn har gått tilbake, har betydningen av økonomisk evne gått merkbart fram. I 1993 har personer med 0 i formue i laveste inntektskvartil 7,8 ganger så høy odds for å være bosatt i Grünerløkka/Sofienberg som personer i øverste inntektskvartil og med formue over kr 130 000 ($\exp[2,05]=7,77$). I 1988 var tilsvarende oddsforhold 4,3 ($\exp[1,47]=4,35$).

Andre endringer kan også noteres. Å tilhøre laveste inntektskvartil synes f.eks. i mindre grad å være noe hinder for å være bosatt i Søndre Nordstrand i 1993 enn i 1988, mens det å være uten formue styrker oddsen for å være bosatt i Stovner mer i 1988 enn i 1993. I 1993 har på den annen side bakgrunn fra tidligere Jugoslavia, Vietnam og Chile mer å si for tilbøyeligheten til å være bosatt i Stovner enn det hadde i 1988.

9.3. De innvandrertette områdene i de fem bydelene

Hittil har vi holdt oss til bydelsnivået. Vi skal nå se hvordan estimatene blir om vi i stedet modellerer log oddsen for å være bosatt i de innvandrertette⁵⁸ kretsene i de fem bydelene. Øker da effekten av landbakgrunn, eller er boligprisene spesielt lave i disse områdene slik at økonomisk evne blir enda mer utslagsgivende?

Tabell 9.5 viser at i alle fem områder rykker landbakgrunn opp som den viktigste effektvariabelen i 1988. I Søndre Nordstrand var landbakgrunn viktigst også på bydelsnivået (tabell 9.3). Vi ser av størrelsesforholdet mellom kjikvadratene for de to variablene at det er i det innvandrertette området i Gamle Oslo at likheten er størst i effekten av de to variablene. Landbakgrunn er her bare marginalt mer utsagnskraftig enn økonomisk evne.

Det er knapt noen stor overraskelse at landbakgrunn øker i betydning når den avhengige variabelen snevres inn til de innvandrertette delene av byen. Den høye innvandrerdelen er jo nettopp det karakteristiske trekket ved disse områdene som gjorde at vi valgte dem ut. Det er likevel ikke *a priori* gitt at landbakgrunn er en viktigere prediktor for å være bosatt her enn den økonomiske evnen.

Tabell 9.6 gir resultatene av de samme beregningene for året 1993. Hovedfunnet er som i 1988 at landbakgrunn er den mest utsagnskraftige variabelen. Dette gjelder alle fem bydelene. Vi merker oss at landbakgrunn har økt i betydning i Gamle Oslo slik at forskjellen i forklaringskraft mellom landbakgrunn og økonomisk evne er større i 1993 enn i 1988. Også i Stovner har landbakgrunn fått større betydning. I de øvrige bydelene er forholdet mellom de to variablene relativt uendret.

⁵⁸ Definert som i kapittel 7, kretser med minst 30 prosent innvandrere i 1993.

Tabell 9.5. Parameterestimer fra multipl logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i utvalgte kretser¹ i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1988, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser

	Gamle Oslo		Grünerløkka/ Sofienberg		Søndre Nordstrand		Stovner		Furuset	
	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat
Landbakgrunn		1325,4		1501,0		1715,1		749,9		629,5
Vesten	0,12*	3,8	0,34***	23,1	0,09	1,4	-0,37***	17,7	-0,48***	14,1
Øst-Europa	0,08	0,3	0,76***	22,9	1,30***	120,4	0,33	3,5	0,65**	9,8
Tidligere Jugoslavia	0,95***	53,4	1,68***	197,0	0,49*	6,0	0,28	1,7	1,09***	29,8
Tyrkia	1,59***	281,0	1,72***	232,2	1,38***	113,1	0,69***	16,9	0,68**	8,5
Marokko	1,45***	195,6	1,62***	177,2	0,97***	36,6	0,36	3,1	0,21	0,5
Pakistan	1,49***	879,1	1,57***	624,4	1,71***	800,9	0,96***	159,3	0,87***	65,0
Sri Lanka	-0,13	0,2	1,75***	128,7	0,83***	12,0	2,22***	325,5	0,72*	5,1
Vietnam	-0,80*	5,6	1,17***	45,3	2,13***	339,8	1,69***	168,0	2,61***	497,9
Iran	-0,42	0,5	1,07**	7,7	2,39***	111,1	0,79	3,6	1,52***	15,6
Chile	0,31	1,9	1,04***	23,7	1,29***	43,8	1,01***	24,2	1,11***	17,8
Øvrige land	0,56***	55,4	1,42***	459,3	1,47***	533,3	0,84***	112,1	0,46***	12,3
Norge	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Økonomisk evne		1028,8		726,2		620,4		487,4		223,0
Q1 F0	1,64***	333,7	1,58***	169,9	0,87***	77,6	1,15***	139,2	1,04***	76,6
Q2 F0	1,55***	287,4	1,76***	207,8	1,22***	152,1	1,30***	172,9	0,91***	54,2
Q3 F0	1,39***	225,8	1,58***	164,4	1,37***	195,7	1,24***	156,5	0,73***	34,2
Q4 F0	1,05***	126,6	1,24***	98,3	1,10***	123,0	0,77***	57,5	0,31*	5,8
Q1 F1	1,14***	114,1	1,12***	59,8	0,19	1,9	0,98***	69,6	0,92***	40,1
Q2 F1	1,02***	101,6	0,88***	40,4	0,77***	48,8	0,91***	69,7	0,76***	31,9
Q3 F1	0,83***	59,0	0,96***	45,6	0,80***	48,3	1,12***	104,4	0,99***	52,6
Q4 F1	0,49***	17,6	0,51**	10,6	0,78***	45,6	1,02***	82,4	0,67***	21,8
Q1 F2	0,65***	22,9	0,59**	9,9	-0,15	0,6	0,05	0,1	0,30	2,3
Q2 F2	0,51***	20,5	-0,22	1,4	-0,12	0,8	-0,17	1,4	-0,04	0,1
Q3 F2	0,10	0,6	-0,07	0,1	0,07	0,2	0,25	3,3	0,33*	4,1
Q4 F2	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Log likelihood		-32475,0		-21875,1		-24236,7		-24443,8		-14545,5

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

¹ Kretser med en innvandrerdandel på minst 30 prosent i 1993.

Fortsatt er likevel forskjellen i oddsen for å være bosatt i det innvandrertette området i Gamle Oslo større mellom yttergruppene på den økonomiske variabelen ($\exp[2,24]=9,4$) enn mellom f.eks. marokkanere og nordmenn ($\exp[1,72]=5,6$) eller mellom pakistanere og nordmenn ($\exp[1,53]=4,6$). Å mangle formue og å tilhøre de tre nederste inntektskvartilene gir likeledes høye odds for å være bosatt i de innvandrertette kretsene i Grünerløkka/Sofienberg (oddsforhold i intervallet 7,8-12,3) og i Søndre Nordstrand (oddsforhold i intervallet 8,2-9,1). Referansegruppen er personer i øverste inntektskvartil og med formue over kr 130 000.

På den annen side kan det konstateres at f.eks. innvandrere fra Vietnam har 14,3 ganger høyere odds for å bo i kretsen rundt Furuset-senteret enn nordmenn ($\exp[2,66]$). Tilsvarende har innvandrere fra Sri Lanka 10,6 ganger høyere odds enn nordmenn for å bo i de innvandrertette kretsene i Stovner ($\exp[2,36]$).

Tabell 9.6. Parameterestimater fra multipl logistisk regresjon som viser effekten på log oddsen for å være bosatt i utvalgte kretser¹ i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993, etter landbakgrunn og økonomiske ressurser

	Gamle Oslo		Grünerløkka/ Sofienberg		Søndre Nordstrand		Stovner		Furuset	
	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat	Koeffi- sient	Kji- kvadrat
Landbakgrunn		2918,7		1607,0		2247,6		1745,1		1228,3
Vesten	0,08	2,0	0,36***	25,8	0,11	2,4	-0,41***	17,8	-0,57***	17,0
Øst-Europa	0,24*	4,1	0,56***	13,9	1,21***	139,2	0,20	1,3	0,17	0,6
Tidligere Jugoslavia	1,22***	226,0	1,26***	121,8	0,82***	39,6	0,30	2,8	0,75***	16,4
Tyrkia	1,36***	419,3	1,51***	298,4	1,49***	312,9	1,07***	88,5	1,49***	155,2
Marokko	1,72***	827,1	1,16***	123,0	0,66***	27,1	0,61***	19,1	0,32	2,5
Pakistan	1,53***	1787,1	1,32***	586,2	1,79***	1512,8	1,37***	574,6	0,92***	117,4
Sri Lanka	1,41***	323,8	2,09***	630,6	0,23	1,8	2,36***	885,9	1,33***	76,6
Vietnam	0,12	0,9	1,11***	84,6	1,83***	445,4	1,80***	343,0	2,66***	952,8
Iran	1,21***	167,8	1,47***	154,8	1,22***	92,3	0,58**	8,5	-0,01	0,0
Chile	0,49***	10,7	0,74***	14,7	1,08***	49,8	1,63***	142,0	1,78***	120,7
Øvrige land	0,77***	307,0	1,21***	513,7	1,31***	73,0	0,98***	258,7	0,51***	28,5
Norge	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Økonomisk evne		1834,4		977,3		1408,5		384,6		353,2
Q1 F0	2,24***	576,7	2,51***	254,3	2,10***	276,6	0,93***	96,2	1,41***	87,1
Q2 F0	1,99***	438,5	2,39***	225,5	2,21***	302,9	1,14***	140,4	1,58***	106,5
Q3 F0	1,76***	338,6	2,06***	165,3	2,14***	285,5	0,96***	98,4	1,53***	101,9
Q4 F0	1,56***	262,4	1,77***	119,2	1,78***	194,1	0,51***	25,3	0,86***	29,3
Q1 F1	1,85***	363,1	2,14***	175,1	1,15***	71,5	1,02***	103,0	1,77***	132,2
Q2 F1	1,57***	250,7	1,71***	104,3	1,10***	62,0	1,17***	138,1	1,50***	91,0
Q3 F1	1,05***	93,4	1,60***	86,2	1,17***	66,8	1,15***	125,0	1,43***	76,6
Q4 F1	0,57***	19,5	1,28***	45,4	0,89***	30,1	0,77***	41,4	0,72***	13,0
Q1 F2	1,06***	73,3	1,11***	28,3	0,45*	5,4	0,23	2,4	0,85***	17,1
Q2 F2	0,94***	76,9	0,26	1,6	0,45**	8,2	0,28*	6,0	0,43*	5,5
Q3 F2	0,33**	7,5	-0,02	0,0	0,13	0,6	0,46***	16,7	0,70***	15,5
Q4 F2	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
Log likelihood		-42366,8		-23181,4		-27346,1		-24663,6		-15093,7

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

¹ Kretser med en innvanderandel på minst 30 prosent i 1993.

9.4. Betydningen av statsborgerskap

Skifte av statsborgerskap (naturalisering) gir fulle statsborgerlige rettigheter i vertslandet. At innvandrere tar norsk statsborgerskap, kan ses som en indikator på at de har tilpasset seg vertslandets kultur og ønsker å delta i samfunnet på linje med majoritetsbefolkningen, m.a.o en indikator på integrering.

Ved å ta inn en variabel for statsborgerskap (norsk/utenlandsk) i regresjonsmodellene, i tillegg til landbakgrunn, er det mulig å teste om naturalisering gir et selvstendig bidrag til oddsen for å bo i en bestemt bydel. Tabell 9.7 (modell 1) viser at så er tilfelle. I 1993 gir det å ha utenlandsk statsborgerskap, i stedet for norsk, høyere odds for å være bosatt i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg og lavere odds for å være bosatt i Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset. Dette er en effekt som kommer i tillegg til effekten av landbakgrunn. I 1988 var dette mønsteret mindre tydelig.

I Norge kreves det sju års oppholdstid for å søke om norsk statsborgerskap. Det er derfor teoretisk mulig at effekten av å ta norsk statsborgerskap først og fremst er en effekt av ulikheter i oppholdstid mellom dem som har skiftet statsborgerskap og dem som ikke har gjort det. For å undersøke dette ble også en indikator for oppholdstiden tatt inn i regresjonsmodellen (modell 2). Det viser seg da at effekten av statsborgerskap går ned i fire av bydelene (1993).

Tabell 9.7. Koeffisienter fra multipel logistisk regresjon som viser effekten på log odds for å være bosatt i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1988 og 1.1.1993, etter statsborgerskap og oppholdsvarighet. Landbakgrunn inngår i modellene. Kjikvadrat for forklaringsvariablene i parentes

	Gamle Oslo		Grünerløkka/ Sofienberg		Søndre Nordstrand		Stovner		Furuset	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
1988										
Statsborgerskap										
Norsk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandsk	0,26*** (37,7)	0,25*** (30,4)	0,25*** (48,1)	0,23*** (34,1)	-0,06 (2,4)	-0,18*** (18,0)	-0,15*** (13,3)	-0,14** (9,4)	-0,04 (1,1)	-0,03 (0,4)
Oppholdsvarighet										
1-3 år		0,03		0,06		0,52***		-0,11		0,10
4-7 år		0,07		0,11*		0,66***		0,11		0,10
8-14 år		0,12*		0,11*		0,61***		-0,03		0,32***
15 år og over ¹		0 (5,0)		0 (5,9)		0 (114,0)		0 (15,2)		0 (38,3)
1993										
Statsborgerskap										
Norsk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandsk	0,36*** (148,1)	0,27*** (71,1)	0,31*** (103,5)	0,29*** (79,9)	-0,14*** (26,8)	-0,22*** (49,0)	-0,11** (9,7)	-0,07 (3,4)	-0,23*** (58,8)	-0,17*** (26,9)
Oppholdsvarighet										
1-4 år		0,31***		0,07		0,25***		-0,16**		-0,19***
5-7 år		0,17***		0,04		0,30***		-0,03		-0,04
8-14 år		-0,01		0,05		0,27***		-0,02		0,08
15 år og over ¹		0 (85,8)		0 (2,9)		0 (62,1)		0 (13,8)		0 (38,9)

* p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

¹ Inkludert alle nordmenn

Både utenlandsk statsborgerskap og kort oppholdstid i landet gir høyere odds for å bo i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg.⁵⁹ Innvandrere som er utenlandske statsborgere, har gjennomgående noe kortere oppholdstid i landet enn naturaliserte innvandrere. Når oppholdstiden kontrolleres, synker dermed den opprinnelige effekten av statsborgerskap.

Utenlandsk statsborgerskap og kort oppholdstid gir begge lavere odds for å bo i Stovner og Furuset. De to faktorene forsterker hverandre, men nå med negativt fortegn. Når oppholdstiden kontrolleres, blir effekten av statsborgerskap svakere.

Søndre Nordstrand står i en mellomstilling idet den direkte effekt av utenlandsk statsborgerskap reduserer odds for å bo i bydelen, mens den indirekte effekt via kort (og mellomlang) oppholdstid høyner den. Ved kontroll for oppholdstiden går derfor den negative effekten av utenlandsk statsborgerskap på log odds opp. Figur 9.2 visualiserer disse forskjellene mellom bydelene.

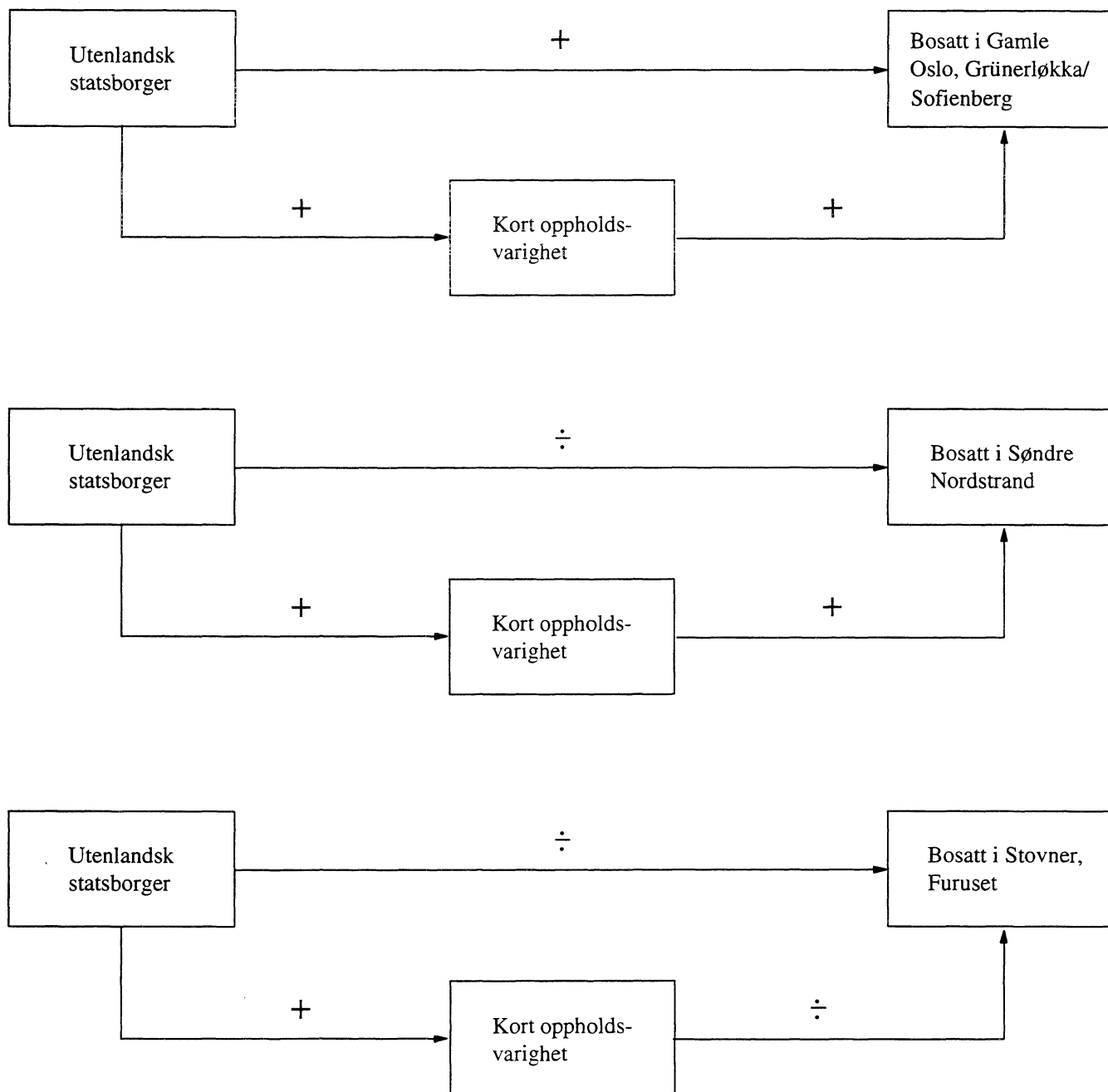
Selv om deler av effekten av statsborgerskap altså skyldes ulikheter i innvandernes oppholdstid, er det bare i Stovner at effekten forsvinner ved kontroll for oppholdstid. I de andre bydelene er den fortsatt signifikant, men noe svakere (unntatt i Søndre Nordstrand der den altså blir sterkere).⁶⁰

At mønsteret i dataene er tydeligere i 1993 enn i 1988, har trolig sammenheng med den store tilstrømmingen av nye innvandrere til Oslo i 1988-1993 og flytteprosesser mellom bydelene blant innvandrere som var her på begge tidspunkter.

⁵⁹ Effekten av oppholdstid på log odds for å bo i Grünerløkka/Sofienberg er ikke signifikant i 1993. Benyttes imidlertid analysefil 2 (ikke vist), er effekten signifikant. Også for de andre bydelene øker da betydningen av oppholdstid noe. Det skyldes at det er færre barn på analysefil 2 (jf. kapittel 2). Dermed reduseres betydningen av at innvandrerbarn som har arvet sitt norske statsborgerskap fra naturaliserte foreldre, er registrert med kort oppholdsvarighet (= sin alder). Barna burde trolig heller hatt foreldrenes oppholdsvarighet som kjennemerke, ikke sin egen. Som bosatte sammen med foreldrene har de bosted som innvandrere med over sju års botid i Norge.

⁶⁰ Ved kontroll for økonomisk evne blir effekten av statsborgerskap ytterligere noe svekket i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg. Effekten av statsborgerskap er imidlertid fortsatt statistisk signifikant i alle bydelene (unntatt i Stovner) og har uendret fortegn.

Figur 9.2. Kausaldiagrammer for effekten av statsborgerskap og oppholdsvarighet på tilbøyeligheten til å være bosatt i bydel Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset pr. 1.1.1993, under kontroll for landbakgrunn

9.5. Konklusjon

Vi har vist at økonomisk evne er en viktig forklaringsfaktor for hvorfor mange innvandrere samles i indre øst og enkelte av de nye drabantbyene. Innvandrere har gjennomgående mindre økonomiske ressurser enn nordmenn, og dette styrer dem mot bestemte bydeler. Både inntekt og formue har betydning, formue mest.

Like fullt gjenstår det en betydelig "restfaktor" som har med innvandrernes spesielle status som innvandrere å gjøre og som er uavhengig av økonomi. Dette kan dreie seg om så ulike forhold som innvandrernes egne preferanser for å bo i nærheten av slekt og landsmenn, tilbudet på kulturelle, religiøse og kommersielle tjenester for innvandrere, i hvilken grad innvandrere prioriterer boligkonsum i forhold til andre utgifter (Wessel 1994), selektiv tilgang til informasjon om boligtilbud gjennom sosiale nettverk og diskriminering på boligmarkedet.

Denne faktoren, som vi har operasjonalisert ved hjelp av variabelen landbakgrunn og kan kalle en "ikke-økonomisk faktor", har en sterk selvstendig effekt på valget av bosted. Effekten synker når den økonomiske faktoren trekkes inn, men den blir langt fra borte.

Den relative betydningen av de to faktorene varierer med "tid og sted". I det store og hele framstår faktorene som noenlunde jevnbyrdige. På bydelsnivå har den økonomiske faktoren i flere høve forrang. Effekten av den økonomiske faktoren avtar imidlertid noe når vi beveger oss i tid fra 1988 til 1993.

Forlater vi bydelsnivået og sirkler inn de spesielt innvandrertette områdene i de fem bydelene, går betydningen av den ikke-økonomiske faktoren uten unntak opp. Dette øker, etter vår oppfatning, sannsynligheten for at de som bor nettopp i disse områdene, kan ha spesielle kulturelle preferanser for å gjøre det, men det utelukker langt fra at også andre ikke-økonomisk forhold kan legge ekstra "føringer" på valget av disse bostedene.

Vi har også påvist at skifte av statsborgerskap influerer valget av bosted. Dette kan oppfattes som et aspekt ved den ikke-økonomiske faktoren. Innvandrere som er utenlandske statsborgere, er mer tilbøyelige til å være bosatt i indre øst og mindre tilbøyelige til å være bosatt i Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset, enn innvandrere med norsk statsborgerskap. Deler av denne effekten skyldes ulikheter i oppholdsvarighet. Mønsteret trer tydeligst fram i dataene fra 1993.

10. Ghetto eller ikke?

I mediadebatten om innvandrerbosettingen i Oslo brukes ofte ordet "ghettoer" om de innvandrertette områdene i indre øst, til dels også om områder i Groruddalen. Ettersom ordet har en rekke negative assosiasjoner og trolig kan bidra til å gi områdene et uheldig stempel (Thomsen 1994), kan det være på sin plass å drøfte nærmere bruken av det.

10.1. Det historiske ghettobegrepet⁶¹

Opprinnelsen til begrepet "ghetto" er usikker, men det foreligger minst tre forskjellige muligheter: (1) ghet, atskillelse, avsondring, fra hebraisk eller jiddish, (2) getto, italiensk for jernstøperi - det skal ha ligget et jernstøperi i nærheten av det jødiske kvarter i Venezia tidlig på 1500-tallet, og (3) borghetto, av det italienske ord for liten borg.

Jøder skal, på frivillig grunnlag, ha bosatt seg i nærheten av hverandre i de samme gater og kvartaler i byene rundt Middelhavet i oldtiden og i tidlig middelalder. Først på 1000-tallet begynte den kristne kirke aktivt å arbeide for å få brakt jødene under kontroll ved å samle dem i egne bydeler. Dette var dels motivert ut fra ønsket om å beskytte de kristne mot jødisk innflytelse, dels angivelig også for å beskytte jødene selv mot pogromer. Handelsmenn og håndverkere støttet opp om denne virksomheten av økonomisk egeninteresse. På 1300-tallet ble det opprettet egne jødekwarterer i mange av Europas største byer. Også den islamske verden innførte tvungen isolasjon av jøder på denne tiden. På midten av 1500-tallet, under motreformasjonen, utstedte paven et dekret som påbød jødene å leve i egne områder i alle katolske land.

Jødekwarterene ble etter hvert omgitt av murer. Det ble satt kristne vakter ved inngangsportene, og portforbud ble innført om nettene og under kristne høytider. Utenfor ghettoen skulle jødene bære et synlig merke. Jødene var avskåret fra å eie jord, så all nybygging og ekspansjon måtte skje innenfor ghettoens område, som regel i høyden. Overbefolkning, usanitære forhold og brannfare var noen av følgene. Innenfor ghettoen utviklet imidlertid jødene et til dels utstrakt selvstyre i administrative og religiøse saker.

De fleste ghettoene ble etter hvert avviklet i løpet av 1800-tallet, selv om enkelte overlevde helt opp i vårt århundre, bl.a. i Yemen. De tyske nazistene "gjeninnførte" ghettoen under andre verdenskrig i okkuperte land i Øst-Europa, bl.a. i Warszawa i Polen. Dette var rene oppsamlingsstasjoner for jøder som skulle sendes videre til utryddelsesleirer.

10.2. Det moderne ghettobegrepet

Den historiske ghettoen eksisterer ikke lenger. Like fullt har begrepet ghetto gått inn i språket som betegnelse på fenomenet i vår tid som har en viss, begrenset likhet med det historiske fenomenet. Særlig fordi begrepet i dag assosieres med nazistenes jødeutryddelser, kleber det en særlig uhygge ved det.

Den historiske gjennomgangen viser at ordet ghetto ble brukt som betegnelse på et byområde hvor mennesker med samme religiøse eller kulturelle minoritetsbakgrunn var forsamlet. Det var tale om en ganske homogen gruppe, ikke et konglomerat av forskjellige minoriteter. Her er vi ved et nøkkelpunkt i forbindelse med dagens ghettodiskusjon.

⁶¹ Framstillingen i dette avsnittet er basert på følgende verk: Aschehoug og Gyldendals Store Norske Leksikon (1987), The Barnhart Dictionary of Etymology (1988), The New Encyclopædia Britannica (1988) og Pax Leksikon (1979). Det er ikke foretatt noen selvstendig kildekritisk gransking.

Et annet spørsmål er om grunnlaget for "opphopningen" av menneskene var frivillighet eller tvang. Framstillingen avdekker en tvetydighet i dette. De aller første jødekvarterer skal ha blitt grunnlagt frivillig. I noen grad ivaretok ghettoen beboernes eget sikkerhetsbehov, og livet i ghettoen var til dels selvadministrert. Like fullt synes det klart at det er den ytre tvang som er det mest framtrekkende trekk i bildet.

Isolering fra omverdenen er også en viktig side ved ghettoen. Det mest iøynefallende symbolet på dette er muren rundt ghettoområdet og vaktene som vokter inngangen. Utviklingen av egne institusjoner gjorde det mulig for jødene å leve med isolasjonen, men bidrog trolig også til å forsterke den.

Endelig har den lave materielle standarden og overbefolkningen innenfor murene i større eller mindre grad gått inn i det moderne ghettobegrep.

De fire aspektene som her er framhevet - en minoritetsgruppes konsentrasjon i et avgrenset område, tvang, isolasjon og slum - oppfattes i dag som de mest sentrale kjennetegn ved ghettoen. Ett eller flere av dem inngår alltid i definisjonen av fenomenet.

Et knippe sitater fra forskjellige oppslagsverk viser dette:

- 1) "I nyere språkbruk betegner ghetto et avgrenset boligområde hvor det bor en spesiell folkegruppe, ofte innvandrere eller andre etniske minoriteter." Cappelens leksikon (1983)
- 2) "Betegnelsen [ghetto] har etter hvert fått et videre innhold, og brukes nå om bydeler der en bestemt folkegruppe dominerer og lever mer eller mindre isolert." Aschehoug og Gyldendals Store Norske Leksikon (1987)
- 3) "An urban residential district which is almost exclusively the preserve of one ethnic or cultural group." Dictionary of human geography (Johnston m.fl. 1994)
- 4) "... nå [brukes begrepet] allment om sted der en etnisk el. religiøs minoritet lever tvangsmessig atskilt fra den øvrige befolkning." Aschehoug og Gyldendals Store Ettbinds Leksikon (1994)
- 5) "...a quarter of a city in which members of a minority racial or cultural group live esp. because of social, legal, or economic pressure." Webster's Third New International Dictionary (1981)
- 6) "More recently, the term ghetto has come to apply to any urban area exclusively settled by a minority group. In the United States, immigrant groups and blacks have been compelled to live in ghettos, not so much by legal devices as by economic and social pressures." The New Encyclopædia Britannica (1988)
- 7) "A quarter in a city, esp. a thickly populated slum area, inhabited by a minority group or groups, usu. as a result of economic or social pressures." The Oxford English Dictionary (1989)
- 8) "...a densely populated slum area of a city inhabited by a socially and economically deprived minority." Collins Dictionary of the English Language (1986)
- 9) "Område der ei eiga folkegruppe lever (isolert, i fattige kår); slumstrøk." Nynorskordboka (1986)
- 10) "...(isolerat och förslummat) stadsområde med enhetlig befolkning." Svensk ordbok (1986)

En viktig nyanse kan konstateres mellom første og sjuende sitat på den ene side og de øvrige sitatene på den annen side. Første og sjuende sitat åpner nemlig for at ghettobefolkningen kan bestå av flere forskjellige minoritetsgrupper. De øvrige sitatene uttrykker mer eller mindre entydig at det er tale om én bestemt folkegruppe.

Vi velger å plukke elementer fra forskjellige definisjoner når vi skal etablere "vår egen" definisjon av ghetto. Etter vår oppfatning er det rimelig å kreve at befolkningen i området er fra én, homogen, minoritetsgruppe. Dette elementet går som nevnt igjen i de fleste av definisjonene ovenfor og legges til grunn også av andre forskere (van Kempen og van Weesep 1992, Mik 1991, Huttman 1991).

I prisippet er det likeledes rimelig, ut fra det historisk forankrede ghettobegrepet, å ta med tvangs-, isolasjons- og slumaspektet. Av pragmatiske grunner utelater vi imidlertid to av aspektene her. Både tvang og isolasjon lar seg

måle, men det vil kreve en type data som vi foreløpig ikke har. For å unngå å bli stående med en definisjon som ikke lar seg benytte operasjonelt, er det bedre å forenkle definisjonen.

Vi ønsker imidlertid å beholde slumaspektet. Det er nokså lett å avgjøre ved observasjon hvorvidt et område må betraktes som slumpreget eller ikke. Vi avviker her fra Johnston m.fl. (1994) som mener at slum ikke bør inngå i ghettobegrepet fordi det fins eksempler på at ordet ghetto også er brukt om velstående gruppers bokonsentrasjon (såkalte "gilded ghettos"). Etter vår oppfatning innebærer dette en for stor utvidelse av begrepet (jf. uttrykk som "husmorghetto" og "studentghetto").

Vi ender dermed opp med følgende forslag til definisjon av ghetto i dagens verden:

"Et slumpreget byområde der én bestemt etnisk eller kulturell minoritet er i flertall."

10.3. Er det ghettoer i Oslo?

Er det ut fra denne definisjonen ghettoer i Oslo? Når en skal besvare dette spørsmålet, er det naturlig først og fremst å rette søkelyset mot de innvandrertette områdene i Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset.

Slumpregede boforhold i innvandrerstrøk kan forekomme i indre øst. Byfornyelsen har bidratt til å heve boligstandarden i mange av strøkene som tidligere hadde boliger med understandard. Men det foreligger f.eks. fortsatt planer om å fornye 1000 boliger og rive 300 boliger i bydel Gamle Oslo innen århundreskiftet (Wik 1995). I de innvandrertette områdene i Søndre Nordstrand og Furuset kan det overhode ikke være tale om tendenser til slum. I Stovner, som ble bygget noe tidligere, kan det nok konstateres en viss slitasje på boligmassen og et tilsvarende vedlikeholdsbehov, men det er likevel et godt stykke igjen til at det med rimelighet kan tales om slum.

Det springende punktet er imidlertid om én etnisk eller kulturell minoritet er i flertall innenfor noen av disse områdene. Det er det ikke. Ikke i noen enkeltkrets i de innvandrertette områdene i Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner eller Furuset utgjør den mest tallrike gruppen av innvandrere, pakistanere, over tre tideler av innbyggerne i 1993. Dermed kan det fastslås at det ikke er rimelig å tale om ghettoer i Oslo. Orderud (1992), som er den eneste vi kjenner til som tidligere har vurdert dette spørsmålet seriøst for Oslos vedkommende, endte med samme konklusjon.

I USA er det derimot ikke uvanlig at områder i storbyene nesten fullstendig domineres av én etnisk minoritetsgruppe (som regel negre) (Morill 1965, Clark 1967, Huttman 1991, McDaniel, Jr. 1991, Saltman 1991). Slik begrepet ghetto her defineres, er det således fullt mulig å bruke det om en rekke områder i amerikanske storbyer. Indekser for graden av atskillelse mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen viser for øvrig langt høyere verdier i amerikanske enn i vest-europeiske byer (Clark 1986, Johnston 1991, Keating 1991).

Det er imidlertid åpenbart ikke alle samfunnsforskere som deler vår oppfatning om hva det er som karakteriserer en ghetto. Det foreligger f.eks. noen danske artikler som uten videre bruker ordet ghetto om innvandrerkonsentrasjoner i Danmark (Diken 1993, Diken og Hamburger 1993, Necef 1993). Slik vi har definert begrepet, er det ingen ghettoer i Danmark. Typisk nok gjør disse forfatterne ikke eksplisitte forsøk på å definere ordet ghetto.

10.4. Hvorfor brukes ordet ghetto så flittig?

Selv om vi har avvist at det er rimelig å tale om ghettoer i Oslo, kan det være verdt å spekulere litt over hvorfor ordet så ofte benyttes i media, offentlig ordskifte og altså også blant enkelte forskere.

Særlig når det gjelder bruken i media, er det nok ordets suggererende og symbolmettede innhold som er avgjørende. Det er kort og godt et mer "slagkraftig" ord i overskrifter og ingresser enn det mer omstendelige og kjedelige "bokonsentrasjon" eller "flerkulturelt område". En parallell til dette er løssalgsvisenes bruk av ordet "krig" (som regel uten anførselstegn) om økonomisk konkurranse mellom markedsaktører.

Når uttrykket "ghetto" brukes av seriøse debattanter, kan det også tenkes at det er for å advare mot en utvikling som en ser som en mulighet i framtiden. En "later" som om fenomenet allerede eksisterer, for å vekke oppmerksomhet og om mulig forhindre at det blir virkelighet i framtiden.

En tredje mulighet er selvsagt at folks oppfatning av hva som karakteriserer en ghetto, kan være forskjellig fra vår. Dersom det anses som likegyldig hvorvidt det er én etnisk minoritetsgruppe eller en blanding av forskjellige grupper som dominerer i et område, er det i det minste noen små områder i Gamle Oslo og

Grünerløkka/Sofienberg som kan stå i fare for å falle innenfor definisjonen (så framt en ikke innfører "tilleggskrav" om f.eks. områdenes størrelse).

En beslektet mulighet er at en faktisk oppfatter ikke-vestlige innvandrere som en ensartet gruppe. Et overflatisk visuelt inntrykk på gaten kan kanskje underbygge en slik oppfatning. Ut fra samme ghettobegrep som vårt blir da konklusjonen likevel motsatt på spørsmålet om det fins ghettoer i Oslo.

Endelig bør det nevnes at bruken av ordet ghetto om typiske innvandrersområder i byen kan tenkes å være stimulert av mer emosjonelle stemninger. En representant for majoritets-befolkningen som beveger seg i disse områdene, kan bli slått av en følelse av "å stå utenfor i ens egen by". Skilter og plakater på fremmedspråk bidrar trolig til dette inntrykket. Her kommuniseres budskap som nordmenn normalt er utestengt fra å få del i. Måten varer er utstilt på, vareutvalget og forbipasserendes klesdrakt forsterker følelsen av å være "fremmed i egen by". Stemninger som dette veier trolig tyngre når det gjelder å skape og opprettholde en bestemt begrepsbruk, enn mange akademiske utredninger.

10.5. Virkningen av bokonsentrasjoner

Hva vet vi om virkningen av bokonsentrasjoner for innvandrernes mulighet til integrering? Just Jeppesen (1994) hevder i en studie av "etniske minoriteter i boligområder" i Danmark at vi egentlig ikke vet noen ting. Hun etterlyser derfor representative undersøkelser av hvorvidt innvandrere som bor konsentrert, er dårligere til å snakke dansk og sjeldnere har kontakt med danske naboer enn innvandrere som bor mer spredt. Likeledes vil hun vite om det er færre konflikter og fordommer i områder der innvandrere bor spredt enn i områder der de bor mer konsentrert.

Nå fins det riktignok noen undersøkelser som har berørt slike spørsmål. Ifølge Mik (1991) viser en studie fra Rotterdam at innvandrere som bor spredt, ikke er mer integrert i det nederlandske samfunn enn innvandrere som bor tett. Som mål på integrasjon brukes kjennskap til nederlandsk språk, samsvar mellom utdanning og posisjon på arbeidsmarkedet, fritidsbruk og kontakter med innfødte nederlendere.

En eldre amerikansk undersøkelse viser på den annen side at det er en sammenheng mellom graden av etnisk bokonsentrasjon og grad av assimilasjon (integrasjon). Det var flere som giftet seg med representanter for vertslanets befolkning, flere som skiftet statsborgerskap og flere som behersket engelsk blant spredtboende enn blant tettboende immigranter (utenlandsfødte) (Liebersen 1961). En australsk undersøkelse viser noe liknende når det gjelder forekomsten av blandede ekteskap (Jones 1967). Hva som er årsak og virkning i disse studiene, kan imidlertid diskuteres.

Ellers fins det selvsagt studier som viser at amerikanske negerghettoer er overeksponert for alle mulige levekårsproblemer (Clark 1967), men det er sjelden gjort forsøk på å fastslå hvor mye av dette som skyldes konsentrert bosetting og hvor mye som skyldes allmenn undertrykkelse, fattigdomsprosesser og ressursmangel blant menneskene som bor der.

I mangel av god empiri fra vår del av verden om virkningen av etniske bokonsentrasjoner er det fristende å bringe på bane teoretiske modeller fra sosiologisk teori på andre samfunnsfelt. Det er f.eks. nærliggende å trekke fram Lysgaards (1981) klassiske studie av arbeiderkollektivet. Lysgaard argumenterer for at arbeiderkollektivet oppstår som en forskansning mellom de underordnetes behov for variasjon og trygghet på den ene side og bedriftens ubønhørlige produksjonskrav på den annen. Bokonsentrasjoner blant innvandrere kan tenkes å fungere som en sosial "buffer" på liknende måte. Diken og Hamburger (1993) hevder f.eks. at etniske bokonsentrasjoner bidrar til å nøytralisere "kulturelle trusler" fra omverdenen og å muliggjøre uformelle økonomiske relasjoner mellom beboerne. Boal (1976) hevder likeledes at bokonsentrasjonene har defensive, avvergende og beskyttende funksjoner.

Hernes (1975) påpeker i sin maktutredning på den annen side at tiltak som på kort sikt er gunstige og hensiktsmessige, på lengre sikt kan gi ugunstige og utilsiktede bivirkninger. Likeledes kan enkelthandlinger som hver for seg er rasjonelle, gi uheldige sumvirkninger når mange utfører dem. I vårt tilfelle kan det være kortsiktig rasjonelt for den enkelte innvandrer å bosette seg nær landsmenn for å lette overgangen til et ukjent samfunn. På lengre sikt kan den konsentrerte bosettingen imidlertid skape problemer både for dem selv og deres barn dersom kontakten med nordmenn innskrenkes og med dette også muligheten til å praktisere norsk.

Vår hypotese om virkningen av bokonsentrasjoner kan oppfattes som en syntese av disse to perspektivene. I første omgang kan tett bosetting trolig gi et positivt tilskudd til kampen for å klare seg i en fremmed verden. På lengre sikt kan det bli en hindring for videre framgang.

10.6. Styrte spredning av innvandrere?

Hvordan de samfunnsmessige virkningene av konsentrert innvandrerbosetting oppfattes, har trolig betydning for hvorvidt en ønsker å styre innvandreernes valg av bosted. I tillegg kommer synspunkter på hvor legitimt det eventuelt er å forsøke å styre bosettingen.

I Norge er det offisiell politikk at nye flyktninger bør fordeles mellom kommunene i landet. I St. prp. nr. 1 (1995-96) for Kommunal- og arbeidsdepartementet heter det f.eks. i et avsnitt om bosetting av flyktninger (s. 47):

"Det er et mål å ha en god geografisk spredning av bosettingen. For å motvirke tendensen til konsentrasjon av flyktninger i enkelte store byer vil man også fremover bosette en relativt mindre andel av flyktingene i store kommuner".

En liknende politikk ble innført i vårt naboland i juli 1985, den såkalte "hela Sverige-strategin". Siktemålet var å spre nye flyktninger til hele landet. Før den tid hadde asylsøkere med innvilget oppholdstillatelse stor frihet til å bosette seg hvor de ville (Melin 1995).

I Oslo vedtok bystyret i oktober 1993 at første gangs bosetting av flyktninger skal foregå i henhold til bydelsvise kvoter fastlagt av bystyret. Bydeler med over 10 prosent utenlandske statsborgere skal være fritatt for å ta imot nye flyktninger. Til nå har det vært relativt stor politisk enighet om dette prinsippet. Partiene på høyresiden har imidlertid tatt til orde for at bydelene selv bør kunne påvirke størrelsen på kvotene. De har også kritisert at kommunen kjøper flyktningeboliger på vestkanten der boligprisene er høyest.

Forsøk på å styre hvor i byen mer etablerte innvandrere skal få adgang til å bo, har imidlertid blitt møtt med motstand. Forslag framsatt i media sommeren 1995 om at borettslag bør ha anledning til å innføre kvoter for hvor mange innvandrere som skal få bo i borettslaget, ble kritisert i brede kretser. "Diskriminering" og "apartheid" var uttrykk som ble brukt om forslaget. Denne form for styring er også i strid med borettslagsloven.

Å sondre mellom hvilke virkemidler som er legitime overfor henholdsvis avhengige flyktninger og etablerte innvandrere, er for øvrig i tråd med synspunkter uttrykt av en ekspertkomite nedsatt av Europarådet (Council of Europe 1991, §273):

"[The Committee considers] that, except for the initial settlement of large population influxes, enforced dispersal of immigrants is dubious in principle and of questionable value in ensuring a balanced social composition in urban neighbourhoods."

Så lenge vi ikke vet mer om de sosiale virkningene av etniske bokonsentrasjoner i vår del av verden enn det vi gjør, er dette trolig en fornuftig politikk.

Den nevnte ekspertkomiteen foreslår i stedet at det satses på byfornyelse i områder med dårlig boligstandard hvor det erfaringsmessig er mange innvandrere. Dette vil føre til at områdene blir mer attraktive også for andre boligsøkere, hvilket på sikt vil gi en mer variert befolkningssammensetning.

Det offentlige disponerer også over virkemidler som å spre de kommunale utleieboligene til flere bydeler og å påvirke rammebetingelsene for boligerverv for svake grupper gjennom låne- og tilskuddsordninger.

11. Oppsummering

Registerdata for alle bosatte i Oslo pr. 1.1.1988 og 1.1.1993 er benyttet for å undersøke utviklingen av bokkonsentrasjon blant byens innvandrere i tidsrommet 1988-1993. Innvandrere er for anledningen definert som person med to utenlandsfødte foreldre.

11.1. Størst økning der andelen er stor fra før

De bydeler som hadde den største økningen i andelen ikke-vestlige innvandrere fra 1988 til 1993, var de som hadde den høyeste andelen i 1988. Økningen måles som prosentdifferanse mellom andelen i 1988 og 1993. Sammenhengen mellom økningen i andelen og størrelsen på andelen i 1988 var meget sterk. Tilbøyeligheten til bokkonsentrasjon blant innvandrere ble med andre ord sterkere i tidsrommet 1988-1993.

Gamle Oslo, Grünerløkka-Sofienberg, Søndre Nordstrand, Romsås, Stovner og Furuset hadde de høyeste andelen ikke-vestlige innvandrere i 1988. I Gamle Oslo var det 16,1 prosent ikke-vestlige innvandrere i 1988, mens de øvrige bydelenes andeler var henholdsvis 14,3, 13,6, 11,8, 9,9 og 9,8 prosent. I tiden fram til 1993 økte andelen ikke-vestlige innvandrere i Gamle Oslo med 10,5 prosentpoeng. Deretter fulgte Romsås, Stovner, Søndre Nordstrand, Grünerløkka/Sofienberg og Furuset med en økning i andelen ikke-vestlige innvandrere på henholdsvis 8,8, 7,0, 6,8, 6,5 og 5,5 prosentpoeng.

Andelen vestlige innvandrere var størst i indre og ytre vest (5- 8 prosent i 1988).⁶² Dette er som kjent byens høystatusområder der de dyreste boligene ligger. Mange vestlige innvandrere er godt økonomisk stilt, til dels bedre enn gjennomsnittet blant nordmenn i Oslo (Kirkeberg 1995). Enkelte kommer nettopp til landet som høytlønte spesialarbeidere på kortvarige kontrakter.

Andelen vestlige innvandrere sank svakt i tiden 1988-1993 i nesten alle bydeler. Bygdøy/Frogner hadde den høyeste andelen på begge tidspunkter. I indre øst var det om lag 4 prosent vestlige innvandrere og i drabantbyene 2-3 prosent.⁶³

I byen under ett var det i alt 10,8 prosent innvandrere i 1988 (hvorav 4,3 prosent vestlige). Andelen i 1993 var 14,2 prosent (hvorav 4,1 prosent vestlige).

11.2. Størst vekst blant ikke-vestlige innvandrere

Ikke-vestlige innvandrere hadde den største absolutte og prosentvise veksten fra 1988 til 1993. Antallet ikke-vestlige innvandrere var 29 100 i 1988. I 1993 var det bosatt nærmere 21 800 nye ikke-vestlige innvandrere i byen. En femdel av disse var blitt født i byen, resten hadde flyttet dit fra utlandet eller fra andre norske kommuner siden 1988. Én av ti hadde samtidig flyttet fra byen eller dødd i løpet av denne femårsperioden. Alt i alt var det dermed 65 prosent flere ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i 1993 enn i 1988 (18 800 flere personer).

En tredel av de vestlige innvandrerne som bodde i byen i 1988, bodde ikke lenger der fem år senere. Dette tapet er altså prosentvis langt høyere enn tilsvarende tap blant ikke-vestlige innvandrere. Det ble imidlertid nesten oppveiet av vestlige innvandrere som gjorde entré i byen i tidsrommet 1988-1993. 5 prosent av disse ble født der, resten kom flyttende. I 1993 var antallet vestlige innvandrere alt i alt vel 1 prosent lavere enn i 1988 (vel 200 personer).

⁶² Indre vest=Bygdøy/Frogner, Uranienborg/Majorstua, St. Hanshaugen/Ullevål. Ytre vest=Ekeberg/Bekkelaget, Nordstrand, Grefsen/Kjelsås, Sogn, Vindern, Røa, Ullern.

⁶³ Indre øst=Sagene/Torshov, Grünerløkka/Sofienberg, Gamle Oslo. Gamle drabantbyer=Lambertseter, Bøler, Manglerud, Østensjø, Helsefyr/Sinsen, Grorud, Bjerke. Nye drabantbyer=Søndre Nordstrand, Hellerud, Furuset, Stovner, Romsås.

Antall nordmenn som flyttet ut og døde, ble så vidt oppveid av nordmenn som flyttet til byen og ble født der i tidsrommet 1988-1993. Det var bosatt knapt 1 prosent flere nordmenn i byen i 1993 enn i 1988 (2 700 personer). Om lag 30 prosent av "nykommerne" etter 1988 ble født i byen. Vi mangler eksakte tall for dødsfall, men antakelig en tredel eller mer av dem som "forsvant" fra byen etter 1.1.1988, døde.

"Tap" eller "gevinst" i forhold til omverdenen, inkludert fødsel/død, fordelte seg ujevnt mellom bydelene. Det ble flere ikke-vestlige innvandrere ved tilflytting og fødsel/død i alle bydeler, men økningen var størst i indre øst og drabantbyene. Tilsvarende ble det flere nordmenn i ytre og indre vest, mens det ble færre nordmenn i drabantbyene. Tallet på vestlige innvandrere gikk mest tilbake i drabantbyene. Det er mulig å skimte en sosial profil i dette. Populasjonen av nordmenn og vestlige innvandrere økte i de typiske høystatus-bydelene, mens populasjonen av ikke-vestlige innvandrere økte mest i den øvrige delen av byen. Gamle Oslo og Søndre Nordstrand er unntak fra dette idet alle tre befolkningskategorier økte i disse bydelene.

11.3. Fra indre øst til drabantbyene

I avsnittet ovenfor ble bare endringer i bydelenes folketall som følge av flytting over kommunegrensen, fødsel og død kommentert. I tillegg forekommer selvsagt også flytting mellom bydelene. Tre av ti ikke-vestlige innvandrere bosatt i Oslo i 1988 bodde i en annen bydel i 1993. Tilbøyeligheten til flytting mellom bydelene var bare om lag halvparten så stor blant nordmenn og vestlige innvandrere.

I vår analyse av byinterne flyttinger delte vi byen i sju bydelsgrupper.⁶⁴ 12,0 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne som bodde i en annen bydelsgruppe i 1993 enn i 1988, flyttet fra indre øst til de nye drabantbyene (811 personer). 8,1 prosent flyttet den motsatte veien (549 personer). Tidligere analyser har vist at det flyttet flere ikke-vestlige statsborgere fra nye drabantbyer til indre øst enn det var som flyttet den motsatte veien. Vårt funn avviker fra dette, trolig fordi vi opererer med en annen innvandrerddefinisjon (ikke statsborgerskap).

Vi noterer også at det flyttet flere ikke-vestlige innvandrere fra indre øst til de eldre drabantbyene enn den motsatte veien. Dertil gikk det en nettostrøm av ikke-vestlige innvandrere fra indre vest til indre øst, fra indre vest til de nye drabantbyene og fra de eldre til de nye drabantbyene.

Blant nordmenn gikk den største flyttestrømmen mellom bydelsgruppene fra indre vest til ytre vest. 7,6 prosent av alle nordmenn som flyttet mellom bydelsgruppene fra 1988 til 1993, flyttet denne veien (3 950 personer). 5,2 prosent flyttet motsatte vei, fra ytre vest til indre vest (2 683 personer). Det gikk også netto flyttestrømmer av nordmenn fra indre vest til indre øst, fra de nye drabantbyene til indre øst og fra de eldre til de nye drabantbyene.

Resultatet av disse flyttebevegelsene er at ikke-vestlige innvandrere omfordes fra indre by (særlig indre vest) til de nye og de eldre drabantbyene. Det blir også færre ikke-vestlige innvandrere i ytre vest. Nordmenn omfordes framfor alt til ytre vest, samtidig som det blir færre nordmenn i indre vest. Tilbakegangen i indre vest utgjør en prosentvis mindre del av flyttingene blant nordmenn enn blant ikke-vestlige innvandrere. Det blir også færre nordmenn i de nye drabantbyene, bortsett fra i Søndre Nordstrand.

Det er med andre ord spesielt i ytre vest og de nye drabantbyene at befolkningsutviklingen er diamentralt motsatt for ikke-vestlige innvandrere og nordmenn som følge av byintern flytting. Her er igjen en sosial profil tydelig. Nordmenn går fram i høystatusområdene i ytre vest, mens ikke-vestlige innvandrere går fram i de nye drabantbyene som henvender seg til "den jevne mann". Vestlige innvandreres flytting mellom bydelene har til dels vært som nordmenns. Den største flyttestrømmen for denne gruppen har gått fra indre til ytre vest.

Av dem som befant seg i Oslo både i 1988 og i 1993, var det likevel mange som unnlot å flytte mellom bydelsgruppene. I virkeligheten var det langt flere som unnlot å flytte enn som flyttet. Blant ikke-vestlige innvandrere var det særlig de som bodde i de nye drabantbyene i 1988, som forble bofaste. Blant nordmenn og vestlige innvandrere var det i ytre vest at tendensen til bofasthet var størst.

11.4. Søndre Nordstrand og Gamle Oslo vokste mest

Summen av nettotilflytting utenfra, fødseloverskudd og byintern flytting i tidsrommet 1988-1993 for alle folkegrupper og for hver bydel for seg er lik den bydelsvise veksten i folketallet i tidsrommet. Drabantbyen Søndre Nordstrand i sør er den av bydelene som vokste mest absolutt og prosentvis fra 1988 til 1993 (6 900 personer). På andre plass fulgte Gamle Oslo i indre øst med en vekst på 4 700 personer. Deretter kom Ullern og Vindern i ytre vest (henholdsvis 2 600 og 2 100 flere personer) og den gamle drabantbyen Bøler i øst (1 400 flere personer). I

⁶⁴ Jf. note 1, tabell 5.1. Dette er en noe annen inndeling enn den som er lagt til grunn andre steder i rapporten.

drabantbyene Lambertseter, Manglerud, Østensjø, Stovner, Romsås og Bjerke gikk folketallet tilbake, mest i Bjerke (vel 300 personer).

Til sammen økte folketallet i byen med om lag 21 300 personer fra 1988 til 1993 (4,7 prosent). Ikke-vestlige innvandrere stod for nærmere ni tideler av denne økningen. I samme periode økte Norges befolkning med knapt 2,5 prosent. Vel fire tideler av dette skyldtes at antallet ikke-vestlige utenlandsfødte gikk opp.⁶⁵

11.5. Økt bokonsentrasjon fra 1988 til 1993

Graden av bokonsentrasjon kan også studeres ved hjelp av en indeks som viser hvor stor andel av en befolkningsgruppe som må flytte dersom gruppen skal være romlig fordelt mellom bydelene på samme måte som en annen befolkningsgruppe. Indeksen viser at innvandrere fra Tyrkia, Marokko, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam og Iran var sterkt bostedsmessig atskilt fra nordmenn både i 1988 og 1993. Mellom en tredel og en halvpart av individene i hver av disse gruppene ville måtte flytte om gruppen skulle være romlig fordelt over byen som nordmenn.

Beregningene viser at tilbøyeligheten til å bo atskilt fra nordmenn gikk noe opp for mange av gruppene fra 1988 til 1993. Dette bekrefter at bokonsentrasjonen blant innvandrere i Oslo ble større i dette tidsrommet. For ikke-vestlige innvandrere under ett gikk indeksen opp med tre prosentpoeng. Tyrkiske innvandrere hadde den største økningen i bokonsentrasjon i denne perioden (sju prosentpoeng).

To innvandrergupper er mindre bostedsmessig atskilt fra nordmenn i 1993 enn i 1988. Det er vietnamesere og iranere. De er mindre ensidig konsentrert i Søndre Nordstrand og Furuset i 1993 enn i 1988. Dette kan muligens ha sammenheng med at bosettingen av flyktninger i Oslo mer ble overlatt til flyktningene selv i denne perioden.

11.6. Likevel tilnærming til norsk bomønster

Innvandrere og nordmenn, bosatt i byen både i 1988 og 1993, ble skjevere fordelt i forhold til hverandre i dette tidsrommet som følge av byintern flytting. Ikke-vestlige innvandrere ble sterkere underrepresentert i indre og ytre vest og sterkere overrepresentert i de nye drabantbyene i forhold til nordmenn. Følgelig gikk indeksen for graden av atskillelse mellom disse befolkningskategoriene opp.

Like fullt gikk det, som vi har hørt, en nettoflyttestrøm av ikke-vestlige innvandrere fra indre øst til de nye drabantbyene i denne perioden. De som var med i denne strømmen, oppnådde trolig en bedring av levekårene og rykket nærmere en norsk gjennomsnittstilværelse. Levekårsproblemene er i hovedsak større i indre øst enn i de nye drabantbyene, med mulig unntak for Romsås. Samtidig fant det sted en "avskalling" av ikke-vestlige innvandrere fra indre og ytre vest som forstyrrer dette bildet. I hvilken grad utflyttingen fra disse områdene skyldes økonomisk tilbakegang, diskriminering eller andre utstøtingsmekanismer, er et åpent spørsmål.

At ikke-vestlige innvandrere som innleder sin bokarriere i indre øst, senere for en del flytter videre til ytre by, manifesterer seg også ved at ikke-vestlige innvandrere som var nye i byen i 1993, var sterkere overrepresentert i forhold til nordmenn i indre øst og tilsvarende svakere overrepresentert i de nye drabantbyene enn ikke-vestlige innvandrere i Oslo i 1993 som hadde bodd minst fem år i byen.

11.7. Naturaliserte innvandrere bor sjeldnere i indre øst

Et tredje tegn på at ikke-vestlige innvandrere med tiden flytter ut av indre øst, er at naturaliserte innvandrere har lavere risiko for å bo i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg enn innvandrere som har beholdt sitt opprinnelige statsborgerskap. Tendensen er tydeligst i 1993, men også til stede i 1988. Skifte av statsborgerskap (naturalisering) kan tidligst skje etter sju års opphold i landet. Det kan trolig betraktes som en indikator på integrering.

Tilsvarende har naturaliserte innvandrere høyere sjanse for å være bosatt i Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset enn innvandrere som har beholdt sitt utenlandske statsborgerskap. Effekten av statsborgerskap blir for øvrig ikke borte selv om det kontrolleres for ulikheter i oppholdstid (unntatt i Stovner).

Det er ellers slik at innvandrere med forholdsvis kort oppholdstid i landet (inntil fire år) har lavere sjanse for å være bosatt i Stovner og Furuset i 1993 enn innvandrere som har vært her lenger. Tilsvarende har innvandrere med inntil sju års opphold i Norge større sjanse for å være bosatt i Gamle Oslo enn innvandrere med enda lengre oppholdstid.

⁶⁵ Utenlandsfødte brukes her som kjennemerke for innvandrere (Statistisk sentralbyrå 1994b: tabell 1.3) ettersom vi er ukjent med størrelsen på innvandrerbefolkningen på landsbasis pr. 1.1.1988.

11.8. Offentlig styring av innvandrerbosettingen?

Vi har også forsøkt å studere årsakene til at det har oppstått bokonsentrasjoner blant innvandrere. Et av spørsmålene var bl.a. hvorvidt innvandrere og flyktninger ble styrt mot bestemte bydeler gjennom politiske eller administrative disposisjoner. Vi intervjuet ansatte i stat og kommune med faglig ansvar for bosetting av innvandrere om dette.

Vi fant at tiden fra slutten av 1960-tallet til begynnelsen av 1990-tallet trolig kan inndeles i tre faser m.h.t. det offentlige innflytelse på innvandrernes bosted i Oslo. I den første fasen engasjerte myndighetene seg lite. Arbeidsinnvandrerne var stengt ute fra størstedelen av det normale boligmarkedet. Verken det private selveiermarkedet, boligkooperasjonen eller de kommunale boligordningene var innrettet på å betjene en gruppe som manglet både kapital og botid/ansiennitet. Nødløsningen for innvandrerne ble det private leiemarkedet i dårlige slumboliger i indre øst.

Andre fase karakteriseres av større aktivitet fra myndighetenes side. Fasen innledes på midten av 1970-tallet idet boligproblemer for arbeidsinnvandrerne er blitt så store at det offentlige er nødt til å foreta seg noe. Staten oppretter et eget boligselskap som rehabiliterer eldre boliger, bygger nye, formidler lån og garantier og overdrar boligene til innvandrere gjennom boligsamvirke. Nybyggingen foregår for en stor del i bydeler hvor det er få innvandrere fra før. Noen år senere blir det opprettet et tilsvarende boligselskap for flyktninger.

I denne fasen endrer også kommunen regelverket for søknad på kommunal bolig slik at behov blir viktigere enn ansiennitet. På 1980-tallet blir det adgang for innvandrere til å bli registrert som boligsøkere dersom de har kone og barn i hjemlandet og trenger familiebolig for å bli forent med familien. Boligetaten sikrer seg kvoter av boliger i nye borettslag og administrerer bytte av rimelige boliger i eldre borettslag mot nybygde boliger. Vanskeligstilte søkere og personer som trenger erstatningsleiligheter etter byfornyelsen, får tilgang til disse boligene. Innvandrere hører hjemme i begge disse gruppene.

Et forsøk på å kvantifisere omfanget av den politisk-administrative styringen av innvandreres bosted i den andre fasen (ca. 1976-1988), ender med en antakelse om at om lag en firedel av innvandrerbefolkningen i Oslo ble påvirket av administrative forføyninger i sitt bostedsvalg i denne perioden. Deler av påvirkningen medførte at innvandrere ble spredt til ytre by.

I den tredje fasen, som ble innledet på slutten av 1980-tallet, er myndighetene igjen mindre styringsaktive og mer "i bakkant av utviklingen". Innvandrere bosetter seg nå hovedsaklig rundt de tre hovedpolene som har oppstått i byen, indre øst og drabantbyene i nord-øst og sør. Turbulens på boligmarkedet, høye priser med etterfølgende krakk og stor tilstrømning av flyktninger og asylsøkere bidrar til at kommunen får hendene fulle med å improvisere korttidsløsninger på akutte problemer. Symptomatisk er det at flyktninger som tidligere fikk tildelt bolig, nå bes om å finne boliger på markedet selv. Kommunen er også opptatt av å kvitte seg med vanskelig omsettbare kjøpspliktboliger i indre øst for å unngå tap ved at boligene blir stående tomme. Mange innvandrere benytter denne muligheten til, med minimal egenkapital, å skaffe seg ny bolig i kjente omgivelser.

11.9. Økonomi eller kultur bak bokonsentrasjon

Ettersom boligprisene varierer mellom bydelene, fører beskjedne økonomiske ressurser til at innvandrere fortrinnsvis bosetter seg i indre øst og de nye drabantbyene hvor boligprisene er lavest. På den annen side kan det òg tenkes at innvandrere bosetter seg på disse stedene fordi de ønsker å bo i nærheten av landsmenn og slekt og slik oppnår å styrke egen kultur og religion. Med andre ord: Er det økonomi eller kulturelle faktorer som betyr mest for innvandrernes tendens til å bosette seg i bestemte bydeler?

Betydningen av manglende økonomiske ressurser (lav inntekt og formue) lar seg avgrense empirisk. Hvor mye innvandrernes eget ønske om å bo sammen med landsmenn betyr, kan derimot vanskeligere kvantifiseres. Til det trengs det trolig en type data som vi foreløpig mangler (intervjudata). Vi kan derfor i høyden teste i hvilken grad tendensen til å bo i et bestemt område skyldes spesielle ikke-økonomiske forhold ved det å være innvandrer. Dette vil kunne omfatte så vidt forskjellige aspekter som diskriminering på boligmarkedet, mangelfull informasjon om ledige boliger foruten kulturelle preferanser for å bo i nærheten av landsmenn.

Ved hjelp av regresjonsanalyse undersøker vi hvilken av de to faktorene, den økonomiske eller den ikke-økonomiske, som veier tyngst for sjansen til å være bosatt i henholdsvis Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg, Søndre Nordstrand, Stovner og Furuset i 1988 og 1993. Den økonomiske faktoren viser seg å være viktigst for valget av bosted i fire av de fem bydelene i 1988 (ikke Søndre Nordstrand) og i tre av bydelene i 1993 (ikke Stovner og Furuset). Sjansen for å være bosatt i Gamle Oslo i 1993 er f.eks. nærmere sju ganger høyere for personer uten formue og med lav inntekt enn for personer med formue over kr 130 000,- og med høy inntekt.

Avgrensens imidlertid det aktuelle bosettingsområdet til de kretsene (rodene) i hver bydel som har over 30 prosent innvandrere i 1993 på rodenivå, er det uten unntak den ikke-økonomiske faktoren som har størst forklaringskraft både i 1988 og 1993. Etter vår oppfatning styrker dette sjansen for at de som bor i disse områdene, kan ha spesielle kulturelle preferanser for å gjøre det. Men det er fortsatt fullt mulig at en rekke andre ikke-økonomiske forhold ved det å være innvandrer også kan ligge bak.

11.10. De innvandrertette områdene

I Gamle Oslo er innvandrерandelen (vestlige og ikke-vestlige innvandrere) over 30 prosent i 14 av de 32 kretsene i bydelen i 1993. Tilsvarende er det over 30 prosent innvandrere i ni av Grünerløkka/Sofienbergs 37 kretser, i fem av Søndre Nordstrands 25 kretser, i to av Stovners ti kretser og i én av Furusets 19 kretser. Kretser med over 50 prosent innvandrere i 1993 forekommer i Gamle Oslo (to kretser), Grünerløkka/Sofienberg (tre kretser) og Søndre Nordstrand (én krets).

Den gjennomsnittlige innvandrерandelen i de innvandrertette områdene (dvs. kretsene med over 30 prosent innvandrere i 1993) er om lag 40 prosent i Gamle Oslo, Grünerløkka/Sofienberg og Søndre Nordstrand og noe over 30 prosent i Stovner og Furuset i 1993. Andelen er betydelig større i enkelte aldersgrupper. I det innvandrertette området i Gamle Oslo og Grünerløkka/Sofienberg er andelen innvandrere i alder 7-15 år hele 78 prosent.

Det er imidlertid innvandrere fra en rekke forskjellige nasjoner som er samlet i disse områdene. Innvandrere med pakistansk bakgrunn er den mest tallrike gruppen i alle fem områder. Pakistanere utgjør likevel ikke over 30 prosent av innbyggerne i noen enkeltkrets i noen av disse områdene.

De innvandrertette områdene i Stovner, Furuset og til dels også Søndre Nordstrand har større utflytting enn innflytting av nordmenn i tidsrommet 1988-1993. Samtidig er innflyttingen av ikke-vestlige innvandrere i disse områdene større enn utflyttingen. I det innvandrertette området i Gamle Oslo er innslaget av norske førskolebarn større i utflyttestrømmen enn i innflyttestrømmen. Blant ikke-vestlige innvandrere er det omvendt. Dette gjør det nærliggende å tenke seg at nordmenn flytter ut fra disse områdene fordi innvandrерandelen der har blitt for høy - har nådd et "vippepunkt". Selv om de observerte data er forenlig med denne såkalte "tipping-point"-teorien, skal det likevel mer til for å fastslå at prosessen som observeres nettopp er av den type som teorien beskriver. I amerikanske undersøkelser benyttes f.eks. flere observasjonspunkter for å fastslå om tendensen til utflytting virkelig øker idet innvandrерandelen når det antatte kritiske nivået. Samtidig bør det undersøkes om fraflyttingen blant nordmenn ikke like gjerne kan skyldes andre årsaker enn størrelsen på innvandrерandelen i områdene.

11.11. Ikke ghettoer i Oslo

Ordet "ghetto" kan defineres som et slumpreget byområde der én bestemt etnisk eller kulturell minoritet er i flertall. I middelalderen var ghettoene områder i europeiske storbyer hvor jødene ved lov var henvist til å bo. Isolasjon og tvang er således også sentrale trekk ved ghettoen. Vi lar disse aspektene likevel ikke inngå i vår definisjon av ghetto fordi de er vanskeligere å måle.

I henhold til denne definisjonen er det ikke innvandrerghettoer i Oslo. Det er ingen områder i byen hvor den mest tallrike innvandrergruppen, pakistanere, er i flertall. Trass i dette blir ordet "ghetto" flittig brukt i media og i offentlig ordskifte om områder i Oslo indre øst og de nye drabantbyene. Det er trolig til dels emosjonelle grunner til dette. Men det kan også være at andre opererer med en videre definisjon av ghetto enn oss.

Situasjonen er en annen i USA der den svarte befolkningen er i klart flertall i bestemte bydeler i en rekke av landets storbyer. Dette er områder som uten tvil faller inn under vår definisjon av ghetto. Noe tilsvarende er det vanskelig å finne eksempler på i europeiske storbyer.

Hvilke virkninger etniske bokonsentrasjoner har for innvandreres mulighet til å integreres i samfunnet, er ikke grundig utforsket i en europeisk kontekst. Vi antyder at fordeler på kort sikt vil kunne overskygges av ulemper på lang sikt. Det er en politisk målsetting å etterstrebe en balansert sammensetning av befolkningen i alle deler av byen. Virkemidler som kvotering for å oppnå dette framstår imidlertid som diskriminering og rammes av lovverket. Mer positive virkemidler som byfornyelse og rehabilitering av boliger, jevnere spredning av kommunale utleieboliger og støtteordninger for svakstilte boligsøkere, framstår som bedre alternativ. Ved første gangs bosetting av flyktninger anvendes i dag en ordning for å styre valget av bosted mellom landets kommuner og internt i hovedstaden.

Referanser

Amundsen, Kristin Helena (1993): Bolig og byfornyelse mellom politikk og marked. Hovedoppgave i samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.

Andersson-Brolin, Lillemor (1984): *Etnisk bostadssegregation*. Byggforskningsrådet, Stockholm.

Araldsen, Hege, Gloria Maira og Ragnar Næss (1989): *Det norske flyktningemottaket 1982-1988*. Kommuneforlaget, Oslo.

Aschehoug og Gyldendals Store Ettbinds Leksikon (1994), Kunnskapsforlaget, Oslo.

Aschehoug og Gyldendals Store Norske Leksikon (1987), Kunnskapsforlaget, 2. utgave, Oslo.

The Barnhart Dictionary of Etymology (1988), H.W. Wilson Company, New York.

Barstad, Anders (1995): Levekår i by og land. *Samfunnsspeilet*, nr. 1. Statistisk sentralbyrå 1995.

Blom, Svein (1994): Innvandrere og bokonsentrasjon. Notater 94/4, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Boal, F.W. (1976): Ethnic Residential Segregation. I D.T. Herbert og R.J. Johnston (eds.): *Social Areas in Cities, volume 1: Spatial Processes and Form*. John Wiley & Sons, London.

Boligetaten (1983): Boligtilvisningssystemet. Boligetatens innstilling av 16.08.83.

Byrådet (1987): Om mål og virkemidler i boligpolitikken. Bystyremeldning nr. 2, Oslo kommune.

Bø, Bente Puntervold (1980): *Fremmedarbeidernes boligsituasjon i Oslo*. Universitetsforlaget, Oslo.

Cappelens leksikon(1983), Cappelen forlag, Oslo.

Clark, Kenneth B. (1967): *Svart ghetto*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.

Clark, W.A.V. (1986): Residential segregation in American cities: a review and interpretation. *Population Research and Policy Review*, vol. 5, pp. 95-127.

Collins Dictionary of the English Language (1986), Patric Hanks (ed.), 2.nd edition. Collins, London.

Council of Europe (1991): Community and ethnic relations in Europe. Final report of the Community Relations Project of the Council of Europe. MG-CR (91) 1 final E.

Diken, Bülent (1993): Den tyrkiske ghetto. *Byplan* 1/93, s. 24-27.

Diken, Bülent og Charlotte Hamburger (1993): Fra repressiv toleranse til åpen diskrimination i ghettodebatten. *Grus*, nr. 40, ss. 23-47.

Duncan, Otis Dudley og Beverly Duncan (1955): A Methodological Analysis of Segregation Indexes. *American Sociological Review*, vol. 20, pp. 210-217.

- Fremmedarbeiderprosjektet* (1976), Forsøksvirksomhet blant fremmedarbeidere i Oslo. Forskningsrapport nr. 1. Diakonhjemmets Sosialhøyskole, Oslo.
- Hagen, Kåre, Anne Britt Djuve og Pernille Vogt (1994): *Oslo: den delte byen?* FAFO-rapport 161. Forskningsstiftelsen FAFO, Oslo.
- Hansen, Thorbjørn og Per Åhrén (1991): *Vanskeligstilte boligsøkere*, Storbyforskning 16, Norges byggforskningsinstitutt, Oslo.
- Hernes, Gudmund (1975): *Makt og avmakt*, Universitetsforlaget, Oslo.
- Huttman, Elizabeth (1991): *Housing Segregation in Western Europe: An Introduction*. I Elizabeth D. Huttman (ed.): *Urban Housing Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*. Duke University Press, Durham and London.
- Innvandreretaten (1989): Årsmelding. Oslo kommune.
- Innvandreretaten (1990): Årsmelding. Oslo kommune.
- Innvandreretaten (1992): Statistikk fra Innvandreretaten. Årsstatistikk. Oslo kommune.
- Innvandreretaten (1993): Korrigert statistikk - mottak totalt 1993. Oslo kommune.
- Johnston, Barry V. (1991): *Housing Segregation of the Urban Black Population of the Midwest*. I Elizabeth D. Huttman (ed.): *Urban Housing Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*. Duke University Press, Durham and London.
- Johnston, R.J., Derek Gregory, og David M. Smith (eds.) (1994): *The Dictionary of human geography*. 3rd. edition. Blackwell Publishers, Oxford.
- Jones, F. Lancaster (1967): *Ethnic Concentration and Assimilation: An Australian Case Study*. *Social Forces*, vol. 45, pp. 412-423.
- Just Jeppesen, Kirsten (1994): *Etniske minoriteter i boligområder. De fremmede i Danmark 5*. *Socialforskningsinstituttets pjece* 41. København.
- Kaltenborn, Anne M. (1982): *Tilvisningssystemet*. Boligetaten, Oslo kommune.
- Keating, W. Dennis (1991): *Open Housing in Metropolitan Cleveland*. I Elizabeth D. Huttman (ed.): *Urban Housing Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*. Duke University Press, Durham and London.
- Kirkeberg, Mads Ivar (1995): *Innvandrere og inntekt - fra hjelp til selvhjelp?* *Samfunnsspeilet*, nr. 2, ss. 17-21, Statistisk sentralbyrå 1995.
- Kuusela, Kirsti (1991): *Att bo i invandratäta områden*. Rapport R60:1991, Byggforskningsrådet, Stockholm.
- Kuusela, Kirsti (1993): *Integration i invandratäta bostadsområden?* Forskningsrapport nr. 111, Sociologiska institutionen, Göteborgs Universitet, Göteborg.
- Liebersohn, Stanley (1961): *The Impact of Residential Segregation on Ethnic Assimilation*. *Social Forces*, vol. 40, pp. 52-57.
- Lien, Inger-Lise (1986): *Sosialkontorets plass i innvandrernes problemløsningsrepertoar*. Rapport 4:1986, Institutt for samfunnsforskning, Oslo.
- Lorentzen, Håkon (1989): *Staten, Røde Kors og asylmottaket*. Rapport 89:2, Institutt for samfunnsforskning, Oslo.

- Lunde, Anne M. Kaltenborn (1984): Flyttinger i den tunge byfornyelsen. Rapport fra utbyggingavdelingen, Boligetaten, Oslo kommune.
- Lysgaard, Sverre (1981): *Arbeiderkollektivet*. 5. opplag. Universitetsforlaget, Oslo.
- Massey, Douglas S. (1985): Ethnic Residential Segregation: A Theoretical Synthesis and Empirical Review. *Sociology and Social Research*, vol 69, pp. 315-350.
- McDaniel Jr., Clyde O. (1991): Housing Segregation of Blacks in the South. I Elizabeth D. Huttman (ed.): *Urban Housing Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*. Duke University Press, Durham and London.
- Melin, Inger (1995): Invandranas flyttningsmønster under 1980- og 1990-talen. Statistiska centralbyrån, Örebro. Paper presentert på Nordisk demografisk symposium, Helsingfors, 11.-13. juni 1995.
- Mik, Ger (1991): Housing Segregation and Policy in the Dutch Metropolitan Environment. I Elizabeth D. Huttman (ed.): *Urban Housing Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*. Duke University Press, Durham and London.
- Morill, Richard L. (1965): The Negro Ghetto: Problems and Alternatives. *The Geographical Review*, vol. 55, pp. 339-361.
- Necef, Mehmet Ümit (1993): Tyrkeren og ghettoen. *Grus*, nr. 41, ss. 104-114.
- The New Encyclopædia Britannica (1988): Micropædia. 15th edition. Encyclopædia Britannica, Inc., Chicago.
- Norges forskrifter (1985): Justis og politidepartementet. Stiftelsen Lovdata, Grøndahl og Søn Forlag A.S, Oslo.
- NOU 1973:17, *Innvandringspolitikk*, Norges offentlige utredninger, Universitetsforlaget.
- NOU 1986:8, *Flyktningers tilpasning til det norske samfunn*. Norges offentlige utredninger, Universitetsforlaget.
- Nyhetsbrev (1994), Nyhetsbrev om norsk flyktning- og innvandringspolitikk. Nr. 6. Utgitt av Justisdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Utledningsdirektoratet.
- Nynorskordboka* (1986), Det Norske Samlaget, Oslo.
- Orderud, Geir (1992): Sosial ulikhet i Oslo - bydelsvise forskjeller. *Oslo-statistikken*, Notat 5/92. Også utgitt som NIBR-rapport 1992:14.
- Oslo kommunale boligbedrift (1993): Årsmelding. Oslo kommune.
- Oslo kommune (1991): Innvandrere bosatt i Oslo kommune pr. 01.01.90. *Oslo-statistikken*, Notat 3/1991.
- Oslo kommune (1992): Utenlandske statsborgere bosatt i Oslo kommune pr. 01.01.92. *Oslo-statistikken*, Notat 4/1991.
- Oslo kommune (1994a): Plangrunnlag for Oslo kommuneplan 1995-98. Byrådet, juni 1994.
- Oslo kommune (1994b): Innvandreres bruk av sosialhjelp. *Oslo-Speilet*, nr. 6, desember 1994.
- The Oxford English Dictionary* (1989), 2nd Edition. Clarendon Press, Oxford.
- Pax Leksikon* (1979), Pax forlag, Oslo.
- Refling, Dag (1980): Innvandrere i Oslo 31.12.1979. Kjønn, alder og bosted. Særskilte tall for pakistanere, jugoslaver, marokkanere, tyrkere og indere. *Oslo-statistikken*, Notat 4/80.
- Refling, Dag (1982): Utenlandske statsborgere i Oslo 1980-1981. *Oslo-statistikken*, Notat 1/82.

- Refling, Dag (1985): Utenlandske statsborgere i Oslo pr. 31.12.1983. *Oslo-statistikken*, Notat 1/85.
- Rystad, Berit Karin (1994): Barns fremtid i Gamlebyen. Gamlebyen beboerforening, Oslo, april 1994.
- Saltman, Juliet (1991): U.S. Neighborhood Stabilization Efforts. I Elizabeth D. Huttman (ed.): *Urban Housing Segregation of Minorities in Western Europe and the United States*. Duke University Press. Durham and London.
- Schelling, Thomas C. (1972): A Process of Residential Segregation: Neighborhood Tipping. I Anthony H. Pascal (ed.): *Racial Discrimination in Economic Life*, Lexington Books, D.C. Heath and Company, London.
- Statistisk sentralbyrå (1994a): "Nye tall for innvandrerbefolkningen". *Ukens statistikk*, nr. 23.
- Statistisk sentralbyrå (1994b): "Folkemengden etter fødeland". *Ukens statistikk*, nr. 32.
- Statistisk årbok for Oslo* (1990), 90. årgang, Oslo.
- Statistisk årbok for Oslo* (1993), 93. årgang, Oslo.
- Statistisk årbok for Oslo* (1994), 94. årgang, Oslo.
- Stinchcombe, Arthur L., Mary McDill og Dollie Walker (1969): Is there a Racial Tipping Point in Changing Schools? *Journal of Social Issues*, vol. 25, pp. 127-136.
- St.meld. nr. 107 (1975-76): Om innvandringsstoppen og arbeidet med innvandringsspørsmålene, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.meld. nr. 84 (1978-79): Om Norges hjelp til flyktninger, Sosialdepartementet.
- St.meld. nr. 74 (1979-80): Om innvandrere i Norge, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.meld. nr. 43 (1982-83): Om Selskapet for innvandrerboliger (SIBO): og om innvandreres boligspørsmål, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.meld. nr. 39 (1987-88): Om innvandringspolitikken, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.meld. nr. 29 (1993-94): Om avvikling av Selskapet for innvandrer- og flyktningeboliger (SIFBO).
- St.meld. nr. 14 (1994-95): Om levekår og boforhold i storbyene, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.meld. nr. 17 (1994-95): Om flyktningpolitikken, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.prp. nr. 169 (1975-76): Om tilleggsbevilgninger under statsbudsjettets kapitler 229, 230, 272, 295 og 531 til tiltak for innvandrere, Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.prp. nr. 50 (1991-92): Om avvikling av Selskapet for innvandrer- og flyktningeboliger, SIFBO, og videreføring av boligtiltak for flyktninger og innvandrere i kommunene, Kommunaldepartementet.
- St.prp. nr. 1 (1995-1996): Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- Strand, Børge (1991): Registerbasert inntekts-, formues- og skattestatistikk for personer. Dokumentasjonsnotat. Interne notater 91/21. Statistisk sentralbyrå.
- Svensk ordbok* (1986), Utarbeidet ved Språkdata, Göteborgs universitet. Esselte Studium.
- Thomsen, Leif (1994): Er der ghettoer i Danmark? *Byplan*, 6/94, ss. 288-295.
- van Kempen, Ronald og Jan van Weesep (1992): Low-Incomes and Early Post-War Neighbourhood in Amsterdam and Rotterdam: Concentration Areas or Ghettos? Paper presentert ved konferansen "European Cities: Growth and Decline", Haag, 13.-16. april 1992.

Webster's Third New International Dictionary (1981), Encyclopædia Britannica, Inc.

Wessel, Terje (1994) Segregering. En drøfting av årsaker til sosio-økonomisk og etnisk segregasjon med utgangspunkt i eksisterende kunnskap. Osloforskningen, Oslo kommune/Universitetet i Oslo.

Wik, Roar (1995): Den nye byfornyelsen. I Seminarrapport fra helgeseminarret Østkantfolk - fredløse eller fullverdige Osloborgere, 11.-12. november 1994. Utgitt av Kulturinitiativet i Gamle Oslo i samarbeid med Miljøbyen Gamle Oslo.

Wolf, Elanor P. (1963): The Tipping-Point in Racially Changing Neighborhoods. *Journal of the American Institute of Planners*, vol. 29, pp. 217-222.

Appendiks

Informanter for kapittel 8

Nedenfor nevnes hvem som velvilligst bistod som informanter under utarbeidelsen av kapittel 8. Institusjonstilknytningen angir hva vedkommende leverte informasjon om/fra, men også hvor vedkommende er ansatt i dag. Selv om informantene har levert materiale til kapittel 8, er det rapportens forfatter som alene bærer ansvaret for hvordan saksopplysningene er oppfattet, valgt ut, tolket, føyd sammen og presentert.

Informanter som har bidratt ved lengre intervju

Backe, Hege: Boligetaten, Etat for eiendom og utbygging

Filbakk, Tove: Det norske Flyktningeråd, Sosialkontoret, Innvandreretaten, nå: Sekretariatet for flyktninger og innvandrere

Fjellestad, Karl-Gunnar: Innvandreretaten, nå: Sekretariatet for flyktninger og innvandrere

Kristiansen, Steinar: Oslo kommunale boligbedrift

Leganger, Gunnar A.: Boligetaten, Etat for eiendom og utbygging

Lunde, Anne M. Kaltenborn: Boligetaten, nå: Kommunal- og arbeidsdepartementet

Selgård, Erik: Kommunal- og arbeidsdepartementet

Solstad, Ulla: Boligetaten, Flyktningemottaket, Innvandreretaten, nå: Sekretariatet for flyktninger og innvandrere

Steen-Johnsen, Harrieth: Boligsjefens kontor, Boligetaten, Etat for eiendom og utbygging

Wik, Roar: Selskapet for innvandrerboliger, Selskapet for innvandrer- og flyktningeboliger, nå: Kommunal- og arbeidsdepartementet og Miljøbyen Gamle Oslo

Yri, Øyvin: Det norske Flyktningeråd, Asylsøkeremottaket, Innvandreretaten, nå: Østensjø sosialsenter

Øystensen, Bård: Etat for eiendom og utbygging

Informanter som bidratt ved kortere intervju (ofte på telefon)

Antoniussen, Ingvild: Oslo kommunale boligbedrift

Arnessen, Hans Petter: Selvaagbygg A/S

Bloch-Hansen, Einar: Ragnar Evensen A/s

Drogseth, Stein: OBOS

Drozdjek, Marijana: Asylsøkeremottaket, Innvandreretaten, nå: Sekretariatet for flyktninger og innvandrere

Hauge, Hans Petter: OBOS

Kvisler, Laila: Boligsjefens kontor, Boligetaten

Sandbu, Siri: Selskapet for innvandrerboliger, Husbanken

Seip, Børre: Etat for eiendom og utbygging

Stenseng, Erik: Etat for eiendom og utbygging

Valgard, Jorun: Innvandreretaten, nå: Sekretariatet for flyktninger og innvandrere

Øverland, Arne: Oslo kommunale boligbedrift, avd. Tøyen

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter

Recent publications in the series Reports

- 95/11 L. Grøtvedt og L. Belsby: Barns helse. Helseundersøkelsene. 1995. 53s. 95 kr. ISBN 82-537-4140-5
- 95/12 K. Rypdal: Anthropogenic Emissions of SO₂, NO_x, NMVOC and NH₃ in Norway. 1995. 56s. 95 kr. ISBN 82-537-4145-6
- 95/13 O.F. Vaage: Feriereiser 1993/94. 1995. 48s. 80 kr. ISBN 82-537-4149-9
- 95/14 B.M. Larsen og R. Nesbakken: Norske CO₂-utslipp 1987-1993: En studie av CO₂-avgiftens effekt. 1995. 40s. 80 kr. ISBN 82-537-4158-8
- 95/15 O.F. Vaage: Kultur- og mediebruk 1994. 1995. 68s. 95 kr. ISBN 82-537-4159-6
- 95/16 T. Austbø: Kommunale avløp: Økonomi. 1995. 39s. 80 kr. ISBN 82-537-4162-6
- 95/17 J.E. Lystad: Camping i Norge 1984-1994. 1995. 80s. 95 kr. ISBN 82-537-4170-7
- 95/18 T. Bye, T.A. Johnsen og M.I. Hansen: Tilbud og etterspørsel av elektrisk kraft til 2020: Nasjonale og regionale fram-skrivinger. 1995. 37s. 80 kr. ISBN 82-537-4171-5
- 95/19 M.W. Arneberg, H.A. Gravningsmyhr, K. Hansen, N. Langbraaten, B. Lian og T.O. Thoresen: LOTTE – en mikrosimuleringsmodell for beregning av skatter og trygder. 1995. 66s. 95 kr. ISBN 82-537-4173-1
- 95/20 R.H. Kitterød: Tid nok, - men hva så? Tidsbruk og tidsopplevelse blant langtids-arbeidsledige. 1995. 123s. 110 kr. ISBN 82-537-4177-4
- 95/21 N. Keilman and H. Brunborg: Household Projections for Norway, 1990-2020 Part I: Macrosimulations. 1995. 82s. 95 kr. ISBN 82-537-4178-2
- 95/22 R.H. Kitterød: Tidsbruk og arbeidsdeling blant norske og svenske foreldre. 1995. 100s. 110 kr. ISBN 82-537-4179-0
- 95/23 H. Rudlang: Bruk av edb i skolen 1995. 1995. 77s. 95 kr. ISBN 82-537-4181-2
- 95/24 L. Brubakk, M. Aaserud, W. Pellekaan and F. von Ostvoorn: SEEM - An Energy Demand Model for Western Europe. 1995. 66s. 95 kr. ISBN 82-537-4185-5
- 95/25 H. Lurås: Framskrivning av miljøindikatorer. 1995. 30s. 80 kr. ISBN 82-537-4186-3
- 95/26 G. Frengen, F. Foyn and R. Ragnarsøn: Innovation in Norwegian Manufacturing and Oil Extraction in 1992. 1995. 93s. 95 kr. ISBN 82-537-4189-8
- 95/27 K.H. Alfsen, B.M. Larsen og H. Vennemo: Bærekraftig økonomi? Noen alternative modellscenarier for Norge mot år 2030. 1995. 62s. 95 kr. ISBN 82-537-4190-1
- 95/28 L.S. Stambøl: Flytting og arbeidsstyrken: Flyttetilbøyelighet og flyttemønster hos arbeidsledige og sysselsatte i perioden 1988-1993. 1995. 66s. 95 kr. ISBN 82-537-4193-6
- 95/29 G. Dahl, E. Flittig, J. Lajord og D. Fredriksen: Trygd og velferd. 1995. 91s. 95 kr. ISBN 82-537-4198-7
- 95/30 T. Skjerpen: Seasonal Adjustment of First Time Registered New Passenger Cars in Norway by Structural Time Series Analysis. 1995. 35s. 80 kr. ISBN 82-537-4200-2
- 95/31 A. Bruvoll og K. Ibenholt: Norske avfallsmengder etter årtusenskiftet. 1995. 41s. 80 kr. ISBN 82-537-4208-8
- 95/33 T.A. Johnsen og B.M. Larsen: Kraftmarkedsmodell med energi- og effektdimensjon. 1995. 54s. 95 kr. ISBN 82-537-4212-6
- 95/34 F. R. Aune: Virkninger på de nordiske energimarkedene av en svensk kjernekraftutfasing. 1995. 58s. 95 kr. ISBN 82-537-4213-4
- 95/35 M.S. Bjerkseth: Engroshandelen i Norge 1985-1992. 1995. 43s. 95 kr. ISBN 82-537-4214-2
- 95/36 T. Kornstad: Vridninger i lønnstakernes relative brukerpriser på bolig, ikke-varige goder og fritid 1985/86 til 1992/93. 1995. 35s. 80 kr. ISBN 82-537-4216-9
- 95/38 G.J. Limperopoulos: Usikkerhet i oljeprosjekter. 1995. 72s. 95 kr. ISBN 82-537-4222-3

Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Publikasjonen kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementservice
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 00 44 80
Telefaks: 22 86 49 76

eller:

Akademika - avdeling for
offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

ISBN 82-537-4211-8
ISSN 0806-2056

Pris kr 95,00

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway